
3 3433 06170747 1

VERHANDELING

OVER HET

NEDERLANDSCH CONSULAATREGT.

VERHANDELING

OVER HET

NEDERLANDSCH CONSULAATREGT.

EENE PROEVE

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE REGTEN

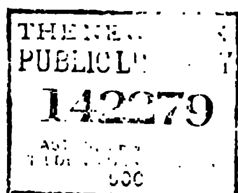
AAN DE

UTRECHTSCHE HOOGESCHOOL,

DOOR

J. WERTHEIM, JOHZN.

UTRECHT,
J. G. BROESE.
1851.

.... que de choses il faut encore savoir pour être un bon Consul! Car les attributions d'un Consul sont variées à l'infini, elles sont d'un genre tout différent de celles des autres employés des affaires étrangères. — Elles exigent une foule de connaissances pratiques, pour lesquelles une éducation particulière est nécessaire.

Le prince DE TALLEYRAND, *Discours prononcé à l'Institut*, 2 Mars 1838.

GEDRUKT BIJ K. J. GIEBEN.

INHOUD.

EERSTE AFDEELING.

BESCHOUWING VAN DEN AARD EN HET WEZEN VAN HET CONSULAAT IN HET ALGEMEEN.

TWEEDE AFDEELING.

OVERZIGT DER NOG VERBINDENDE REGLEMENTAIRE BEPALINGEN VOOR DE NEDERLANDSCHE CONSULS.

EERSTE AFDEELING.

BESCHOUWING VAN DEN AARD EN HET WEZEN VAN HET CONSULAAT IN HET ALGEMEEN.

§ 1.

OORSPRONG.

De oude schrijvers geven ons geene inlichtingen omtrent de verordeningen bij de eerste handeldrijvende natiën, zoo als Pheniciërs, Tyriërs, Karthagers. Het is echter zeer waarschijnlijk, dat instellingen voor handel en scheepvaart niet ontbroken hebben, waar beide takken, zoo veelzijdig en krachtig werkende, deze volken tot den hoogsten trap van bloei en welvaart hebben gevoerd.

Bij de Atheners vinden wij de *Ναυτοδίκαι*, regtsprekende tusschen zeelieden; de *Προξένοι*, burgers van den Staat, die de vreemdelingen voorstonden [1]) en hunne geschillen beslechtten. In eenige koloniën van Macedonië vindt men van den *Πολίτης* en van de *Τιμοῦχοι*, regters

[1]) LYSIAS, de publicat. bon. T. V, p. 593, 595.

in handelszaken gewaagd [1]). PHILIPPUS, koning van Macedonië, trachtte, ten einde aan zijne onderdanen buiten 's lands eene regtsbedeeling volgens hunne landswetten te verzekeren, de toelating van eenige, door hem benoemde mannen in Athene te bewerken [2]).

De Romeinen bezaten, volgens LIVIUS a° 259 U. C. [3]), een collegie van kooplieden (*collegium Mercuriale*), welks oprigting echter meer de jaarlijksche plegtigheden in den tempel van Mercurius, dan wel de behartiging of bescherming van den handel ten doel had. Onder den Keizerlijken regeringsvorm vinden wij eerst bij meerderen handelsgeest eenige gewigtige bepalingen. CLAUDIUS stond den inwoners van Cadix op hun verzoek toe, uit de kooplieden mannen te kiezen, welke, zonder dat de regterlijke ambtenaren eenigen invloed daarop konden of mogten uitoefenen, alle geschillen zouden beslechten, tusschen kooplieden gerezen. — In zaken van schipbreuk en stranding werd door THEODOSIUS en HONORIUS de kennisneming aan bijzondere regters opgedragen [4]). In onderscheidene havens van Hispanië waren, ten gerieve der buitenlandsche handeldrijvenden, regterlijke ambtenaren gevestigd, b. v. de Telonarii der Visi-gothen.

---

1) WARDEN, L'origine des établissemens consulaires, p. 25. Paris 1816.
2) Vid. DEMOSTH., Philipp. III.
3) LIVIUS, Hist. Lib. II, c. 27.
4) WARDEN, l. l. p. 30 *sq.*

Deze instellingen kunnen echter niet als de aanleidende oorzaak van ons tegenwoordige Consulaat worden genoemd. Vrij algemeen is men van meening, dat de kiem in den beginne der middeleeuwen, gedurende de kruistogten te vinden is [1]).

In de eerste tijden namen vele landen, Frankrijk, Spanje en inzonderheid Italië het vervoer van en voor de kruisvaarders op zich. Onmiddellijk zien wij bijzondere regters voor handelszaken en scheepvaart benoemen, aan welke het kiezen van eenige landgenooten was opgedragen, om naar 's lands wetten de geschillen tusschen mannen van ééne Natie te beslechten.

De uitbreiding van den handel door het veelvuldig be-

---

1) K. D. HÜLLMANN, Staedtewesen des M. A. Th. I, p. 106:
»Von erheblichem Einflusse auf die Verfassung des Groszhandels.... .... würden die Kreuzzüge auch dadurch, dasz sie kaufmännische Niederlassungen in fernen Seeplätzen u. Handels-Consules veranlassten u. eben dadurch auf die Gründung eines handelsschäftlichen Völkerrechts führten."

Don ANTONIO RIQUELME, elementos de Derecho publico internacion: Tom. I, cap. III, p. 493. Madrid 1849;
»El establecimiento de los agentes consulares, en que la grande afluencia de Europeos á los puertos de Levante, hizo conocer la necesidad de enviar comisionados que no solo protegiesen las personas y las intereses mercantiles de los de su nacion sino que les administrasen justicia en las desavenencias que entre ellos occuriesen. — El ejemplo de estas misiones tan provechosas al commercio bien pronto se imito en otros puntos; y por ultimo la practica acabó por establecer que todo puerto á donde concurriese el comercio de una nacion fuese provisto de un consul."

zoeken der havens van alle gewesten door onderscheidene vreemde kooplieden, en de opkomst der *messes et foires* met hare *conservatores nundinarum*, *maitre* of *conservateur des foires*, bevorderde meer en meer de spoedige en aanmerkelijke ontwikkeling van deze instelling [1]).

§ 2.

INSTELLING DER CONSULS.

De Italiaansche staten zijn de eerste, in welke wij die regters in zaken van koophandel aantreffen. Reeds vóór de kruistogten hadden Amalfi en Genua in Syrië en Antiochië, dergelijke mannen aangesteld, bevestigd bij diploma van BOËMUND, zoon van ROBERT GUISCARD a° 1098 [2]). In 1128 zond de koning van Sicilië ROGER I ter ontwerping van reglementen en verordeningen voor zeevarenden en handeldrijvenden, twee *Consoli* naar Messina, welke met de vier *Consoli del mare* waarschijnlijk het wèl [3]) bekende wetboek, *Consolato del mare*, vervaardigd hebben. Bij *Muratori* lezen wij reeds een verdrag, in 1182 tusschen de Consules maiores et Consules mercatorum Mutinae

---

1) ANTONIO FURETIERE, Dict. universel in voce Consul.

A. MIRUSS, Das Europäische Gesandschaftsrecht etc. 1847, erste Abth. § 375 *sq*. p. 480.

HEEREN, Idëen über den Verkehr der Völker, Th. II, Absch. II, c. 4.

2) LÜNIG, Codex Diplomat., T. II, pag. 2081.

3) PARDESSUS is van een tegenovergesteld gevoelen. Zie Collection des lois maritimes, T. II, p. 1, Ch. XII.

ter eenre en de Consules maj. et Consules mercatorum. Luccae ter andere zijde [1]): evenzoo in het verdrag van 1198 tusschen Modena en Ferrara.

Venetië was echter de eerste Staat, welke bij tractaten in Damascus, Alexandrië en Constantinopel, een gedeelte der stad tot woning en entrepôts, benevens eene, op eigene verordeningen steunende regtspraak door regters uit landgenooten gekozen, wist te verkrijgen [2]). Ook te Acre hadden de Venetianen, even als de Genuezen en andere Italiaansche staten, afzonderlijke marktplaatsen met eene eigene regtbank, onder voorzitting van eenen *Bailo.*

De Florentynen volgden spoedig dit voorbeeld. In 1204, vrede sluitende met Sienna, bedongen zij eigene *Consoli dell'arte del cambio.* Gelijktijdig treft men in Pisa, Genua, Byblus, Berytus, Antiochië en Marseille [3]) dergelijke inrigtingen aan.

Sedert het pauselijk bevel in 1179 uitgevaardigd, om het gebied der Arabieren te mijden, werden de handelsinrigtingen naar andere streken verplaatst, en Consuls zelfs gevestigd in die landen, welke de Mongolen aan hunne heerschappij hadden onderworpen.

---

1) MURATORI, Antiquitates Italiae diss. 30, p. 888.

2) Ibid. aangeh. Annae Comnenae Alexiad. L.VI. Ed. Paris, p. 161 *sq.*

3) DUCANGE, in voce Consul; — »Liceat habere Consulatum et exercere Jurisdictionem in dictis regionibus in homines Massiliae;" eene bepaling van het verdrag, a° 1226 met THOMAS, Hertog van Savoye, gesloten.

Met Saladin sloot Venetië in 1219 een verdrag voor twee jaren, waarbij, behalve regters uit Venetiaansche burgers gekozen, bescherming tegen zeeroof en ondersteuning in gevallen van schipbreuk aan de Venetiaansche vlag waren toegezegd; tien jaren later, verkregen zij bij den Sultan van Aleppo hetzelfde privilegie, tegen betaling van 6°/₀ regt van doorvoer.

Genua had eenen Syrischen Hoofd-Consul te Tyrus en Marseille stelde bij Charta van 1234 een' dergelijken aan [1]). De archiven van Bergamo bevatten een statuut, waarbij jaarlijks vier Consuls werden gekozen uit den handelstand, zonder salaris [2]). ALPHONSUS van Castilië gaf in 1256 en COENRAAD van Sicilië in 1268 aan Pisa dusdanige privilegiën.

De ordonnantie van PHILIPS III a° 1274 gewaagde van handelsregters te Parijs, als eene sedert langen tijd bestaande inrigting [3]). De Lombarden kregen vergunning in 1264 en 1278 te Nismes hunnen *Capitaneum* en *Consules mercatorum* te houden, welk privilegie bij *Lettres* van 19 Augustus 1345, onder den naam van *juges de convention,* is bevestigd.

Te Barcelona, welke stad hare Consuls reeds naar Syrië,

---

1) Codex diplom. del sacro milit. ordine Gerosol. oggi di Malta, Tom. I, p. 125, aangeh. bij MURATORI, l. l. p. 886.

2) Statuti e privilegi DI BERGAMO, c. 1, 8, 16, pag. 7 *sq.* et p. 16. Zie MURATORI, l. l. p. 887.

3) Vid. Ordonnances de Paris, T. II, p. 435, Ed. 1540, »praepositus et scabini mercatorum.''

Egypte en Klein-Azië had gezonden, werden door de overheid in 1279 twee vertegenwoordigers van den handel toegelaten.

Hoe menigvuldig die *Consolati* waren op het einde der 13de eeuw, blijkt uit een fragment van een in 1278 met den koning van Frankrijk gesloten tractaat door FULCO CACIO, burger van Piacenza, deken van het gild der handelaren uit Lombardye en Toscane, en tevens speciaal gemagtigde der Consuls van vele andere staten.

De in Lyon, Bordeaux en Toulouse bestaande consulaire agenten, werden bij besluit van KAREL IX in 1563 tot regters in alle handelszaken aangesteld en weldra uit dien hoofde door bijna geheel Frankrijk verspreid, tot dat hunne regtspraak in 1790, door die der handels-regtbanken werd vervangen.

RICHARD III, Koning van Engeland vestigde in Italië een Britsch Consulaat met name in 1486 voor Pisa en omliggende steden, en benoemde LAURENT STROZZI als Consul: volgens sommigen was hij de eerste Engelsche Consul op het vaste land 1). HENDRIK VIII benoemde eenen koop-

1) MURATORI, l. l. p. 889.............. a Fulcone Cacio cive Placentino, Capitaneo Universitatis mercatorum Lombardorum et Tuscanorum habente etiam potestatem et speciale mandatum a consulibus mercatorum Romanorum, Januae, Venetiarum, Placentiae, Lucae; Bononiae, Albae, Florentiae, Senarum, Mediolanensium et Pistorii, Astensium tractandi cum Domino rege Franciae super translatione facienda ad civitatem Nemau sensem."

1) ANDERSON, Hist. dan Chron. de duction of the origin of commerce, vol. 1, p. 301.

man CONSIV DE BALTHASAR op het eiland Candia tot *master, governor, protector, consul of English tradesmen in Candia* [1]; en van dien tijd vindt men ook in het Britsche rijk deze betrekking, als van veel gewigt erkend, gegrondvest [2].

Het voorbeeld van het Zuiden van Europa werd spoedig in het Noorden door Bremen, Dantzig, Wisby en anderen steden nagevolgd; te Liverpool, Southampton en Leuven waren bijna gelijktijdig Consuls gevestigd.

Onder de oudste instellingen van dien aard in onze Nederlandsche gewesten, komen de *sergeans* of *wardeurs* in een reglement op den wijnhandel in 1262 door MARGARETHA VAN VLAANDEREN te Gravelingen benoemd, voor [3].

GUIDO, Graaf van Vlaanderen, geeft in 1280 bij charter van 26 Augustus aan de Duitsche en Spaansche kooplieden in Aardenburg, onder meer andere privilegiën, de navolgende: zij konden vier procureurs aanstellen om, hetzij door deze gezamenlijk, of door hunnen deken alleen, regt te verkrijgen: de geschillen tusschen de kooplieden onderling, of tusschen deze en vreemden, moesten door vier stads-schepenen en de vier procureurs worden beslist; even-

---

1) THOM. RYMER, Foed. et act. Angl. T. VI, P. I, pag. 352.

2) MADOX, firma Burgi, p. 26 *sq.* en 189 *sqq.* Idem History of the Exchequer I, 338—341, aang. bij DUMONT, T. I, P. II, p. 320.

3) Flandrische Staats- u. Rechtsgeschichte von L. A. WARNKÖNIG, 2 Bd. 2 abth.

zoo in strafzaken. Zij hadden het toezigt over de *couretiers* (makelaars), welke zich noch zonder hun verlof mogten neêrzetten, noch andere *couretage* nemen, dan bij tarief dier procureurs was bepaald. De Graaf alléén deed uitspraak, bij oneenigheid tusschen de procureurs en de schepenen. Zij stelden met de schepenen vast, »li hostelage ke li marchant paieront;" en hadden hun eigen »saiel" (zegel), ook ten gebruike der kooplieden [1]).

---

1) L. A. WARNKÖNIG, l. l. p. 45, Urk. 146:

D'autre part ke li marchant d'Espaigne et d'Alemaigne et de toutes autres terres ki a ceste compagnie saccorderont, puissent avoir quatre procureurs et ke ci quatre procureurs u li doien des quatre u li uns diaus puissent demander les tors et les outrages kon fera a iaus u a aucun de leur compaignons et dou despens ke cil quatre procureur feront u si uns diaux pour les besognes des marchans deseure des poursuivir et auanchier en quel maniére ke ce soit reprendre doivent ses coust et frais deseure dis venir doit devant le Segneur de le terre et chou kil en ordenera et ses consaus en droit sera tenus, et ces procureurs puent oster et remetre li communs des marchans toutes les fois ke boen lor samblera. — En apres de toutes demandes u de tous plais ki soient entre les marchans u entre autres gens en quele maniere kil trouve as marchans u a autres de leurs gens kil soit jugiés par quatre eschevins et par les quatre procureurs et non par autres............................ Et sil avient ke marchans u bourgeois meffait li uns envers lautre si coume de batre u de mettre main a li ke puis ke ci fais cela clers ke on tiegne emprison le maufaiteur jusques atant kil lait amendeit par les eschevins et les quatre procureurs......................... Dautre part ke nus couretiers ne peust estre en la ville ne faire couretage sil nest pris par le volonteit des eschevins et procureurs.............. soient en escrit esroles de la ville e esrosles des procureurs........... Dautre part ke nus bourgeois u nus hom estranges pairait plus de courant ke tant ke li eschevins et li procureurs devant dits avaient es-

Van nog vroegeren tijd zijn de »Altermänner ofte Groningsche Koopmansraad," voorkomende in een verdrag, te Wisby in 1229 tusschen MISTISLAW DAVIDOWITSCH, vorst van Smolensk, de stad Riga en eenige steden zooals Groningen, Stavoren, Harderwijk enz. gesloten [1]).

Eene bijzondere inrigting, ten dienste van den handel ontstaat omstreeks dien tijd in het noorden van Europa; onze Nederlandsche steden maakten er een gewigtig deel van uit, gelijk Amsterdam, Kampen, Utrecht, Deventer, Zwolle, Groningen, Doesburg, Harderwijk, Elburg, Brielle, Middelburg, Zierikzee, Arnemuiden, Hasselt. Wij bedoelen het Hanze-verbond.

Europa, in de 12de eeuw ten prooi zijnde aan hevige beroeringen, onveiligheid te land en ter zee, konden de kooplieden zich op de bescherming der Vorsten niet verlaten; zij vereenigden zich tot eigene zekerheid: aan hun hoofd stond een Hansgrafe. Hem waren de marktordeningen opgedragen; hij beraadslaagde met de kooplieden over de middelen van vervoer te land en te water; zoodanig een was te Middelburg woonachtig uit kracht van de handvest van FLORIS, Graaf van Holland a°.1271 [2]). Op bepaalde tijden

---

tablit.................... Et puent li marchant deseure dit avoir un saiel de commun.................... et leur procureur dou commun et pour envoicr as boine viles par tout la u i plaira a leur.

[1]) SARTORIUS, Urk. Gesch. des Hanze-Bundes, Tom. II, Urk. 1229.

[2]) VAN MIERIS, Groot Charterboek, I, 356.

reisde hij naar de mis te Ens, om de regten der kooplieden te handhaven; men beschouwde hem als eene *Handelsvölkerrechtliche Person* [1]); naar zijne bestemming te oordeelen was hij een en dezelfde als de Handels-Consul; ook de Aldermannen komen bij de Hanze-steden als zoodanig voor [2]).

De steden Lubeck en Thorn benoemden in 1307 vier *scepene* te Harderwijk tot opvordering der *driftgoederen*, welke bij stranding op Ameland mogten geborgen zijn [3]). Een Decreet van Koning WALDEMAR van Denemarken gaf aan onze kooplieden de bevoegdheid »eigen advocati en Rechters ofte Voorspraecken in alle questien, ghedingen en by erfenissen zoo ook by schipbreucke," te benoemen.

Aan de handelsvereeniging van de stapels der wollen, onder den naam van Scotch Court te Campvere, English Court te Rotterdam, maar bijzonderlijk aan die te Middelburg verleende de Ruwaard Hertog ALBERT vrijheden, bij handvesten van 6 Januarij 1382, 11 Maart 1386 en 25 April [4]), aldus luidende:

---

[1]) K. D. HÜLLMANN, l. l. p. 170.

[2]) Zie over het Hanzeverbond, Mr. F. E. BERG, de Nederlanden en het Hanzeverbond. Utrecht 1838.

[3]) NIJHOFF, Gedenkwaardigheden van Gelderland, D. 1, Inleiding bl. 25. Mr. J. SCHRASSERT, Beschryvinge der stadt Harderwyck, 1732, p. 7, Tom. II.

[4]) VAN MIERIS, a. w. T. III, p. 383. Van deze vereenigingen werd de English Court in de 13de eeuw, de Scotch, ten gevolge van het huwe-

»Voert gheven wi hem die machte ende consenteeren dat si moghen kiesen enen Gouvernerre die hun ghenoeget ende anders Officiers ..... van hare gheselscap *sqq.* Ende waer dat sake dat enich ghescil of twiste viel tusschen coman ende coman het were van sculde jof enighe andere parlemente daer geen doetslagh, leemte of vredebrake en waer, dat sel die Goevernerre met sine gheselscap berechten naer hunne rechte sonder yemant van onsen weghen." Uit welke woorden het niet twijfelachtig is, ook volgens KLUIT [1]), dat aan het hoofd dier vereenigingen, de regtspraak van Consul werd toegekend.

HENDRIK V, Koning van Engeland schonk bij Charter van 5 Februarij 1406, bekrachtigd 21 October 1413, de Nederlandsche kooplieden het privilegie van hunne eigene *Gubernatores* te vestigen ter beslechting van alle geschillen onderling, ter handhaving en bescherming van hunne regten [2]).

---

lyk van WOLPHARD met MARIA STUART, zuster van JACOBUS II in 1444 gesloten, gevestigd. Mr. J. SCHRASSERT, l. l. p. 137, Tom. I.

1) A. KLUIT, Hist. Feder. Belgii fed. cap. X, § 552. J. SCHMELZING, Systemat. Grundrisz des Prakt. Europ. Völkerrechts, T. II, S. 140, 141 (1818, Rudolstadt)

2) RYMER, Foed. et act. Publ. Angliae, T. IV, p. 52. Dantes ulterius et concedentes huiusmodi gubernatoribus........... potestatem et auctoritatem speciales........... regendi et gubernandi *sqq.*; ac iis et eorum cuilibet in suis causis et querelis quibuscumque motis vel movendis plenam et celerem justitiam faciendi .... et quascumque questiones, contentiones, discordias, et debatas inter ipsos mercatores, ligeos nostros et mercatores partium praedictarum motas vel movendas reformandi, reformationem petendi,

Hertog WILLEM VAN BEIJEREN, Graaf van Holland en Zeeland, kwam bij tractaat van 8 Mei 1411 met den Koning van Portugal overeen Consuls aan te stellen, die gemagtigd waren om de geschillen tusschen de onderdanen dier beide vorsten gerezen, en die nog mogten voorkomen, te beregten en te vereffenen [1]).

De stad Antwerpen door hare ligging bijzonder begunstigd, gaf aan de uitheemsche kooplieden vele privilegiën; wederkeerig in het belang van de Nederlandsche kooplieden, elders handelende en zeevarende, rigtte de stedelijke regering eene Sociëteit of Consulaetschap den 5 Mei 1485 op en gaf haar een Octrooi, waarbij het bestuur en de inrigting werden geregeld, als volgt:

» Allen den ghenen die dese letteren sullen sien of hooren lesen: JAN VAN RANST, Heere van Canticroode, te Moortsele, en VAN EGHEM, Schouteth van Antwerpen, en de Marckgrave 's landts van Ryen, en Borgemeesteren, Schepenen, en Raedt der Stadt van Antwerpen, Saluyt: Doen kont: Also de ghemeyne koopluyden, inwoonderen deser voorsz. Stadt van Antwerpen, hun buytens lants met der hanteringhe van koopmanschappe gheneerende, ons te ken-

redigendi, sedandi et pacificandi; et quaecumque transgressiones damna, mesprisiones, excessus, violentias et injurias mercatoribus partium praedictarum per praedictos ligeos....... redigendi, reparandi, restaurandi et emendandi *sqq*.

1) VAN MIERIS, A. W. T. IV, p. 168.

nen hebben ghegeven; soo sy, en elck van hun, dat aengaet na syne ghelegentheyt, om de oeffeninghe, hanteringhe en de exercitie van deselve koopmanschappen, soo by hun selven, soo by hunne Facteuren ende Dienaren in diversche Landen, Koninghrycken ende Contreyen, te water ende te lande, dagelycks reysende, treckende ende verkeerende, oft zeylende zyn: brenghende en voerende over ende weder diversche goeden ende koopmanschappen, daer by dese voorsz. Stadt en andere allen komende, van alderhande diversche goeden ende koopmanschappen ghestoffeert wordt, ende binnen eenighe jaren herwaerts ghekomen is in meerder neeringhe ende welvaert, ten grooten oorboyr ende profyte van den ghemeynen besten, in welcke neeringhe en loop van koopmanschappe hen dagelycks, ende so meer diversche letselen, belastingen, ende betegentheden, dickwils gebeurt zyn, ende dagelycks gebeuren in andere Landen, als Oostlandt, Noorwegen, Engelandt, Schotlandt, Vranckryck, en Duytslandt, etc. by vele ende diversche onghelden, tollen ende andere exactien, mitsgaders diversche gheboden, verboden ende restrictien, op de kooplieden ende goeden van herwaerts over, van nieuws opgheset, gheordonneert en ghestelt, om de kooplieden van dese Landen van haer te weeren en te keeren, en oock dat meer is, by diversche aentasten, roovinghen en neminghen harer goeden, daer by sy tot grooter verderffelycker schaden komen zyn, en so langs so meer

mochten komen: tegen welcke nieuwigheden, belastingen en inconvenientien, soo voormaels geschiet, soo oock die naemaels ghebeuren mochten, elck een, die dat ghebeurt is of gebeuren soude, bysonder by hem selven, alleen niet wel moghelyck en ware, by rechte of anders remedie of restitutie te soeken of te verwerven, ons kome ootmoedelyck biddende, dat wy hun souden willen verleenen een gemeen Collegie of Geselschap en een ghemeen Borse te moghen maecken en houden: om also van desselfs geselschaps wegen de voorsz. hinderen, schaden, beletten en nieuwicheden, met allen behoorlycken wegen af te volgen, met sekere andere poincten, ons by hen in geschrifte overgegeven. So doen wy te weten, dat wy, alst behoorlyk is, geneyght zynde tot den loope, exercitie en hanteringe van koopmanschappen, daer uyt de gemeyne welvaert rysen ende meerderen magh, den voorsz. kooplieden t' haerder voorsz. ernstiger bede gegeven, gegunt en verleent hebben: geven, gunnen en verleenen mits desen de poincten, en op de voegen hier navolghende.

Art. 1, dat de voorsz. kooplieden sullen moghen instellen en onderhouden een geselschap of broederlycke vergaderinghe, by maniere van eener Natien of Collegie, te weten, van kooplieden, poortiers en ingesetenen van Antwerpen, aldaer buyck-vast woonende, en hun buytens landts, te water of te lande, met der hanteringhe van koopmanschappe geneerende, sonderlinge die in dit geselschappe

begeeren te komen en ontfanghen te zyn, sonder eenighe andere daer inne te mogen nemen of ontfangen.

Art. 2, dat 't voorschreven geselschap of natie geregeert ende bestiert sal worden by vier notable Regeerders ofte Meesters, die gekosen en aenghenomen sullen wesen in deser manieren, te weten, dat de voorschreven van der Natie en gheselschap, by ghemeynen overdrage, of by den meesten stemmen ende gevolge van hen, ons nu terstont uyt der selver natie en geselschap met gheschrifte overbreugen sulle acht persoonen uyt hun, daer af wy de viere kiesen en hun deputeren sullen, tot Meesters of Regeerders van hunnen voorschreven geselschappe voor dit toekomende jaer: En sal het toekomende jaer geleden zynde, een van de voorschreven vier Regeerders of Meesters, also van jaer tot jaer, die outste van eede afgaen en verlaten worden, ende d'ander drie blyven dienende. En om eenen vierden Regeerder of Meester in diens verlaten stede te stellen, sullen alsdan by gemeynen overdrage ofte meeste stemmen, en gevolge van hen, van jare tot jare, ons en onsen nakomelinghen, Schouteth, Borgemeesteren en Schepenen, in 't geschrifte overbrenghen twee persoonen uyt hen, daer af wy en onse nakomers eenen kiesen ende deputeren, om met den anderen dryen, die na den onderscheyde voorsz. sullen blyven dienende, Regeerders en Meesters van haren voorsz. geselschap te zyn: welcke Regeerders en Meesters, en elck van hun,

nu en namaels zynde, t' haren aenkomen voor ons en onse nakomers eedt doen sullen, den dienst, daer sy toe ghekosen en gheacht zijn, wel en ghetrouwelyck te regeeren, exerceren, na inhoudt der Ordinantien hier na verklaert.

Art. 3. Dat die voorsz. vier Meesters, by advyse, ghevolghe en overdraghe van den meestendeele van den voorsz. geselschappe, en by wete ende consente van ons en van onsen nakomers, sullen mogen hebben en maken een ghemeene borse voor eener gracelycker en redelycker somme ofte quote, die sy by advyse en consente als boven, na ghelegentheydt haerder saecken en lasten, op elck van hun, na syn staet en hanteringe, sullen moghen setten ende doen heffen, by deghene die sy daertoe sullen uyt hunnen gheselschappe jaerlycks ordonneren, om daermede te vervolghen alle behoorlycke provisiën, restitutiën, reparatiën, recompensatiën, ende alle ander behoefte van remediën, die hen ende elck van hen dienen sullen moghen, alsoo wel teghen die nemingen, schaden, achterdeelen, injuriën ende verkortingen, die hen, het ware particulierlyck of in 't ghemeen, aengedaen mochten zyn, als teghen die nieuwicheden en ander beswaernissen, die op den loop van de koopmanschappe binnen korte jaren herwaarts, en noch daghelycks meer ende meer boven der ouder kostuyme 's landts voortgekeert en opghestelt zyn, en hier namaels voort-ghekeert en opghestelt mochten worden, welcke impositiën oock, of contributiën

sy niet en sullen mogen veranderen of hoogen, sonder onsen of onse nakomers wete ofte consent.

Art. 4. Soo wie van den voorschreven geselschappe hem weygerde te contribueren en inne te leggen, om de voorschreven ghemeene borse te helpen onderhouden, bij de ordonnantie boven verhaelt: dat die t'elcken verbeuren sal noch also vele als hy geset en schuldigh is op te legghen, en te contribueren, om de verbeurte in dryen gedeylt te worden: een derdendeel den Heeren, d'ander derdendeel de Stadt, en het derde derdendeel der Fabricquen van onser Vrouwen Kercke t' Antwerpen.

Art. 5. Dat die ontfanghers der voorschreven gemeener borse schuldig sullen zyn, voor die van den voorschreven geselschappe, en voor die Gedeputeerden van der wet der voorschreven Stadt, elck 's jaars goede wettighe rekeninge en bewys te doene, van hare ontfange en uytgheven der voorschreven penninghen: en alsdan ons en onse nakomers over te brengen den name en toename van de persoonen, in haer geselschappe wesende.

Art. 6. Dat de voorschreven goede mannen van den voorsz. geselschappe gehouden sullen zyn, t' allen tyden, als sy des van haren Regeerders en Meesters vermaent sullen worden, te vergaderen ende by een te komen, om te helpen ramen en advyseren, alle saken die dienen souden mogen ter saligheyt, welvaert ende profyte van der gemeener koopmanschappen ende loop der selver, om die

by rade ende advyse van den Heeren, ende van der Stadt gevoordert te mogen worden, ten besten dat men sal komen ende moghen.

Art. 7. Soo wanneer de goede mannen van den voorsz. geselschappe eenig geschil van koopmanschappe onderlinghe hebben, dat dan de voorsz. Regeerders de partyen voor hun sullen ontbieden, ende vereenigen ende verghelycken op dat sy konnen, en partyen daer toe geven en voegen willen; maer oft partyen ofte d' eene begheerden 't recht, oft oock dat de voorsz. Regeerders die niet vereenigen en kosten, dat sy dan de sake ende partye sulverseynden voor ons en onse nakomers, Wethouders van deser stede ten tyde zynde, om die aldaer ge-uyt te worden na recht, behoudelyck dat sy onder dit schyn geene kennisse nemen en sullen mogen van geenderhande saken daer crime ofte breuke inne gheleghen mochten zyn, het en ware by wete oft consent van onsen Schouteth ende Wethouderen ende onse nakomeren ten tyde zynde.

Art. 8. Dat de voorsz. Regeerders of Meesters sullen mogen eeden alle de gene, die in derzelver Natie en geselschappe komen en ontfangen sullen worden: dat sy onder schyn van den voorsz. geselschappe of Natie, geenen persoon, die in 't selve geselschap niet en is, beschudden, bevryden en verantwoorden en sullen in gheener manieren, in synen persoon oft syne goeden. Ende en sullen oock de voorsz. Regeerders, Meesters ofte Natie,

gheene personen mogen ontfanghen, bevryden of verantwoorden van lasten of breucken, die zyn in Calagnen tege onsen Schouteth, Borgemeesteren en Schepenen, oft onse nakomers by tyde wesende: of daer ons ende hun moeysel, kost ofte last uyt soude mogen komen. En oft by hun, oft yemanden van de Natie, uyt ter contrarie voortgekeert ware, dat wij daer over correctie doen sullen, alsoo wy na ghelegentheyt van der saken dat bevinden sullen dienende. Behoudelyck in desen, dat 't voorsz. geselschap geen Privilegien of Verleeninghen verwerven en sal moghen van eenige Princen, Vorsten, Heeren, Landen, Steden of Ghemeenten: noch ook onderlinge eenige Statuiten of Ordonnantien maken, die eenichsins souden mogen contrariëren den Rechte, Privilegiën of Costuymen van den Lande van Brabant, of van de voorsz. Stadt: of die souden mogen afnemen de geradene politie oft welvaert der selver Stadt: Maer sullen gehouden zyn die selve Privilegiën, die sy van eenige Princen, Heeren, Vorsten, Landen of Steden verkrygen sullen, te toonen en laten visiteren by ons en by onsen nakomelingen, Schouteth, Borghemeesteren en Schepenen, by tyde zynde. En ons en hun Copye autentycke daer af te geven, en die niet te gebruycken mogen, totdat die bij ons gevisiteert bevonden sullen worden deuchdelyck zynde, en niet contrarierende of afnemende 't gene des voorsz. staet. Behoudelyk oock, dat sy met geene wegen van feyte op yemanden

oft yemandts goedt en sullen mogen procederen, sonder onse of onse nakomers wete en consent, maer sullen alomme, daer het hun gelieft, altyt moghen volghen met rechte: en dat sy-lieden van de voorsz. Natien of geselschappe, het zy dat sy in eenige Ambachte zyn of niet, gehouden sullen zyn in schot en lot, en andere ongelden ende lasten van de Stadt, Poorters ofte Ambachten, gelyck andere in deselve Natie of geselschappe niet zynde. En behouden oock ons en onse nakomers Schouteth, Borgemeesteren en Schepenen, ten tyde zynde, in allen ende eenen yeghelycken der voorsz. Verleeningen, Poincten en Ordonnantien, onse ende hare, meerderen ende minderen interpreteren ende veranderen ende weder-roepen, alsoo ons dat na gelegentheyt van tyde ende saken goetduncken ende gelieven sal. In oorkonden ende vastigheden der dingen voorsz., soo hebbe ick JAN VAN RANST, Schouteth voorsz., mynen propren zegel, ende wy Borghemeesteren, Schepenen ende Raedt der voorsz. Stadt van Antwerpen, der selver Stadt Zegel ter saken hier aen doen hanghen, op den vyfden dagh van Meye, Anno 1485."

Deze vereeniging naauwelijks in het leven getreden, heeft zich ernstig bij den Roomsch-koning MAXIMILIAAN beklaagd, over de slechte behandeling der kooplieden in Engeland.

Dien ten gevolge, werd, naar het verhaal van V. METEREN, in 1495 (24 Februarij) het beroemde *Entrecours* of *eeuwig contract* gesloten tusschen Engeland, (HENDRIK

VII) en de Nederlanden (PHILIPS, Aartshertog van Oostenrijk, Hertog van Bourgondie), bevestigd bij de Tractaten van 1506, 1515, 1520 en 1574; waarbij in de artikelen 10 tot 14, 23, 25, 27, 31 en 33 vele voorregten van vrijen handel, eigene regtspraak, woning, en bescherming wederkeerig toegezegd werden [1]).

§ 3.

DEFINITIE. — BENAMING.

Wij zagen in de vorige §§ de verschillende vormen, onder welke het Consulaat zich aanvankelijk heeft geopenbaard, en trapswijze is ontwikkeld. Het eigenlijk karakter der instelling is in de volgende definitiën, naar ons voorkomt, zeer juist aangeduid. MARTENS [2]) zegt: »Les Consuls ne sont que des agens commerciaux nommés et constitués par un gouvernement dans des ports et places de commerce étrangers, pour y veiller aux intérêts du commerce, et particulièrement pour défendre auprès des autorités locales les droits des nationaux et accommoder leurs différends."

Zoo ook HEFFTER [3]). »Nach der gemeinsamen heutigen

---

[1]) VAN METEREN, Nederlandsche Historie, B. 1, fol. 8. B. 2, f. 32.
[2]) CH. DE MARTENS, Guide Diplomatique, Chap. X, § 77, p. 167. Paris et Leipzig 1832.
[3]) Dr. AUG. WILH. HEFFTER, Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart. Berlin 1844, § 225, p. 366.

Staatenpraxis in den europäischen oder europäisirten christlichen Ländern bilden.... die Consuls eine eigene Art von Agenten, hauptsächlich für die Handels-, zum Theil aber auch für die sonstigen Verkehrsinteressen auswärtiger Staaten in einem fremden Lande oder in einzelner Theilen u. Plätzen derselben."

Het oordeel van BARRETO en RIBEIRO DOS SANTOS is: »Les agens Consulaires quelque soit leur denomination ou leur catégorie, sont les fonctionnaires effectivement ou virtuellement nommés par le gouvernement, pour protéger, dans un port ou district étranger le commerce ou la navigation nationale en général, aussi bien que les intérêts des sujets..., nommément dans les affaires commerciales et maritimes [1])."

In het reglement van 22 Januarij 1814 en in dat van 3 April 1818, bij koninklijke besluiten voor de Nederlandsche Consuls vastgesteld, wordt in het eerste artikel bepaald [2]):

»Onze commerciëele Agenten in de havens en koopsteden buiten 's lands, zullen den titel hebben van Consuls."

Zeer onderscheiden waren in den loop der eeuwen de

---

[1]) Traité du Consulat par le Commandeur JOSE RIBEIRO DOS SANTOS et le Docteur JOSE-FELICIANO DE CASTILHO BARRETO, T. 1 p. 1. Hamburg 1839.

[2]) Zie deze reglementen in de Nederl. Jaarboeken voor Regtsgeleerdheid en Wetgeving door Mr. C. A. DEN TEX en Mr. J. VAN HALL, zevende deel 1845, p. 371—378, p. 381—388.

benamingen van de, in deze betrekking werkzame personen: procuratores, vogede, gubernatores, meesters, consuls, alderman, later commissaris en agent [1]).

Omtrent het gebruik van deze namen is men zich, in de oude charters en plakaten, niet immer gelijk gebleven. Men moet naauwkeurig acht geven op de bewoordingen der aanstelling; daar dikwijls, onder denzelfden titel, ambtenaren van een geheel anderen werkkring zijn bedoeld geworden. In twee oorkonden van 3 en 4 November 1307 leest men van »procuratores, qui mittuntur ad concordiam inter mercatores reformandam" [2]). Het is niet twijfelachtig, of de toen naar Engeland gezondene procureurs waren met het karakter van *ambassadeur* bekleed.

Geen naam echter is in meer afwisselende beteekenis gebruikt, dan die van *Consul*, vooral in de Middeleeuwen. Weinig bekend met het wezen der Romeinsche Staatsinrigting, terwijl men de Latijnsche taal, als taal der kerk bezigde, werd deze naam al ligt zonder nadenken toegepast, waar men eene gelijksoortigheid in ambtsbetrekking, of openbare bediening meende te zien.

Zoo stelde men Graaf gelijk met Consul, Burggraaf met Proconsul. In de 9de eeuw, toen van handelsconsuls

---

1) Dictionnaire de LOUIS MORERI in voce Consul. BOREL, de l'origine et des fonctions des Consuls, p. 1—6, p. 8.

2) VAN MIERIS, Groot Charterboek, T. II, p. 68 *sq.*

nog geene spraak was, leest men van den stamvader der Consuls van Anjou, en Raimond Trencavel van Béziers noemde zich zelf, in de oorkonden van 1158 en 1165, Proconsul [1]).

Uit de geschiedenis der stedelijke regeringen blijkt het ten duidelijkste, hoe, bij het ontstaan der gemeenten, veelvuldig de naam van Consules aan de overheidspersonen is toegekend [2]).

---

1) Gesta Consulum Andegavensium, cap. II, de TERTULLO bij BOUQUET, l. l. VII, p. 256: »TERTULLUS primus ex progenie Andegavorum Consulum progenies."

2) K. F. EICHHORN, Deutsche Staats- u. Rechtsgeschichte, § 243, p. 153 *sq.* Die Städte mit erhaltener Römischer Verfassung hatten in dem erhaltenen Decurionen-Stande eine Gemeinde der von ihrer alter Würde wenigstens die Verwaltung des Gemeindeguts, die Polizeigewalt u. besonders, die den Römischen Einrichtungen eigenthümliche Aufsicht bei der Markt- u. Handwerkspolizei geblieben war, welche sie durch einen Gemeinderath.......... nach dem zwölften Jahrhundert, nach dem Beispiel der Lombardischen Städte ordentlicher Weise *Consules* genannt, ausübten. ....Die Vorsteher jenes Gemeinderaths, *magistri Consulum, Bürgermeister........ sq.*

Ten aanzien van dit verschillend gebruik van het woord *Consul*, ook in de Nederlanden, werd in de Dissertatio Inaug. *de Consulibus in Republica Batava* van P. J. CHANGUION (1786 Lugd. Bat. en aldaar p. 6), opgemerkt: »Vix autem est ut moneam, non omnes illos, qui Consules a scriptoribus mediae aetatis vocantur, eodem munere functos fuisse, iisdemque honoribus usos, quibus nunc funguntur ac fruuntur, qui dignitatem Consulum in Belgio foederato adipiscuntur. Cum autem eo tempore dignitatis consularis imago, titulique umbra quaedam apud privatos remaneret, variorum ordinum viris nomen Consulis postea tributum fuit, illis quoque, qui in emporiis sive maris portubus mercatorum jura ac merces tuentur, quemadmodum adhuc fieri notissimum est."

Ook het ambt van stedelijk regter, door de keus der gilden of vereenigingen, welke dan ook, opgedragen, gaf den titel van Consul; b. v. te Verona Consules judicis, te Genua Consules de placitis; te Como Consules justitiae; te Venetië Consules curiae. In Vlaanderen werd de geheele stedelijke raad begrepen in den naam Consul [1], evenzoo in Arles en Marseille [2].

De gemeenteraad van Arles was zamengesteld uit 12 Consuls, onder deze vier krijgslieden, vier burgers, twee kooplieden en twee boeren [3]. Merkwaardig is insgelijks het compromis tusschen de Heeren van Symia en de Consules van de stad Apt over de regten en Kapittelen van het Consulaat, in dato 26 Mei 1252 [4].

In de steden van Bisschoppen komen de leenmannen, die ter bewaking der poorten werden aangesteld, mede als *Consules* voor [5], en de stedelijke archiven van Provence bevatten het privilegie, dat de krijgslieden Consuls mogten kiezen tot verzekering van hunne eigene regtspraak.

---

1) Handvesten, Ed. 1775, p. 57.

2) Statuts de Marseille, lib. 1, p. 17, 65, 182, aangeh. bij EICHHORN, l. l. en aldaar »tribunal Consulum vel judicis palatii."

3) Carta Consulatus Arelatensis a° 1142 en 1255, § 50, 61 bij CH. GIRAUD, Essai sur l'histoire du droit Français au moyen âge, Tom, II. p. 128, 144, Ed. 1846.

4) MURATORI, t. a. p. III, p. 1155, 1158 en 1160.

5) HÜLLMANN, A. W., Th. II, p. 257: ».......a principio fiebant Consules per portas......... qui dicti sunt capitanei portarum, i. e. Consules electi ex portis, non quod quilibet in sua dominaretur porta."

In de oude statuten van Montpellier worden de handels-Consuls, ter zorgvuldige onderscheiding van de bestuurderen der gemeente, *Cossols des mercadiers* genaamd, en in een statuut van 1328 *Regens del mercadiers que van per mar* [1]).

Eerst in het laatst der 16de eeuw wordt de titel *Consul* meer algemeen voor Handels-agenten gebezigd, en sedert dien tijd, komen zij in de tractaten en andere openbare stukken, bijna onder geene andere benaming meer voor.

In Frankrijk heeft men in 1799, toen aan het hoofd der republiek drie Consuls stonden, de buiten 's lands gevestigde beambten, die met de behartiging der handelsbelangen belast waren, »agens pour les relations commerciales" genoemd. Dezelfde benaming was in de Nederlanden reeds vroeger bekend en in gebruik [2]).

---

[1]) Zie bij WARNKÖNIG, l. l. den eed, voorkomende in de MSS. der statuten: Jen hom elegat en cossol dels mercadiers de Montpeslier promet a vos XII cossols que bon hal cossel donarai a e tos a cascuns dels dits mercadiers á des autres que son ni seran desolz mon regimen et leur proficq en querrai el dan esquivarai e la honor del commun de Monpeslier et dela Universitat desdit Mercadiers et procurerai é dels contrats et dels claims que seran entrels mercadiers..... *sqq.*

[2]) Zie Besluiten van de Tweede Kamer en Decreet van het Vertegenw. Ligchaam des Bat. Volks, d. 3 en 10 Nov. 1798 en aldaar »AUBERT, chargé d'affaires du Commerce in Spanje." HEINEKEN, *Agent der Commercie* in *Amerika* (22 Nov. 1798). MIRUSS., § 379, p. 486.

§ 4.

EENIGE ALGEMEENE VOORSCHRIFTEN BETREKKELIJK HET NEDERLANDSCHE CONSULAAT, 1581—1795.

De verordeningen [1]), welke de instelling van het Consulaat regelden, berusten op de onderscheiding der plaatsen, waar zij gevestigd was. In de landen der dusgenoemde Christenheid waren de magt en bevoegdheid lang niet zóó uitgebreid en naauwkeuriger afgebakend, dan in de Schalen van de Levant [2]) en de kusten van Africa, wier regeringsvorm geëvenredigd aan de mindere beschaving der aldaar wonende natiën, eene dusdanige willekeur volkomen wettigde. Wij zullen trachten, de algemeene bepalingen, die eertijds voor de Nederlandsche Consuls in Europa golden, in deze paragraaf bijeen te brengen, ten einde, bij het onderzoek naar deze instelling in de bijzondere Staten, in geene noodelooze herhaling te vallen.

Het was langen tijd bij de Staten-Generaal der oude republiek eene strijdvraag, wien de benoeming van de Consuls eigenlijk toekwam [3]). Men was doorgaans van gevoelen,

---

1) v. ZURCK, Codex Batavus in voce »Ambassadeurs."

2) DE CUSSY, Dict. du Diplomate et du Consul 1846 in voce *Échelle.* Schalen van de Levant Échelles du Levant. In de Middellandsche Zee noemt men *Schalen* die havens, welke onder het gebied van de Porte behoorende, gewoonlijk als plaatsen van oponthoud door de Europesche reeders aangemerkt worden omdat hunne kantoren dáár gevestigd zijn.

3) ....Ende aengemerckt de Consuls van de Nederlandtsche

dat de kooplieden alléén daartoe geregtigd waren, maar met oogmerk om een verschil te doen ophouden, hetwelk, tot vele moeijelijkheden aanleiding gevende, nadeelig voor de kooplieden zelve werd, besloot men in 1657 ter Generaliteit, dat de personen door den handelstand moesten worden voorgedragen, en deze van Staatswege eene acte van aanstelling zouden erlangen. In de Schalen van de Levant was aan de Directeurs van den handel op die streken de voordragt toegekend.

Natie eygentlyck niet anders syn dan Factoors, ende Voorspraecken van de Koopluyden, Schippers ende Traffycquanten deser Landen, betaeldt ende onderhouden werdende tot laste van deselve, sonder dat den Staet daer inne directelyck yets heeft te dragen; ende dat sulcks soodanige Consuls de voorschreve Koopluyden, Schippers ende Traffycquanten, in haren weerwille, ende selfs tot haren naedeele, gelyck somwylen wel is ghebeurt, niet en behooren te werden opgedrongen. Dat oock de saecke in abstracto ingesien zynde, het selve recht tot het aenstellen van de soodanige Consuls, eygentlyck de voorschreve Koopluyden, Schippers ende Traffycquanten soude competeren, voor de welcke haer Edele Groot Mog. soo veel de Ingezetenen deser provincie belanght, als zynde der selver immediate Hooge Overigheydt, particulierlyck incumbeert te sorgen ende te vigileren, dat derhalven door eene generale resolutie soude behooren te werden vastghesteldt, dat voortaen by dese Vergaderinge op voorgaende recommandatie van de Koopluyden, Schippers ende Traffycquanten als boven, sullen werden geëligeert de Personen, die tot Consuls van de Hollandtsche Natie buyten 's lands op acte van haer Edele Groot. Mog. sullen werden geëmployeert. Ende dat tot executie van 't bovenstaende den Ingezetenen ende Onderdanen deser Provincie expresselyck sal werden geinterdiceert aen yemandt anders dan aen soodanighe geëligeerde Consuls de ghewoonelycke Consulaetrechten te betalen.

Resolutien van Consideratie, Ed. VAN DE WATER 1706 en aldaar p. 305 Res. van 27 Maart 1657.

In het daaropvolgende jaar, en wel 24 Julij 1658, werd een algemeen reglement voor de Consuls, residerende in Spanje, Frankrijk, Italië en aan de geheele Middellandsche Zee, uitgezonderd Turkije, vastgesteld, waaronder de Staten op de kust van Africa mede gerekend werden, die, ofschoon een eigen bestuur bezittende, de opperheerschappij van den Turkschen Keizer erkenden. De voor ieder verkrijgbaar gestelde verordening luidde, als volgt:

Poincten ende articulen om te dienen voor een Generaal Reglement naer den inhoudt van 't welcke hun de Consuls in de plaetsen van het Christenryck van Spaignen, Vranckryck, Italiën en aen de gheheele Middellandsche Zee, uitgesondert alleen het Turcx gebiedt rhesideerende, sullen hebben te ghedragen, soo ten réguarde van de Rechten by deselve te genieten, als andersints.

Eerstelyck.

Alle de Consulaatrechten van de voorschreve Consuls in alle de plaetsen voornoemt ende alomme sullen ghereguleèrt werden op realen van achten, zynde deselve door de gantsche Middellantsche Zee gangbaer ende over deze prys ende valeur van dewelcke geen dispuyten konnen vallen.

Ten tweede.

De Consuls sullen niet meer voor haer recht mogen trecken, gelyck hun wel expresselyck verboden werdt mits de-

sen, als vier of ten hooghsten vijf realen van achten naer advenant de groote van yeder schip in hun respective districten komende te arriveeren, mitsgaders last te breecken ofte aldaer ladinge in te neemen, sonder dat de schepen alleenlyck daer komende om water te haelen ofte andersints, ergens in ghehouden sullen wesen.

Ten derde.

De gheseyde Consuls sullen haer geen authoriteyt, ofte eenige jurisdictie hebben aentematigen, ofte poogen te exerceren over de personen van de koopluyden ofte derselver effecten.

Ten vierde.

In cas het mochte ghebeuren, dat de Consuls hun door de schippers lieten ghebruycken ende employeeren in de eenige extra-ordinaires besoignes, 't sy in het bevoorderen ende beleyden van eenige processen, beslissen van questien ende enige differentien, dat sy luiden in soodanige ghelegentheyt, voor hun salaris den schippers niet meerder sullen mogen te doen betalen, als volgens d' arbitragie van d' aenwesende Nederlantsche koopluyden gheoordeelt sal werden hun te competeeren.

Men beschouwde dit reglement sedert bij voortduring, als fundamenteel. Voor de Consuls van Frankrijk buiten de Middellandsche Zee en voor de overige Europesche rijken, werd 4 Augustus 1670 eene verordening uitgevaardigd, welker inhoud weinig van de voorgaande verschilt.

In Art. 1, worden de Consulaat-regten geregeld op Escus ofte Rycxdaelders.

Art. 2 bepaalde het regt van ieder schip op één Escu ofte Rycksdaelder.

Art. 4 gaf den schippers het regt, de hulp van den Consul in *ordinaris saecken* zonder eenige belooning in te roepen.

Deze zijn de eenige punten van afwijking. Naar aanleiding van deze bepalingen en ingevolge hunne acten van admissie, vermeenden de Consuls de bevoegdheid te hebben, zelfs in weerwil van de Commissie-vaarders of van dezer reeders, de veroverde prijzen te mogen »onder haer slaen, verkoopen ofte beneficieeren en over de opbrengst der verkooping te disponeeren." — Bij resolutie van 9 Januarij 1673 werd dit twistpunt geregeld; zij hadden, luidens deze, daartoe geene magt: wèl moesten zij zorgen, dat de prijzen niet geroofd of geplunderd wierden, de factures, cognossementen en scheepspapieren in bewaring nemen; de gevangenen verhooren en alles aan de Admiraliteit opzenden. Als hoofdverordeningen komen daarin voor:

Dat de Consul den veroveraar niet hinderlijk mag zijn in het verkoopen of beneficieren van prinsen, indien dese geadresseerd syn aan eenen factoor.

Dat de verkoop in het openbaar moet geschieden ten overstaan van den Consul en twee Nederlandsche kooplie-

den, ter keuze van den veroveraar, welke met den kapitein, twee officieren en den gekozenen factoor, den inventaris moeten onderteekenen ; ingeval echter de Commissievaarder aan geen' factoor is geadresseerd en uit vrijen wil den prijs wenscht te verkoopen, zal dit op gelijke wijze geschieden na behoorlijke afkondiging, in tegenwoordigheid van Nederlandsche kooplieden, door den veroveraar te kiezen. De Consul, als factoor gekozen zijnde, moest cautie stellen ten genoegen der reederij ; hij kon 2 % van den verkoopprijs korten; de ééne helft behield hij, het overige was voor degenen, welke hem bijstonden [1]).

Onder de algemeene voorschriften behoort nog de bepaling van 20 Januarij 1687, dat alle Consuls van de ware Christelijke Gereformeerde Godsdienst moesten zijn ; hetgeen echter niet zeer streng is gehandhaafd; vooral niet in de Schalen van de Levant [2]).

Sedert werd, bij resolutie van 22 Julij 1700, een reglement gearresteerd betreffende alle Ambassadeurs en andere Ministers, zoo binnen als buiten 's lands residerende, waarin de volgende punten voor de Consuls, onder den naam van Agenten en Commissarissen, voorkomen.

---

1) VAN DIJK, de Collegiis Archithalassicis. Traj. ad Rhen. 1845.

2) Zie Decreten van H. Hoog Mog. de Staten Generaal 20 Januarij 1687. Zie PESTEL (FRED. WILH.), Commentarii de Republica Batava. ed. 1782. Lugd. Bat. § 440.

Poincten raakende Residenten, Agenten, Commissarissen en Secretarissen.

Art. 31. De Residenten, Agenten en Commissarissen sullen genieten soodanige tractementen of daggelden als haar toegelegt syn by den Staat van oorlog, of by resolutie van haar Hoog. Mog. of nog sullen toegelegt worden.

Art. 32. En sal voorts aan deselve in declaratie geleeden worden honderd vyftig gulden in het jaar voor een Amanuensis, twee honderd gulden voor het houden van Correspondentie, vyftig voor de Secretarye, behoeften en blaauwe boekjens, vyftig voor nieuwejaarsgiften, honderd vyftig guldens om uit te deelen aan arme passagiers, drie ten honderd voor verlies op den wissel, en de briefporten op den voet van het 23 articul.

(Art. 23. De betaalde briefporten sullen geleeden worden onder specificatie, gequiteert by de postmeesters daar het practicabel is, en andersints geattesteert en onderteekent by den Secretaris).

Art. 33. Item vier honderd guldens voor het aanneemen van een groote, en twee honderd gulden voor het aanneemen van een kleine rouw, mits dat zy daartoe hebben last van haar Hoog. Mog. en dat maar twee rouwen, hetzy groote of kleine, gedeclareert worden in een jaar.

Art. 34. Residenten, Agenten, Commissarissen, het Hof volgende, op ordre van haar Hoog. Mog. sullen ge-

nieten twaalf guldens daags extra-ordinaris, sonder te moogen declareeren voor reiskosten, en soo het is in leegers of op andere diergelyke lange togten, waartoe zy sig moeten voorsien van een veldequipagie, zullen zy genieten duisend guldens eens tot het maaken van deselve, en agtien in plaats van twaalf guldens daags.

Art. 35. Secretarissen van Ministers, welke by derselver vertrek of versterf, ordre krygen van haar Hoog. Mog. om de saaken van den Staat by provisie te blyven waarneemen, of andere personen, welke met de benaaming van Secretaris tot verrigting van eenige saaken aan vreemde Hoven gebruikt worden, sullen genieten een daggeld van twaalf guldens, sonder meer, uitgesondert dat zy sullen moogen declareeren op gelyken voet als de Residenten.

Poincten raakende alle buitenlandsche Ministers INDISTINCTELYCK.

Art. 36. De daggelden of tractementen sullen ingaan met den agtsten dag voor dat de Ministers in het vertrekken na de plaats waar heen zy gecommitteert zyn, verlaaten sullen hebben de gronden van deesen Staat, en van gelyken eindigen met den agtsten dag nadat zy weder sullen bereikt hebben de grensen van deesen Staat.

Art. 37. En opdat de meening van het voorenstaande Articul omtrent het ingaan van de daggelden of tractementen niet geëludeert worde, sullen de Ministers moeten

verklaaren agter de eerste en laatste declaratiën, die zy overleeveren, den precisen dag wanneer zy de gronden van den Staat verlaaten en wederom bereikt sullen hebben respective, sonder dat de eerste en laatste declaratiën van Ministers, waaraan de vorenstaande verklaaring manqueert, sullen moogen aangenoomen worden.

Art. 38. Aan de Ministers, welke op aanschryvens van haar Hoog. Mog. een keer herwaards doen over saaken raakende der Landen dienst, sullen de reiskosten in het koomen en gaan goedgedaan worden, sonder meer.

Art. 39. Ministers, welke met permissie van haar Hoog. Mog. overkoomen tot verrigtinge van haare particuliere affaires, of om andere oorsaaken niet raakende der Landen dienst, sullen niet alleen niet moogen declareeren over de reiskosten heen of weder, maar langer als twee maanden hier te Lande blyvende, verliesen de helft van hetgeen dat zy souden genieten ten laste van den Staat ter plaatse haarer residentie.

Art. 40. Wanneer eenige publicque demonstratie van vreugde gedaan word ter plaatse, daar de Ministers van deesen Staat haar bevinden, met het aansteeken van vreugdevuuren, het laaten loopen van wyn voor de Gemeente, of op andere diergelyke wys, sal het verschot, dat deselve in die geleegentheid koomen te doen, na de costumen van de plaats daar zy sich bevinden, goedgedaan worden op een specificatie by haar geteekent, mits daartoe exhi-

beerende voorgaande last of opgevolgde approbatie van haar Hoog Mog. sonder egter dat de maaltyden of andere regaalen, welke zy by die geleegentheid souden moogen geeven, in declaratie sullen geleeden worden, uitgesondert alleen wanneer de saake waarover gevuurt word, den Staat directelyk raakt, en daarom desselfs Ministers op voorgaande aanschryvens van haar Hoog Mog. verpligt tot ongewoone kosten, gelyk als wanneer een notable victorie met de waapenen van den Staat bevogten, of een vreede met een van de voornaame Magten van Europa geslooten is, in hoedanige gevallen Ambassadeurs, het zy een of meerder, sullen genieten voor het geeven van een festyn seeven honderd vyftig, extraordinaris Envoiés vyf honderd, en alle andere Ministers drie honderd guldens.

Art. 41. Wanneer tot vermydinge van differenten over het ceremonieel, of om andere diergelyke reedenen, goedgevonden word aan een Minister te geeven een hooger caracter als hy andersints soude gevoert hebben, sal de minder qualiteit, het zy van ordinaris Ambassadeurs, extraordinaris Envoiés, Gedeputeerden sonder caracter of andere in dit reglement bekend, waarna hy sal moogen en moeten declareeren, gedefinieert worden by Resolutie van haar Hoog Mog., na welke gedefinieerde qualiteit hy in alles zal getracteert en syn Declaratien sullen geliquideert worden, sonder reguard te neemen op de voorsz. hooger caracter.

Art. 42. De Predikanten, welke buiten 's Lands gaan

tot dienst van de Ministers, sullen sig moeten laaten examineren, en behoorlyk qualificeeren, tot alle de deelen van haar dienst, buiten kosten van het Land.

Art. 43. De Predikanten, Secretarissen en alle Bedienden van Ministers na huis keerende voor het einde van de Commissie, om hoe wettige of noodlyke oorsaake het ook soude moogen weesen, sullen moeten de terugreis doen op haare particuliere kosten.

Art. 44. Voor dood- en begraaffeniskosten van ieder bediende of domesticq, welke de Ministers van hier meedegenoomen of ontbooden hebben, en buiten 's Lands in haar dienst koomen te sterven, sal aan haar honderd guldens geleeden worden.

Art. 45. Over domesticque rouwen, groote of kleine, sal niet moogen gedeclareert worden tot laste van het Land.

Art. 46. Soo een ordinaris Minister vrouw of kinderen verliest ter plaatse syner residentie, sal hy moogen declareeren voor het balsemen van het lyk, een loode kist en de vragt herwaards.

Art. 47. Een Minister koomende te sterven in Spagne of Portugal, sal het tractement of daggeld van hem en syn bedienden blyven loopen den tijd van twee maanden na den sterfdag, en soo hy komt te sterven in een ander Ryk of plaats buiten 's Lands, den tyd van een maand, om daaruit te vinden de gagies en het onderhoud der domesticquen tot haar ontslaaging of wederkomst hier te

Lande, booven het welke het balsemen van het ligchaam, een loode kist en het transport, soo van het selve als van het huisgesin en meubilen, by het Land sullen bekostigt werden, sonder meer.

Art. 48. Alle extra-ordinaris Ministers sullen gehouden weesen haare declaratien over te geeven van ses tot ses maanden preciselyk, op poene dat haar geen betaaling ter goeder reekeninge sal gedaan worden.

Art. 49. Voorts sullen geen Ministers, groot of klein, moogen declareeren, over wat saak het soude moogen weesen, bedagt of onbedagt, als wanneer over haar met uitgedrukte woorden, en niet by illatie of consequentie, gepermitteert word te declareeren by eenig articul van dit reglement, maar sullen alle andere posten moeten vinden uit haar tractement of daggeld.

Art. 60. Meer persoonen gevonden wordende in een deputatie, sullen niet moogen anders als gesaamentlyk declareeren, sonder dat aparte declaratiën van iemand sullen aangenomen worden.

Art. 61. Onder alle de declaratiën soo van Ministers buiten 's Lands, als van binnenlandsche Gecommitteerden, sal booven hetgeen in articul 37, geordonneert is noopende de eerste declaratiën van Ministers buiten 's Lands, de volgende verklaaringe moeten gesteld worden van woord tot woord, sonder dat men sal volstaan met andere, schoon equivalente termen.

Ik Ondergeschreeve verklaare in alles gedeclareert te hebben conform het reglement van......... soo veel de sin daarvan my bekend is, na het op deese declaratie nagesien te hebben, en geen posten myns weetens gebragt te hebben, als die met 'er daad soodanig uitgegeeven zyn als se gebragt zyn, en daaraan ik eenigsints mogt twyffelen, eerder minder als meerder gedeclareert te hebben.—

Veelvuldige wijzigingen waren sedert dien tijd, in den loop van nagenoeg eene eeuw, in de instructien van de verschillende consulaire agenten gebragt. De Staten-Generaal besloten, ter beëindiging der moeijelijkheden, dien ten gevolge ontstaan, eene nieuwe verordening, als algemeene en bijzondere instructie, voor de Consuls vast te stellen.

In de vergadering van 29 November 1786 bepaalden zij als volgt:

Instructie voor de Consuls van de Nederlandsche Natie in alle de plaatsen van Spagne, Vrankryk, Italiën en aan de geheele Middellandsche Zee, uitgesondert alleen het Turksche Gebied [1]).

Art. 1. Sy zullen met alle mogelyke naauwkeurigheid nagaan al het geene, hetwelk soude kunnen dienen tot bevordering van de Commercie en Navigatie deeser Landen, en daarvan aan H. H. Mog. mitsgaders aan Directeuren van den Levandschen Handel, omstandig kennis

---

1) Resolutie van de H. Mog. Staten Gen. der Ver. Nederlanden, notulen 29 Nov. 1786.

geeven, wanneer hun het een of ander mogt voorkomen dat daartoe soude konnen dienen.

Art. 2. Sy zullen aan de commercieerende ingezetenen deeser Landen alle mogelyke hulp en adsistentie verleenen, en deselve langs alle behoorlyke middelen tragten te protegeeren, alsmeede aan Directeuren van de Navigatie in de Middelandsche Zee van het arrivement en vertrek der Nationaale scheepen, kennis geeven.

Art. 3. In het bysonder zullen sy alle mogelyke hulp en adsistentie bewysen aan de 's Lands scheepen, wanneer er sig op de rheede hunner Residentie mogten bevinden.

Art. 4. Van alle de brieven, die sy aan H. H. Mog., aan bovengenoemde Directeuren, of *in officio* aan iemand anders schryven, zullen sy hebben te houden copiën in behoorlijk daartoe aangelegde registers, op poene van arbitraire correctie, in cas zulks contrarie word bevonden,

Art. 5. Van alle brieven, die sy aan H. H. Mog. of aan hare Ministers van den Staat schryven, zullen sy altyd duplicaaten moeten senden.

Art. 6. Item, sullen sy hebben te houden pertinente registers van alle brieven en resolutiën, welke sy, soo van H. H. Mog. en voorsz. Directeuren, als van iemand anders *in officio* outfangen, op poene als voren.

Art. 7. Soodra sy eenige resolutie of aanschryving van H. H. Mog. of van voornoemde Directeuren ontfangen, zullen sy de receptie daarvan ten spoedigsten accuseeren.

Art. 8. Sy sullen soo veel mogelyk onderling corresponderen met elkanderen, onderling malkander informeerende van alles, dat de Commercie en Navigatie deeser Landen enigsints soude konnen interesseeren.

Art. 9. Sy sullen hebben te houden praecise notitie van alle merkwaardige saaken, welke het Consulaat betreffende, ter plaatse hunner Residentie souden komen voor te vallen.

Art. 10. Alle de voorsz. registers en papieren het Consulaat betreffende, sullen by vertrek, overlyden, of andersints, moeten worden overgegeeven aan derselver successeuren.

Art. 11. Voorts sullen sy sig respectivelyk in allen opsigten gedraagen conform de Resolutien van H. H. Mog. van den 24 July 1658, en het Reglement voor de Consuls van de Nederlandsche Natie te Cadix, Seville, St. Lucas, St. Maria, Mallaga en verdere plaatsen in Spanje, gearresteerd 19 Aug. 1737.

Art. 12. Eindelijk word in het algemeen aan de Consuls in Spagne en Vrankryk geordonneert, om, in gevalle van onlusten met deesen Staat of met eenige andere Mogentheid, daarvan ten spoedigsten per Expresse of andersints aan H. H. Mog. en ook respectivelyck aan elkanderen kennis te geven, hetzy dat die onlusten door eene Christen, of Turksche Mogentheid word aangedaan: wordende speciaal in soodanigh geval, de Consuls te Marseille

en Livorno gelast, daarvan ten spoedigste, hetzy te Land of over Zee, kennis te geeven aan de Consuls van H. H. Mog. te Smirna.

1795—1813.

Bij de proclamatie der Constituerende Vergadering d. d. 22 Januarij 1798, werden alle ambtenaren in de waarneming van hunne betrekkingen bevestigd, tot dat eene geregelde en met het algemeen belang overeenstemmende verandering zou zijn gemaakt. In de Acte van Staatsregeling, 23 April goedgekeurd, en 1 Mei 1798 afgekondigd, werd de benoeming en terugroeping der Consuls, mitsgaders de vaststelling der tractementen en defroyementen, aan het Uitvoerend Bewind opgedragen [1]). Dezelfde bevoegdheid werd in 1801 aan het Staatsbewind, in 1805 aan den Raadpensionaris toegekend. (Constitutie 1801 Art. 35, 1805, Art. 49). Bij de aanvaarding der Hollandsche kroon, door LODEWIJK BONAPARTE, werd in het decreet van 5 Junij 1806 (artikel 2) bepaald, dat alle geconstitueerde Autoriteiten hoegenaamd, burgerlijke en Militaire, zouden voortgaan hare functiën waar te nemen, tot daarin nader of anders zoude zijn voorzien [2]). Naar het beginsel, gehuldigd bij art. 8 van het tractaat, met

---

[1]) Staatsregeling van 1798, Tit. IV, § 136, medegedeeld bij Mr. J. V. DE POLL, Verzameling enz. van 1798—1810.

[2]) Decreet van 5 Junij 1806. Ibid. p. 348.

NAPOLEON den 24 Mei 1806 gesloten, omtrent de voorwaarden, waarop zijn broeder de koninklijke waardigheid zoude aanvaarden, konden geene anderen dan Nationalen, tot *Consuls* worden aangesteld; voor het overige zijn er destijds geene aanmerkelijke veranderingen in de inrigting van het Consulaat gebragt. Het personeel was verdeeld in Consuls-Generaal, Consuls, Vice-consuls en Commissarissen-commercieel [1]).

Onze onafhankelijkheid in 1810 gewelddadig opgehouden hebbende [2]), werden de Ordonnantiën in Frankrijk omtrent de Consuls geldig, in de toenmalige Hollandsche Departementen toegepast, totdat na den terugkeer van het Huis van Oranje en de verheffing van den Prins tot Souverein-Vorst, nieuwe reglementen werden gearresteerd, over welke wij, als nog van kracht zijnde, in de tweede afdeeling nader zullen handelen.

§ 5.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN TURKIJE.

Omstreeks 1598 zijn eenige kooplieden begonnen, hunnen handel uit te breiden naar Africa, Egypte, Syrië en Griekenland, alsmede naar Constantinopel, Tripoli, Alexan-

---

1) De monarchale Regering van het Kon. Holland enz. (Politieke Magt), Amsterdam 1808, aldaar afdeeling IX, Titel 1, rubriek: Rijks ambtenaren. Verg. hiervoren § III.

2) Bulletin des Lois, N°. 299.

drië, Patassa en de overige landen, onder de heerschappij van den Grooten Heer [1]). Te vergeefs hadden zij getracht, zich onder de bescherming van den Engelschen Baïlo te stellen; de naijver verijdelde hunne pogingen. — Niet in staat, de groote onkosten te bestrijden van het onderhoud van eenen eigen Consul, wendden zij zich tot den Koning van Frankrijk; deze willigde hun verzoek in, en verkreeg krachtens het, vroeger door Frankrijk met de Ottomannische Porte gesloten tractaat van October 1569 eenen firman, waarbij aan onze kooplieden de handel in het Turksche rijk werd toegestaan onder Fransche vlag (April 1598). Deze toestand duurde voort tot het jaar 1610 [2]).

In Augustus ontvingen de Staten-Generaal eenen brief van JACOBUS GIJSBERTZ, waarin hij mededeelde, dat hem, te Constantinopel woonachtig, ter oore was gekomen het wegnemen van tien Nederlandsche schepen door de Turken en Mooren, en bij zich gewend had tot den Keizer door middel van diens Admiraal, hem onder het oog brengende de schandelijke onregtvaardigheid van deze handeling, terwijl de Nederlanders bij de verovering van Sluis, aan alle Muzelmannen, slaven der Spanjaarden, de vrijheid hadden teruggegeven.

---

[1]) Minder juist dus is het gevoelen van WAGENAAR, Beschrijving van Amsterdam IX, p. 416, als zouden de handelsbetrekkingen met de Turken eerst in 1616 zijn aangeknoopt. Zie KLUIT, Historia Federum, § 356.

[2]) Zie PESTEL, l. l. § 441. Resolutie van de Staten Generaal 17 Februarij 1610.

De Keizer nam deze handelwijze *genereuselyk* op, gaf bevelen tot het bewijzen van alle *vriendschap* en *faveur* aan de Nederlandsche kooplieden, onder de vlag der Vereenigde Provinciën handeldrijvende, in de havens van zijn rijk, en noodigde bij geschrifte de Staten-Generaal uit tot het zenden van eene Ambassade »om alliantiën en capitulatiën te maken, opdat de Nederlanders mochten ghepriviligeert zyn boven anderen Natiën ende sekerder mochten varen en traffiqueeren." Deze uitnoodiging, eene even groote zeldzaamheid als hooge eer, werd bovendien bevestigd door den Prins van Moldavië [1]). De Staten-Generaal bragten de zaak in overweging; men erkende volgaarne de meerdere voordeelen in een' vrijen handel op de Levant dan op Spanje, edoch de tegenstand was hevig [2]) en vooral van hen, die het niet met hun geweten konden overeenbrengen, met Turken en Mooren te handelen; men besloot ten laatste Doctor CORNELIUS HAGA [3]) derwaarts te zenden. — Deze bragt den 6 Julij van het jaar 1612 een ver-

---

[1]) VAN METEREN, Ned. hist. f. 625, 626.

[2]) Als bewijs hoe men huiverig was in het sluiten van verdragen met Natiën, nog niet tot het Christendom bekeerd, kunnen de woorden van DE GROOT dienen: De foederibus frequens est quaestio licetne ineantur cum his qui a vera religione alieni sunt; quae res in jure naturae dubitationem non habet. — Nam id jus ita omnibus hominibus commune est, ut religionis discrimen non admittat. — Sed de jure divino quaeritur, ex quo hanc quaestionem tractant non Theologi tantum, sed et Jurisconsultorum nonnulli *sqq.* GROTIUS, de Jure Belli et Pacis, Lib. II, cap. XV, § 8, 9, 10, 11.

[3]) Zie SCHELTEMA, Staatkundig Nederland, in voce HAGA.

drag [1]) met ACHMET CHAN tot stand, waarin, behalve den vrijen handel, onder anderen bepaald werd:

Art. 3. »Dat er in alle de provinciën en door alle Schalen van het rijk, Consuls zouden gevestigd worden.

Art. 11. Dat alle regtszaken en quaestien tusschen Nederlanders, ook die betreffende moord, door den Ambassadeur en de Consuls zouden beslist worden.

Art. 12. Dat de Consuls alléén voor het Keizerlijke hof konden gedagvaard worden.

Art. 18. Dat de schippers van alle goederen consulaatregten, *Dacio* genaamd, aan de Consuls moesten betalen.

Art. 30. Dat bij het overlijden van eenen Nederlander, de Consul zich den boedel zonder eenige tusschenkomst van Turksche beambten mogt aantrekken.

Art. 31. Dat de autentieke acten, door den Consul met Turksche onderdanen aan te gaan, voor den Cadi moesten verleden worden.

Art. 34. Dat de Consul de tot slaven gemaakte Nederlanders mogt opeischen.

Art. 57. Dat alle goederen der Consuls en bezittingen vrij van belasting zouden zijn.

Sedert welken tijd de Nederlandsche Consuls gevestigd en door de geheele Levant zijn verspreid. Volgens KLUIT, is dit tractaat vernieuwd of bevestigd bij eene »origineele

---

[1]) Zie dit verdrag bij AITZEMA, Zaken van Staat en Oorlog, D. I, p. 331. DUMONT, Corps Dipl. T. V, P. 2, p. 205.

Capitulatie of Privilegie van den Turckschen Keyzer Sultan MORAD aan hun Hoog. Mog. verleend 20 February 1634, geschreven in het Turcks en gesloten in een ronde Custodie, zonder Translaat [1]).''

Tengevolge van het verdrag, door HAGA bewerkt, hebben de Staten-Generaal onderscheidene resolutien genomen voor de Consulaire agenten in de Levant. In verband met art. 30 der aangehaalde Conventie, werd reeds den 8 December 1612 [2]) bepaald:

»Dat indien een koopman ofte factoor, of ander particulier van de Vereenigde Provincien ofte daaronder behoorende, aflyvigh raakte sonder van syne saaken, koopmanschappen, ofte andere goederen by testament ofte andersints behoorlyck te hebben gedisponeerd, de Consuls de nagelaaten goederen, schulden en actien ten overweesen van haere Substituyten ende Assessoren haer zouden aendraegen, deselve behoorlyck doen inventariseeren ende in haere bewaernisse ende protectie aenvaerden ende de erfgenaemen daervan aanstonts adverteeren.''

Tegelijk [2]) werden bij eene acte van denzelfden dag de Secretaris van den Hoofd-Consul te Aleppo, benevens de overige Secretarissen der Consuls door de geheele Levant,

---

[1]) KLUIT, Index Chronologicus, p. 89, N°. 344.

[2]) Resolutie van Hoog Mog. Stat. Gen. 8 December 1612. Gr. Plac. Boek, D. I, p. 1331.

[3]) Groot Plac. Boek, p. 1334, D. I.

alreeds aangesteld, of nog aan te stellen, gemagtigd, om ten verzoeke van de Nederlandsche kooplieden, factoren, schippers en particulieren, of van hen, die daarmede gelijk gesteld waren, te *passeren*, in tegenwoordigheid van gequalificeerde personen, als getuigen:

»Alle contracten ende handelingen van koopmanschap, bevrachtinghe van schepen, onderlinge accoorden, compromissen ende submissiën, item testamenten, informatiën, certificaten, acten van rechtspleging, sententiën ende wat daarvan dependeert, ende generaalyck alles meer, dat parthyen, nae de ghelegenheyt ende vereyschte van hare saecken, sullen begeeren ende van noode wesen sal........... Sullende alle alsulcke contracten, testamenten, instrumenten, acten, informatiën enz. boven voornoemd, bij de voorsz. secretarissen voor ghequalificeerde getuygen gepasseert ende by hun behoorlyck geteeckent, nagekomen, voldaen ende haer effect sorteeren in rechte en daar buyten evenghelyck als of die alhier te Lande waren gepasseert."

In handen van hunne Consuls legden zij den gevorderden eed af. HAGA [1]), welke den Nederlandschen handel

[1]) Omtrent de verdiensten van Mr. CORN. HAGA, zijn twee brieven van HUGO DE GROOT aan den Zweedschen Gezant CAMERARIUS merkwaardig; in dien van 20—30 Maart 1641, leest men: »D. HAGAE non haberi quae deberet rationem doleo, nec tam ipsius quam reipublicae causa. — Sed cogitandum: Scipio Africanus Linterni. Vitia sunt magnis parvisque civitatibus communia, ignorantia recti et invidia." — In den brief van 13 Februarij 1638. »In Hagae Oratoris morte si

zóó groote diensten had bewezen, was door de Staten tot Orateur te Constantinopel benoemd en als Hoofd-Consul CORNELIS PAUW [1]) te Aleppo residerende, aangesteld; hunne tractementen werden, naar aanleiding van voornoemd art. geregeld door het heffen van 3 °/₀ der waarde van de goederen, in elk schip geladen en wel onder de volgende bepalingen, den 6 Junij 1615 [2]) door de Staten-Generaal bekrachtigd:

Ten eerste zou van alle goederen en koopwaren, door Nederlanders ingevoerd, en waarvan ook de Italianen en Engelschen aan hunne Ambassadeurs en Consuls regten betaalden, geheven worden 1½ °/₀ Ambassadegeld en 2 °/₀ Consulaatregt; deze verpligting ving aan, bij aankomst van het eerste schip.

Ten tweede werd het Consulaat te Cyprus opgeheven, en gevoegd bij dat te Aleppo; de kooplieden werden ontheven van de betaling der kosten van onderhoud, ten bedrage van circa *f* 6000, maar de Consul moest in zijn district »opbeuren 1½ °/₀ voor den Orateur."

Ten derde ter voorkoming van fraudes, moesten de schippers, op de Levant varende, aan den Orateur, Hoofd-Consul,

---

accidit, ob eximiam quam longa tractatione erat consecutus rerum peritiam, damnum fecit ingens Batava Respublica." Zie Nederland en Zweden door Mr. G. W. VREEDE, 1e afl. p. 75. Utrecht 1841.

1) Zie Mr. H. J. KOENEN, in zijne Brochure «CORNELIS REINIERSZ PAUW, eene bijdrage tot de Staats- en Handelsgeschiedenis van de Republiek der Ver. Nederlanden. Te Arnhem, bij IS. AN. NIJHOFF. (niet in den handel).

2) Zie Resol. ter Gen. Gr. Plac. B. D. II, p. 1334.

vice-Consul of hunne gecommitteerden, de lijsten of cognossementen, terstond na hunne aankomst, ter hand stellen, waarin al hetgeen zij overbragten, voor wien bestemd en door wien afgezonden, aangeteekend was, en waren zij gehouden, onder eede hunne stukken voor *echt* en *waar* te verklaren; voorts, dat door hen niets meer of anders, dan het daarin vermelde was overgevoerd. Als strafbepaling was een vierdubbel regt van het verzwegene vastgesteld. In den magtigingsbrief werd den Orateur en den Consuls opgedragen: »die belastinggelden te innen ende te ontfanghen, oock met gewoonlycke manieren van constrainte, de saecke dat vereyschende, mitsgaders omme te mogen eysschen ende doen vorderen de overleveringe van de lijsten, cargasoenen ofte cognossementen, alsmede de verklaringen ende aengevinghen, in maniere, als bepaald is; ook de contraventiën te achterhaelen ende doen achterhaelen, ende de pene te executeren ende daertoe te ghebruycken soodanige middelen als by die van andere Natiën worden gepractiseert.

Wordende allen en een iegelyck, die dit eenigsints aengaen sal, geordineerd, 't selve alsoo te achtervolgen, toetestaen, en te ghedoogen, sonder daer jegens eenige exceptie, belet ofte oppositie, directelyck ofte indirectelyck, te laten doen, enz."

Ingevolge art. 11 van het eerstgenoemde tractaat van 1612, waarbij de regtspleging aan den Orateur en de Consuls was opgedragen, oefenden zij deze meermalen uit. Alzoo werd van een vonnis, in zake van »feytelycke atten-

taten" door den Consul PAUW te Aleppo tusschen Nederlanders gewezen, geappelleerd tot de Staten-Generaal; men achtte zich bezwaard door de *constrainte van executie*, daaropgevolgd, het appel werd echter niet ontvankelijk verklaard, het vonnis bevestigd en tevens besloten [1]), »dat in sulcke ofte diergelycke saeken, daer excessen, delicten, ofte publicque schandalen worden gecommitteert, er geene appellatiën ofte provocatiën toegelaten ende gedefereert, maar de sententiën, condemnatiën en de pene datelyck geëxecuteerd sullen worden."

De vonnissen van den Consul, gewezen tusschen Nederlanders en vreemdelingen, hetzij van Europesche natiën, hetzij uit de Levant als partijen, waren zonder hooger beroep of provocatie dadelijk uitvoerbaar; tusschen Nederlanders bij voorraad en onder borgtogt [2]).

Tengevolge van de moeijelijkheden, welke de Consul nu en dan ondervond door het verzet van dezulken, die weigerden in de door hem belegde algemeene vergadering (der Natie) te komen, of hem te vergezellen bij *publicque acten* en *bezoeken*, gelijk dit naar de gewoonte van het land behoorde, werd hij gemagtigd, de weigerenden en onwilligen bij »scherpe beveelen ende penen in officio en behoorlyck respect te houden, de conspiratiën, contraminen, onwettelycke byeenkomsten te verhinderen ende doen ces-

---

[1]) Bij Resolutie van 17 Februarij 1617, Gr. Plac. B., D. II, p. 1335.

[2]) Zie V. ZURCK a. w., in voce *appel, arrest.*

seeren ende met alle ernst te procedeeren tegen d' autheurs ende fauteurs, verstaende, dat degene die haer van de vergaderingen door den Consul gehouden absenteeren, alle deliberatiën ende resolutiën sullen moeten aequiesceren ende nakommen in allen schyne of syluiden daarby over ende present waren gheweest."

Bij volharding in zoodanige opzettelijke tegenwerking en bij misdrijven, waarop lijfstraffen gesteld waren, moesten de *moetwilligen ende delinquenten* op eigene kosten, in *ijzeren banden* door den Consul met schepen der Nederlandsche natie worden overgezonden, »omme nae ghelegenheyt der saecke ende andere ten exempel ghecorrigeert ende gestraft te mogen worden."

De Staten keurden de geschenken aan den Visier, waarover gemelde twisten gerezen waren, goed; bepaalden, dat zij ten laste der handelaren zouden gebragt worden, en gaven den Consul voor het toekomende volmagt, om, indien hij noodig mogt oordeelen, in het belang van den Handel, of ter eere der Natie zulke geschenken te geven, bij verdere tegenkanting, twee assessoren te benoemen, van welke de één dadelijk door hem gekozen, de ander op voordragt van de Natie uit een, door haar gemaakt drietal, en bij eventuele weigering ook zelf te kiezen, met welke hij alles zou mogen beslissen en ten uitvoerleggen. Ook in regtszaken van eenig gewigt had de Consul de bevoegdheid, twee dusdanig benoemde bijzitters te ad-

sumeren. Onder de goederen, wier uitvoer verboden was, behoorden de granen; de Consuls werden bij verschillende plakaten gelast te waken, dat deze overeenkomst door de Hollandsche schippers niet werd verbroken, en ingeval van overtreding naar luid van zekere bepalingen van 3 Februarij 1622 en 3 Mei 1632 [1]), de schuldigen te *desavoueren* en des noods te doen straffen, gelijk het dáár de gewoonte was; even zoo hen, die zich niet onderwierpen aan de gewone voorschriften omtrent de zeebrieven en de lastgelden, ingevolge de plakaten van 1633 (21 Julij) en 1625 (24 Junij [2]), onverminderd de straf van drie dubbele boete, in 1633 (18 Januarij) vastgesteld en den 27 Julij 1645 hernieuwd, op hen toe te passen [3]).

In deze tijden en wel sedert 1624, vinden wij meest alle besluiten aangaande de Levant, genomen op voordragt van Directeuren van den Levantschen Handel en Navigatie van de Middellandsche zee; aan hen was, inderdaad als het ware, het Opper-Consulaat in die streken toevertrouwd.

Wij zullen op den oorsprong en de zamenstelling dier merkwaardige inrigting, welke in de tegenwoordige eeuw, na een kortstondig herstel, heeft opgehouden te bestaan, in eene afzonderlijke § terugkomen.

---

1) Resolut. van de Staten Gen. Gr. Plac. Boek, D. I, p. 923.
2) Resol. v. d. Stat. Gen. Gr. Plac. Boek, D. I, p. 911.
3) Resol. v. d. Stat. Gen. Gr. Plac. Boek, D. I, p. 919, p. 2574.

Op 7 October 1675 [1]) werd een nader reglement voor den Consul en Resident, alsmede voor de Natie in de Levant, vastgesteld. Naar luid van hetzelve, ontvangt de Consul, van de kooplieden (*Commercie*) *f* 10,000 's jaars en moet huisvesting en vrije tafel geven aan den predikant, als ook eene plaats tot Godsdienst-oefening; hij besluit met drie Gedeputeerden uit de Natie over de gebruikelijke geschenken, en roept in buitengewone gevallen de geheele Natie ter vergadering op. De Natie legt in handen van den Consul jaarlijks den eed van getrouwheid en onderwerping af aan de bepalingen en wetten voor de Levant, en ter ondersteuning van de aangestelde Consuls en Overheden.

De Directeuren van den Levantschen handel mogen eenen thesaurier aanstellen tot het heffen der Consulaat- en Ambassadegelden, uit welke kas de tractementen betaald worden van den Resident, van de Consuls, Dragomans, Janitsaren, Thesaurier, Kanseliers, Predikant, benevens de geschenken; wijders drie gequalificeerden uit de Natie, om de manifesten en rekeningen natezien. De Consul VAN DAM, zich niet stipt gedragende naar het tarief der Consulaatregten, begrootte de goederen van eenige Joodsche kooplieden te hoog en vergde hun naar dien maatstaf die regten af. Zij wendden zich tot de Staten-Generaal en

1) Resol. v. d. Stat. Gen. 7 Oct. 1675.

gaven te kennen, hoe zij door zoodanige willekeurige handelingen veel nadeel leden en gedwongen werden zich onder andere bescherming te begeven [1]. Ingevolge dit verzoek, in verband met de resolutie van 12 Julij 1657, waarbij aan de Israëlieten gelijke regten, als aan andere gezindten, waren toegekend, werd den 17 December 1676 de Consul onbevoegd verklaard tot het heffen van een hooger regt, dan voor de overige Levantvaarders was bepaald.

In het jaar 1680 [2]), werd het tractaat met de verhevene Porte, onder de regering van MOHAMMED IV, hernieuwd, waarbij aan sommige vroegere bepalingen, ten aanzien der Consuls meerdere uitgebreidheid werd gegeven. Niettegenstaande deze voorschriften, wilden eenige kooplieden zich niet aan de bevelen van den Resident of van den Consul onderwerpen; zij gaven voor, noch behoorlijk regt te kunnen erlangen, noch ondersteund en gehandhaafd te worden in hunne privilegiën, en vervoegden zich aan de Fransche Kanselary, om tegen den Consul VAN DAM en diens Assessoren te *ageren.* De waarneming der consulaire betrekking werd alzoo, bijna onmogelijk gemaakt; waarom de Staten-Generaal den 11 Augustus 1687 [3]) besloten, dat de kwaadwilligen gedwongen zouden worden

1) Resol. v. d. Staten v. Holland, Gr. Pl. B., D. 7, pag. 59. Resol. ter Gen. Gr. Pl. B., D. 7, p. 60.

2) Recueil des traités de Mess. D' HAUTERIVE et DE CUSSY, 2e p. T. IV, p. 468.

3) Resol. van de Stat. Gen. Gr. Pl. B., D. IV, p. 248.

binnen 24 uren na insinuatie, den eed bij de besluiten van 1675 voorgeschreven, te herhalen, met bevel tevens tot gestrenge vervolging bij verdere halstarrigheid. Vele klagten werden daarentegen ingezonden bij de Directie van den Levantschen handel van de zijde der Consuls, dat de schippers en kooplieden weigerden de regten te voldoen; terwijl deze op den drukkenden last dier regten hunne weigering grondden, bij het gering vertier wegens de oorlogen, waarin het Turksche rijk gewikkeld was. Bij besluit van 22 Januarij 1688 werd bevolen, dat het Consulaatregt 8 dagen na het vertrek der schepen moest voldaan worden, en de Consuls gelast, indien deze gelden binnen 6 maanden met de rente tot op den dag der voldoening niet aangezuiverd waren, de nalatigen te vervolgen: ter tegemoetkoming werd de gevraagde vermindering gedurende twee jaren toegestaan, met de bevoegdheid die gunst in te trekken, zoodra de oorzaken, waarom zij toegestaan was, hadden opgehouden. Dit geschiedde reeds 30 Julij 1692: de Consulaatregten werden weder gebragt van 3 °/₀ op 4 °/₀, dat is 2 °/₀ op in- 2 °/₀ op uitvoer; op de contanten werd 1 °/₀ in plaats van ¾ °/₀ geheven [1]). De kooplieden gaven echter geen gehoor aan het bevel tot aflegging van den eed, in 1687 uitgevaardigd; de weigerachtigen werden nu gestraft met eene geldboete van 400 leeuwendaalders

---

1) Resol. van de Staten Gen. Gr. Pl. B., D. IV, p. 249.

binnen 8 dagen te betalen, met 10°/₀ daarenboven tot de geheele voldoening en zoo zij ten tweedenmale nalatig bleven, op nieuw eene gelijke boete.

De Consul KALKBRENNER te Aleppo (A. 1691) overleden zijnde, en de kas in slechte omstandigheid gelaten hebbende, werd op voordragt van de directie van den Levantschen handel, een nieuwe Consul benoemd, en tevens de Consulaat gelden op gelijken voet als te Smirna en te Constantinopel geregeld, van welke het bedrag was 1°/₀ van den in- en 1°/₀ van den uitvoer, onder verpligting nogtans van den Consul, de gewone en buitengewone geschenken en onkosten te dragen.

Hiertegen werd hem echter, als bijzondere gunst toegestaan: »om in commissie te mogen doen, maer niet voor syn eygen reeckeninge te negotiëren, noch oock portie in negotie met yemandt te houden of nemen" (besluit van 25 Junij 1695) [1]. In 1724 door den dood van den Consul HOCHEPIED, het consulaat te Smirna opengevallen zijnde, werd de zoon DANIEL ALEXANDER, in zijne plaats aangesteld, edoch het tractement ten bedrage van tien duizend gulden, op zes duizend gebragt, terwijl geene andere onkosten voortaan aan de Directie van den Levantschen Handel mogten worden in rekening gebragt, dan die der geschenken, hetzij *ordinair* of *extra-ordinair*, bij het reglement van

[1]) Resolutie v. d. Staten Gen. Gr. Plac. Boek, D. IV, p. 253.

1675 toegelaten, en onder de hoogere of lagere bedienden van de Porte te verdeelen, geenszins diegene, welke voortsproten uit »visites of contra-visites" van den eenen Consul aan den ander, of uit nieuwjaar-giften aan bedienden, welke de aangestelde Consul alle moest dragen; terwijl de overige *spendatiën* [1]) stiptelijk en naar geen' anderen maatstaf mogten uitgereikt worden, dan ingevolge meergemeld besluit van 1675, in verband met dat van 1713. Dezelfde Consul werd [A. 1742] door de Koningin van Hongarije verheven tot Graaf en hem de behandeling der zaken voor de kooplieden, hare onderdanen, opgedragen met goedkeuring van de Staten, edoch onder voorwaarde, dat hij niet den titel van Consul van Hongarije, of dergelijken zoude mogen aannemen. Later, in 1758, werd HOCHEPIED ook met de waarneming van het Deensch Consulaat belast.

Het Consulaat te Aleppo [2]), opgedragen aan JAN JACOB LIEBBERGEN, was weldra de oorzaak van nieuwe moeijelijkheden. Genoemde Consul rigtte een verzoek aan de Staten-Generaal strekkende daartoe: dat, vermits de uitschotten, welke hij sedert het waarnemen van zijne betrekking had moeten maken, *f* 3997—18 bedroegen, de Directie van den L. H. mogt gelast worden, hem die som te ver-

[1]) Vergel. Staatsbl. 1847, N°. 43, wet van 9 Aug. 1847, Hoofdst. 3 Dep. van Buitenl. Zaken Afdeeling II, »tractementen en bezoldigingen van het personeel der Consulaten alsmede *spendatie-gelden.*"

[2]) Resol. van 1733, Gr. Plac. B., D. VIII, Afd. Ambassadeurs en Consuls.

goeden en een billijk salaris voor dien tijd toe te leggen, en zoo niet, in zijne plaats iemand aan te wijzen, aan wien hij de *protectie* der Natie kon overdragen, dewijl de voldoening der onkosten, zoo lang hij in die betrekking bleef, te zijnen laste kwam. De Staten-Generaal, hoewel niet zeer tevreden met het opnemen van gelden à 12°/₀ rente zonder magtiging, in strijd met de voorwaarden, waarop hem het Consulaat met zijne volkomene goedkeuring weleer was opgedragen; terwijl hem bovendien bij besluit [1]) van 31 Januarij en 4 November 1733 eerst de helft, later $\frac{3}{5}$ van de Ambassade- en Consulaatgelden toegelegd waren, gaven hem de keuze, of zich te vergenoegen met de inkomsten, die jaarlijks te Aleppo werden geïnd, onder gehoudenheid alle gewone en buitengewone kosten en presenten te dragen, afziende van alle verdere vorderingen en pretensiën ter zake van voorschotten voor dien tijd gedaan, of zijn ontslag in forma te vragen. — Te gelijk met deze regeling (28 Maart 1740) [2]) werd beraadslaagd en beschikt omtrent het Consulaat te Salonica; de Consul FRYBERGEN vroeg vermeerdering van Consulaatregten; zijn patent als Consul, en het regt om vice-Consuls te mogen benoemen. Ad primum werd besloten, dat zijn verzoek onaannemelijk was, daar hij nog

---

[1]) Zie Resolutie ter Gen. van 1733.

[2]) Resolutie ter Gen. Gr. Plac. B., D. VI, p. 300.

geen half jaar als Consul gefungeerd had, veel min eenige rekening en verantwoording aan de Directie van de Levant had ingezonden; ad secundum, dat eerst de eed in persoon, of bij procuratie behoorde afgelegd te worden; ad tertium, dat hij eene lijst van de plaatsen met opgave der redenen, waarom hij aldaar de aanstelling van Vice-Consuls noodig oordeelde, vooraf moest inzenden.

Later en wel 30 October 1741 werd hem, onder toezigt en met autorisatie van den Ambassadeur te Constantinopel, toegestaan, vice-Consuls te kiezen [1]).

Inmiddels had de Consul LIEBERGEN, niet tevreden met de voorslagen van de Staten-Generaal Aleppo verlaten, en de bescherming der Natie aan twee Nederlanders JACOMO BOCK en HENDRIK ABRAHAM HIERMANS opgedragen; den 5 December 1740 gaf hij uit Utrecht hiervan kennis en vroeg zijn ontslag, nevens de restitutie der door hem uitgeschoten gelden. Het ontslag werd hem toegestaan, edoch het rembours geweigerd, op grond, dat hij daarin zonder magtiging had gehandeld; terwijl hem het ongenoegen werd betuigd, dat hij zich als Consul, zonder voorkennis of verlof, van zijnen post verwijderd had. De belangen van het Consulaat werden nu, met toestemming der Engelsche regering, aan den Consul van die Natie toevertrouwd onder genot van de helft der Consulaat- en Ambassade-gelden.

---

[1]) Groot Plac. Boek, D. VII, p. 531.

Intusschen hadden eenige kooplieden in de Levant zich met inboorlingen willen associëren: ook was aan den Consul in Salonica het aanbod gedaan, het Consulaat van Zweden waar te nemen, en was men het oneens bij vennootschap met vreemden, over de vraag, onder de bescherming van welken Consul deze gerekend moesten worden te behooren. De Ambassadeur te Constantinopel wendde zich tot de Staten. Deze, met de zaak nog niet genoegzaam bekend, om eene algemeene wet voor de Schalen in de Levant op dit punt te ontwerpen en niet juist wetende, of in Constantinopel, Smirna, Aleppo of elders daaromtrent eenig reglement of usantie bestond, bepaalden zich voorloopig tot Salonica, en besloten als volgt:

Dat de Consul van Salonica de vrijheid had de commissie, hem door den koning van Zweden aangeboden, te aanvaarden.

Dat alle kooplieden, Nederlanders zijnde, zich op eenen bepaalden dag in het jaar moesten verbinden, om geene andere protectie aan te nemen, en zoo elk jaar *successievelijk.*

Dat de Nederlandsche koopman zich met vreemden mogt associëren onder voorwaarde van te betalen 2 °/₀ van hetgeen *aan zijn huis behoorde*, en onder der Staten vlag in- of uitgevoerd zoude worden en 1 °/₀ van hetgeen hij onder andere vlag in- of uitvoerde.

Dat de koopman, die zich onder eene andere bescher-

ming wilde begeven, zijn, met redenen bekleed verzoek tot den Ambassadeur moest rigten, behoudens appèl tot de Staten.

De zaak nader onderzocht, en geene usantiën gevonden zijnde, werd den 27 Junij daaraanvolgende een algemeen reglement, *Salonica* daaronder begrepen, ingevoerd.

Reglement van 27 Junij 1741.

Art. 1. *Wanneer eenig Consulaetschap door versterf of anders vacant mochte worden, sal hetselve ampt provisioneelyck en tot nader dispositie van Haar Hoog Mogende waergenomen worden door den Thesaurier in der tyd, wanneer geen reeden ter contrarie sullen syn en in dat laatste geval door de Natie of wel door iemand by hun daar toe te benoemen; deselve Thesaurier of Natie gehouden synde van de voorsz. vacature promptelyk kennisse te geven aan H. Hoog Mog. en insgelyks aan de Directeuren van den Levandschen Handel.*

Art. 2. *Alle degeenen, die hen in eenige Schaalen van de Levant begeeven sullen, onder de protectie van Haar Hoog Mog., syn gehouden, zich te gedraagen na het Reglement van den jare* 1675 *en andere Resolutiën.*

Art. 3. *Aan niemand sal het gepermitteerd syn van protectie te veranderen en andere aan te nemen, dan met consent van H. H. Mog. in der tyd en van de Directeuren van den Lev. Handel, om zoowel hier te lande, als in de Levant te kunnen nagaan, of dezelve persoon schulden heeft*

of in andere circumstanciën is, waarom hy niet van protectie zou moeten veranderen, de bovengemelde precautie te importanter zynde, omdat ieder in de Levant zyn eigen Rechter heeft, en voor een ander niet convenibel noch executabel is; voorbehoudens evenwel aan dengeenen, die des verzoeken willen, zyn beklach aan Haar Hoog Mog., indien Haar Hoog Mog. Minister, of wel Directeuren dat verzoek mogten declineeren en de verzoeker hem daarover beklaagen zoude willen.

Art. 4. *Iemand, die de protectie van H. Hoog Mog. eenmaal verlaaten zal hebben, en daar van berouw mochte hebben, dezelve zal tot voorkooming van alle wispelturigheid en desordres daartoe niet moogen geädmitteert worden, als met consent van Haar Hoog Mog. Minister, standhoudende, tot dat door H. H. Mog. daarop nader zal gedisponeert zyn.*

Art. 5. *Zoo dikwyls iemand zich zoude willen associëeren met een vreemt koopman, zal hetzelve aan hem vrygelaaten worden, behoudens dat hy 2°/₀ zal moeten betalen van alles, wat aan zyn huis behooren zal en onder de vlagge van den Staat geconsigneert komt of uitgaat, en 1°/₀ van alles, wat hy onder een ander vlag zal ontvangen of verzenden.*

Daar de handel op Aleppo meer en meer kwijnde en de Nederlandsche Natie in 1743 [1]) tot op twee huisgezin-

[1]) Resolutie van de Staten Gen. 1743.

nen gesmolten was; terwijl de onkosten der waarneming van het Consulaat, begroot op minstens 2000 Leeuwendaalders, noch door de Natie te Aleppo, noch uit de kas te Smirna konden bestreden worden; verzochten de Staten-Generaal tevergeefs, dat de belangen der Hollandsche kooplieden aan den Engelschen Consul mogten worden toevertrouwd. Op voordragt der Directie van den Levantschen handel, werd alzoo aan de overgeblevene Nederlanders de vergunning verleend, zich, daar het Consulaat werd ingetrokken, vóór 1744 onder eene andere bescherming te hunner keuze, te stellen.

De Consul HOCHEPIED te Smirna maakte zich onderscheidene malen schuldig aan het heffen van hoogere regten, dan de tarieven gedoogden; de firma ANTONIO ZINGULARA en C°., genaturaliseerde Nederlanders en burgers van Amsterdam, beklaagden zich deswege bij de Staten, welke bij besluit van 3 April 1759 de restitutie bevalen, met strenge inscherping tot stipte nakoming der bestaande verordeningen. Sedert werd op voordragt van de Directie van den Levantschen handel, en na gehoord advies van de commissie tot de zeezaken in 1786, een nieuw reglement vervaardigd voor de verschillende Consuls in het Turksche Rijk, ten einde hun tot algemeen rigtsnoer in die streken te dienen [1]).

---

[1]) Notulen van H. H. Mog. 24 Nov. 1786.

Instructie voor de Consuls der Nederlandsche Natie by de Barbarysche Mogendheeden.

Art. 1. Sy sullen met alle mogelyke naauwkeurigheid nagaan alle hetgeene, hetwelk soude kunnen dienen tot bevordering van de Commercie en Navigatie deeser Landen, en daarvan aan H. H. Mog. kennis geeven, wanneer hun het een of ander mogt voorkomen, dat daartoe soude kunnen dienen.

Art. 2. Sy sullen aan de Commerciëerende Ingezeetenen deeser Landen alle mogelyke hulpe en adsistentie verleenen, en deselve langs alle behoorlyke middelen protegeeren.

Art. 3. Sy sullen aan H. H. Mog. van tyd tot tyd kennis geeven van den staat der saaken by die Mogentheid, alwaar sy sig bevinden, met name van derselver geneegenheid omtrent deesen Staat, en, wat sy in cas van vermindering van deselve begrypen, dat sou behooren te worden gedaan, om die wederom te gewinnen.

Art. 4. Sy sullen H. H. Mog. vooral van tyd tot tyd informeeren van den staat van de zeemagt aldaar, van de Hoofden en verdere Officieren, die deselve commandeeren en van alles, dat daartoe betrekking heeft.

Art. 5. Sy sullen H. H. Mog. jaarlyks rememoreeren, welke presenten, het zy Consulaire of Regalen, van wegen de Republicq aan de Regeering hunner Residentie behooren gesonden te worden.

Art. 6. Item, H. H. Mog. praeciselyk informeeren, welke aldaar de meest gefavoriseerde Natiën syn, en met welke sy ligtelyk soude kunnen breeken.

Art. 7. Van alle brieven, welke sy aen H. H. Mog. of in *officio* aan iemand anders schrijven, sullen sy hebben te houden copiën en behoorlyk daartoe aangelegde registers, op poene van arbitraire correctie, in cas sulks contrarie word bevonden.

Art. 8. Van alle brieven, die sy aan H. H. Mog. of aan de Ministers van den staat schryven, sullen sy altyd duplicaten moeten senden.

Art. 9. Item, sullen sy hebben te houden pertinente registers van alle de brieven en resolutiën, welke sy soo van H. H. Mog. als iemand anders in *officio* ontfangen, op poene als vooren.

Art. 10. Soodra sy eenige resolutie of aanschrijving van H. H. Mog. ontfangen, sullen sy de receptie daarvan ten spoedigste moeten accuseeren.

Art. 11. Indien één of meer van 's Lands scheepen op de rheede van derselver Residentie komen, sullen sy sig ten spoedigste aan boord van deselve begeeven, de Commandanten informeerende van alles, wat hun eenigsints noodig is te weeten, omtrent den staat der saaken.

Art. 12. In gevalle van een oorlogs-declaratie aan deesen Staat of aan eenige andere Mogendheeden, sullen sy daarvan ten spoedigsten per expresse of andersints kennis

geeven aan H. H. Mog., mitsgaders aan de Consuls te Cadix, Livorno, Marseille.

Art. 13. Voorts sullen sy sooveel mogelyk correspondeeren met de Consuls van H. H. Mog. te Livorno, Cadix, Marseille, Toulon en Mallaga, en deselve kennis geeven van dat alles, dat eenigsints de Commercie en Navigatie deeser Landen souden kunnen interesseeren.

Art. 14. Wanneer eenige distributie van presenten sal geschieden, sullen sy daarvan hebben te houden accurate notitie, gelyk ook in een bysonder register van alle merkwaardige saaken, die betrekkelyk het Consulaat komen voor te vallen, niet nalatende van het een en ander, telkens aan H. H. Mog. praecies informatie te laaten toekomen.

Art. 15. Alle de voorsz. registers en papieren, het Consulaat betreffende, sullen by vertrek, overlyden of andersints, moeten worden overgegeeven aan derselver successeuren.

1795—1813.

De groote omwenteling welke aan de Staats-stadhouderlijke constitutie van het oud Gemeenebest een einde maakte, bragt in de inrigting van het Consulaat geene aanmerkelijke verandering teweeg.

In de eerste Nationale vergadering bragt de Commissie van Buitenlandsche Zaken rapport uit wegens eene missive van den Ambassadeur VAN DEDEM uit Pera, 22 Junij 1789,

strekkende »tot vermeerdering der relatiën tusschen den Ambassadeur van den Staat te Constantinopel en de Consuls, ter vermijding der moeijelijkheden, ontstaan uit het accorderen der Hollandsche vlag." Dien tengevolge werd een decreet vastgesteld, inhoudende:

1°. Dat de Consuls brieven moesten schrijven aan den Ambassadeur met toezending van copiën van hunne correspondentie en nakomen de punten in de instructie van 29 November 1786 vervat.

2°. Dat bij het doen van eenige voordragt aan de Nationale vergadering of aan de Commissie van buitenlandsche zaken, de Consuls daarvan afschrift moesten toezenden aan genoemden Ambassadeur.

3°. Dat, zonder autorisatie van den Ambassadeur, de Consuls niet bevoegd waren aan een vreemd schip het voeren van de Hollandsche vlag toe te staan [1]).

Bij decreet van 13 Mei 1803 werd den Consuls last gegeven, om voortdurend, volgens de Resolutiën van de Staten-Generaal in dato 9 April 1616 en 9 Februarij 1759, de gewone lastgelden in te vorderen [2]).

Ter handhaving van hunne waardigheid, in overeenstemming met het karakter der nieuwe Regering, werd de acte van Staatsregeling aan de Consuls in de Levant, krach-

---

[1]) Dagverhaal, enz., D. II, p. 626.

[2]) Notulen v. h. Staatsbewind a°. 1803, D. I, p. 68.

tens besluit van 17 October 1803, ter notificatie toegezonden [1]).

Het vorig jaar was nog in dato 5 April een ander besluit voor alle Schalen genomen, daartoe strekkende: »dat alle acten uit de Levant, waarbij de belangen der Bataafsche natie geconcerneerd waren, niet in de Republiek valideren zouden, tenzij deze in de kanselarij van de nationale Consuls waren gelegaliseerd [2]).

Omtrent de tractementen der Consulaire beambten en die der verdere ambtenaren in de Levant, werd, bij decreet van 25 Februarij 1805, vastgesteld:

»Dat, zoolang de wisselcours het noodig maakte, de som herleid en bepaald moest worden in Hollandsche courant-guldens."

»Dat de betaling geschieden moest in even zoovele Leeuwendaalders, of andere in de respective Schalen gangbare spetie, als de Hollandsche courant-gulden komt te rendeeren naar den cours der wissels, waarvoor het rembours der uitgaven op de Directie van den Levantschen handel werd genomen."

Sedert dien tijd heeft het Nederlandsche Consulaat aldaar onder het gezag en de bescherming der medegedeelde bepalingen bestaan. Maar, vermits in de vroegste overeen-

---

[1]) Notulen, enz., 17 October, N°. 8.
[2]) Notulen, enz., 5 April, N°. 6.

komsten, met de Ottomannische Porte gesloten, bedongen was, dat de gunsten aan Frankrijk en Engeland verleend of nog te verleenen, ook op Nederland toepasselijk zoude zijn, beriep men zich, in twijfelachtige gevallen op het tractaat, in 1786 door Turkije met Frankrijk aangegaan [1]).

1813.

Na 1813 zijn hier te lande eenige reglementaire verordeningen vastgesteld, [waarvan later, als heden nog van kracht zijnde], en den 14 Maart 1840 heeft een nieuw verdrag door den Koning der Nederlanden met den Turkschen Keizer, op den voet van dat van 16 Aug. 1838 met Engeland en 25 Nov. van hetzelfde jaar met Frankrijk gesloten, de oude bepalingen bevestigd en uitgebreid [2]).

§ 6.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN DE BARBARIJSCHE STATEN [3]).

In het begin der zeventiende eeuw waren de Barbarijsche Staten nog eenigermate onder het gezag van Turkije, zoodat de tractaten, met dat rijk gesloten, en de Consulaire verordeningen, dáár geldende, ook in gene van kracht waren.

---

1) Zie Recueil de Mess. D'HAUTERIVE et DE CUSSY, T. II, 1re Part.

2) Recueil DE MARTENS et DE CUSSY, T. IV, p. 533, 542—548, Staatsblad 1841, N°. 3.

3) KLUIT, a. w. § 360. Diss. CHRIST. EVERH. VAILLANT. De necessitudine Juris Gentium quae Europaeis Gentibus intercedit cum Septent. Africae orae civitatibus Lugd. Bat. 1831, p. 53 § 2.

De Turksche Keizer gebood, ingevolge zijne belofte, bij het tractaat van 1612 aan de Staten-Generaal gedaan, in Mei 1617, den Bassa's van Algiers, Tunis, Tripoli en Marocco, de met Holland door hem gesloten overeenkomsten te eerbiedigen [1]. Eerst later is de Consulaire instelling aldaar, door bijzondere onderhandelingen met elk dier Staten geregeld. Tot de voornaamste behooren die met

MAROCCO.

Het Tractaat van 25 Maart 1657, in hetwelk de zakelijke inhoud van een verdrag met Turkije van 1651 bevestigd werd [2], is het eerste, met Marocco gesloten, waarin van Consuls werd melding gemaakt. Hierop volgde het Tractaat van 26 Mei 1684 [3], waarbij men de toelating van Consuls bedong, en dezer functiën werden bepaald, als volgt:

Art. 11. De Consul geeft, zoodra een Nederlandsch oorlogsvaartuig op de reede is gekomen, daarvan kennis ten einde de ontsnapping van slaven te beletten, en kan of mag in dat geval, ter dier zake niet worden gemolesteerd.

Art. 13. geeft den Consul de beheering van den boedel, indien een Nederlander *ab intestato* sterft.

---

1) AITZEMA, Zaken van S. en O. Tom. 1, p. 347, 350.

2) DUMONT, Corps dipl. du droit des gens, T. VI, P. II 157. Groot Plac. boek, D. II, p. 2559.

3) Groot Plac. boek, D. IV, p. 298.

Art. 14. verbiedt, den Consul aan te spreken voor schulden van zijne landgenooten.

Art. 15. geeft den Consul de judicature in burgerlijke en strafzaken tusschen zijne landgenooten.

Art. 17 en 18. waarborgen den Consul, vrijheid van woning, zoo voor zich, als voor zijn gezin en bedienden, alsmede de ongestoorde uitoefening van zijne godsdienst en eenen zekeren aftogt in oorlog of vrede.

Deze bepalingen werden bij eene overeenkomst van 18 Julij 1692 [1]) bevestigd, maar door de herhaalde rooverijën der onderdanen van den Keizer van Marocco, werd de bestaande verbindtenis in 1717 [2]) als verbroken beschouwd; eerst in 1752 [3]) hernieuwd en in 1756 nader bekrachtigd. Sedert dien tijd had nog een en andermaal eene schorsing der goede verstandhouding plaats [4]), welke bij het verdrag van 1777 [5]), gelijkluidend met dat van 1752, werd hersteld. Dien ten gevolge werd in 1787 de haven

---

1) DUMONT, Corps diplom. T. VII, P. II, pag. 319.

2) Resol. ter Gen. 6 Junij 1717. Groot Plac. boek, D. V, f. 331 *sq.*

3) Nederlandsche Jaarboeken, 1753, p. 859. Deze vrede is in alle havens aan de Barbarijsche kust gepubliceerd; zie publicatie in het werk: De koophandel v. Amsterdam, door ISAAC LE LONG, deel 2 Ed. 1763, p. 723.

4) Over de verschillende moeijelijkheden met Marocco en de maatregelen deswege genomen, zie Mr. J. C. DE JONGE, Gesch. van het Nederl. zeewezen, D. V, p. 17 *sq.* 291 *sq.*

5) G. F. DE MARTENS, Recueil des Traités, T. I p. 619, T. VI p. 183.

Larrache voor de Nederlandsche handeldrijvenden opengesteld, en een Consul in Tanger toegelaten [1]). Het volgend jaar ontvingen de Consuls, in de Maroccaansche havens gevestigd, eenen brief van den Keizer over het bewaren van den vrede [2]); en eindelijk hernieuwde het tractaat van 28 November 1791 [3]) alle vorige overeenkomsten. De vriendschapsbetrekkingen bleven sedert, ook onder de Bataafsche Republiek, ongestoord; in 1802 werd den Consul BLOUNT opgedragen, naauwkeurig te onderzoeken, welke geschenken den Keizer het meest aangenaam zouden zijn [4]). Den 2 Mei van hetzelfde jaar werd aan de Barbarijsche Staten door de Consuls en den Vice-Admiraal DE WINTER kennis gegeven van de verandering der zaken in de Nederlandsche Republiek, ten einde »eene wijziging in het zegel en de titulatuur van Bataafsche Republiek" in de Turksche paspoorten te doen erkennen [5]).

SALÉ.

Tegenwoordig onder het Maroccaansch gebied, sloot gedurende hare zelfstandigheid, eenige tractaten met de Nederlandsche republiek, waarin bepalingen omtrent het Con-

---

1) KLUIT, Hist. foed. P. 1, pag. 337.

2) Ned. Jaarboeken, 1788, p. 1130.

3) MARTENS, a. w. T. V. p. 50.

4) Notulen der vergadering van afgevaardigden, der Bat. Rep. 10 Junij 1802 No. 5.

5) Notulen a. b. van 2 Mei 1802.

sulaat voorkwamen. Bij dat van 22 October 1655, werd de aanstelling van Consuls wederzijds toegelaten. Onder de voornaamste punten, voor het overige eensluidend met die in Marocco, behoorden het uitreiken van certificaten aan commissie-vaarders uit Salé en de begrooting der waarde van verlaten Nederlandsche schepen, door kapers opgebragt en aan den Consul overgegeven, onder gehoudenheid tot eene uitkeering van 8°/₀ aan de opbrengers. Bovendien bezat de Consul het regt, Nederlanders of de »daarmêe gelijkstaanden" uit de slavernij vrij te koopen.

ALGIERS. TUNIS. TRIPOLI.

Onder de tractaten, met deze landen over de vestiging en inrigting van Consulaten aangegaan, zijn te vermelden, dat van $^{7}/_{16}$ October 1622 1) met Algiers.

Men leest in artikel dertien:

»Gelyk de Consul, die in Constantinopel resideert, gerespecteert wordt, evenzoo sal eere gedaan worden aan den Consul, die hier sal hebben te blyven."

Voorts in dat van 14 November 1622 2) met Tunis, bevat artikel tien:

»De Consul der Nederlanders, die hier tot Tunis sal resideeren, sal gerespecteert worden als het behoort; sal

1) AITZEMA, a. w. D. 1, p. 150. DUMONT, t. a. p. D. V, P. II, p. 411, 413.

2) Groot Plac. boek, D. II, p. 2293.

ontfangen de Consulaten van alle waren der Nederlanders, alsmede van alle anderen, die komen onder de vlagge van den hooghgedachten Prince van Orangiën, Grave MAURITS van Nassau, soowel van de inkomende als uitgaande waren, mitsgaders van de gereede gelden. Dat voorts de licentie omme van hier te vertrekken mette schepen, niet sal valideeren vóór en aleêr die gemelte Consulaeten betaelt en voldaen sullen wesen."

In 1626 en wel 30 Januarij, werd een nieuw verdrag met Algiers gesloten, waarin men overeenkwam omtrent het zenden van eenen agent, dien vrijheid van verblijf en onderscheidene privilegiën werden gewaarborgd [1]). Tijdens den oorlog tusschen de Nederlanden en Engeland, werden die overeenkomsten door de bovengenoemde Barbarijsche Staten geschonden. Ten gevolge dezer vredebreuk naar de Middellandsche Zee gezonden, gelukte het den Admiraal DE RUYTER [2]), 2 September 1662 [3]) met Algiers en 22 November daaraanvolgende met Tunis, een nader verdrag te sluiten. Volgens art. 7 moesten de Consuls aan elk schip vandaar uitloopende, een certificaat tot veiligheid medegeven.

Art. 11. bepaalde, dat de Consul niet aansprakelijk

---

1) DUMONT, a. w. D. V, P. II, p. 485. AITZEMA, T. I, p. 518.
2) BRANDT, Het leven van den admiraal DE RUITER, p. 247 en p. 256.
3) Groot Plac. boek. D. IV, p. 291. D. VI, p. 292. DUMONT, t. a. p. T. VI, P. II, p. 428.

voor schulden van zijne landgenooten was. Naar luid van art. 12, was hij de eenige regter, in foro criminali et civili tusschen Nederlanders. Na deze overeenkomst trekt die van 1 Mei 1680 met Algiers onze aandacht [1]).

Art. 4. De Consul geeft certificaten van oorsprong af, aan elk van Algiers vertrekkend schip. Hetzelfde vindt men in art. 4 van het Tractaat d. 15 December 1703 met Algiers, Tunis en Tripoli, alsmede in art. 4 van dat in 1713 met Tripoli alléén bepaald [2]).

Art. 11. De Consul geeft, zoodra een Nederlandsch oorlogschip op de reede komt, daarvan kennis, opdat ieder voor zijne slaven zorge en is bij ontvlugting gewaarborgd voor »molestatie," edoch gehouden tot voldoening.

Gelijkluidend, art. 6 Tract. 15 Dec. 1703

» » » » » » 1713 met Tripoli.

Art. 12. De slaven moeten door den Consul gelost worden; hij heeft vrijheid zelf, of door zijnen Secretaris, contracten en accoorden, ook voor andere Christen-Natien, te verlijden.

Art. 13. De Consul neemt den boedel van eenen overledene *ab intestato* tot zich, en beheert dien; hij kan niet tot betaling van schulden voor iemand gedwongen worden, tenzij hij borg gebleven zij bij publieke acte.

---

[1]) Groot Plac. boek, D. III, p. 1406.

[2]) DUMONT, t. a. p. T. VIII, P. I, p. 230. Groot Plac. boek, D. V, p. 420 en p. 452. D. VI, p. 318.

Gelijkluidend, art. 7 Tract. 15 Dec. 1703.

» » 12 » 23 Maart 1704 } Tripoli.
» » 12 » » » 1713 }

Art. 15 en 16. De Consul is regter in burgerlijke en strafzaken; indien echter een Nederlander eenen Turkschen onderdaan heeft gedood en zich daarna op de vlugt heeft begeven, mag de Consul niet bemoeijelijkt worden.

Gelijkluidend, art. 15 en 16 Tractaat van 1713.

Art. 17. De Consul heeft het regt vrij en veilig, in persoon en goederen, te Algiers te wonen; hij mag tolk en makelaar houden; aan boord van alle schepen gaan op de reede, of in de havens liggende; hij mag door het geheele land reizen en in zijn huis de Christelijke godsdienst uitoefenen.

Gelijkluidend, art. 17 en 18, Tract. van 1713.

Art. 18. De Consul kan altijd, hetzij in vrede of oorlog, ongehinderd het land verlaten.

In het tractaat van 15 Dec. 1703, bevat art. 10 nog de bepaling, dat bij faillissement en ontvlugting van den gefailleerde, zoo deze een Nederlander is, de Consul niet mag worden aangesproken; hetzelfde beginsel is aangenomen in art. 11 van het verdrag van 23 Maart 1704 en in art. 10 van dat, in 1713 met Tyroli gesloten.

De vrede was echter van geen' langen duur; bij overeenkomst van 8 September 1725 [1]) met Algiers, van 19

[1]) Groot Plac. boek D. VI, p. 311.

Julij 1727 [1]) met Tunis, van 4 October 1728 [2]) met Tripoli, werd een einde gemaakt aan de bestaande twisten, en de vorige verdragen hernieuwd. Uitgezonderd eenige geringe onaangenaamheden, heeft de vriendschapsbetrekking tot 1792, ongestoord voortgeduurd.

Nog werd gedurende dat tijdperk, bij eene Resolutie van den Staten-Generaal, d. 17 Januarij 1764 [3]), het salaris en de spendatie-gelden der Consuls op de Barbarijsche kust, ontoereikend geoordeeld zijnde, verhoogd.

Volgens »de algemeene begrooting der Staatsbehoeften voor de Bataafsche Republiek in 1802," was het personeel van Consulaire agenten op de volgende standplaatsen gevestigd, een Consul-Generaal te Marocco, een Agent te Magador: de kosten waren geraamd op ƒ 10,500. Te Algiers een Consul en Kanselier, waarvoor ƒ 11,500 waren uitgetrokken; terwijl voor den Consul te Tunis ƒ 5,500 en voor dien te Tripoli ƒ 6000 in rekening werd gebragt [4]).

---

[1]) Recueil v. zeezaken, IV, p. 311.

[2]) Groot Plac. boek D. VI, p. 318.

[3]) Resol. anni 1764.

[4]) Zie de algem. Begrooting van 1802, ter 's Lands drukkerij in 's Hage, Summa II N°. 18 en 21. Omtrent de geschenken aan de vorsten der Barbarijsche staten behelst N°. 27 ƒ 50,000 voor de jaarlijksche Ordinaire presenten aan den Bey van Algiers. In N°. 28 leest men: »Extraordinaire presenten, welke van tyd tot tyd by voorvallende evenementen gegeven moeten worden aan de Barbarysche Mogendheden, waarvan men, uithoofde van de verwachting op vrede, wanneer voorschreve Mogendheden om stryd buitengewone presenten sullen vorderen, de som niet minder kan berekenen dan op .... ƒ 130,000."

In hetzelfde jaar werd J. C. KAUPE tot Nederlandsch Consul in Tripoli benoemd, en is onder geleide van den Vice-admiraal DE WINTER vertrokken, ten einde het verdrag van 4 October 1728 te hernieuwen en in eens alle verdere twisten met den Bey te bevredigen en te termineeren en eenige geschenken aan te bieden. Bovendien werd eene som van zesduizend gulden ter beschikking van den Consul gesteld, om de beide »*consulaire regalia*" te betalen, verschuldigd ter gelegenheid van den geslotenen vrede en van het herstelde Consulaat [1]).

In 1805 werd het Consulaat te Tripoli waargenomen door den Kanselier ZUCHET van Livorno; ter voldoening van de jaarlijksche schatting, bemoeijelijkt door de blokkade van de Americanen, had hij gelden op de plaats zelve opgenomen en voor het bedrag wissels op den thesaurier van de Republiek afgegeven; de hierop door hem verzochte approbatie door tusschenkomst van den Consul KERFBYL werd hem, in de vergadering van 17 Junij, verleend, edoch de opmerking gemaakt, dat geen Consul zonder speciale magtiging wissels mogt trekken [2]). Bij resolutie van 25 October 1805 werd voorts de provisie bij wissel-operatiën voor de Consuls in de Barbarijsche Staten op 1°/₀ bepaald.

---

1) Zie Notulen van het Staatsbewind, d. 2 Mei 1802.

2) Notulen van het Staatsbewind 17 Junij 1805 N°. 54, 25 Oct. N. 42 a.

De Consul NYSEN te Tunis was in geschil geraakt met de regering aldaar. Op verzoek van den Bey, hadden de Staten-Generaal in 1795 den Lt. Kolonel der Genie, FRANCK, met twee adjuncten derwaarts gezonden om den aanleg van eene haven te besturen. De Bey betaalde het vastgestelde tractement niet, en vorderde dat de Consul zulks op zich zoude nemen, onverminderd jaarlijksche geschenken.

De Staten-Generaal, hoewel zich daartoe niet verpligt achtende, betaalden, ter voorkoming van verdere moeijelijkheden, het aan de ingenieurs verschuldigde, en wat de geschenken betrof, antwoordden zij, dat, ofschoon sedert 1783 het geven van geschenken opgehouden had, zij reeds in 1803 den Bey »eenige vereeringen" hadden willen zenden, maar daarin verhinderd waren door den oorlog en zulks nu bij de eerste veilige gelegenheid hoopten te doen [1]).

De Bey van Algiers, die langen tijd zich vreedzaam had gedragen, hervatte de vroegere vijandelijkheden en zond eene dreigende verklaring aan den Consul A. P. FRAISSINET, waarin hij als oorzaak, het wegblijven der gewone geschenken opgaf [2]).

Sedert dien tijd begon weder het rooven van Neder-

[1]) Notulen v. h. Staatsbewind.

[2]) Kon. Courant 15 December 1807 N. 304.

landsche schepen en de miskenning van het gezag der Consuls. Dit duurde voort tot de bekende tuchtiging der Algerijnen door de vereenigde Engelsche en Nederlandsche eskaders in den zomer van 1816; toen de Admiraal VAN CAPELLEN hen dwong tot een verdrag, hetwelk 28 Augustus van dat jaar tot stand kwam [1]) en waarin als hoofdpunten voorkomen:

Art. 1. Il est convenu et arrêté.... que tous les articles de paix et amitié, convenus précédemment depuis l'an 1757 entre...., sont renouvelés, ratifiés et confirmés par le présent, comme s'ils étaient insérés mot à mot dans le présent traité.

Art. 2. Il sera admis à Alger un Consul de S. M. le Roi des Pays-Bas sur le même pied et qui sera traité avec les mêmes égards, que le Consul de S. M. Brittannique, pour régler les affaires de commerce; il lui sera accordé le libre exercice de sa religion dans l'intérieur de son hôtel, tant pour lui que pour ses domestiques et toutes autres personnes, qui voudraient profiter de cet avantage.

Ter verklaring van bovenstaande artikelen dient het bepaalde in het tractaat van dienzelfden dag door Lord EXMOUTH, als gevolmagtigde der Britsche regering, met de Algerijnen gesloten en wel inzonderheid:

Art. 3. Les présens consulaires sont abolis, mais comme

---

[1]) Supplément au recueil DE MARTENS, T. VII, p. 88.

ils sont d'usage en Orient, ils pourront être admis comme présens personnels à l'arrivée de chaque Consul et donnés en son nom propre, sans pouvoir jamais surpasser 500 Liv. St.

Art. 4. Le Royaume des Pays-Bas, à raison de la part que l'Escadre Hollandaise a prise à l'expédition, jouira des mêmes privilèges que l'Angleterre.

Ter handhaving van hunne regten en bescherming der Consuls, hadden de Nederlanden en Spanje reeds eene defensive alliantie tegen de Barbarijsche Mogendheden den 10 Augustus 1816 te Alcala de Henares gesloten, waarin onder de hoofdbepalingen voorkomt [1]):

Art. 3. De Consuls, vertegenwoordigende de Mogendheden, zijn bevoegd voldoening te eischen voor beleedigingen door kapers gepleegd.

De betrekkingen van de Nederlanden met de Staten van Barbarije, zooverre de Consuls aangaat, zijn op denzelfden voet gebleven; die echter met Algiers hebben, tengevolge der veroveringen van Frankrijk, in 1830 een einde genomen.

§ 7.

DIRECTEUREN VAN DEN LEVANTSCHEN HANDEL [2]).

In het belang van den handel en tengevolge van een

---

1) Nouveau Recueil DE MARTENS, T. III, p. 64.

2) Tegenwoordige staat der Ver. Nederlanden, D 1. p. 612, vgg. 1739. Republiek der Ver. Nederlanden door F. M. JANIÇON, D. 2, p. 302—

verzoek van de regering en de kooplieden van Amsterdam, werd door de Staten-Generaal »dáár ter Steede eene kamer van Directie opgeregt in den jare 1624, met den naam van Directeurs van den Levantschen handel, en Navigatie van de Middellandsche Zee [1]."

»Dit Collegie bestond uit acht leden, jaarlijks uit eene nominatie van zestien bij de Heeren Burgemeesteren verkooren;" waaraan een Secretaris ad vitam en een taxateur of visiteur der schepen was toegevoegd [2]. Dergelijke collegiën of kamers bestonden ook te Hoorn, te Rotterdam en Middelburg. In 1658 echter werden de besturen van Amsterdam, Hoorn en Rotterdam vereenigd, en uit Leiden in de Kamer een afgevaardigde toegelaten [3].

Hunne werkzaamheden bepaalden zich hoofdzakelijk tot de zorg voor eene stipte nakoming der Resolutiën, door de Staten-Generaal voor de handeldrijvenden in die streken vastgesteld. Zij hadden de voordragt van alle verordeningen dienstig tot de bescherming van dien handel, van

---

308; Groot Plac. Boek, D. 1, p. 907. D. 3 p. 1268. D. 4, p. 1351, D. 5, p. 1550 *sqq.* p. 1561, p. 1549. D. 6, p. 1425.

1) ISAAC LE LONG, Koophandel van Amsterdam, D. 2, p. 712.

2) Zie aldaar ook. »Lyste der Namen van de Directeurs over den Lev. Handel, en van de Navigatie in de Middellandsche Zee, binnen Amsterdam, beginnende A°. 1625 met de Jaaren, wanneer deselve aangekomen zijn, tot A°. 1753 incluys."

3) Advies van Mr. D. F. V. ALPHEN, over het Ontw. van Wet van 20 Nov. 1816, vermeld bij LASTDRAGER, proeve eener gesch. van het Kon. der Nederlanden, D. 1, p. 218, 1832.

de personen, welke als Consuls moesten benoemd worden, en de regeling der convooijen voor de koopvaardijschepen.

Zij waren verpligt de tractementen der Consuls en »andere bedienden," ook die van den Gezant, voor een gedeelte, alsmede de gewone geschenken aan de Turksche ambtenaren, te bekostigen.

Te hunnen behoeve was een »Lastgeldt opgesteldt, en ordre, hoe dat betaalt moest worden," ten bedrage van één gulden p. last van elk schip op de Levant varende en 1 °/₀ van de waarde der goederen van daar uitgevoerd, bij plakaten van 4 September 1630, 8 Januarij en 8 September 1633, 27 Julij 1645, bevestigd bij resolutiën van 1 Februarij 1666 en 2 Augustus 1692. De schippers trachtten langs alle wegen zich aan de betaling dier gelden te onttrekken; bij een besluit van H. H. M. van 16 September 1683 werd der Directie daarom het regt van parate executie »door afhalen van het roer of anders" toegestaan, bij weigering van overgave der manifesten en voldoening van de 1 °/₀ der vrachten, onverminderd eene boete van *f* 1000, ingeval iets, zonder die overlevering van manifest en quitantie der betaalde regten, was gelost.

De resolutie van 6 December 1684 gaf hun het regt van preferentie op de thesauriers, die in gebreke bleven behoorlijke rekening en verantwoording te doen, »op den voet, gelijk zulks in Nederland gebruikelijk was."

Deze maatregelen waren van het uiterst belang, daar de

reeds zeer hooge kosten vermeerderd werden met de rentebetaling en aflossing van eene geldleening, ten beloope van *ƒ* 200,000 gesloten. Het budget van uitgaven bedroeg in 1703, ruim tienduizend Rijksdaalders.

Onder zoodanige vormen bleef deze inrigting bestaan tot op de Fransche overheersching. Na de herstelling der Nederlandsche onafhankelijkheid, werd zij bij besluit van 26 Januarij 1814 hersteld, en door de wet van 11 Julij daaraanvolgende [1]), geregeld op de wijze vóór den jare 1795 gebruikelijk, naar aanleiding van de verschillende resolutiën der Staten-Generaal van de Vereenigde Nederlanden.

Bij de wet van 19 December 1817 [2]), werden de vorige bepalingen hoofdzakelijk bevestigd; de lastgelden eenigzins verhoogd en aan Amsterdam de waardigheid en rang van »Praesidiale Kamer" bij voortduring toegekend.

De invloed van nieuwere staathuishoudkundige beginselen en het verminderd vertier op de Levant deden langzamerhand de noodzakelijkheid gevoelen, het vroeger beoogde doel langs andere wegen te bereiken. Bij de wet van 18 Maart 1826 [3]) werd derhalve bepaald: dat met den eersten Julij e. k. alle heffing van regten, bij vorige wetten vastgesteld voor de schalen van de Levant, werd opgeheven, en op hetzelfde tijdstip, het Collegie Directeu-

---

[1]) Zie Staatsblad, N°. 80.
[2]) Staatsblad, N°. 34.
[3]) Staatsblad, N°. 9.

ren van den Levantschen handel en Navigatie van de Mid. zee ontbonden zoude zijn.

Gedurende ruim twee honderd jaren, had deze aanzienlijke inrigting de leiding der belangen van de vaart op de Middellandsche zee, en vele nuttige bepalingen, zigtbaar uit den bloei van dien tak van nationale volksvlijt, hadden haar aanspraak gegeven op eene eervolle plaats in de geschiedenis van den Nederlandschen handel.

§ 8.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN PERZIË.

De handelsbetrekkingen tusschen Perzië en de Nederlanden dagteekenen van zeer vroegen tijd. In de archiven der Staten-Generaal bevinden zich, volgens KLUIT [1]), twee brieven; de één zonder dagteekening A°. 1624 onder den titel: »Translaet uit het Persiaensch van een brief van den Coninck van Persië aen H. H. Mog. ofte den Coninck van Hollant." De andere [2]): »Brief aen den Koning van Perzië strekkende tot voortsetting van de Negotie en Commercie." In hetzelfde jaar (24 December) verleende de Koning van Perzië privilegiën ten voordeele der O. I. Compagnie. Uit art. 10 van dat stuk schijnt

---

[1]) Zie KLUIT, A. W. § 343 p. 327 en aldaar aangeh. het MS. getit.: Index Archivi OO. GG. p. 148, N°. 1.

[2]) Idem. Index Chronol. p. 81, N°. 311.

men te mogen afleiden, dat eene soort van Consulaat daar bekend is geweest.

Dat Art. toch luidde als volgt:

»Het Huys van de Nederlantsche Natie in Persia werdt geprivilegeert met alle vryheden zonder eenige subjectie: Ende sal niemandt van de justitie vermogen daerinne te komen, sonder verlof van den geene, *die van wegens voorsz. Natie 't ghebiedt* sal hebben [1]."

Uit verscheidene andere stukken betrekkelijk die handelsbelangen, meest van het jaar 1626, is mij niet duidelijk gebleken, of daarin eenige bepalingen omtrent Consuls voorkwamen [2].

In 1631 zijn aan de Perzische kooplieden wederkeerig door het tractaat van 27 Februarij, tusschen de Staten-Generaal en SCHAH SOPHI gesloten, vele voorregten op den voet van die aan de vereenigingen van de stapels der wollen, verleend. Uit de woorden van art. 5, »gelyck oock van een bequame huysinge sullen worden versien ende vrydom genieten als vooren, die geenen, die *by Commissie* van den hoogst-gedachten Coningh van Persia *de voorsz. Natie alhier sal representeeren ende 't Hooft daarvan zyn,*" blijkt het dat men hier te lande eenen Perzischen Consul

---

1) Groot Plac. Boek, T. II, p. 1315.

2) Zie deze stukken, bij KLUIT opgegeven in zijn Index Chron., p. 83 en 84, N°. 322 en 323.

of soortgelijken vertegenwoordiger erkende [1]). Geene andere overeenkomsten met dat afgelegen rijk zijn mij voorgekomen: zoo die bestaan, zouden zij, volgens MARTENS en DE CUSSY, vóór 1760 moeten gesloten zijn.

Uit de aanteekeningen van Mr. P. VAN DER SCHELLING op den Codex Batavus van v. ZURCK (4de druk 1758 voce Persianen), schijnt men te kunnen opmaken, dat de tractaten van 1624 en 1631 steeds als verbindend in de vorige eeuw werden aangemerkt.

§ 9.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN DE ITALIAANSCHE STATEN EN SICILIË.

Volgens het gevoelen van KLUIT [2]), was er vóór de 17de eeuw geen noemenswaardige handel op-, noch eenig tractaat met de Italiaansche Staten. Eerst in 1591 zijn Nederlandsche schepen in Italië gezien: spoedig echter werden verschillende handelsovereenkomsten gesloten, en Consulaten in de steden gevestigd. Reeds den 25 Oct. 1618 [3]) werd den aangestelden Consul te Genua, NICOLAAS VAN RIJN, de magtiging verleend ½ °/₀ van alle vrachten door

---

1) DUMONT, Corps Dipl. T. VI, P. 1, p. 2. AITZEMA, Zaken van S. en O. T. III, p. 352. Groot Plac. Boek, T. II, p. 1319. T. IV, p. 285.

2) KLUIT, A. W. § 349, p. 328.

3) Resolutie ter Gen. van 1618, Gr. Plac. Boek, D. II, p. 1338.

Hollandsche schippers te Genua gelost, te heffen, en 1°/₀ der retourvrachten. Zoo de schepen met ballast aankwamen, moest hij »in alle discretie en civiliteit accordeeren;" zijne verpligtingen bepaalden zich voor het overige, tot het bezorgen van »licentie voor ontlading, in het helpen maeken van d' afreeckening harer vrachten en haveryen, ende in het bevoorderen van 't aennemen van nieuwe, als oock in het assisteeren by het passeeren van de contracten ende cherte-partyen, ende voorts in het behulpelick wesen in alle hare saecken soo in rechte als daerbuyten."

Dit was echter slechts voor den tijd van drie jaren toegestaan, en bepaald, dat de Consul na verloop van dien termijn, de vernieuwing dezer resolutie moest aanvragen. Op gelijken voet was het Consulaat te Livorno geregeld; den Consul aldaar, werden als Consulaatregt in eens, bij besluit van 15 Februarij 1629, vier ducaten van elk schip toegelegd [1]).

In 1633 [2]) werd de Consul MUILMAN in zijne betrekking te Genua gecontinuëerd »op alsulcke profyten ende emolumenten," welke hem waren toegekend by zyne aanstelling; te dien einde zond men hem »brieven van credentie aan den Heer Hertogh en Senaat van Genua." Hij ontving geen vast salaris en had daarop geene aanspraak;

---

1) Resolutie ter Gen. Gr. Plac. B. D. II, p. 1342.

2) Resolutie ter Gen. Gr. Plac. Boek, D. II, p. 1342.

de bevoegdheid evenwel tot aanstelling van een vertrouwd Nederlandsch persoon als notaris, tot opmaking van contracten en cherte-partijen, werd hem verleend. Deze acten moesten in de Nederlandsche taal vervaardigd zijn en door den Consul geparapheerd, ten einde zij de kracht zouden hebben van authentieke geschriften, volgens welke partijen »elkander in Rechten mogten convenieëren."

Ten gunste van bovengenoemden Consul werd aan den Hertog en Senaat verzocht: »hem sulcke vryheden en exemptiën van Impositiën, alsmede zyne familie ende suppoosten toe te staen, als de Consuls van de Hooghduitsche Natie, eertyds binnen Genua resideerende, plachten te genieten."

De Consuls in de Italiaansche Staten, in den golf van Venetië en de verdere plaatsen van de Middellandsche Zee, moesten de plakaten van 18 Januarij 1633, bevestigd 27 Julij 1645, op het stuk der lastgelden ten uitvoer leggen [1]).

Den provisionelen Consul, HENDRIK BOSCH te Genua, was opgedragen, ten gerieve der handeldrijvenden de gezondheidsbrieven van de schepen te halen, het regtmatig verschuldigde havengeld te betalen en niets meer van de schippers te doen afvorderen. Hij schijnt echter deze instructie als een middel tot knevelarij te hebben misbruikt. Den 9 Julij 1687 [2]), werd ter voorkoming van meerdere

---

1) Zie § 5, over het Consulaat in Turkije.
2) Zie Resolutiën ter Gen. van 1687.

afpersingen van dien aard een besluit genomen. Ter handhaving der onderscheidene verordeningen op het stuk der geschillen van prijs en buit, alsmede ter voorkoming, dat soms geroofd goed onder dien vorm en zulk voorwendsel kon in veiligheid gebragt worden, werden de Consuls te Napels, Palermo en Messina, bij Resolutie van H. H. M. van 18 Mei 1693, belast te zorgen, dat de opgebragte prijzen aldaar niet gelost en verkocht wierden. Zij moesten met gesloten luiken bewaakt worden, tot dat de Admiraliteit zoude beslist hebben [1]).

Ingevolge dit reglement, was, in verband met dat van 21 October 1706, door den Consul SLICHER te Livorno beslag gelegd op de goederen, opgebragt door den commissie-vaarder GERRIT VAN DER POST en in de Levant buit gemaakt, waarover het Turksche hof geklaagd had; evenzoo op de goederen, gelost uit het schip l'ange Raphaël, door de Kapers SAMSON PEYRARD en DANIEL SANDERSSE veroverd en te Livorno opgebragt; bij nader onderzoek echter werd het beslag opgeheven, met uitzondering van die goederen, welke hij niet zonder grond had kunnen vermoeden het eigendom van Turksche onderdanen te zijn. De schippers weigerden dikwerf de verschuldigde Consulaatregten te voldoen; weshalve de Staten-Generaal, op voordragt van den Consul LERBERGEN te Napels, bepaalden,

---

[1]) Zie Res. van de Stat. Gen. 1693.

dat door de Admiraliteit geene afrekening of andere expeditie mogt gegeven worden, vóór het bewezen was, dat de gelden aan de Consuls voldaan waren, of dat de geweigerde betaling gegrond bleek te zijn. Uit kracht van ditzelfde besluit 21 Maart 1733 [1]), moest het protest der Consuls in de Italiaansche staten, onmiddellijk aan het collegie der Admiraliteit worden ingezonden, en niet eerst aan de Staten-Generaal. De handel echter op de havens in Italië schijnt niet zeer levendig geweest te zijn: te Livorno onder anderen, was het Consulaat opengevallen; niemand wilde zich de benoeming laten welgevallen, vermits de daaraan verknochte onkosten, verreweg de voordeelen te boven gingen. Bij resolutie van 22 Maart 1734 werd daarom JAN FRANÇOIS BOUWER tot Consul benoemd, met verhooging der regten te zijnen behoeve. Alle schepen, onder Nederlandsche vlag varende en te Livorno binnen loopende, vijftig last of daaronder metende, moesten vijf stukken van achten, en voor ieder last daarboven $\frac{3}{8}$ lire p. last, (makende zes lire een stuk van achten) betalen. In Napels, Messina, Palermo, Syracuse en Augusta was intusschen de betrekking van Consul nog open [2]). De Nederlandsche Gezant bij het Hof van Sicilië, EGMOND VAN DE NYENBURG, drong op de noodzakelijkheid der vervulling in 1740 [3])

[1]) Zie Resolutien ter Gen. v. 1733.
[2]) Ook te Gallipoli.
[3]) Zie Resolutie van de Staten Generaal 1740.

bij de Staten aan. Dien tengevolge werd THEODORE DAVEL, uit Vevay geboortig, die zich te Napels ging vestigen, als Consul aangesteld, in plaats van zekeren HENRY HERVET; omdat men veronderstelde, dat een geheel vreemd Consul aan de regering, bij welke hij aangesteld werd, aangenamer zoude zijn, dan zulk een, die reeds langeren tijd aldaar had gewoond. Voorloopig werd het Consulaat tot Napels beperkt in de hoop, dat welligt een Nederlander zich te dier plaatse met dat vooruitzigt zoude willen vestigen, hetgeen onwaarschijnlijk werd, indien men al dadelijk alle plaatsen met vice-Consuls had bezet. Gaarne had men ook te Messina een' Consul benoemd, edoch men vond niemand, tot die betrekking geschikt en de protestantsche godsdienst belijdende. De jonge FLOTARD, zoon van den gewezen Consul, was, en uithoofde van zijn eigen wangedrag, en wegens de handelingen van zijnen vader, met geene mogelijkheid bij het Siciliaansche Hof te accrediteren; zekere DANS of DANZY en LE COINTE boden zich aan. Na behoorlijk ingewonnen berigten, werd de eerste, een Genuees, benoemd alléén voor Messina, zonder regt van subdelegatie en met geen salaris boven de gewone emolumenten, naar aanleiding der algemeene verordening van 24 Julij 1658.

In 1741 [1]) werd vervolgens ook het Consulaat te Palermo vervuld door de benoeming van ANTONIO ROSSI, op

[1]) Resolutie ter Gen. van 1741.

gelijke voorwaarden als de overige Consuls in de Middellandsche zee, terwijl hem toegestaan werd zijnen eed bij volmagt door de Gebr. CARLI en TORMASO, te Amsterdam gevestigde kooplieden, af te leggen. Dit zelfde jaar wendden de Consuls te Napels en Messina zich met nieuwe bezwaren tot de Staten: DAVEL verzocht als Consulaatregt 10 ducaten voor zich, en 3 voor den vice-Consul van elk schip onder Statenvlag te mogen heffen, als zijnde het dusverre bepaalde ontoereikend; nog verzocht hij uitbreiding van zijne commissie. Zijn last werd dan ook over het geheele Rijk van Napels uitgestrekt, met bevoegdheid van vice-Consuls aan te stellen in die plaatsen, waar zulks volstrekt noodzakelijk zoude geacht worden; wat echter betrof het verhoogde Consulaatregt en eene toelage voor de vice-Consuls, daarop werd afwijzend beschikt, als zijnde hij verpligt tot onderhoud van zijne gesubstituëerden.

Op zijne beurt verlangde DANS, dat het Consulaat van het geheele eiland Sicilië hem werd opgedragen, met regt van subdelegatie. De Staten in hunne verwachting teleur gesteld, dat de handel en vaart op de beide Siciliën zouden toenemen, in welk geval het naar hun oordeel geschikter was, in iedere stad of haven een eigen Consul te hebben, en afgeschrikt door de moeijelijkheden, waarmede zij in het sluiten van een handelstractaat hadden te worstelen, bewilligden in het verzoek en maakten hem Consul over geheel Sicilië, met uitzondering van Palermo. De Ambas-

sadeur van Frankrijk had van zijne regering den last ontvangen, de opperste Regtbank van Commercie te erkennen, onder voorwaarde, dat hij als medelid daarvan een' regter delegaat van zijne natie mogt aanstellen. In het belang van onze Nederlandsche kooplieden, gaven de Staten hunnen Gezant bevel, om het voorbeeld van dien Ambassadeur te volgen. Ter gelegenheid van het vergaan van het schip de Nieuwe Eendragt, Kapitein PREVO, van Alexandrië komende, werd den Consul voor dit geval en den overige Consuls voor het vervolg in dergelijke omstandigheden, bij resolutie [1]) bevolen, de schipbreukelingen te verzorgen, hun reisgeld te verstrekken, onder terugbetaling dier voorschotten uit de geborgene goederen of scheepsgereedschappen.

Sedert de afscheuring van de beide Rijken van Napels en Spanje, had men te vergeefs getracht in 1742 een nieuw handelsverdrag te sluiten. Tijdens de vereeniging was de overeenkomst, weleer met Spanje getroffen, als geldig aangemerkt; nu bevond de Consul te Napels zich in 1746 in verlegenheid bij de benoeming van eenen regter-delegaat, in plaats van wijlen Don PEDRO CORTEGUA. Hij wenschte gaarne den Markies DI RUOTA benoemd te zien, maar wist niet, of hij al dan niet verpligt was een drietal aan te bieden, of wel zelf de bevoegdheid tot benoeming bezat. De Gezant van Spanje beweerde, dat de Nederl. Consul

---

1) Resolutie van de Staten-Generaal van 2 April 1742.

slechts het regt tot voordragt had. De Staten vereenigden zich met de handelwijze der Engelsche en Fransche Gezanten, welke de benoeming deden, en gelastten den Consul zich dien overeenkomstig te gedragen. Eindelijk gelukte het der onvermoeide pogingen van den Nederlandschen Gezant, op den 29 Augustus 1753 [1]) eene handelsovereenkomst met de Siciliaansche regering te treffen, waardoor aan alle moeijelijkheden een einde werd gemaakt en tevens de Consulaire betrekking op vasten voet gebragt. De voornaamste bepalingen waren de navolgende:

»Art. 8. . . . *en zoo men in het vervolg aan eenige andere Natie het regt van een gedelegeert Rechter, of Jus Conservador mogt koomen te accordeeren, zal hetzelfde regt aan de onderdanen van de Republicq ook toegestaan worden.*

Art. 9. . . *maar als men agterdogt en zeer sterke preuves hadde, dat'er in een huys of magasyn koopmanschappen, door de Wetten en Constitutiën van de respective Staten verboden, zigh bevonden, sal men ten allen tyde huyssoeking mogen doen, by dewelke de beschuldigde den Consul van de Natie sal konnen roepen, om het ondersoek by te woonen, dewelcke alleen voor getuygen sal konnen dienen, en sonder dat men, om den Consul te wagten, het ondersoek sal moogen uitstellen, en sonder dat hy present synde het zal kunnen stremmen.*

Art. 34. *De Consul heeft by afwezigheid van den Am-*

---

1) Zie Resolutie ter Gen. v. 1753. Groot Plac. B., D. VIII, p. 261.

bassadeur, regt tot beklag van vonnissen in zaken van prys en buit geweezen.

Art. 36. *Het verzoek tot voldoening of represaille moet aan den Ambassadeur, of by zyne afwezigheid, aan den Consul worden medegedeeld, die trachten moet de noodige schadeloosstelling aan den beleedigde te verschaffen.*

Art. 37. *Draagt aan de Consuls de berging van gestrande schepen op.*

Art. 41. *Ieder der contracterende partyen sal in de respective havens daar handel gedreeven wordt, en waar de schepen konnen aanlanden [maar geenzints in de binnensteeden der Staaten, nogte ook in kleine havens daar geen handel gedreven word] Consuls of vice-Consuls moogen aanstellen, die aldaar deselfde privilegiën en vrijdommen, als de Consuls der meest gefavoriseerde Natie, sullen genieten.*

De gemelde Consuls sullen zig moeten vergenoegen met de regten, die hunne Souvereinen hun sullen toeleggen, sonder verdere regten te moogen eischen; en zoo geklaagt werd dat sy 'er meer vorderen, sullen de Souvereinen daarinne voorsien.

En by aldien iemand der weederzydsche onderdaanen ab intestato quaame te sterven, en sonder over syne nalatenschap administrateurs, voogden of curateurs te hebben aangesteld, sal de Consul van de Natie de goederen, effecten en papieren van den overleedenen, met assistentie van twee

of drie kooplieden van de Natie, te syner keuze, inventariseeren, en de Cancelier van de Natie sal deselve restitueeren aan die geenen, die daartoe geregtigd sullen syn.

Men sal over en weder agt geven van tot Consuls in de respective Staaten als boven gemeld, eige en natuurlijke onderdanen te benoemen, en byaldien eene der contracteerende partyen tot syn Consul in de Staaten van de andere een onderdaan van dese nomineerde, sal het aan dese laatste vry staan van hem te admitteeren of niet."

In den Kerkelijken Staat, ofschoon de handel aldaar lang gebloeid had, was vóór 1757 nimmer een Consul gevestigd geweest. De eenig benoemde, zekere BORN, had er nooit in kunnen slagen, toegelaten te worden of Vice-Consuls aan te stellen in de twee eenige havens, Ancona en Civita Vecchia, zoodat de Nederlandsche kooplieden altijd onderworpen bleven aan het drukkend en hooge Consulaatregt der Italiaansche Vice-Consuls. Na het overlijden van genoemden BORN, verzocht M^r. JOH^s MUNNICHS in 1768 aangesteld te worden.

De Staten het vroeger gebeurde in aanmerking nemende, en overwegende, dat het salaris van dit Consulaat, bij uitzondering van alle andere, in het geheele Christenrijk gevestigd, uit de kas van de Levant zoude moeten bekostigd worden, terwijl men slechts geringe of liever geene hulp of nut, daarvan te wachten had, weigerden het verzoek en trokken het Consulaat in de Kerkelijke Staten in.

Sedert dien tijd tot op dit oogenblik zijn geene bijzondere overeenkomsten met de Staten van Italië, op het stuk der Consuls gesloten; alleen in het tractaat, tusschen Nederland en Sardinië, te Turyn 24 Januarij 1842 getroffen, bevat art. 3 de bepaling, dat bij schipbreuk het geredde of geborgene bij afwezigheid van den eigenaar, aan den Consul moet worden overgegeven [1]). De toenemende handel en het verlevendigd verkeer, hebben op onderscheidene plaatsen meerdere Consulaten langzamerhand doen vestigen, welke gedeeltelijk door de vroeger vastgestelde verordeningen, gedeeltelijk door de van ouds bestaande gewoonten worden geregeld.

§ 10.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN SPANJE.

Had de handel der Nederlanders op Spanje en Portugal gedurende den oorlog met PHILIPS II, bij oogluiking voortgeduurd, na den dood van dien vorst in 1598, werd alle verkeer door PHILIPS III, daarna wederzijds verboden; eerst met het vredestractaat te Munster in 1648, kreeg de handel volkomene vrijheid en werden de betrekkingen der beide natiën »in zaken van commercie," naauwkeurig geregeld; ook het regt tot aanstelling van Consuls, werd wederkeerig verleend [2]).

---

1) Zie MARTENS et DE CUSSY, Recueil, etc. T. V, p. 168.

2) Tratado de Munster con los Paises Bajos, art. 16: »Los dichos

Sedert dien tijd zijn deze ambtenaren in de zeehavens van geheel Spanje benoemd geworden, en bij tractaat van 17 December 1650 bevestigd. Niet immer echter, werd, zelfs door onze Nederlandsche Consuls, wanneer hun eigen belang in het spel was, het voorregt van nationale regtspraak, waarop hunne oorspronkelijke aanstelling vooral gegrond is, gehandhaafd. Zoo had de Consul te Cadix in 1688 [1]), GILLES AMYA, in eene handelsquestie met eenige Hollandsche kooplieden, de beslissing overgelaten aan den Spaanschen regter, ten gevolge waarvan die handelaren, tot 200 ducaten boete ieder veroordeeld, en gevangen gezet werden. Na gedaan beklag aan de Staten-Generaal, werd bij de vroegere bepalingen gevoegd, »dat geen Nederlandsch ingezeten, betreffende Consulaat- of handelsregten, mogt gebragt worden voor de Spaansche overheid, hetzij geestelijke, hetzij wereldlijke en de eventueel gewezen vonnissen niet tegen hem uitvoerbaar waren."

---

subditos y habitantes de las Provincias Unidas de los Paises Bajos, gozarán de todos y los mismos derechos, franquezas, inmunidades, privilegios y capitulaciones, asi en cuanto al establiciemiento de los Cónsules en las ciudades capitales ó maritimos de España y otras partes donde fuere menester, como en cuanto á los mercaderes, factores, maestros de navios, marineros u otros del mismo modo, que las dichas ciudades Anseaticas en general ó en particular los han obtenido y usado por lo passado u obtevieren y usaren aqui en adelante para la seguridad, beneficio y ventaja de la navigacion y comercio de sus ciudades, mercaderes, factores, encomenderos y otros dependientes de ellos."

[1]) Resolutie van de Stat. Gen. Gr. Plac. Boek, D. IV, p. 1350.

Het besluit van 18 Mei 1693, over de opgebragte prijzen, was ook toepasselijk in Cadix en de andere Spaansche zeehavens [1]).

Onder de regering van PHILIPS V, den eersten Koning uit het Huis van Bourbon, werden de oude verbindtenissen op nieuw bevestigd, ook die omtrent Consulaire agenten, bij tractaat van 26 Junij 1714.

In art. 22 [2]), werd de wederkeerige vergunning tot het aanstellen van Consuls herhaald, met bepaling, dat de reeds gevestigde of nog te vestigen ten gerieve en ter bescherming van hunne landgenooten: »jouiraient du même pouvoir et de la même authorité dans l'exercice de leur charge, comme aussi des mêmes exemptions et immunités, qu'aucun autre Consul ait eu cy-devant ou pourrait avoir cy-après." In art. 29 werd bovendien het regt, om een »Rechter delegaat" te benoemen, hetwelk door KAREL II toegestaan was, erkend in die plaatsen, waar zoodanig een reeds bestond of andere Natiën dien later mogten bedingen.

De heffing der Consulaat-gelden, was sedert eenigen tijd zeer onregelmatig geweest; de Consul OPTENOORTH in Cadix, werd door de Staten, bij besluit van 18 Augustus 1721 [3]), gelast, in overeenstemming met het oude gebruik, aan boord der schepen die gelden, benevens de Na-

---

[1]) Zie § 9.

[2]) DUMONT, Corps Dipl. T. VIII, P. 1, p. 427.

[3]) Groot Plac. Boek, D. VI, p. 288.

tie-penningen in te vorderen, daarvan rekening en verantwoording te doen, alsmede aan de schippers de gewone percenten als premie uit te keeren. Elf jaar later en wel 24 Maart 1732 [1]), werd deze bepaling bij een nieuw reglement eenigzins gewijzigd:

Reglement omtrent het Consulaet-regt in de Spaensche Havens.

Art. 1. »*De Nederlantsche schippers sullen geene goederen, aan wien deselve oock mogten geconsigneert koomen, van boord moogen laten gaan, dan nadat de voorschreve Consulaet- en Natiepenningen voldaan zyn.*

Art. 2. *De schippers sullen geobligeert zyn copiën van hunne manifesten, op hunne aankomst over te geven aan de respective Consuls van deezen Staat, op een boete van f 600, en daarenboven responsabel zyn, voor alle de Consulaet- en Natiepenningen, die deselve versuimt hebben, vóór, of neevens de aflevering hunner ingelaaden goederen te vorderen, om hetzy daar in Spagne, of op hare wederkomst in deese landen door de Collegiën ter Admiraliteit van hun gevordert te worden; sullende aan gemelde schippers ten comptoire van de convoyen geene afreekeninge gegeven worden, dan, mits toonende by acquit van de Consuls, dat se de behoorlyke Consulaet- en Natiepenningen

[1]) Groot Plac. Boek, D. VI, p. 290.

hebben ingevordert en daar het behoort overgegeven sullen hebben.

Art. 3. *De Consulaetregten blyven ten voordeele der respective Consuls; van de soogenaamde Natiepenningen sal niet mogen worden gedisponeerd, als met consent van de Consuls en de Gecommitteerden of andere van deese Natie, staande onder de gehoorzaamheid van Haar H. Mog.*

Art. 4. *De respective Consuls, die van haren ontvangsten en uitgaaven tot nu toe niet verreeckent mogten hebben, sullen ten spoedigsten hunne rekeningen oversenden aan den Ambassadeur ter examinatie en ter opzending met zyne remarques aan de Staten; en dat van gelyken gedaan sal worden en verreekent van al hetgeen, na dato deses, wegens Natiepenningen van jaar tot jaar, op soodanigen dag als de Ambassadeur met de respective Consuls en Natie nader sal convenieeren.*"

Een afschrift dier verordening werd gezonden aan de Consuls te Cadix, Seville, Alicante, Malaga en andere plaatsen in Spanje, met uitdrukkelijk bevel tevens, zich over quaestiën, uit dit reglement voortspruitende, niet meer, gelijk de Vice-Consul BORGERS te Cadix, tot den Koning van Spanje te wenden, maar tot den Nederlandschen Ambassadeur of de Staten-Generaal. Art. 2 is echter aldus [1]) in 1734 aangevuld: »dat de schippers het origineel mani-

[1]) Groot Plac. Boek, D. VI, p. 1334.

fest moesten overleggen onder de verpligting nogthans van den Consul," dat hij zorg droeg, dat geene hoogere regten door de schippers wierden betaald, dan bij de vroegere tarieven waren vastgesteld.

In dit zelfde jaar (22 Julij) beslisten de Staten [1]) de quaestie, »in hoeverre een Consul in Spanje de Nederlandsche taal, al dan niet behoorde te kennen." Bij herhaling was geklaagd, dat de Consul v. HAALEN te Alicante weinig of geen dienst bewees, of kon bewijzen, daar hij het Nederduitsch niet magtig was. In het besluit, waarin hem behalve de mededeeling van hetgeen den Handel of den Staten voordeelig konde zijn, de behulpzaamheid aan kooplieden en zeevarenden en het gebruik van een tolk bevolen was, werd gezegd:

»Dat het sekerlyck een defect is voor een Consul van den Staat, dat hy de taale van den Staat niet soude verstaan, maar dat hetselve defect (soo het anders waar is), soo groot niet is in een land, waar het Consulaet niet seer profytelyck is en weinig bekwame subjecten tot het Consulaet gevonden worden, of hetselve defect kan altoos gesuppleert worden door de interventie van persoonen, de taal verstaande."

De last- en vracht-gelden waren in Spanje voortdurend het struikelblok; de Consul BUTLER te Gibraltar vorderde,

---

[1]) Groot Plac. Boek, D. VI, p. 293.

niettegenstaande de op dat stuk aanwezige voorschriften, welke echter niet zeer stellig waren, 12½ % van de vracht der schepen. Op reclame der schippers werd hem de restitutie bevolen, en ter voorkoming van verdere dusdanige kwellingen een geheel nieuw reglement voor Spanje gearresteerd (19 Aug. 1737) [1].

Reglement voor de Consuls van de Nederlandsche Natie te Cadix, Seville, St. Lucar, St. Marie, Mallaga en verdere plaatsen in Spagne.

I. » *Van alle scheepen koomende met Hollandsche vlaggen in de havens van Cadix, St. Lucar, St. Maria en Mallaga, om aldaar last te breeken, of eenige goederen te laaden, sal by continuatie betaald worden, voor Consulaatregt, vyf reäalen van agten, en van scheepen daar koomende, en niet lossende, nog laadende, (de scheepen, welke aldaar mogten koomen, alleen om waater te haalen, hieronder niet begreepen wordende) twee en half reäalen als booven.*

II. *Nog sal moeten worden betaald van de bedongen vragten der goederen, die te Cadix, Seville, St. Lucar en St. Marie, sullen worden aangebragt en gelost, een en een half reäal per ducaat vragt van de fyne goederen, en vier reäalen de plata per last van de groove goederen, dog te Mallaga alleen, een reäal de plata per ducaat vragt van de*

---

[1]) Groot Plac. Boek, D. VI, p. 29.

fyne goederen als booven; en twee reäalen dito per last van de groove waaren als booven; voor grove waaren gereekent wordende graanen, hout, yser, touwwerk, etc.

III. *Van de voorschreeve Consulaatregten sullen de Consuls genieten de bovengemelde vyf reäalen of stukken van agten per schip, en van scheepen, die niet lossen, nog laaden de helft.*

IV. *Dog van de vragten Articul II, hierbooven gemeld, sal by den schipper voor afgenoomen worden ses percent van het volle beloop en het overige genooten worden voor de helft by den Consul, en de weederhelft geaffecteert blyven ten beste van de Natie.*

V. *De penningen die als boven ten beste van de Natie geaffecteert sullen blyven, sullen voortaan geadministreert worden door den Consul en twee persoonen van de Natie, daartoe jaarlyks te kiesen.*

VI. *Uit deselve Natiepenningen sullen voortaan betaald worden, alle presenten, die gedaan sullen moeten worden, aan de Gouverneurs en andere Ministers, of ook tot besolliciteering van voorvallende saaken, aan het Hof te Madrid, tot arme slaaven, of passeerende bootsgesellen, en arme weduwen en weesen van Holland aldaar.*

VII. *Van de voorschreeve jaarlyksche ontfang en uitgaaf, sal ieder jaar de reekening moeten worden gesonden aan den Ambassadeur van deesen Staat te Madrid, om door deselven geëxamineert, en met syn remarques aan haar Hoog. Mog. overgesonden te worden.*

VIII. *Booven de voorgemelde vyf reäalen, en twee en een half reäalen respective per schip, en booven het geene als vooren van de vragten moet worden betaald, sullen de schippers met geen andere posten moogen worden beswaart, als die relatie hebben tot de scheepen selfs, en sullen voortaan bevryd blyven van de posten voor arme bootsgesellen, extra onkosten te Madrid, licentie van den Gouverneur, sullende alle deselve betaald moeten werden uit de Natiepenningen.*

IX. *Om voor te koomen alle fraudes in het qualyk opgeeven van de vragten, sullen de schippers gehouden zyn op hun arrivement, alvoorens te lossen, aan de Consuls van deesen Staat over te geeven een opregt en origineel manifest van hunne laading en bedonge vragtpenningen, en deselve in cas van suspicie met eede moeten sterken, op een boete van ses honderd guldens voor den armen te verbeuren by de schippers, die weigeren hetselve manifest over te geeven, of ook eenige goederen of vragten versweegen of qualyk aangegeeven sullen hebben.*

X. *Indien eenige scheepen voor meesters reekeningen gelaaden, en eenige goederen, of franco vragt, of beneeden de ordinaris cours, by collusie ingenoomen mogten zyn, sullen de vragten, op het arrivement van die scheepen, na het ordinaris gebruik, gereguleert en de Consulaatregten daarna gereekent worden, op het seggen en arbitrage van den Consul en twee neutraale ongeinteresseerde koopluiden.*

XI. *De schippers sullen responsabel zyn voor de Con-*

sulaatregten of Natiepenningen, die van het schip en goederen betaald moeten worden, behoudens aan deselve schippers hun regres ten laste van de bevragters of aflaaders van de goederen, en gereserveert aan deselve schippers soodanige precautiën, als ieder gelieven sal goed te vinden.

XII. *Van de betaaling der Consulaaten sullen de Consuls gehouden zyn aan de schippers behoorlyke quitantie te besorgen, om op hunne wederkomste ten comptoire van de convoyen vertoont te worden, sullende by gebreeke van dat bewys aan de schippers hunne afreekeninge ten comptoire van de convoyen geweigert worden.*

XIII. *Den Consul tot Gibraltar sal by continuatie genieten vyf reäalen of stukken van agten per schip, dat aldaar lossen of laaden sal, of aldaar aanloopende, en niet laadende of lossende, twee en een half reäalen per schip, dog van de goederen of vragten niets altoos, des sal hy eenige penningen verschietende aan Hollandsche arme bootsgesellen, slaaven, etc. sig daarover addresseeren konnen aan den Consul en Natie te Cadix, welke gehouden sullen zyn denselven daarvan te dedommageeren, ten zy reedenen waaren ter contrarie.*

XIV. *Ten reguarde van de Consuls te Alicanten, Barcelona ende Corunna, of waar eenige Consuls meer onder het gebied van Spagne sig bevinden sullen, word gepersisteert by haar Hoog. Mog. resolutie of reglement van* 24 *July* 1658, *en sullen de Consuls sig daarmede te vreede*

moeten houden, sonder iets te genieten van de vragten, hetzy voor Natiepenningen of andersints.

In gevolge het vroeger vermeld besluit van 1734, verzocht de Consul FERRAND, aan »een' zekeren LEEMANS," eenigen *tytel* of *authoriteyt*, al ware het maar van *taalman* toe te kennen, in aanmerking van de diensten, welke hij aan de Hollandsche schippers te Salo, een haven van Catalonië, bewees. De Staten weigerden zulks op grond: 1°. dat de Koning van Spanje te Salo geen' Vice-Consul wilde toelaten en men om moeijelijkheden te mijden, niemand meer, onder welken titel ook, moest aanstellen; 2°. dat »de commissie als *taalman* in staatsdienst onbekend aldaar was en de Consul bovendien verpligt zou zyn een dusdanig iemand te onderhouden, als zynde Salo de algemeene ladingsplaats van Barcelona, waar de Consulaatregten betaald werden." Daarentegen het Consulaat in Galicië open gevallen zijnde, en de Fransche Consul menige dienst aan de Nederlanders bewezen hebbende, besloten de Staten hem de bescherming der Nederlandsche Natie, met toestemming van de Fransche regering, op te dragen en zonden hem zijne acte van commissie aldus vervat den 4 Maart 1743 [1]).

»De Staten-Generaal der Vereenighde Nederlanden geïn»formeert synde van de goede qualiteyten, vigilantie en ge-

1) Groot Plac. Boek, D. VII, p. 537.

»trouwigheid van LOUIS MARIE DE LASTRE DES HÉQUES, Consul »van de Fransche Natie in de Corunna, hebben denselven gecommitteert en ghequalificeert, committeeren ende »qualificeeren hem mits desen, om de saeken van deese »Republicq, in het Rijck van Galiciën, waer te nemen en »de schippers van de Nederlantsche Natie by te staan in »saeken van de Commercie en wat sy verders noodig mochten hebben; authoriseeren den gemelden DE LASTRE om »van deselve schippers te moogen vorderen en ontfangen »soodanige rechten als, volgens Reglement van 24 Julij »1658, moogen gevordert worden, met bevel aan alle schippers daaraan te gehoorsamen."

Wij zeiden hiervoren, dat de Consulaat-gelden in Spanje meermalen stof tot geschil hadden gegeven. De Consul CORNELIO te Malaga beklaagde zich [1]), dat men weigerde hem die regten, volgens het Reglement van 1658, te voldoen. Na ingesteld onderzoek beslisten de Staten, hem ongelijk gevende, dat hoewel zijne vordering ingevolge dat Reglement gegrond was, die wet echter niet verbindend moest worden geacht, daar het hier extraordinaire uitgaven betrof, welke door de kooplieden moesten begroot en niet arbitrair door hem bepaald konden worden. In het volgend jaar werd na zijnen dood, een genaturaliseerd Nederlander, JAN WILLEM NAGEL, tot Consul aangesteld,

---

[1]) Zie Resolutie van 2 Nov. 1743, Groot Plac. Boek, D. VII, p. 539.

daar de Koning van Spanje geene voorloopige waarneming van Consulaten toeliet, dan door personen, welke hij zelf benoemde. Om dezelfde oorzaak werd CASPER VERNET tot Consul van Valencia en Murcia, onder voorwaarde van »naturalisatie, prestatie van den eed, en residentie te Ali» cante, aangesteld." Het gemis van zoodanige naturalisatie was zeer dikwijls de aanleiding tot moeijelijkheden bij de toelating van Consuls in Spanje. In 1746 weigerde de Koning de toelating van ROGUIN [1]), Consul te Barcelona, onder voorwendsel, dat hij geen onderdaan van de Staten was. Deze handelwijze, volkomen in strijd met art. 22 en 23 van het tractaat in 1740 gesloten, gaf grond tot reclame bij de Spaansche Regering; men drong op toelating aan, welke de koning alleen kon weigeren aan zijne eigene onderdanen, geenszins aan andere, welke eenige regering met eene of andere waardigheid, ambt of bediening (qualiteit) wilde vereeren. In casu waren juist reeds brieven van naturalisatie verleend, zoodat ten laatste aan het vertoog gehoor werd gegeven.

Gedurende de waarneming van het Consulaat te Alicante (CASPAR VERNET), waren aanhoudende oneenigheden met de schippers over de betaling der regten gerezen, daar zij zich beklaagden geene hulp bij de vice-Consuls, in Valentia en Murcia te vinden, doordien deze geen Hollandsch kenden.

---

1) Zie Resolutie van het jaar 1740.

Bij de benoeming [1]) van den Consul WELTHER, genaturaliseerd Nederlander, werden derhalve, bij de verpligting om zich stipt te gedragen naar het reglement van 24 Julij 1658, bevestigd bij art. 14 van het besluit in dato 19 Augustus 1737, deze bepalingen gevoegd, ten einde dergelijke geschillen voor het vervolg af te snijden.

I. »De Consul zal voortaan zigh te vreden moeten houden, met te genieten voor Consulaetrecht van yeder schip vyf stucken van aghten nieuwe munt, in plaatse van oude munt.

II. De schippers sullen wanneer sy koomen ter plaetse van de residentie van hem Consul, aan hem moeten betaelen het voorsz. volle Consulaetrecht van vyf stucken van aghten nieuwe munt, dogh de gemelde schippers, invallende in de havens van andere plaetsen onder het ressort van deszelfs Consul gelegen, sullen niet ghehouden syn aan hem Consul meer te voldoen, als de helft van het gemelde Consulaetrecht en wanneer de schippers alleen koomen in te vallen om water te halen, deselve geen het minste Consulaetrecht sullen verschuldigd syn.

III. Dat hy Consul, by het aanstellen van vice-Consuls, sooveel doenlyck sal in agt nemen, dat hy daertoe verkiest en employeert soodanige persoonen, dewelcke ten minsten *een weinigh Hollands verstaen* en in staat syn om met de schippers, die hunne assistencie of goede officiën

---

1) Zie Resolutie ter Gen. van 8 Julij 1756.

sullen versoecken te kunnen spreecken, en deselve teregt te helpen."

In November 1758 werd hem vergund, het Deensch Consulaat waar te nemen, onder belofte dat hij »geene bevelen zoude gehoorzamen of ten uitvoer brengen, welke of den belangen der Nederlandsche kooplieden, of wel den Staat konden nadeelig zyn [1])."

Vele schippers zochten de betaling te ontduiken der geringe lastgelden, verschuldigd wegens schepen van Nederlandsche havens naar Cadix en St. Lucar bestemd; zij gaven voor, naar plaatsen buiten de Middelandsche Zee te varen. Ter wering van dit misbruik bepaalden de Staten, »dat elk Nederlandsch schip, van waar ook komende, deze regten voldoen moest. (Resolutie van 9 February 1759)."

Eenige jaren later, den 1 Februarij 1765, vaardigde KAREL III, Koning van Spanje, een decreet over de vereischten der vreemde Consuls in zijn Rijk residerende, uit, bij hetwelk de vormen van hunne aanstelling, toelating en de uitoefening van hunne betrekking werden geregeld, zooverre die landen betrof, waarmede geen bijzondere overeenkomsten aangaande de Consuls tot daartoe waren gesloten [2]). Deze wet noemt Consuls »meros agentes de su nacion," welke hunne toelating van den Koning moeten vragen bij request en

---

[1]) Zie Resolutie der Gen. van 1758.

[2]) Zie novisima Recopilacion La Ley 6ª lib. 6° titulo 11 bij RIQUELME, A. W. T. II, p. 369.

die geene andere voordeelen genieten, dan andere doortrekkende vreemdelingen. Hunne woningen zijn geene vrijplaatsen en zij mogen geene wapenborden voeren; het stond slechts vrij door een zigtbaar teeken aan te duiden, dat het Consulaat daar gevestigd was. Zij mogten geene regtspraak uitoefenen, alleen als arbiters handelen »componer extrajudicial y amigablemente sus diferencias." De Consul moet een onderdaan zijn van, of genaturaliseerd door het Gouvernement dat hem aanstelde: de vice-Consuls konden uitheemschen, ook Spanjaarden zijn. Zij mogten niemand benoemen om hen te vervangen en hadden aanspraak op den bijstand van de plaatselijke overheid, ter onbelemmerde uitoefening van hunne betrekking, na verkregen exequatur of acte van admissie.

Ten gevolge dezer wet [1]) liet de Kapitein-Generaal van Madrid, den Nederlandsche Consuls te Malaga aanzeggen, dat zij hunne vice-Consuls door den Koning moesten doen erkennen. De Consuls verzetten zich er tegen en ontvingen huisarrest. De Staten-Generaal gaven hun regt, als zijnde deze wet en de daaruit voortgevloeide handelingen in strijd met art. 22 van het tractaat, in 1714 gesloten. Zij protesteerden tegen dezelve met gunstigen uitslag. In het volgende jaar, 17 Maart 1766, werd [2]) eenige uitbreiding

---

[1]) Groot Plac. Boek, D. IX, p. 151.
[2]) Groot Plac. Boek, D. IX, p. 152.

gegeven aan de Consulaire functiën te Cadix, Puerto de Santa Maria, Puerto Real en Xeres, hetgeen weldra de overige Consuls zich feitelijk mede toeëigenden, te weten de bevoegdheid tot het opmaken van zeeprotesten, certificaten en alle andere acten, welke »dezelfde kracht zouden hebben, als waren zij voor een notaris en getuigen, of voor de regtbank hier te lande gepasseerd; onder de verpligting nogthans tot het houden van een protocol, of repertorium dezer opgemaakte autenthieke stukken."

In de bekende, weinige jaren daarna door Spanje met de Fransche regering, aangegane overeenkomst werd eene aanmerkelijke uitbreiding aan het Consulaat gegeven (13 Maart 1769 [1])); welke bepalingen de Nederlandsche Consuls, uit kracht der clausule »que la nation Neerlandaise serait traitée comme la plus favorisée," in het vroeger met Spanje gesloten tractaat voorkomende, ook voor zich toepasselijk hebben geacht. Sedert zijn de banden van gemeenschappelijk handelsbelang naauwer toegehaald in het hierboven vermeld tractaat van defensive alliantie tegen de Barbarijsche Mogendheden, door Nederland en Spanje den 10 Augustus 1816 gesloten [2]).

---

[1]) Zie Recueil, etc., DE MARTENS et DE CUSSY, T. I, p. 80. Convention entre l'Espagne et la France, pour régler les fonctions des Consuls dans leurs ports et domaines respectifs, signée au Pardo le 13 Mars 1769.

[2]) Zie § 5.

Eene koninklijk Spaansche Ordonnantie van 8 Mei 1827, omtrent de bevoegdheid van de vreemde Consuls en vice-Consuls, uitgelokt door de menigvuldige klagten, dat men deze in de uitoefening van hunne functiën had belemmerd, bepaalde [1]:

Art. 1. Geen vreemde Consul of vice-Consul mag, in de plaats van zijn verblijf, eenige daad van jurisdictie verrigten, door welke op het bijzonder regt der plaatselijke overheid inbreuk zou worden gemaakt.

Art. 2. De Consuls of vice-Consuls mogen niet verhinderd worden in het opmaken van avary-protesten, of in andere buitengeregtelijke handelingen tusschen, of ten behoeve van hunne landgenooten.

Art. 3. In twistgedingen, of in alle andere omstandigheden, waar de sterke hand der plaatselijke overheid noodig is, gelijk mede waar geregtelijke formaliteiten te vervullen zijn, worden de Consuls en vice-Consuls slechts beschouwd, als eenvoudige gemagtigden der onderdanen van de natie, tot welke zij behooren.

Art. 4. De plaatselijke overheid is zooveel mogelijk en ter vermijding van alle schadelijk oponthoud, gehouden tot eene summiere behandeling van twistgedingen tusschen onderdanen van eene vreemde natie.

---

[1] Zie Appendice al derecho internacional de España por Don ANT. RIQUELME, Tom. II, 1849, p. 371.

Art. 5. Stipte nakoming der bestaande tractaten.

Art. 6. De jurisdictie moet geschieden, naar luid der Ley 6ª del tit. 11° lib° 6 de la Nov. Recopilacion.

Art. 7. Het karakter en aanzien der Consuls en vice-Consuls blijven verzekerd, als bij genoemde wet is bepaald.

Voorts, 6 Junij 1845, zijn, door het tractaat tusschen Spanje en Portugal [1]), weder eenige veranderingen gebragt in de bestaande Consulaire verordeningen, welke mede tot die Mogendheden worden uitgestrekt, die in de betrekking van *nation la plus amie* tot een dezer beide landen staan.

De regten en vrijdommen der Consuls in Spanje, welke niet in de aangehaalde wet of tractaten voorkomen, rusten op het gemeen gebruik der overige volken; gelijk duidelijk als beginsel is aangenomen in eene ministeriëele circulaire van 17 Julij 1847 [2]), in welke, namens de Spaansche Regering, gezegd wordt: »dat de Koningin in aanmerking nemende de bovenmatige (exagerada) onderscheiding, die den verschillende Consuls te beurt valt en de noodzakelijkheid ter voorkoming van miskenning der bestaande verordeningen, wil, dat niet uit het oog worde verloren:

1°. Dat de vreemde Consuls in Spanje enkel zijn *agentes commerciales* van hunne landgenooten en slechts in die

---

1) Zie dit Tractaat bij RIQUELME, Tom. I, p. 502—509.

2) Zie bij RIQUELME, A. W. p. 576 *sq*.

hoedanigheid, eene officiele betrekking met de overheid van hun ressort mogen onderhouden.

2°. Dat het volle genot der privilegiën, bedoeld bij het Koninklijk Besluit van 1 Februarij 1765 en de latere onderscheidingen bij verschillende tractaten toegekend, alleen slaan op die Consuls, welke onderdanen zijn van de regering, die hen benoemd heeft en wanneer zij leven van inkomsten onafhankelijk van den Staat, waarin zij gevestigd zijn. Bijaldien zij handel drijven, of eenig beroep uitoefenen, zijn zij aan dezelfde bepalingen en verpligtingen onderworpen, als de overige vreemde onderdanen in dergelijk geval.

3°. Dat de voordeelen, toegekend aan vreemde Consuls, dezelfde blijven voor Spaansche onderdanen, aan welke de Koningin de waarneming van vreemde Consulaten mogt toestaan, in alles wat de waarneming van deze betreft; terwijl zij voor het overige, geheel, zoowel in burgerlijke als in strafzaken, aan den gewonen regter en aan de Rijks en Stedelijke lasten, van welken aard ook, onderworpen bleven.

Vestigen wij nu nog een' blik op de Consuls van vreemde Mogendheden in de Spaansche overzeesche bezittingen.

De vestiging van deze Consulaire agenten, was een natuurlijk gevolg van de vrijheid tot handelen op de koloniën, krachtens het decreet van 9 Februarij 1824. Eerst werden slechts inspecteurs van den handel toegelaten, maar

door de pogingen van het Fransche kabinet, werd deze ongewone naam, in dien van Consuls veranderd, onder de bepaling nogtans, dat zij blijven zouden, *meros agentes de comercio;* in welken geest de instructiën aan de Gouverneurs gegeven werden, in dato 7 April 1829. De buitenlandsche regeringen hebben niets onbeproefd gelaten, om aan hunne Consuls dat gezag en die bevoegdheid te verzekeren, welke zij in Europa genieten. Dan de Spaansche regering houdt vol, dat die Consuls, ingevolge eene bijzondere wet toegelaten, en aan bijzondere voorschriften gebonden, niet door algemeene wetten worden geregeerd. In de wet van 24 Maart 1829 komt eene clausule voor [1]), welke in het exequatur, aan de Consuls te verleenen, wordt ingelascht, en waarbij den Gouverneur-Generaal de magt wordt toegekend, om den Consul, die reden mogt geven tot onrust, door verdachte betrekkingen van staatkundigen aard te onderhouden of door geheime bijeenkomsten, door welke ongehoorzaamheid aan de bevelen der Koningin kon worden teweeggebragt of bevorderd, te schorsen en des

---

1) RIQUELME, A. W. p. 521, T. I, »que si el Consul promueve inquietudes, sostiene relaciones sospechosas de politica, fomenta ó tiene en su casa sociedad alguna secreta, ó de cualquier otro modo es fautor, agente ó promovedor de trastornos, deslealtad ó desobediencia á S. M. en el mismo hecho y a su discrecion podra el Capitan General, sin necesidad de formar causa, suspenderle y aun hacerle salir sin que se entiendan por eso ofendidos los respetos debidos à la nacion que le nombra."

noods te verwijderen. Op eenige plaatsen trouwens, aangewezen bij circulaire den 16 October 1845 aan het corps diplomatique gerigt, was de vestiging van Consuls bij uitsluiting toegelaten: op het eiland Cuba, te Havana [1]), Matanzas, Santiago de Cuba y Trinidad; voorts te Puerto Rico en in de Philippynsche eilanden alleen in de hoofdplaatsen, onder voorbehoud, dat, indien in andere havens handelsagenten noodig waren, de Consuls vice-Consuls zouden mogen benoemen, welker benoeming naar gewoonte, nogtans de magtiging van den Kapitein-Generaal of Gouverneur behoeft. Er werd echter uitdrukkelijk bijgevoegd, dat deze verordening geene terugwerkende kracht zoude hebben.

---

1) Zie het berigt van de formaliteiten omtrent de tijdelijk verblijfhoudenden in de Havana, door het bestuur van het eiland Cuba aan den Nederlandschen Consul, 14 Januarij 1851, medegedeeld, in het Handelsblad van 27 Februarij daaraanvolgende.

D. CÁRLOS III EN EL PARDO POR DECRETO DE 1º. DE FEBRERO DE 1765.

Reglamento sobre requisitos para el establecimiento de Cónsules y vice-Cónsules, exenciones y uso de sus facultades.

Habiendo ocurrido varias dudas acerca de los requisitos, que han de tener los Cónsules y vice-Cónsules de las potencias extranjeras para servir estos oficios en las plazas y puertos de mis dominios, donde los haya habido anteriormente con real cédula de aprobacion, como asímismo las exenciones y privilegios que les estan concedidos, he tenido a bien aprobar el reglamento que sobre este asunto me ha propuesto la junta de comercio y dependencias de extranjeros en Consulta de 30 de Julio de 1763, cuyos puntos son los siguientes: que los Cónsules, para impetrar mi real aprobacion, hayan de presentar la patente original, con su traduccion auténtica en español, y con estos documentos el memorial en que lo soliciten: que hayan de justificar ser vasallos nativos del Principe ó Estado que los nombre, sin que les aproveche tener carta ó privilegio de connaturalizacion en sus dominios, y no estar domiciliado en ninguno de los de España; que lo mismo hayan de practicar y justificar los vice-Cónsules, excepto la que se manda hacer a los Cónsules, de ser vasallos nativos del Principe ó Estado á quien hayan de servir, por estarles dispensada esta cualidad: que así los Cónsules como los vice-Cónsules hayan indispensablemente de impretar la real aprobacion, sin cuyo requisito no podrán ser admitidos al uso de sus empleos; que donde haya necesidad de establecerse Cónsules ó vice-Cónsules, por haberse aumentado el comercio de la nacion que los nombre, puedan hacer recurso á

mi real persona, para que enterado de la necesidad pueda acordarles esta gracia si tuviese á bien dispensar el que no los haya habido por lo pasado; que por razon de Cónsules no tengan otra graduacion que la de unos meros agentes de su nacion, pues lo son propiamente, y por tanto gozan el fuero militar, como los demás extranjeros transeuntes: que se entienda únicamente estar exentos de alojamientos y todas cargas concejiles y personales; pero que al mismo tiempo si los Cónsules ó vice-Cónsules comerciaren por mayor ó menor, sean tratados como cualquiera otro individuo extranjero que haya igual comercio, que sus casas no gocen de inmunidad alguna, ni puedan tenir en parte pública la insignia de las armas del Principe ó Estado que los nombre; y que solo puedan en sus torres ó azoteas, ó en otros parages de sus casas, poner señal que manifeste á los de su nacion, cuál es la casa de su Cónsul; *que no puedan ejercer jurisdiccion alguna, aunque sea entre vasallos de su propio Soberano, sino componer extrajudicial y amigablemente sus diferencias;* si bien las justicias del reino deberán darles el auxilio que necesiten, para que tengan efecto sus arbitrarias y extrajudiciales providencias, distinguiéndolos y atendiéndolos en sus regulares recursos; y últimamente que en las vacantes de Cónsules ó vice-Cónsules, ó donde no los haya, no se permita cobrar derechos algunos de Consulado; declarando, para quitar dudas, no ser facultativo á los Cónsules nombrar otros apoderados que los que necesiten para sus negocios personales y domésticos, pues los pertenecientes á sus Consulados ó vice-Consulados, que pueden poner con mi real aprobacion donde les convenga (teniendo facultad para ello), los deben practicar por si mismos, y no por otra persona.

Real órden de 8 de Mayo de 1827, señalando las facultades que pertenecen, y las que no, á los Consules y vice-Cónsules extranjeros.

El Rey nuestro Senor ha llegado á entender que algunas autoridades de los puertos de mar de sus dominios, donde residen Cónsules ó vice-Cónsules de paises extranjeros, no teniendo presente lo que dispone la ley 6ª, tit. 11, libro 6°. de la Novisima Recopilacion, han permitido que estos funcionarios ejerzan con súbditos de sus respectivas naciones algunos actos de jurisdiccion, que de ningun modo les competen; y que olvidando en otras ocasiones que la misma ley y la real orden de 7 de Febrero de 1757 (1765?) designan circunstancialmente el carácter y representacion de los Cónsules y vice-Cónsules extranjeros, han impedido á estos el desempeño de algunas de sus peculiares atribuciones; siguiéndose en unos y en otros casos reclamaciones é incidencias muy desagradables á S. M., que al paso que quiere conservar ilesa la diguidad de su corona, y en toda su integridad el derecho de imperio, dominio y potestad suprema que le corresponde, como un atributo indesmembrable de la soberania, no puede tolerar que los funcionarios de otros Estados que residan en sus reinos, sean interrumpidos en aquellas facultades que les conceden el derecho de gentes y los particulares tratados que estan en vigor entre S. M. y los respectivos Monarcas, los cuales procura cumplir con entera religiosidad; y deseando S. M. conciliar ambos extremos, ha tenido á bien declarar que en este particular se observe lo siguiente:

Articulo 1°. Ningun Cónsul ó vice-Consul extranjero podrá

ejercer, en el puerto de España donde resida, acto alguno de jurisdiccion, respecto á que este derecho es privativo de las autoridades locales, de las que reclamarán, si fuere preciso, la proteccion que les deben dar con arreglo á las leyes.

Art. 2°. Ningun Cónsul ó vice-Cónsul será interrumpido por las autoridades locales en recibir y legalizar protestas de averias, ni en otras funciones extrajudiciales anejas á su empleo que desempeñen con súbditos de su nacion.

Art. 3°. En los asuntos contenciosos y en todos los demás que tengan que impartir el poder coercitivo de las autoridades locales, ó en que hayan de emplearse algunas solemnidades judiciales, la representacion de los Cónsules y vice-Consules extranjeros estará reducida á la de simples agentes de los súbditos de sus respectivas naciones.

Art. 4°. Las autoridades locales abreviarán, en cuanto sea compatible con la recta administracion de justicia, los trámites judiciales y la conclusion de los litigios ó controversias que se susciten entre súbditos de otras naciones, áfin de que se les eviten los perjuicios que las detenciones puedan causarles.

Art. 5°. Se observarán puntualisimamente por las mismas autoridades los tratados y convenciones vigentes entre España y las demás naciones, en las demandas y derechos que se deduzcan por parte de cualesquiera subditos extranjeros.

Art. 6°. La privativa jurisdiccion que en estos casos ejercerán las autoridades locales, será exactamente arreglado a lo dispuesto en la ley 6° del. tit. 11, lib. 6°. de la Novisima Recopilacion.

Art. 7°. Los Consules y vice-Cónsules extranjeros gozarán en España el carácter y consideracion pública que les designa la misma ley.

Art. 8°. Incurrirá en el real desagrado de S. M. cualquiera autoridad que por su omision ó negligencia dé lugar á que se introduzca el mas minino abuso, y a tolerando á los Cónsules ó vice-Consules la latitad que no tengan en sus funciones privativas, ó y a despojando á sus juzgados de las que les corresponden, con menoscabo del supremo imperio del Rey nuestro Señor, y de la jurisdiccion delegada que ha dignado concederles.

De real órden, etc. Madrid 8 de Mayo de 1827. Luis Lopez Ballesteros.

Real órden de 17 *de Julio de* 1847, *especificando la verdadera condicion de los Consules extranjeros.*

Habiendo llegado á conocimiento de la Reina nuestra Señora, que algunas autoridades de sus dominios dispensan una exagerada distincion á los Cónsules extranjeros residentes en los mismos; al paso que a otras ocurren frecuentes dudas y embarazos, cuando tienen que resolver sobre los hechos y cuestiones que se rozan con el carácter y prerogativas de dichos agentes; de lo cual se originan repetidas y pesadas consultas ó desacertadas disposiciones: y penetrada S. M. de la necesidad de fijar de una manera clara y terminante algunas reglas que descansando en la legislacion vigente, eviten con razon y con justicia esa serie de abusos y defectos tan contrarios al órden legal del Estado: ha tenido á bien determinar las siguientes.

1ª. Que privados en España los Cónsules extranjeros de toda representacion diplomática, son considerados por nuestras leyes como simples agentes comerciales de su nacion; y solo en este sentido tienen derecho á mantener relaciones oficiales con las autoridades de S. M. en sus respectivos distritos.

2ª. Que el completo goce del fueros y privilegios acordados en la real cédula de 1º. de Febrero de 1765 y de las distinciones capituladas posteriormente en los tratados con las potencias extranjeras, solo tiene lugar cuando los Cónsules son subditos del Estado que los nombra, y cuando éste los sostiene con medios independientes del pais en que residen; porque si ejercen el comercio ú otra clase de profesion ó industria, estan sujetos respecto á aquel ó á estas á las mismas cargas y obligaciones que los demás súbditos extranjeros que se hallan en igual caso.

3ª. Que los súbditos españoles á quienes S. M. permite ejercer las funciones de Cónsules y vice-Cóncules de otras naciones, hállense ó no dedicados al comercio ó á otra profecion ó in dustria, solo se les conceden las ventajas que á los demás de su clase cuando son extranjeros, en los casos y cosas pertenecientes al desempeño de sus empleos, y á los negocios en que intervenieren por razon de ellos, quedando en todos los demás suyos propios, así civiles como criminales, sujetos á la jurisdiccion ordinaria y á las cargas públicas nacionales y municipales, como cualquiera otro vecino del pueblo en que residieren, sin distincion alguna, segun así se expresa en los Regium Exequatur que se les expide.

Al adoptar S. M. esta determinacion, se ha servido disponer se prevenga á V. como de su órden lo ejecuto, la mas puntual y rigirosa observancia de lo que en ella se prescribe, en todos los casos y circunstancias que tenga lugar su aplicacion.

Dios guarde á V. muchos años. Madrid 17 de Julio de 1847.

§ 11.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN PORTUGAL.

Reeds in 1390 en 1412 zijn onderscheidene handelsovereenkomsten tusschen de Nederlandsche gewesten en Portugal gesloten. Gedurende den oorlog der Vereenigde Provinciën met Spanje, hetwelk ook Portugal veroverd had en tot het midden der XVIIe eeuw beheerschte, kwijnde echter de handel op die streken [1]) en vinden wij in dat tijdvak van geene eigenlijke Consuls gewag gemaakt; doch bij het herstel van 's lands onafhankelijkheid, treffen wij reeds dadelijk, in het tractaat van 1641 12/22 Junij [2]) met JOHAN IV van Braganza, Koning van Portugal, gesloten, de instelling van Consuls wederzijds erkend, aan; een verdrag ook nog in vele andere opzigten merkwaardig. Bij art. 34 [3]), was bepaald, dat de Staten-Generaal in alle havens

---

[1]) VAN ZURCK, in voce *Portugezen.* »De Portugesen hebben voor meer als twee honderd jaren, onder veele privilegies en Sauvegardes, in dese landen getrafiqueert, en syn die geconfirmeert, so als zy die te Antwerpen hadden. Res. van Holland 19 Jul. 1581, 12 Oct. 1584, 2 Oct. 1600 en 1602 en ter Gen. 18 Febr. en 12 Sept. 1603, n. pp.

[2]) KLUIT, hist. fedd. Relg. p. 290.

[3]) Liberum et permissum esto Dominis Ordinibus Generalibus Unitarum Provintiarum in omnibus portubus Regni Lusitaniae, insularum aut aliarum plagarum ad idem pertinentibus et spectantibus, sitis in Europa, committere et authoritate debita munire procuratores publicos (vulgo Consules nuncupatos), qui curam habebunt suorum subditorum et incolarum frequentantium praedictos portus. Et vice versa idem Regi Lusitaneorum permissum esto in portubus harum provintiarum.

van Portugal, in de eilanden of andere bezittingen daartoe behoorende, gelegen in Europa, Consuls mogten aanstellen van genoegzame volmagt voorzien, om, voor hunne onderdanen en burgers, welke de voornoemde plaatsen bezochten, te zorgen. Dit verdrag werd in 1645 (den 27 Maart) op nieuw bevestigd. Maar vooral in 1661 werd de instelling der Consulaire agenten uitgebreid en op ruimere grondslagen gevestigd, bij de overeenkomst, 6/16 Augustus van dat jaar met Koning ALPHONSUS VI gesloten.

De Consuls of voorspraken, welke ten behoeve der op Portugal handelende Nederlanders, of aldaar wonende, door de Staten werden aangesteld, behoefden niet meer, zoo als vroeger, de Roomsche Godsdienst te belijden en zouden gelijk staan met die der meest bevoorregte Natie. Tot de beslechting der geschillen zoude een Jus Conservador of Rechter-Delegaat worden benoemd, welke alsmede bij overlijden van eenen Nederlander en met toestemming van den Consul, met bijstand van twee door dezen gekozen kooplieden en na gestelde zekerheid den boedel mogt vereffenen. In strafzaken echter was dien Juge de regtspraak niet toegekend, maar aan den Alcade of plaatselijke overheid opgedragen. De Consul koos met die plaatselijke overheid scheidsmannen bij geschillen gerezen tusschen Nederlanders en de beambten der in- en uitgaande regten.

Sedert rigtten de kooplieden in Portugal eene gemeenschappelijke kas op onder het beheer van den Consul, om

die uitgaven te bestrijden, welke in het belang van den handel noodig of tot onderhoud van het Consulaat dienstig waren. De bijdragen in die kas werden naar de waarde der in- of uitgevoerde goederen vastgesteld, of naar de vrachten, volgens een tarief van den 27 Augustus 1691, berekend. Deze gelden zijn meermalen misbruikt, en waren oorzaak van veelvuldige onaangenaamheden tusschen de kooplieden en den Consul, te meer daar er geen reglement op het beheer der kas was gemaakt en deze geheel aan de goede trouw was overgelaten. Tengevolge van een en ander trachtte de resident VAN TIL, ter voorkoming van knevelarij en andere moeijelijkheden, door eenige bepalingen, welke naderhand in het door de Staten-Generaal bekrachtigd reglement voor het meerendeel werden overgenomen, eenige orde en zekerheid in dat stuk te brengen, de Consul HEYSTERMANS vooral, had zich niet ontzien de hem vertrouwde gelden tot eigen gebruik te bezigen. De Staten echter in hunne vergedrevene naauwgezetheid weigerden eenige vervolging tegen hem toe te laten, daar geene enkele wetsovertreding kon heeten te hebben plaats gehad; ten einde echter alle geschillen te doen ophouden, vaardigden H. H. M. een algemeen reglement (24 November 1733) uit.

Reglement op de beheering en bestelling van de Conservatoire kasse in Portugal.

I. *De beheering van de voorschreeve kasse sal worden gedemandeert aan een thesaurier by de Nederlandsche Natie hiertoe te committeeren.*

II. *Deselve thesaurier sal worden aangesteld door de Nederlandsche Natie, sonder dat de Consul of eenig Minister van deesen Staat, daar in stem of seggen sal hebben.*

III. *De thesaurier sal fungeeren alleen voor een jaar en van syne administratie reekening moeten doen aan den Consul en de Natie.*

IV. *Na gedaane reekening sal hy de kas moeten overgeeven aan syn successeur, die wederom aangesteld sal worden by de Natie, en insgelyks alleen dienen sal voor één jaar.*

V. *De afgaande thesaurier sal den aankoomende moeten assisteeren met raad en daad.*

VI [1]. *Tot de voorschreve conservatoire kasse sullen by continuatie geheeven werden twee per mille van de goederen met vreemde scheepen geconsigneert koomende aan Nederlandsche kooplieden in Portugal, en gelyke twee per mille van de goederen door Hollandsche comptoiren uit dat ryk na andere Landen en Staaten versonden wordende,*

---

[1]) Aldus gewijzigd bij Res. ter Gen. van 1734 (2 Maart).

sonder onderscheid of deselve quam voor reekening van de Hollanders of andere Natiën.

VII [1]. *Van gelyke sullen meede by continuatie geheeven werden twintig Rees van ieder Cruzaad van het volle montant der vragten van de laadingen, die door de scheepen met Staatsche vlaggen navigeerende, in Portugal sullen werden aangebragt.*

En belangende de vragten der goederen met deselve scheepen in Portugal uitgaande, sal werden betaald, soodanig als by haar Hoog Mog. Resolutie van den 27 Augustus 1691 *is gestatueert, dewelke ten dien einde alhier word gehouden voor geinsereert.*

VIII. *Den thesaurier sal uit de voorschreeve kas moogen betaalen, sonder naader authorisatie van nooden te hebben, den Jus Conservador, den Advocaat, Procureur en andere ordinaris lasten, mits daarvan verreekenende na behooren.*

IX. *Andere spendatiën of presenten zal de thesaurier niet vermoogen te doen, dan na convocatie van den Consul en de Natie, en met derselver consent.*

X [2]. *Ten einde de invorderinge en betaaling van het bovengemelde fonds rigtig mogte geschieden, sal ieder huis van negotie, ten daage by de Natie te fixéeren, gehouden*

---

[1] Gewijz. bij Res. van 2 Maart 1734.

[2] Idem.

zyn by billet op te geven, wat hy weegens goederen, door vreemde scheepen aan hem geconsigneert, of door hem versonden, aan de conservatoire kasse schuldig is, en het selve te betaalen binnen agt daagen daarna volgende, op seekere poene, soo in het eerste als tweede geval, ter discretie van de Natie, en by deselve daarop te stellen.

XI. *Dan belangende de vragten, sullen alle schippers, met Staaten vlaggen in Portugal koomende, binnen vier en twintig uuren, nadat se hunne laading aan den tol sullen hebben verklaart, hunne bedongen vragten ten comptoire van den thesaurier in persoon moeten opgeeven, of wel de lyste daarvan door hun behoorlyk doen overgeeven, soo van de goederen op hunne manifesten bekend, als van de goederen, die zy daar buiten sullen hebben, met vertooning van hunne manifesten, en daarenboven by eede, soo dikmaals het selve hun gevergt sal werden.*

XII. *Sullende de Consul geene paspoorten voor de uitgaande scheepen vermoogen te depescheeren, voor en aleer hem gebleeken sal syn by quitantie van den thesaurier, dat de conservatoire gelden betaald zyn.*

XIII. *De thesaurier sal vier thesauriers moogen aanstellen, in St. Ubes, Port à Port, Viana, Algarra, en de eilanden van Alzores, om de conservatoire gelden aldaar te vorderen, en de noodige betaalinge aan den Jus Conservador en andere te doen, conform het tegenwoordige reglement.*

XIV. *Deselve vice-thesauriers sullen de reekening van hunnen ontfang en uitgaave aan den thesaurier in Lissabon, tydig moeten oversenden, met het slot hunner reekening, om door den thesaurier in syne reekening gebragt en verantwoord te worden.*

De inhoud van dit reglement werd eenigzins gewijzigd bij nader besluit van 18 Julij 1735; de handel toch klaagde over den drukkenden last van het vrachtgeld, bij art. 7 bepaald: eene vermindering tot op de helft werd alzoo voorloopig voor zes jaren bewilligd, terwijl daarentegen de Consulaatgelden, uithoofde der vele onkosten en moeite, van vijf op zeven rijksdaalders werden gebragt. In plaats van den Consul HEYSTERMANS, die inmiddels was overleden, werd GILDEMEESTER te Lissabon aangesteld, maar NICOLAAS BLEECKER, die, gedurende den tijd dat deze post onvervuld was, de werkzaamheden van het vice-Consulaat had verrigt, bekwam tot salaris de gelden in dat tijdvak te St. Ubes, Port à Port, en Algarvé geheven (besluit van 21 Januarij 1741 [1])). Niet lang daarna gaf de willekeurige handelwijze van den nieuwen Consul aanleiding tot hevige oneenigheden met de Natie:

1°. had hij zonder de Natie te raadplegen, eenen substituut van den Jus Conservador benoemd;

2°. was tegen den zin der kooplieden zonder kennisge-

---

1) Resolutie ter Gen. van 1741.

ving aan den Gezant, DON FRANCISCUS NUNES CORDEAL tot regter-delegaat door hem gekozen, niettegenstaande hij wist, dat men liever DIONYSIUS ESTEVEZ NEGRAO had gewenscht, die de Nederlanders trouw bijgestaan en hun sedert vele jaren groote dienst bewezen had.

De Staten, ten hoogste over dit gedrag misnoegd en vreezende, dat de voorbijgang van den Gezant, als een onmiskenbaar blijk van minachting, verderfelijken invloed konde uitoefenen, zoo op de betrekking met de Portugesche regering, als met name voor den handel, verklaarden, dat de Consul onbevoegd was geweest op eigen gezag, zonder de Natie te hebben geraadpleegd, buiten voorkennis van den Ambassadeur eenige nominatie of voordragt tot Jus Conservador te doen. Ter voorkoming van dergelijke tooneelen werd voor het vervolg eene verordening den 24 Maart 1749 vastgesteld.

Reglement tot aanstelling van eén Jus Conservador of Rechter Delegaat van de Hollandsche Natie te Lissabon, alsmeede van een Substituut of Serventaaris van den voornoemden Jus Conservador.

1. *Dat de Consul van de Hollandsche Natie gehouden zal zyn dezelve Natie te doen convoceeren, en aan dezelve van het exteerende geval van vacature kennisse te geeven.*

2. *Dat hy vervolgens, als in de vergaderinge praesideerende, aan de Natie zal kunnen en vermoogen voor te draagen één of meer persoonen van aanzien en bekwaam-*

heid, dewelke hy zal vermeenen in gemoede tot het bekleeden van de vaceerende post van het meeste nut en dienst voor de Natie en Commercie te kunnen zyn.

3. *Dat hy daar op zal hooren en inneemen de gedachten en advisen van de leden, en dat door den Resident of Minister van Haar Hoog Mog. zich te Lissabon bevindende, of door dien geenen die, by deszelfs absentie, deszelfs post zal waarneemen, aan Zyne Portugeesche Majesteit zal worden voorgedraagen den persoon, die by de meerderheid van stemmen daartoe zal weezen verkoozen, ten einde het hooggemelde Zyne Majesteit zal gelieven denzelven tot Jus Conservador van de Hollandsche Natie aan te stellen.*

4. *Dat de Natie zal gehouden weezen met alle bescheidenheid en decentie, behoorlyk reguard te neemen op het subject, of de subjecten, die door den Consul aan de leden van de vergadering zal of zullen worden voorgedraagen; doch dat niettemin dezelve leden ook zullen hebben de vryheid, omme, zoo wanneer zy om goede en gewichtige reedenen zouden vermeenen, dat buiten de persoon of persoonen door den Consul voorgeslaagen, eenig ander bekwaam subject zoude behooren te worden geprefereert en aangesteld, hetzelve te moogen doen, en dat den Consul, zoo wanneer de meeste leden daarvoor meede zouden inclineeren, daarop zal moeten neemen alle behoorlyke reguard, en die keuze opvolgen, ten waare hy zoude ver-*

meenen te hebben essentiëele reedenen ter contrarie, omme dus in het minnelyke en met de meeste harmonie de zaake tot conclusie te brengen, doch dat den Consul en de Natie zich onverhoopentlyk daarinne niet kunnende verstaan, dezelve gehouden zullen weezen, alvoorens verder te gaan, van het exteerende geval kennisse te geeven aan Haar Hoog Mog., en daar op Haar Hoog Mogende orders en goedvinden te verzoeken, ten einde van zich daarna te reguleeren.

5. *Dat wyders, om voor te koomen dat de aan te stellene Jus Conservadors, zich niet lichtelyk van de waarneeminge en bedieninge van derzelver employ koomen te ontlasten, en een Serventaaris aan te stellen, die voor de de Natie en Commercie van minder dienst of utiliteit zoude moogen weezen, den Consul dien Heer, waar op de verkiezinge tot Jus Conservador zal koomen te vallen, daarover zal trachten te begroeten en onderhouden, alvoorens dezelve door Haar Hoog Mog. Minister aan den Koning, ten fine van aanstellinge zal worden voorgedraagen, en by denzelven door alle vrundelyke inductiën trachten uit te werken eene toezegginge of belofte, van dat hy zich buiten staat vindende van het voorsz. employ verder in persoon te kunnen waarnemen, zich daar van in het geheel zal ontdoen, of immers dat hy geneegen zynde hetzelve te behouden, in allen gevalle tot Serventaaris geen andere substitueeren, als die daartoe van weegens de Natie aan hem zal worden gerecommandeert.*

6. *En eindelyk dat, wanneer het zal aankoomen op het verkiezen en voorgedraagen van zoodanig een Serventaaris, daar inne zal moeten worden gehandelt, en in alles geprocedeert op gelyke wijze, als hier bevoorens omtrent de verkiezinge en aanstellinge van een Jus Conservador is geordonneert, met die verandering alleen, dat indien er over de verkiezinge van een subject tusschen den Consul en de geconvoceerde leden van de Natie, eenig geschil zoude moogen reizen, hetzelve, in plaatse van zich daar over te adresseeren aan Haar Hoog Mog., door den Resident of Minister van Haar Hoog Mog., zich aan het Hof van Portugal bevindende, zal worden getermineert, en dat de verkoozene door den Consul aan den Jus Conservador zal moeten worden voorgedragen.*

De aanstellingen, door den Consul Gildemeester gedaan werden tengevolge der zoo even medegedeelde resolutie als onwettig vernietigd en hem bevolen zich naar de nieuwe verordening te gedragen. De Consul echter bleef weigeren overeenkomstig deze voorschriften te handelen, in ruim drie jaren hield hij geene enkele vergadering der Natie, zoodat geene nieuwe thesaurier der Conservatoire Cassa konden benoemd worden. De Ambassadeur wendde zich derhalve tot de Staten; eene onmiddellijke oproeping der vergadering werd gelast, bij welke de Consul, ingevolge de bestaande reglementen, een drietal personen tot de betrekking van Jus Conservador moest voordragen. Alleen een lid van het hooge Hof

of der hooge Regtbank konde daartoe in aanmerking komen, gelijk zulks bij de Fransche en Engelsche Natiën gebruikelijk was.

§ 12.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN FRANKRIJK.

Wanneer men de geschiedenis der internationale betrekkingen van Nederland met de verschillende Europeesche rijken raadpleegt, dan beslaan die met Frankrijk, sedert bijna onheugelijke tijden, eene aanzienlijke plaats [1]). Onderscheidene, met name het handelsverkeer begunstigende privilegiën of edicten, worden zoo bij WAGENAAR [2]), als bij andere schrijvers medegedeeld; maar evenmin in deze, als in de tractaten en andere overeenkomsten, bij den aanvang der Republiek van de Vereenigde Nederlanden met Frankrijk getroffen, vindt men eigenlijke bepalingen aangaande de Consuls. Er waren echter zoodanige in de Fransche havens toegelaten; alreeds in 1645 was PIETER SONNENVELT, Commissaris te Nantes [3]). Dat ook meerdere Staats-Consuls in Frankrijk en ook hier te lande wederkeerig waren aangesteld, blijkt uit het verhaal van AITZEMA [4]):

---

[1]) Mr. W. E. J. BERG, de Refugiés in de Nederlanden, na de herroeping van het Edict van Nantes, D. I, p. 84 sqq. Ed. 1845.

[2]) WAGENAAR, Beschrijving van Amsteldam, D. IX, p. 404.

[3]) Resolutie van Holland 7 April 1645.

[4]) AITZEMA, Verhael van Staet en Oorlogh a°. 1649, D. VI, B. XXIX, p. 831.

»Sedert verleden jaer was hier ghekomen de Konincklyke Fransche Consul LOUYS JEANNOT om tot Amsterdam als Consul-Generaal van de Fransche natie te rhesideeren. De H. H. van Hollandt consenteerden in Martio in deselve Commissie om te gauderen van alle deselve eere, gesach ende andere rechten als in Vranckryck gaudeeren de Consuls van deesen Staet, ende genieten een quart van 't hondert van alle waren, die te Amsterdam, of andere havens van desen Staet souden inkomen den onderdanen van syn Koning of andere trafficquerende onder de vlagge van Vranckryck toebehoorende ende desgelycx van soodaenige uitgaende; ghevende hem macht om te *subdelegeren.* Ende wat belangende de processen ende differentiën, onder de voorsz. kooplieden soude niet oordeelen, als die haer goetwilligh submitteerden." Te Toulon is waarschijnlijk kort daarop een Consul aangesteld; die er in 1651 resideerde, werd gruwelijk mishandeld, »omdat hy zyne Natie voorsprack volgens sy ampt [1])."

Bij besluit van 15 Maart 1653, werd, naar het schijnt, op voordragt van onzen Ambassadeur BOREEL vastgesteld in alle havens van Frankrijk Consuls te benoemen, en eerlang vindt men van dergelijke aanstellingen gewag gemaakt, ook te Rouaan en Nantes; op deze beide plaatsen werden zij voor de geheele provincie benoemd [2]).

---

[1]) Idem, l. l. D. III, p. 645.

[2]) Res. van Holland 22 Julij 1660, 3 Maart 1661.

In het beroemd Tractaat, vooral door het beleid van VAN BEUNINGEN met LODEWIJK XIV, den 27 April 1662, voor den tijd van 25 jaren gesloten, wordt over en weder de bevoegdheid tot benoeming van Consuls erkend [1]):

Art. 47. »Le dit Seigneur Roy comme aussi les dits Seigneurs Estats-Généraux pourront establir pour la commodité de leurs subjets traficquans dans les Royaumes et Estats l'un de l'autre des Consuls de la nation de leurs dits subjets, les quels jouiront des droits libertés et franchises, qui leur appartiennent par leur exercise et employ et l'establissement en sera faict aux lieux et endroicts, ou de commun consentement il sera jugé necessaire."

Uit de woorden van welk artikel men met grond, niettegenstaande vroegere besluiten, omtrent deze inrigting, schijnt te kunnen afleiden, dat op dit tijdstip het Consulaat nog niet algemeen tusschen de beide Staten in gebruik was; welke veronderstelling bevestigd wordt door de belangrijke briefwisseling van W. BOREEL, Ambassadeur te Parijs, met den Raadpensionaris JOHAN DE WITT.

In dien tijd [2]) werd, namelijk in Frankrijk, een drukkend regt onder den naam van Vat-geld geheven, hetwelk ook vooral de Nederlandsche kooplieden bezwaarde en tot

---

1) AITZEMA, l. l. D. X, p. 316.

2) Zie Brieven van JOHAN DE WITT, 's Hage 1725, D. I en aldaar p. 644. Mr. W. E. J. BERG, a. w. p. 132.

veelvuldige klagten aanleiding gaf; naar het oordeel van BOREEL, »verminderde deze impositie, seer wonderlyck en buyten maten, de voorige oude Navigatiën ende Commerciën, op alle steeden, plaetsen ende havens van Vrankryck." Onderscheidene Nederlandsche schippers waren, door valsche geruchten misleid, naar Havre en Rouaan gevaren, als zoude, op aandrang van onzen Gezant, te hunnen behoeve deze belasting gewijzigd zijn geworden in dier voege, dat zij met ongeladen schepen, of met ballast uit de Fransche havens varende van alle betaling zouden vrijgesteld zijn.

»Tegens soodaenige en veele andere bedriegerijen, vexatiën ende concussiën, schrijft BOREEL den 18 Mei 1663, sal het hoognoodigh wesen, dat de Nederlantsche Consuls ingestelt werden; en dat de Heeren Magistraeten der zeevaerende steeden, haere schippers en koopluyden belasten, aen de Consuls haere Consulaet-gelden promptelyck te betaelen, die weinigh syn; daer de Franschen haer nu twee ende driemael meer afdrucken ende afnemen, by collusie van de outste schippers, die vry onder de handt gehouden werden; want indien daer tegen geen prompte ordre wert gesteldt, soo sullen alle Nederlantsche scheepen ende schippers uit de navigatie werden gestelt; ende thuis moeten blyven. Alle de vaert op de riviere de SOMME is alrede verloren voor de Nederlanders, ende t' eenemale geincorporeert door de geseyde Fransche scheepen ende schippers; waerop ick sie uit de extracte notulen, dat de Hooge re-

gering begint te letten: En het is (onder respect) jae t' eenemael hoogh nodigh."

Tot bescherming dan ook voornamelijk der belangen van onze kooplieden, bevond zich sedert 1650 [1]) te Calais een Agent, DE GLARGES; en had de Ambassadeur naar aanleiding van art. 17 van het straks genoemd Tractaat, zich »mondeling en schriftelyk nopende het Establissement van de nieuwe Consuls in Bretagne ende Normandye aan den Koning gewend [2])."

In den brief [3]), waarin hij van deze zijne pogingen kennis geeft, drukt hij zich, omtrent het nut en de onmisbaar-

---

1) Resolutie van Holland 5 Maart 1650.

2) AITZEMA, D. V (Ed. in fol.), p. 275. Tot het establissement van de Consuls in Normandiën en op de Westkust van Bretaigne waeren alle devoyren tot noch toe vruchteloos geweest, soo dat ghenootsaeckt was, van den Koningh te verkrygen een *arrest du conseil de Jussion* (gelyck men dat noemt) in 't reguard van den Consul in Normandiën om te beproeven, of het zyne behoorlycke operatie soude vinden; ende indien jae, alsdan te bevorderen mede het Consulat van Bretaigne voorschreve, het eerste nu al drie jaren gheduert hebbende, hadde groote onkosten toegebracht aan den Consul DAVID SUERIUS by H. H. M. geordonneert. De saecke ende dit point van 't stellen van Consuls in dese quellinge tyden, voor de ondersaeten van H. H. Mog. ende tot conservatie van de Nederlantsche Navigatie ende Commercie was soo important, dat wel in alle provinciën van Vrankryck aan de zee uitkomende Nederlantsche Consuls noodigh waren; ja soodat niet en konden geobtineert worden, vermits de Consulaet-gelden, dat het oirboir ende wel besteedt soude wesen, dat de Consuls by een jaerlycks pensioen, ofte tractement onderhouden werden tot laste van den Staet, want alles wiert aangelecht om de Nederlantsche Schippers te quellen.

3) Brieven van JOHAN DE WITT, p. 672 en aldaar een brief van BOREEL den 7 Sept. 1663.

heid van deze instelling, op de navolgende merkwaardige wijze uit:

»Daer syn over al, nu meer als van te vooren, Agenten ende Consuls nodigh hier in Vranckryck; want men daer op expresselyck uyt is, om onse navigatie ende handel extraordinaris te vexeren ende te quellen om onse luyden moede te maecken; die van selfs te doen quiteeren ende aen de Fransche Natie te doen komen, met veel injustitie, daerom dienen alle Agenten ende Consuls gecontinueert; jae meer nieuwe in alle provinciën toegevoeght ende vermeerdert. Insonderheydt diendt gecontinueerd (onder ootmoedigh respect) tot Kalais, den Heere Agent DE GLARGES, die een groot district heeft, tot syne besorginge, als is: de provincie van Picardie, Bolognois ende Païs-Conquis, daer nu nogh by is gekomen, de kuste van Vlaenderen tot Duynkerken incluys, alwaer alles van hier naer exigentie, sonder een Agent Resident niet wel en sal konnen besorgt werden."

De goede verstandhouding tusschen Frankrijk en de Republiek was, bovendien niet van langen duur; reeds in 1672 werd uithoofde van den uitgebroken krijg het tractaat van 1662, als verbroken aangemerkt, doch bij den vrede van Nijmegen voor een nieuw tijdperk van 25 jaren hersteld; eene bepaling nogtans verijdeld door de hervatte vijandelijkheden in 1688, waardoor weder alle overeenkomsten tusschen de beide landen geschorst werden.

Opmerkelijk is het, dat bij den vrede van Rijswijk de wederzijdsche bevoegdheid om Consulaire agenten aan te stellen bij art. 39 duidelijk uitgesloten werd.

»A l'avenir aucun Consul ne sera admis de part et d'autre; si l'on jugeait á propos d'envoyer des Residens, Agêns, Commissaires ou autres, ils ne pourront établir leur demeure que dans les lieux de la residence ordinaire de la Cour."

Misschien vreesde men, dat die Consuls of gelijksoortige beambten minder de belangen der kooplieden zouden bevorderen, dan wel als bespieders der Fransche staatkunde, den Nederlandschen Gezant heimelijke diensten zouden bewijzen.

Deze bepaling is hernieuwd bij art. 38 van het tractaat a° 1713 te Utrecht en bij art. 40 van dat van 1739; het laatste tractaat van koophandel, hetwelk de republiek van de welwillendheid van het Fransche kabinet voor een' korten tijd verwierf. Echter waren ten tijde van KLUIT in sommige Fransche havens Commissarissen, door de Nederlandsche regering benoemd, gevestigd, gelijk alleen te Amsterdam een Fransche Commissaris was toegelaten [1]). De vestiging dier Consuls steunde waarschijnlijk op art. 13 van het verdrag [2]) in 1785 (20 November) te Fontainebleau aangegaan; waarbij men was overeengekomen:

---

[1]) KLUIT, Hist. fed. Belg. p. 557. WAGENAAR, Amsterdam, V Deel, p. 67.

[2]) Zie MARTENS et de CUSSY, Recueil etc. T. I, p. 354.

» En attendant que les deux hautes parties contractantes fassent entre elles un traité de commerce, les sujets de la République seront traités en France, relativement au commerce et à la navigation *comme la nation la plus favorisée*. Il en sera usé de même dans les Provinces-Unies à l'égard des sujets de S. M. T. Chr.

Sedert heeft het Consulaat met geringe wijziging, b. v. met verandering van naam in 1799, wederzijds voortgeduurd [1]. Bij het bekend vredesverdrag van Amiens (1802) tusschen Frankrijk, Groot-Brittanje, Spanje en de Bataafsche Republiek werd in art. 17 vastgesteld:

Les ambassadeurs, ministres et autres agens des puissances contractantes jouiront respectivement, dans les *états* desdites puissances, des mêmes rangs, privilèges, prérogatives et immunités, dont jouissaient, avant la guerre les agens de la même classe [2].

Na den val van NAPOLEON, en bij het herstel der orde van zaken in Europa herleefden de oude betrekkingen met de verschillende natiën; op gelijke wijze alzoo met Frankrijk.

Eerst [3] in 1840 (25 Julij) werd een bijzonder verdrag van handel en scheepvaart getroffen, en daarin bepaald:

Art. 1. . . . les privilèges, immunités et autres faveurs quelconques, dont jouiraient en matière de commerce les

---

1) Zie § 3.

2) MARTENS et DE CUSSY, Recueil etc. Tom. II, p. 277.

3) MARTENS et DE CUSSY, T. V, p. 46.

citoyens de l'un des deux Etats, seront communs à ceux de l'autre.

Art. 12. Indépendamment des privilèges et attributions généralement dévolus à leur charge, les Consuls respectifs pourront faire arrêter et renvoyer, soit à bord, soit dans leur pays, les marins, qui auraient déserté des bâtiments de leur nations.

A cet effet, ils s'adresseront par écrit aux autorités locales compétentes, en justifiant par l'exhibition des rôles d'équipages ou régistres du bâtiment, ou par copies desdites pièces dûment certifiées, si le navire était parti, que les hommes qu'ils réclament faisaient partie dudit équipage. Sur cette demande ainsi justifiée, la remise ne pourra leur être refusée. De plus il leur sera donné toute aide et assistance pour la recherche, saisie et arrestation desdits déserteurs, lesquels seront même détenus et gardés dans les prisons du pays, à la réquisition et aux frais des Consuls, jusqu'à ce que ces agents aient trouvé une occasion de les faire partir. Néanmoins, si cette occasion ne se présentait pas dans un delai de trois mois, à compter du jour de l'arrestation, les déserteurs seront mis en liberté et ne pourront plus être arrêtés pour la même cause. Il est entendu que les marins, sujets du pays où la désertion a lieu, seront exceptés de la présente disposition.

Art. 13. Toutes les opérations relatives au sauvetage des navires naufragés, échoués ou delaissés, seront diri-

10*

gées par les Consuls respectifs dans les deux pays. L'intervention des autorités locales respectives aura seulement lieu pour maintenir l'ordre, garantir les intérêts des sauveteurs, s'ils sont étrangers aux équipages naufragés, et assurer l'exécution des dispositions à observer pour l'entrée et la sortie des marchandises sauvées. En l'absence et jusqu'à l'arrivée des Consuls ou vice-Consuls, les autorités locales devront, d'ailleurs, prendre toutes les mesures nécessaires pour la protection des individus et la conservation des effets naufragés. Les marchandises sauvées ne seront tenues à aucun droit ni frais de douane, qu'au moment de leur admission à la consommation intérieure.

§ 13.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN ENGELAND, SCHOTLAND EN IERLAND.

De betrekkingen tusschen de Nederlandsche gewesten en Engeland en Schotland klimmen reeds tot de grafelijke tijden op. De huwelijken der vorsten versterkten de onderlinge vriendschap en schonken aan den handel vele privilegiën [1]). Men herinnere zich het, in het eerste gedeelte van deze verhandeling, vermeld Groot Tractaat van Entrecours, hetwelk bij het verdrag van 5 Junij 1507 te Brugge,

---

[1]) MIERIS, Charterboek, D. I, p. 417. 446. 557 N°. 1. 562. 566. 572. WAGENAAR, Beschrijving van Amsteldam, D. IX, p. 407. KLUIT, § 179—184, p. 188.

tusschen HENDRIK VII en Keizer MAXIMILIAAN gesloten, bevestigd was; hernieuwd 24 Januarij 1515 te Brussel door HENDRIK VIII en KAREL V; door dezelfde Vorsten nader bekrachtigd te Londen 11 April 1520 en door hen voortdurend van toepassing verklaard te Cambray 5 Aug. 1529, gelijk nog later den 11 Februarij 1542.

Bij het huwelijk van Koningin MARIA met PHILIPS II van Spanje, toekomstig Heer der Nederlandsche gewesten, werd het Entrecours hernieuwd (1553); even zoo door dezen Vorst en Koningin ELISABETH in 1559 en 1572 [1]).

Vroegtijdig dan ook was het Consulaat over en weder meest echter onder andere benaming, tot behoefte geworden. Zoo hadden ook de Schotten, uit kracht van eene parlementsacte van 1503, eenen Consul in de Nederlanden benoemd, die regt zoude spreken tusschen de kooplieden, onderdanen van hunnen Koning. Deze agent moest met zes of ten minste vier Schotten, als bijzitters alle handels- en andere belangen regelen; geen Schotsch koopman mogt zich tot eenen anderen regter wenden [2]).

---

1) Zie Verbaal van BEVERNINGK, p. 656, 's Hage 1725.

2) Traité du Consulat par JOSE RIBEIRO DOS SANTOS et JOSÉ-FÉLICIANO DE CASTILHO BARRETO, T. I, not. 4, p. 135, Ed. Hamburg 1829. In het werk Hedendaegsche Historie of Tegenwoordige Staat van Groot-Brittannie, Amsterdam 1755, D. II, Stuk 2, p. 406: »In vorigen tyden dreven de Schotten hunnen sterksten handel in wollen stoffen op de Nederlanden, meest op Zeeland, hebbende te Veere *nog*

In het jaar 1587 verzochten de »ghemeene coopluyden van de societeyt der coopluyden [1]) van de Engelsche Natie, genaemt adventuriers..... omme voortaen binnen de vereenichde Nederlandtsche provinciën haerluyden Residentie te nemen, ende derselver handelingen ende traffycquen Natieghewys te mogen dryven."

De Staten-Generaal stonden dit verzoek toe bij eene Resolutie van 9 Januarij, en bevestigden alle privilegiën en regten, welke vroeger reeds aan die handelaren waren toegekend.

Uit de ophelderende memoriën, nevens het voorstel in de vergadering ter tafel gebragt, was gebleken, hoe dergelijke voorregten in Engeland, wederkeerig aan onze kooplieden verzekerd waren.

Onder de voornaamste, destijds vastgestelde bepalingen,

---

eenen *Conservator* van hunnen handel en voorregten, die aldaer zoo in burgerlyke als in lyfstrafbaere zaken over allen, welke tot den Schotschen Stapel behooren, regt oeffent. — Hij dient er zoowel tot Consul als Gezant der Schotsche Koninglijke Burgen." Zie ook Tegenwoordige Staat van Zeeland 1753, Amsterdam, D. II, p. 176, waaruit blijkt, dat de voorregten op wederzijdsche verbindtenissen tusschen de Koninklijke koopsteden van Schotland (Royal Burrows) en de Heeren Markgraven en Regeerders van Veere aangegaen in den jare 1528, 1541, 1578, 1612, 1675, 1679, 1718 en 1736, nog in 1753 van kracht waren, als zijnde zij bevestigd in 1748 door de »accessie, approbatie, prolongatie en ratificatie van Zijne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prince van Oranje en Nassau als Markgraaf van de stad Veere" (p. 180 aldaar).

[1]) Verg. § 2.

welke op het beginsel van volkomene *reciprociteit* steunden, merkt men de volgende op [1]):

»In gevalle door tempeeste oft ander ongeluck by de voorsz. coopluyden schipbreucke gheleden wort, sullen de zeedriftige goederen den eyghenaers van dien worden gherestitueert, midts daervan betalende alle alsulcke onkosten, als by behoorlycke blycke of verklaringe, tot bewaringe ende preservatie van deselve goederen, bevonden sullen worden gedaen te zyn, ende bovendien berchloon, naar discretie, midts dat de inghesetenen van dese Landen van ghelycken in Engelandt sal ghebeuren.”

»Accorderen voorts oock aldus die van de voorsz. societeyt civile jurisdictie, omme by henluyden recht ende justitie over ende tusschen de suppoosten van deselve societeyt (Engelschen wesende) gheadministreert te worden in conformiteyt van heure rechten, costuymen ende andere privilegiën by henluyden in dese en andere landen verkregen ende ghebruyckt.”

»Maar aangaende de criminele jurisdictie, sullen die van de voorsz. societeit onderworpen syn de rechten van dese landen; midts conditie, in gevalle yemandt van de voorsz. societeyt niet ex officio ende by formele accusatie, maar by delatie van een ander gheapprendeert wert, dat de officier ghehouden sal wesen den delateur, oft dengenen tot wiens

---

1) Zie Groot Plac. boek, D. I, p. 756—767.

requisitie de apprehensie gheschiet is, ten versoecke van den gheapprehendeerden mede in apprehensie te stellen, ende daerinne te houden, ter tyt ende wijlen toe, dat van 't delict den gheapprehendeerde ten laste geleyt, behoorlick bewys sal syn ghedaen, ofte dat by faute van dien, de gheapprehendeerde op den staenden voet, datelycken kosteloos ende schadeloos sal werden gerelaxeert."

Het toenemend handelsverkeer gaf aan het Consulaat, zoo niet door stellige overeenkomsten [1]), dan toch door gebruik en gewoonte eenige meerdere ontwikkeling, ofschoon door de naauwgezette gehechtheid der Engelsche Natie aan de bestaande vormen en instellingen, ook in deze inrigting geene eigenlijke verandering kwam; hetgeen duidelijk blijkt, onder anderen ook daaruit, dat tijdens de onderhandelingen, met de Engelsche Republiek onder CROMWELL, door de Nederlandsche gezanten VAN BEVERNINGK, NIEUPOORT, VAN DE PERRE en JONGESTAL gevoerd, het, bij het meermalen genoemd tractaat van 1495, aangenomen beginsel van *Societeit* met haar bestuur als nog van voortdurende kracht werd beschouwd [2]).

Zoo ook hernieuwde het bekend tractaat van West-Minster in den jare 1674 alle vorige verbindtenissen, van

---

[1]) Nous ne croyons pas que parmi les nombreux traités entre ces deux puissances (l'Angleterre et les Pays-Bas) il y en ait un seul où l'on parle de l'établissement des Consuls. Traité du Consulat par RIBEIRO DOS SANTOS et CASTILHO BARRETO, T. I, p. 207.

[2]) Zie het v. a. Verbael, p. 365.

welken aard ook; het mogt eenige milde bepalingen op het stuk der contrebande-waren inhouden, het bevatte geene nadere artikelen betrekkelijk het Consulaat [1]).

Maar in Ierland werd in Junij 1686 aan ROBERT HIEL de waarneming van het Consulaat opgedragen en hem eenigen tijd daarna toegestaan, zooveel in Engelsche munt aan regten van elk schip in te vorderen, als 4 à 5 realen van achten bedroegen [2]).

In 1747 werd HENRY DESAGULIERS als Nederlandsch Consul te Port-Mahon, door de Britsche regering toegelaten; nadat in het vorig jaar ernstig bij haar was geklaagd over de onbehoorlijke behandeling, welke genoemde DESAGULIERS had moeten verduren [3]).

Men had, onder voorgeven, dat het Engelsch Gouvernement geen Nederlandschen Consul op Mahon had erkend, geweigerd hem eenige hulp te verleenen en in vele andere zaken de uitoefening van die betrekking bemoeijelijkt.

In hun vertoog aan den Secretaris van Staat, voor de Buitenlandsche Zaken, gaven de Staten-Generaal te kennen:

»Dat sy avoueerden de admissie van DESAGULIERS als hunnen Consul niet te hebben versocht aan den Koning, maar niet weeten, dat sulcks ooit gerequireert of gepractiseert is geworden, en dat ter contrarie nooit anders ge-

---

1) Groot Plac. boek, T. III, p. 342.
2) Res. ter Gen. van 17 Oct. 1686.
3) Recueil van Zeezaken, D. V, p. 732.

daan is, als dat de gedesigneerde Consul syne acte aan de Magistraat van de plaats, alwaar hy resideert, vertoont, sonder dat iets meer gevergd werd."

Zoo ook werd destijds jegens de Nederlandsche Consuls in Gibraltar door den Gouverneur TIRAWLEY, eene ergerlijke mishandeling gepleegd, gevolgd door hunne verdrijving uit de stad. Nieuwe klagten bij het Engelsche Hof, te luider, dewijl aan het verzoek der weggejaagde Consuls niet voldaan was om te mogen aanstellen, »een persoon sonder titul, om aan de Neederlandsehe scheepen die te Gibraltar mogten inloopen, assistentie en hulp te bewysen [1]."

Doch in 1755, werd in het graafschap Cornwall op [2]) de kust van Monsbay en onderhoorige eilanden, een Consulaat gevestigd en PASCOE GRENFEL als Commissaris benoemd, ten einde de koopvaardijschepen bij schipbreuk of stranding aldaar vergaande te bergen en de equipagie te helpen en bij te staan. De toelating echter was in 1762 nog niet verleend, schoon de Ambassadeur BORREL daarop ernstig aandrong.

Insgelijks werd den 6 Mei 1765 in de Staten-Generaal beraadslaagd, op een verzoekschrift van THOMAS GORDON, koopman wonende te Edinburgh, hoofdzakelijk strekkende

---

1) Recueil van Zeezaken, D. V, p. 444.
2) Recueil van Zeezaken, D. IX, p. 168.

daartoe, »dat H. H. Mog. hem suppliant op een sortabel tractement, zooals Haar H. Mog. souden goedvinden hetselve te reguleeren, souden gelieven te verleenen de noodige Commissie om tot Edinburg in Schotland, als Consul-Generaal en Agent van H. H. Mog. in het Noorder gedeelte van Brittaniën te resideeren; dat hy, GORDON, mondeling gemeld verzoek willende adstrueeren ende appuyeren, geinformeert geworden zynde, dat er tot dus verre van weegens den Staat geen persoonen in qualiteit van *Consuls* in het Koningryk van Groot Brittanniën, noch van weegens die kroon hier te lande, bekent zyn of resideeren.

Dat H. H. Mog. ook niet gewoon zyn aan de respective Consuls van den Staat in andere landen of ryken eenige tractementen of appointementen, ten lasten van den Staat toe te leggen, maar dat er in den jare 1756 een voorbèeld exteerde van eene aanstelling van een Commissaris in het graafschap van Cornwall, of op de kusten van Montbay in Engeland, enz., onder deese nadrukkelyke bepaling, dat de gemelde Commissaris daarvoor geen vast tractement of appointement, ten laste van het gemeene Land of van de Commercie soude mogen pretendeeren of genieten, en dat, by soo verre de suppliant een soortgegelyke Commissie soude willen ambiëeren, als dan op desselfs versoek favorabel reflectie zoude kunnen werden gemaakt, de genoemde suppliant gedeclareert had, daarmeede op gelyke voet genoegen te sellen nemen.”

De Staten-Generaal het nut van zoodanige benoeming te dier stede overwogen hebbende, besloten, na ingewonnen berigten omtrent GORDON, zoo wat zijn stand, als goeden naam betrof, als volgt:

»Den suppliant aan te stellen tot H. H. Mog. Commissaris in het Noorder-gedeelte van Groot-Brittaniën, ten einde om de scheepen deezer Landen, welke aldaar souden mogen komen intevallen, of door storm of onwêer op die kusten souden moogen komen te stranden of verongelukken, na deszelfs beste vermoogen te hulp te koomen, en dezelve, alsmeede het scheepsvolk ende inhebbende laadingen, te helpen redden, en voor alle roof en insultes van het strandvolk zoo veel moogelyk te beschermen en te beveiligen, overschryvende aan H. H. Mog. het geene by dusdanige ongelukkige gevallen gebeurt, en by hem daarin verrigt of geëffectueert zal zyn.”

. Hem werd verder dien overeenkomstig eene lastbrief toegezonden, waarin uitdrukkelijk bepaald was, »dat, hy werd aangesteld, zonder daarvoor eenig tractement of appointement ten laste van het Land te genieten of te vorderen, en zonder de Commercie van de onderdanen van den Staat met eenige andere pretensiën, lasten of belooningen te bezwaren, als diegeenen, de welke hy weegens by hem gedane noodige verschotten, aangewende diensten en vacatiën, in alle redelyckheid van de geredde scheepen en derselver laadingen zal koomen te vorderen, of, waarover

hy met de schippers of supercargaas van dezelve in der minne zal koomen te convenieeren, zonder de schippers, stuurluyden of supercargaas, dewelke sigh op de voorsz. scheepen zouden moogen bevinden, en desselfs hulpe, adsistentie of goede officiën niet sullen verzoeken of requireeren, daar toe te mogen noodzaken, of sig in hunne weerwil, in hetgeen sy sullen vermeenen tot redding van hunne zaaken zelfs best te kunnen doen, of door een ander laten verrigten, eenigsints ingereeren [1])."

In het volgend jaar (1766) [2]) vroeg dezelfde GORDON (29 Maart) betaling van 60 guinea's, wegens buitengewone verschotten, op grond, dat hij zestig dagen van huis was geweest om gedeputeerden en factoren op verschillende plaatsen aan de kust te benoemen, na veelvuldige onderhandelingen met onderscheidene steden en corporatiën ten dien einde gehouden. Hij verzocht de erkenning van dertig zulke, door hem aangestelde gedeputeerden, als volstrekt noodig).

De Staten antwoordden in dezer voege op die dubbele aanvrage:

»Dat zy begrypen, dat het uit de bloote lecture van syn voorsz. Commissie klaar en evident is, dat Hoogst-

---

1) Recueil van Zeezaken, D. X, p. 60. Resolutie van H. H. Mog. 6 Mei 1765.

2) Resolutiën van de Staten-Gen. 7 Julij 1766. Recueil van Zeezaken, D. X, p. 288.

deselve het wel als eèn nuttige zaak hebben aangesien, dat 'er iemand in het Noorder-gedeelte van Groot-Brittaniën wierd gevonden, aan welke de Commercie sig in de gevallen van nood tot het bekoomen van hulp en adsistentie zoude konnen addresseren, dog dat het teffens niet minder klaar en evident is, dat H. H. Mog. zelfs niet hebben gewild, dat daardoor aan de Commercie de faculteit soude benomen worden, om sig, des goedvindende, van andere hulpe te konnen voorsien, of eenige de minste intentie gehad hebben om aanleidinge te geven, dat hy Commissaris eenige pretensiën tot laste van den Lande zoude konnen formeeren, of van de commerciëerende onderdanen van den Staat iets verders of anders vorderen, als een reedelyke belooning voor syn gedane verschotten, aangewende diensten ende vacatiën, ingevallen, waarin hy desselfs goede officiën, hulpe en adsistentie op de requisitie van de Commercie zoude hebben gepresteert; en dienvolgende, dat hy wel zoude doen van den Staat in het vervolg met soortgelyke vraagen niet weder lastig te vallen, maar, sonder sig in noodelooze depenses te wikkelen, sig stiptelyck te gedraagen naar de klaere letter van de Commissie hem op *zyn verzoek* goedgunstiglyk verleend."

Den 15 April van het volgende jaar, wendde GORDON zich andermaal met een eenigzins gewijzigd verzoek tot de Staten-Generaal, waarop echter eene gelijke afwijzende

beschikking werd gegeven (26 Junij 1767 [1]). Door deze herhaalde teleurstelling niet ontmoedigd, waagde hij nog eenmaal eene poging en thans met gunstigen uitslag (6 December 1768). Men stond hem toe, vijf rijksdaalders te heffen van elk schip, in zijn district binnenloopende, uitgezonderd haringbuizen of visscherspinken; mits nogtans die schepen, welke dadelijk op het noordelijk gedeelte van Groot-Brittaniën voeren jaarlijks aan de betaling dier regten niet meer dan eens en ten hoogste tweemalen zouden onderhevig zijn, niettegenstaande zij meerdere malen daar mogten arriveren [2]).

De Consul GRENFEL voor het zuidelijk gedeelte van Groot-Brittannië, had herhaaldelijk aan de Staten verzocht, »dat zy zouden kunnen goedvinden zyn naam te doen schryven in de Instructiën der oorlog en Oost-Indische schepen, alsmede in de lastbrieven, opdat zy in de havens van *Cornwal* of *Devon* binnenloopende sig tot hem moesten vervoegen.

De Staten overwegende dat dit verzoek alleen »*buteerde*" om zich niettegenstaande de uitdrukkelijke bepalingen van de verleende Commissie, met allerlei soort van schepen te kunnen bemoeijen en andere daarvan uit te sluiten, terwijl bovendien er geen reden bestond den handelstand

---

1) Recueil van Zeezaken, D. X, p. 437.
2) Recueil van Zeezaken, D. X, p. 666.

te dwingen zich van een persoon te moeten bedienen, die op *zijn eigen verzoek en buiten alle bezwaar en gêne van de Commercie*, alleen ten gerieve van die geene was aangesteld, welke zich *vrijwillig* van hem Consul wilden bedienen, wezen het verzoek van de hand [1]).

Omtrent de vordering van eene inschuld wegens geregtskosten door meer genoemden Consul GORDON, jegens JERSE, DE KEER van Dordrecht ingesteld, wiens schip uithoofde van sluikerij verbrand was geworden, werd hij naar den gewonen regter verwezen bij resolutie van 1771 [2]).

Na den schadelijken oorlog, door den opstand der Noord-Amerikanen uitgelokt [3]), de vrede tusschen Nederland en Groot-Brittanniën hersteld zijnde, schijnen de oude betrekkingen tusschen de beide landen weder op den vroegeren voet geregeld te zijn; doch na het door Engeland verkregen politisch overwigt op de inwendige aangelegenheden van Nederland in 1787 en 1788, werd bij het Tractaat van laatstgenoemd jaar 5 April (art. 5) bepaald, dat de Nederlanden zouden behooren tot »les nations les plus favorisées en attendant qu'on fasse un traité de commerce [4])."

Doch de staat van oorlog, die sedert 1796 tot het her-

---

1) Resolutie ter Gen. 27 Dec. 1769. Recueil van Zeezaken, D. XI, p. 210.

2) Recueil van Zeezaken, D. XI, p. 683.

3) Recueil de Mr. DE MARTENS, T. II, p. 76.

4) MARTENS et DE CUSSY, T. II, p. 1.

stel van 's lands onafhankelijkheid in 1813, met uitzondering der weinige maanden, welke na het sluiten van den kortstondigen vrede van Amiens in 1802 verliepen, bijna onafgebroken had voortgeduurd, verhinderde het genot dier voordeelen en het treffen van een handels-tractaat. Wij vinden ook, na de afschudding der Fransche heerschappij, voor de Consuls in de Britsche rijken, geene bijzondere verordeningen, alleen in het verdrag van handel en scheepvaart, 27 October 1837 te 's Hage geteekend, werd overeengekomen: »S. M. le roi des Pays-Bas et S. M. la reine du royaume uni de la grande Bretagne et d'Irlande s'obligent par la présente à n'accorder ni faveur, ni privilége ou franchise en matière de commerce et de navigation, à des sujets d'aucun autre état, qui ne soient également et en même temps étendus aux sujets de l'autre partie contractante [1]."

Zoo ook bevat art. 6 eenige voorschriften betreffende de handelingen van den Consul bij schipbreuk, bij ontstentenis van den eigenaar of diens gemagtigde, aldus luidende:

»Si des vaisseaux de guerre ou des navires marchands venaient à faire naufrage sur les côtes des hautes parties contractantes, ces vaisseaux et navires ou partie d'iceux,

---

1) Verg. hierbij Staatsbl. 1851, N°. 22; Kon. Besluit van 26 April 1851, Addit. overeenkomst 27 Maart 1851 te Londen gesloten; Nederl. Scheepvaart-wet van 8 Aug. 1850 en van het Britsch Parlement 12 en 13 Victoria cap. 29.

de même que tout ce qui appartient à l'équipement et à l'approvisionnement, ainsi que tous effets et marchandises qui en seront sauvetés, ou les sommes produites par leur vente seront rendus fidèlement aux propriétaires, quand ils seront réclamés par eux ou par leurs fondés de pouvoir dûment autorisés à cet effet, et s'il ne se trouve ni propriétaires, ni facteurs sur les lieux, alors lesdits effets et marchandises ou leur produit, de même que tous les papiers trouvés à bord des vaisseaux ou navires ainsi naufragés, seront remis au Consul Neerlandais ou Britannique dans le destrict duquel le naufrage aura eu lieu et ce Consul, ces proprietaires ou ces fondés de pouvoir, payeront seulement les depenses occasionnés pour la conservation de la propriété, ainsi que les frais de sauvetage qui auraient été payés dans le même cas pour le naufrage d'un bâtiment naufragé ne seront soumis à des droits qu'autant qu'ils seraient declarés pour la consommation [1]).

§ 14.

CONSULAAT IN DENEMARKEN EN NOORWEGEN.

Reeds zeer vroeg vinden wij aan eenige Nederlandsche

---

[1]) Zie J. R. M'CULLOCH, Dictionary of Commerce and Commercial Navigation (London 1832), in voce *Consul* »Consuls established in England have no judicial power; and the British government has rarely stipulated, in its Commercial Treaties with civilised countries for much judicial for its Consuls," p. 365. Zie ook in voce *Treaties* (Commercial) p. 1055—1172.

steden afzonderlijk, of wel gezamentlijk in de verschillende rijken der toenmalige Koningen van Denemarken het privilegie van Consuls, hoewel onder andere benaming, aan te stellen, toegekend [1]). Dit en meer andere voorregten zijn in vervolg van tijd meer en meer uitgebreid. Onder de tractaten sedert de vestiging der republiek van de vereenigde Nederlanden met de Deensche kroon gesloten, verdient dat van 13 Augustus 1645 [2]) in de eerste plaats onze aandacht, daar artikel 12 de bevestiging inhoudt van alle de »*privilegiën* [3]), *ende gerechtigheden der respective ste-*

[1]) H. C. DE REEDTZ, Repertoire Hist. et Chron. des traités conclus par la Couronne de Dannemarc, Göttingue 1826, p. 40. Traité de paix entre VALDEMAR IV, Roi de Dannemarc et les villes Anséatiques; à Stralsund, le 24 Mai 1370. ..... Les villes Anséatiques pourront avoir à Falsterbo en Scanie et ailleurs en Dannemarc des Consuls (VÖGTE) qui pourront exercer une certaine jurisdiction. Ce traité contient plusieurs stipulations très curieuses. A la suite on trouve des privilèges du même jour que le Roi accorda aux Villes. Vergel. v. MIERIS, Charterboek, T. III, p. 251. DUMBAR, 't kerkelijk en wereltlijk Deventer, T. I, p. 540. Zie het Handvest en Accordaat van Koning WALDEMAR, anno 1376, medegedeeld door SCHRASSERT, p. 137, T. I. (hierboven p. 10).

[2]) Omstreeks dien tijd was LODEWIJK DE GEER, als Factoor voor den Koning van Zweden, te Amsterdam werkzaam. — Zie over dezen het werk onder den titel: LODEWIJK DE GEER, eene bijdrage tot de handelsgeschiedenis van Amsterdam in de 17de eeuw. 1841.

[3]) P. SCHELTEMA, het Archief der IJzeren Kapel, Amsterdam 1850, p. 29, 81, 83, 91, 93, 98, 104, 120, 122, 131, 132, 140, 185, 212. Merkwaardig is mede een brief (MS.) van den *Resident* te Helseneur, CAREL VAN CRACAUW, aan den Raad der stad Amsterdam, onder dagteekening van 20 September 1645, waarin hij er op aandringt den schippers te gelasten, naauwkeuriger de vuur- en bakengelden te betalen, daar

den in de vereenichde Nederlanden ende andersints, by de oude Coningen van Denemarken en Noorwegen uytghegeven; terwijl in art. 15, aan alle Nederlanders welke zich in de *Oostersche steden* ophielden, hetzij *voor haer zelfs* of in *Commissie ende Factorye* [1]), voortdurend eene gelijke behandeling verzekerd werd, als welke de *onderzaten van de geünieerde Provinciën*, gewoonlijk te beurt viel [2]). Gelijke bevestiging der voorregten las men in het verdrag van 9 October 1649 hetwelk in artikel 2, *vernieuwde approbeerde ende ratifieerde* alle vorige *tractaten, contracten rechten ende gerechtigheden*, die van alle oude tyden *opgerecht zyn* [3]).

Het verkeer tusschen Nederland en Denemarken, maakte de vestiging en het onderhoud van handels-agenten onder

---

om hunne onwilligheid de Deensche regering eenige had laten wegnemen; onder anderen zeggende; *ick hoope UEd. dit schryven ten besten duyden moogt; ick doe dit volgens myn ampt, ende officie, synde schuldicy sorge te dragen voor de continuatie der commercie en de zeevaart.*

1) Mr. H. J. KOENEN. ADRIAAN PAAUW, eene Bijdrage tot de Kerk- en Handelsgeschiedenis der 16de eeuw. Amsterdam 1842. Zie p. 12: »Omstreeks dezen tijd (1545) vestigde A. PAAUW zijne handelszaak te Amsterdam, en knoopte weldra menigvuldige betrekkingen aan met Duitschland en de kusten der Oostzee, zoodat hij allengs, gelijk men toen gewoon was te spreken, »factoor werd der principaelste koopluiden van de Oostersche Natie." p. 13 en Bijlage no. 12 p. 163, p. 24—29.

2) Gr. Plac. boek, D. II, p. 564. Zie verder de Resolutiën van 22 Mei 1646, 1 April 1651 en 17 Mei 1652. Gr. Plac. boek, D. I, p. 939, 948 en 952.

3) AITZEMA a. w., D. VI, p. 704. D. VII, p. 519.

den titel van Commissaris-Resident of ook wel van Consul, over en weder in de 17e eeuw tot behoefte.

Zoo wendde zich in 1685 de Deensche gezant Baron JUEL tot de Staten-Generaal en verzocht *vrijdom* en *exemptie van 's lands Impositiën en Excynsen* voor den Consul van de Deensche Natie te Amsterdam. Eene afwijzende beschikking (3 Maart) bevatte de algemeene bepaling: »dat alle vryheden ghegeven aan eenige Consuls ofte Uytheemsche Ministers, van wat benaminge die ook souden mogen syn, dewelcke haer fixum Domicilium en vaste residentie ergens elders in dese landen hebben, als alleen in den *Hage* metter daet sullen cesseren en ophouden ende oock voor soo veel des noodts sullen werden ingetrocken, soo als die ingetrockken werden mits desen."

Eene resolutie van 10 April daaraanvolgende bevestigde dit nader [1]). Sedert geruimen tijd waren oneenigheden tusschen de Staten-Generaal en den Koning van Denemarken gerezen, tot bevrediging van welke den 6 Julij 1688 te Berlijn een voorloopig verdrag gesloten werd, waarbij men (art. 2) overeenkwam, dat de scheepvaart en handel bij voorraad voor twee jaren voortgang zouden hebben op den voet der bepalingen van 1645, 1647, 1666 en 1669 [2]). De betrekking van Consul bleef daardoor voortdurend in

---

1) Zie Resolutiën ter Generaliteit van 1685.
2) Groot Plac. boek, T. IV, p. 302.

stand, schoon niet in den uitgestrekten zin en omvang als in het Zuiden van Europa.

Bij de benoeming van een Consul in het Koningrijk Noorwegen 2 Julij 1694 [1]) werd aan den Nederlandschen Resident GOES, toegezonden eene

Instructie voor TEEUWIS DOMINICUS, *by H. H. Mog. volgens derselve Resolutie van den tweeden Julii laetstleden aengesteldt tot Consul van den Staet in het Koningrijck van Noorwegen.*

Art. 1. *Dat den voornoemden Consul tot beter besorginge van de interessen van den Staet ende van de Commercierende ingezeetenen van dien, syne residentie sal houden..... in het Koningryk Noorwegen en van daar, door goede correspondentie in de voornaamste zeehavens van hetselve Ryck, naauwkeurig acht te geven, dat niets ten nadeele van de Navigatie of Commercie werd ondernomen en speciaal, dat het laatst gesloten tractaat werd nageleefd tusschen zyne Koninklijke Majesteit van Deenemarken en desen Staet; advis gevende van 't geene daer omtrent van tyd tot tyd sal voorvallen aan H. H. Mog. en de Ministers, die by of van wegen deselve aen het Hof van den Koning van Deenemarken werden geëmployeert.*

Art. 2. *Sal den voornoemden Consul van yder schip, in het voorsz. Koninghryck komende te arriveeren en al-*

---

[1]) Groot Plac. boek, T. IV, p. 252.

daer last te breecken of lading in te nemen, voor syn recht genieten en trecken een rycksdaelder en een quart, wel verstaende dat de schepen daer komende in te vallen door storm of water in te nemen, of om andere onvoorsiene en noodwendige toevallen, daer van sullen wesen geëximeert ende bevryt.

Art. 3. *Sal den voornoemden Consul sich geen authoriteyt of jurisdictie aenmatigen, of pogen te exerceren, over de persoonen en effecten van de Nederlantsche koopluyden, sich in Noorwegen onthoudende.*

Art. 4. *Sal insgelycks oock hy Consul gehouden wesen de schippers in ordinaris voorvallende saeken te assisteren sonder daer voor eenige belooninge te praetenderen, doch in gevalle het soude mogen ghebeuren, dat de schippers de hulpe en diensten van den Consul souden mogen van nooden hebben in gewichtige of extra-ordinaire saecken hetzy met het bevorderen van processen, ofte beslissen van questiën over schip of lading ofte in andere diergelyck voorvallen sal deselve boven en behalven het remboursement van het by hem ter saeke van dien gedane deughdelyck verschot in alle redelyckheyt door de schippers extra-ordinaris moeten werden gesalarieert ende voldaen.*

In het eerste gedeelte der 18de eeuw, vervoegden zich eenige kooplieden te Amsterdam tot de Staten, met hunne klagten over het nemen van hunne schepen, varende op Denemarken en Noorwegen, bewesten ter Neus en Moskovië, door Deensche kapers, en gaven te kennen, »dat

het van de uyterste nootsaackelykheid soude wesen, dat van wegen H. H. Mog. een bequaam persoon tot Commissaris ofte Consul tot Bergen in Noorwegen zyne residentie quam te houden, aan wien de schippers in soodanige gelegentheyt sigh souden konnen wenden en addresseren ende door deszelfs autoriteyt gedeckt synde, behoorlycke adsistentie qnamen te erlangen."

Zij stelden NIELS SANDERSZ WIENWYCK als zoodanig voor; wien dat Consulaat met vrucht konde worden opgedragen en zonder bezwaar van 's Lands schatkist; een beding ligtelijk ook voor het vervolg als voorwaarde bij die betrekking te voegen, daar de onkosten konden gevonden worden uit een tarief der som aan den Consul te betalen, door diegenen, welke zijne hulp en diensten hadden ingeroepen.

De Staten gunstig hierop beschikkende, stelden tevens [1]) vast, dat men aan den Consul 3 °/₀ zoude hebben te betalen van de netto opbrengt der met zijne hulp geborgen goederen en één per mille tot ondersteuning en onderhoud der zeelieden, welke bij die gelegenheid zijne verzorging hadden ingeroepen.

Ofschoon sedert meer dan dertig jaren de waarneming van hunne betrekking aan de Consuls zonder eenige verhindering van de zijde der Deensche regering was toegestaan, (1721) baarde de benoeming van gemelden NIELS

---

[1]) Zie Notulen van de Staten-Generaal, d. 6 Febr. 1720.

SANDERSZ WIENWYCK, tot Nederlandsche Consul te Bergen, eenig bezwaar. De Koning van Denemarken weigerde zijnen geboren onderdaan het exequatur te verleenen, op grond, dat men de (*pretensiën*) aanmatiging van zoodanige Consuls moest afsnijden, die van de *gemeene lasten* en *schattingen wilden geëximeerd* worden, en bovenal de *collusie* beletten, welke de Consuls in den handel pleegden.

De Staten-Generaal antwoorden hoofdzakelijk, dat het gewis te billijken was, dat door een' Souverein bij andere Hoven eigene onderdanen werden gebruikt; edoch, dat dit alleen de gewoonte was bij *publieke Ministers*, niet bij *Consuls*.

Dat het niet gemakkelijk was, iemand van Nederlandsche afkomst te vinden, wien men aldaar konde benoemen, en dat alle Souvereinen buitendien van den regel waren afgeweken, uitsluitend vreemde onderdanen als Consuls te admitteren.

Dat daarenboven de Staten immer de *facielste* waren geweest in de toelating van inlanders voor vreemde Vorsten occuperende, zelfs met een hooger karakter dan met dat van Consul bekleed; terwijl zij Z. Kon. Majesteit herinnerden, hoe zij zelve te Amsterdam een Nederlander tot agent of commissaris had.

Zij verzochten daarom, dat alles op den van ouds gebruikelijken voet mogt blijven; en verzekerden, dat in geval Z. M. volharde bij haar genomen besluit, zij ge-

noodzaakt zouden zijn tot gelijke maatregelen hunne toevlugt te nemen [1]).

De bezwaren werden dan ook spoedig vereffend.

Het Consulaatregt te Bergen werd op verzoek der kooplieden (*mirabile dictu!*), ten gunste van den Consul HENDRIK JANSEN FASMER, tot 4 rijksdaalders van elk schip verhoogd, bij resolutie van 19 Mei 1750 [2]). Gedurende ruim 29 jaren nam hij met ijver het Consulaat waar, onder medewerking van zijnen zoon, die bij den dood zijns vaders, ingevolge Resolutie der Staten-Generaal in diens plaats werd aangesteld [3]). Het volgend jaar werd insgelijks op aanvrage van DEURS, Commissaris te Elseneur, diens zoon en adjunct tot toekomstig opvolger aangesteld, 17 September 1781 [4]).

Eene nieuwe verhooging van Consulaatregten in Bergen ten gunste van den verdienstelijken Commissaris FASMER, werd bij besluit der H. Mog. van 27 December 1787 geregeld [5]).

Iets later maakte de onbestemdheid van het ressort der verschillende Consuls, eenige verordening daaromtrent wenschelijk en werd 19 Julij 1792 ter Generaliteit de volgende vastgesteld [6]).

---

1) Groot Plac. boek, T. VI, p. 287.
2) Groot Plac. boek, T. VII, p. 554.
3) Resolutiën ter Gen. van 17 Aug. 1780.
4) Resolutiën ter Gen. 1781.
5) Resolutiën ter Gen. 1787.
6) Resolutiën ter Gen. 1792.

Er zouden vijf Commissariaten zijn: twee in Denemarken, waarvan één te Koppenhagen en één te Elseneur. Drie in Noorwegen, en wel te Bergen, Drontheim en Christiaanzand en zulks zonder eenig verder bezwaar van den Lande of de schatkist.

Koppenhagen bevatte, onder het bestuur van J. F. VAN DEURS, de Deensche kust van Faarbeck tot de punt van Dragoe, de Soltholmer en Bornholm er onder begrepen en aan de Zweedsche kust, de kust van Bersebeck Viskerley tot voorbij Falster.

Het district *Elseneur* strekte zich uit door het Kattengat, de Zweedsche kust van Landskroon tot de grensscheiding van Noorwegen en Zweden, en aan de Deensche kust, de bogt van Niväa tot en met Schagen.

Bergen liep van Lieth langs de Noorweegsche Kust, tot aan den Noordhoek.

Christiaansand van Friedrichstad tot de Lieth van Bergen, en

Drontheim van den Noordhoek verder noordwaarts op.

De Consuls in deze districten stonden onder onmiddellijk toezigt van den Nederlandschen Ambassadeur aan het Hof van Denemarken; zij waren verpligt, dezen elke 3 maanden, alsmede aan de Directie van den Oosterschen handel en de reederijen te Amsterdam mede te deelen, hetgeen in het stuk van handel of zeevaart aan de Natie dienstig kon wezen [1].

---

[1]) Zie Notulen van de Staten-Generaal, 19 Julij 1792.

den in de vereenichde Nederlanden ende andersints, by de oude Coningen van Denemarken en Noorwegen uytghegeven; terwijl in art. 15, aan alle Nederlanders welke zich in de *Oostersche steden* ophielden, hetzij *voor haer zelfs* of in *Commissie ende Factorye* [1]), voortdurend eene gelijke behandeling verzekerd werd, als welke de *onderzaten van de geünieerde Provinciën*, gewoonlijk te beurt viel [2]). Gelijke bevestiging der voorregten las men in het verdrag van 9 October 1649 hetwelk in artikel 2, *vernieuwde approbeerde ende ratifieerde* alle vorige *tractaten, contracten rechten ende gerechtigheden*, die van alle oude tyden *opgerecht zyn* [3]).

Het verkeer tusschen Nederland en Denemarken, maakte de vestiging en het onderhoud van handels-agenten onder

---

om hunne onwilligheid de Deensche regering eenige had laten wegnemen; onder anderen zeggende; *ick hoope UEd. dit schryven ten besten duyden moogt; ick doe dit volgens myn ampt, ende officie, synde schuldicy sorge te dragen voor de continuatie der commercie en de zeevaart.*

1) Mr. H. J. KOENEN. ADRIAAN PAAUW, eene Bijdrage tot de Kerk- en Handelsgeschiedenis der 16de eeuw. Amsterdam 1842. Zie p. 12: »Omstreeks dezen tijd (1545) vestigde A. PAAUW zijne handelszaak te Amsterdam, en knoopte weldra menigvuldige betrekkingen aan met Duitschland en de kusten der Oostzee, zoodat hij allengs, gelijk men toen gewoon was te spreken, »factoor werd der principaelste koopluiden van de Oostersche Natie." p. 13 en Bijlage no. 12 p. 163, p. 24—29.

2) Gr. Plac. boek, D. II, p. 564. Zie verder de Resolutiën van 22 Mei 1646, 1 April 1651 en 17 Mei 1652. Gr. Plac. boek, D. I, p. 939, 948 en 952.

3) AITZEMA a. w., D. VI, p. 704. D. VII, p. 519.

den titel van Commissaris-Resident of ook wel van Consul, over en weder in de 17ᵉ eeuw tot behoefte.

Zoo wendde zich in 1685 de Deensche gezant Baron JUEL tot de Staten-Generaal en verzocht *vrijdom* en *exemptie van 's lands Impositiën en Excynsen* voor den Consul van de Deensche Natie te Amsterdam. Eene afwijzende beschikking (3 Maart) bevatte de algemeene bepaling: »dat alle vryheden ghegeven aan eenige Consuls ofte Uytheemsche Ministers, van wat benaminge die ook souden mogen syn, dewelcke haer fixum Domicilium en vaste residentie ergens elders in dese landen hebben, als alleen in den *Hage* metter daet sullen cesseren en ophouden ende oock voor soo veel des noodts sullen werden ingetrocken, soo als die ingetrockken werden mits desen."

Eene resolutie van 10 April daaraanvolgende bevestigde dit nader [1]). Sedert geruimen tijd waren oneenigheden tusschen de Staten-Generaal en den Koning van Denemarken gerezen, tot bevrediging van welke den 6 Julij 1688 te Berlijn een voorloopig verdrag gesloten werd, waarbij men (art. 2) overeenkwam, dat de scheepvaart en handel bij voorraad voor twee jaren voortgang zouden hebben op den voet der bepalingen van 1645, 1647, 1666 en 1669 [2]). De betrekking van Consul bleef daardoor voortdurend in

---

[1]) Zie Resolutiën ter Generaliteit van 1685.

[2]) Groot Plac. boek, T. IV, p. 302.

stand, schoon niet in den uitgestrekten zin en omvang als in het Zuiden van Europa.

Bij de benoeming van een Consul in het Koningrijk Noorwegen 2 Julij 1694 [1]) werd aan den Nederlandschen Resident GOES, toegezonden eene

Instructie voor TEEUWIS DOMINICUS, *by H. H. Mog. volgens derselve Resolutie van den tweeden Julii laetstleden aengesteldt tot Consul van den Staet in het Koningrijck van Noorwegen.*

Art. 1. *Dat den voornoemden Consul tot beter besorginge van de interessen van den Staet ende van de Commercierende ingezeetenen van dien, syne residentie sal houden..... in het Koningryk Noorwegen en van daar, door goede correspondentie in de voornaamste zeehavens van hetselve Ryck, naauwkeurig acht te geven, dat niets ten nadeele van de Navigatie of Commercie werd ondernomen en speciaal, dat het laatst gesloten tractaat werd nageleefd tusschen zyne Koninklijke Majesteit van Deenemarken en desen Staet; advis gevende van 't geene daer omtrent van tyd tot tyd sal voorvallen aan H. H. Mog. en de Ministers, die by of van wegen deselve aen het Hof van den Koning van Deenemarken werden geëmployeert.*

Art. 2. *Sal den voornoemden Consul van yder schip, in het voorsz. Koninghryck komende te arriveeren en al-*

---

[1]) Groot Plac. boek, T. IV, p. 252.

daer last te breecken of lading in te nemen, voor syn recht genieten en trecken een rycksdaelder en een quart, wel verstaende dat de schepen daer komende in te vallen door storm of water in te nemen, of om andere onvoorsiene en noodwendige toevallen, daer van sullen wesen geëximeert ende bevryt.

Art. 3. *Sal den voornoemden Consul sich geen authoriteyt of jurisdictie aenmatigen, of pogen te exerceren, over de persoonen en effecten van de Nederlantsche koopluyden, sich in Noorwegen onthoudende.*

Art. 4. *Sal insgelycks oock hy Consul gehouden wesen de schippers in ordinaris voorvallende saeken te assisteren sonder daer voor eenige belooninge te praetenderen, doch in gevalle het soude mogen ghebeuren, dat de schippers de hulpe en diensten van den Consul souden mogen van nooden hebben in gewichtige of extra-ordinaire saecken hetzy met het bevorderen van processen, ofte beslissen van questiën over schip of lading ofte in andere diergelyck voorvallen sal deselve boven en behalven het remboursement van het by hem ter saeke van dien gedane deughdelyck verschot in alle redelyckheyt door de schippers extra-ordinaris moeten werden gesalarieert ende voldaen.*

In het eerste gedeelte der 18de eeuw, vervoegden zich eenige kooplieden te Amsterdam tot de Staten, met hunne klagten over het nemen van hunne schepen, varende op Denemarken en Noorwegen, bewesten ter Neus en Moskovië, door Deensche kapers, en gaven te kennen, »dat

het van de uyterste nootsaackelykheid soude wesen, dat van wegen H. H. Mog. een bequaam persoon tot Commissaris ofte Consul tot Bergen in Noorwegen zyne residentie quam te houden, aan wien de schippers in soodanige gelegentheyt sigh souden konnen wenden en addresseren ende door deszelfs autoriteyt gedeckt synde, behoorlycke adsistentie quamen te erlangen."

Zij stelden NIELS SANDERSZ WIENWYCK als zoodanig voor; wien dat Consulaat met vrucht konde worden opgedragen en zonder bezwaar van 's Lands schatkist; een beding ligtelijk ook voor het vervolg als voorwaarde bij die betrekking te voegen, daar de onkosten konden gevonden worden uit een tarief der som aan den Consul te betalen, door diegenen, welke zijne hulp en diensten hadden ingeroepen.

De Staten gunstig hierop beschikkende, stelden tevens [1]) vast, dat men aan den Consul 3 °/₀ zoude hebben te betalen van de netto opbrengt der met zijne hulp geborgen goederen en één per mille tot ondersteuning en onderhoud der zeelieden, welke bij die gelegenheid zijne verzorging hadden ingeroepen.

Ofschoon sedert meer dan dertig jaren de waarneming van hunne betrekking aan de Consuls zonder eenige verhindering van de zijde der Deensche regering was toegestaan, (1721) baarde de benoeming van gemelden NIELS

---

[1]) Zie Notulen van de Staten-Generaal, d. 6 Febr. 1720.

SANDERSZ WIENWYCK, tot Nederlandsche Consul te Bergen, eenig bezwaar. De Koning van Denemarken weigerde zijnen geboren onderdaan het exequatur te verleenen, op grond, dat men de (*pretensiën*) aanmatiging van zoodanige Consuls moest afsnijden, die van de *gemeene lasten* en *schattingen wilden geëximeerd* worden, en bovenal de *collusie* beletten, welke de Consuls in den handel pleegden.

De Staten-Generaal antwoorden hoofdzakelijk, dat het gewis te billijken was, dat door een' Souverein bij andere Hoven eigene onderdanen werden gebruikt; edoch, dat dit alleen de gewoonte was bij *publieke Ministers*, niet bij *Consuls*.

Dat het niet gemakkelijk was, iemand van Nederlandsche afkomst te vinden, wien men aldaar konde benoemen, en dat alle Souvereinen buitendien van den regel waren afgeweken, uitsluitend vreemde onderdanen als Consuls te admitteren.

Dat daarenboven de Staten immer de *facielste* waren geweest in de toelating van inlanders voor vreemde Vorsten occuperende, zelfs met een hooger karakter dan met dat van Consul bekleed; terwijl zij Z. Kon. Majesteit herinnerden, hoe zij zelve te Amsterdam een Nederlander tot agent of commissaris had.

Zij verzochten daarom, dat alles op den van ouds gebruikelijken voet mogt blijven; en verzekerden, dat in geval Z. M. volharde bij haar genomen besluit, zij ge-

noodzaakt zouden zijn tot gelijke maatregelen hunne toevlugt te nemen [1]).

De bezwaren werden dan ook spoedig vereffend.

Het Consulaatregt te Bergen werd op verzoek der kooplieden (*mirabile dictu!*), ten gunste van den Consul HENDRIK JANSEN FASMER, tot 4 rijksdaalders van elk schip verhoogd, bij resolutie van 19 Mei 1750 [2]). Gedurende ruim 29 jaren nam hij met ijver het Consulaat waar, onder medewerking van zijnen zoon, die bij den dood zijns vaders, ingevolge Resolutie der Staten-Generaal in diens plaats werd aangesteld [3]). Het volgend jaar werd insgelijks op aanvrage van DEURS, Commissaris te Elseneur, diens zoon en adjunct tot toekomstig opvolger aangesteld, 17 September 1781 [4]).

Eene nieuwe verhooging van Consulaatregten in Bergen ten gunste van den verdienstelijken Commissaris FASMER, werd bij besluit der H. Mog. van 27 December 1787 geregeld [5]).

Iets later maakte de onbestemdheid van het ressort der verschillende Consuls, eenige verordening daaromtrent wenschelijk en werd 19 Julij 1792 ter Generaliteit de volgende vastgesteld [6]).

---

1) Groot Plac. boek, T. VI, p. 287.
2) Groot Plac. boek, T. VII, p. 554.
3) Resolutiën ter Gen. van 17 Aug. 1780.
4) Resolutiën ter Gen. 1781.
5) Resolutiën ter Gen. 1787.
6) Resolutiën ter Gen. 1792.

Er zouden vijf Commissariaten zijn: twee in Denemarken, waarvan één te Koppenhagen en één te Elseneur. Drie in Noorwegen, en wel te Bergen, Drontheim en Christiaanzand en zulks zonder eenig verder bezwaar van den Lande of de schatkist.

Koppenhagen bevatte, onder het bestuur van J. F. VAN DEURS, de Deensche kust van Faarbeck tot de punt van Dragoe, de Soltholmer en Bornholm er onder begrepen en aan de Zweedsche kust, de kust van Bersebeck Viskerley tot voorbij Falster.

Het district *Elseneur* strekte zich uit door het Kattengat, de Zweedsche kust van Landskroon tot de grensscheiding van Noorwegen en Zweden, en aan de Deensche kust, de bogt van Niväa tot en met Schagen.

Bergen liep van Lieth langs de Noorweegsche Kust, tot aan den Noordhoek.

Christiaansand van Friedrichstad tot de Lieth van Bergen, en

Drontheim van den Noordhoek verder noordwaarts op.

De Consuls in deze districten stonden onder onmiddellijk toezigt van den Nederlandschen Ambassadeur aan het Hof van Denemarken; zij waren verpligt, dezen elke 3 maanden, alsmede aan de Directie van den Oosterschen handel en de reederijen te Amsterdam mede te deelen, hetgeen in het stuk van handel of zeevaart aan de Natie dienstig kon wezen [1].

---

[1]) Zie Notulen van de Staten-Generaal, 19 Julij 1792.

Dit reglement was in 1805 nog van kracht; op den voet daarbij uitgedrukt, werd in dat jaar al weder zonder bezwaar van den lande, L. CH. FRED. DE CONINCK tot Commissaris te Koppenhagen aangesteld, tot tijd en wijle er met betrekking tot de buitenlandsche commerciele agenten van den Staat nadere bepalingen zouden gemaakt worden. Deze zijn de na het herstel der onafhankelijkheid in 1814 uitgevaardigde reglementen.

Bij overeenkomst van 10 Julij 1817 [1]) werden de oude verbindtenissen omtrent de onderlinge scheepvaart en handelsbelangen van Denemarken en Nederland hernieuwd en bepaald dat alle de voorregten reeds in 1701 wederkeerig toegestaan in vollen kracht zouden blijven; evenzoo in de koloniën, op dezelfde wijze als aan eenige andere natie, mogt zijn of nog worden vergund en tot zoolang de wederzijdsche regeringen anders mogten noodig oordeelen.

Merkwaardig is, omtrent de beginselen der Deensche regering aangaande de Consuls van vreemde Mogendheden, in hare rijken resideerende de volgende uitgevaardigde verordening.

---

[1]) Recueil de MARTENS et DE CUSSY, T. III, p. 341. Deze overeenkomst had vooral ten doel, de Belgische gewesten in de regten der Noord-Nederlandsche te doen deelen.

Königlich Dänische Verordnung vom Jahre 1821 *betreffend die Rechte u. Privilegien der fremden Consuln* [1]).

Art. 1. *Wenn diejenigen, die als General-Consuln, Consuln, Vice-Consuln oder Consular-Agenten fremder Mächte in den Königlichen Staaten künftig anerkannt werden, Königliche Unterthanen sind, kann jene Eigenschaft sie nicht von Abgaben u. Lasten befreien, sie mögen persönlich, oder solche seyn, die von ihrer bisherigen bürgerlichen Stellung herrühren, u. auf ihr unbewegliches Eigenthum, Erwerbe oder Vermögen Bezug haben, jedoch sind davon diejenigen Lasten ausgenommen, die den Bürgern u. Einwohnern einer Stadt obliegen, u. persönliche Verrichtungen erfordern.*

Art. 2. *Dagegen sind die Unterthanen einer fremden Macht, welche beauftragt werden, sich in den Königlichen Staaten zu begeben, um daselbst Consulats-Geschäfte auszu üben, von jeder persönlichen Last befreiet, so wie auch von allen persönlichen Abgaben, so lange sie nicht unbewegliches Eigenthum im Lande erwerben oder bürgerliches Gewerbe u. Handlung treiben; in welchen Fällen sie von ihrem Eigenthum u. Gewerbe dasselbe zu entrichten haben,*

---

[1]) Medegedeeld door MIRUSS, t. a. p., Beilagen zu dem Abschnitt von den Consuln, p. 359, N°. 57.

was von anderen Königlichen Unterthanen, unter welche sie in solchem Falle zu begreifen sind, entrichtet wird.

Art. 3. *Die in Frage stehenden Agenten, sie mögen vor ihrer Anerkennung als Consular-Agenten, Königliche oder fremde Unterthanen gewesen seyn, sind nur in ihren Consulats-Geschäften der Gerichtsbarkeit des Landes nicht unterworfen. Was aber die hier im Lande von ihnen etwa eingegangenen Contracte u. Verpflichtungen, unbewegliches Eigenthum, wenn sie solches besitzen, oder das bürgerliche Gewerbe, welches sie etwa treiben, betrifft, so wie auch in Criminalibus, sind sie den Gesetzen u. der Verfassung des Landes u. folglich auch derselben Jurisdiction wie die Königlichen Unterthanen unterworfen."*

§ 15.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN ZWEDEN.

Tot de rijken van het Noordelijk Europa, waarmede onze Nederlandsche gewesten in veelvuldige betrekking, voornamelijk van koophandel stonden, behoorde ook reeds in de tijden van het Hanze-Verbond, Zweden [1]). Sedert de Unie van Calmar, 20 Julij 1397, de driedubbele kroon op het hoofd van MARGARETA, dochter van WALDEMAR III, Koning van Denemarken, plaatste, waren de

[1]) Zie het hierboven p. 50. aangehaald Nederl. en Zweden van Mr. G. W. VREEDE.

privilegiën, tractaten en andere overeenkomsten, in de vorige § medegedeeld, ook in Zweden van toepassing.

Die voorregten en vrijdommen, en wel die der Hanze, namen in den loop der volgende eeuwen toe door de gunstbewijzen, met welke Denemarken en Zweden, door tweedragt verdeeld, den steun dier magtige handelsvereeniging beurtelings kochten en verwierven [1]).

Van dat tijdperk dagteekenen dan ook de tusschen Nederland en Zweden in 't bijzonder geslotene verdragen en de vestiging van eene Consulaire instelling onder den toen in het Noorden gebruikelijken vorm.

In het eerste verdrag, door de Vereenigde Nederlanden, met GUSTAAF ADOLF in 1614 gesloten werd bij art. 9 vastgesteld: »dat de onderdanen en inwoners van de Nederlanden bevestigd werden in alle hunne privilegiën, contracten en beloftenissen, die hun vroeger waren toegekend ende daerenboven noch andere die Z. Kon. Majesteit noch soude mogen accorderen voor het vervolg [2]).

Ofschoon sedert dat tijdstip tusschen de beide Staten meerdere gewigtige overeenkomsten getroffen zijn en wel

---

[1]) Zie Histoire des relations commerciales et diplomatiques des Pays-Bas avec le Nord de l'Europe pendant le XVI siécle, par J. J. ALTMEYER (Bruxelles, Bonn, Paris 1840). Zie ook van denzelfden: »Des causes et de la décadence du comptoir hanséatique de Bruges et de sa translation à Anvers au XVIe siècle. (Bruxelles 1843).

[2]) AITZEMA, Sacken v. S. en O.; D. I, p. 175. Groot Plac. boek, D. IV, p. 276.

met name die van 1640 [1]), bevestigd $\frac{1}{11}$ Sept. 1656 te Elbing, later $\frac{20\ \text{Nov.}}{9\ \text{Dec.}}$ 1659 te Helsingör, als ook in het jaar 1667 een voorloopig tractaat van handel en scheepvaart [2]), zoo werd echter omtrent de Consuls niets uitdrukkelijk in dezelve bepaald.

Na den oorlog van 1672 toen de Zweden op aandrang van LODEWIJK XIV aan den Keurvorst van Brandenburg, Nederlands bondgenoot, den oorlog verklaard hadden, waardoor alle verdragen tusschen Nederland en Zweden, ook die van koophandel als verbroken werden beschouwd, werd KAREL XI weldra (26 Nov. 1675) door den Admiraal TROMP tot een nieuw verdrag genoodzaakt, bij hetwelk werd overeengekomen, dat de handel en scheepvaart op den vorigen voet in het vervolg vrij zouden blijven, niettegenstaande den krijg.

Doch eerst het tractaat van 2/12 Oct. 1679 [3]) bevat de voor het Consulaat merkwaardige bepalingen in de volgende artikelen:

Art. 7. »Deselve gunst ende faveur sullen de Nederlantsche in alles genieten als aan de beste Uytheemsche vrunden ende Natiën wert toegestaen ofte in het toekomende soude mogen worden toegestaen.

---

1) DUMONT, D. VI, P. I, p. 192. WICQUEFORT, Hist. des Prov. Unies preuves, p. 77.

2) DUMONT, D. VII, P. I, p. 39.

3) Groot Plac. boek, D. III, p. 1394. Verhand. over de afschaff. van de Kaapvaart (1828), bl. 135 volgg.

Art. 34. Het sal mede aan Z. Kon. Majesteit en aan de H. H. Staten-Generael vry staen tot gerief van hare onderdanen, traffiquerende in derselver respective Koninghrycken en Landen, *nationale* Consuls aen te stellen, dewelke, die rechten, vryheden, en immuniteiten, sullen genieten, die haar van amptswegen toekomen, sullende echter over de plaetsen, daer deselve sullen aangestelt werden, nader moeten worden gehandelt."

In het jaar 1710 verwierf CHRISTIAAN WELSHUIZEN, als gelastigde van de Commercie naar Lijfland en Zweden vertrokken zijnde, de bekende acte *ad omnes populos* (7 Maart [1]).

Na dien tijd is het Nederlandsch Consulaat, op den algemeen gebruikelijk voet, in Zweden gevestigd gebleven, zoo als onder anderen blijkt uit de resolutiën der H. Mog. van 12 September 1754 [2]) en 30 Maart 1767 [3]). In het laatste tractaat door de Nederlandsche republiek met Zweden aangegaan (1780) en ook in de conventie van 29 Mei 1827, omtrent de uitlevering van gedeserteerde zeelieden, wordt van geene Consuls gewag gemaakt, en schijnen aldaar en in Noorwegen, sedert 1814 met Zweden onder afzonderlijk bestuur vereenigd, de vroegere bepalingen, meest

---

1) Zie SCHELTEMA, Rusland en Nederland, D. III, p. 246.
2) Recueil van Zeezaken, D. VII, p. 69.
3) Recueil van Zeezaken, D. X, p. 388.

op gewoonte gegrond, als nog heden van toepassing te kunnen worden geacht.

§ 16.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN PRUISSEN.

De handel op het tegenwoordig Koningrijk Pruissen, hoewel reeds in zeer verwijderde tijden door de Nederlanders gedreven, is zelden het onderwerp van een bepaalde overeenkomst geweest. In de tractaten, sedert 27 Julij 1645 met den Keurvorst van Brandenburg gesloten, komt daaromtrent weinig en aangaande het Consulaat niets voor.

Maar in het jaar 1788 bepaalde art. 7 van het verdrag [1]) (van 15 April), dat de Pruissische en Nederlandsche natiën elkander wederzijds als de meest bevoorregte zouden behandelen, in afwachting van een eigenlijk handelsverdrag.

In geen der volgende overeenkomsten, ook niet in die van 3 Junij 1837, mede toepasselijk op Baden, Nassau, Hessen-Darmstadt, Beijeren, Wurtemberg en Frankfort, wordt van de vestiging van Consuls gewaagd.

Doch ten opzigte der vreemde Consuls gelden in Pruissen, in 't algemeen, de volgende bepalingen.

De vreemde Consuls, in zooverre hun het exequatur verleend is, hebben aanspraak, met vertrouwen op volkomene reciprociteit, op alle die voorregten, welke hun, of

[1]) MARTENS et DE CUSSY, T. II, p. 1.

naar algemeene beginselen, of uit kracht van bijzondere overeenkomsten toekomen. De Pruissische regering, ofschoon hun de diplomatische vrijdommen ontzeggende, daar zij onvoorwaardelijk bij de waarneming hunner functiën onderworpen blijven aan de wetten van het land, waar zij resideren, kent den Consuls een *gewisser öffentlicher Charakter* toe. Dien ten gevolge geeft zij hun het regt de handels- en scheepvaartbelangen van hunne natiën voor te staan; in persoonlijke handelszaken van hunne landgenooten, deze met raad en daad te helpen, hunne geschillen als arbiters te beslechten en certificaten af te geven aan kooplieden en schippers. Alleen wanneer dit uitdrukkelijk bepaald is, mogen zij tegen hunnen landgenooten bij wijze van executie te werk gaan, of door de Pruissische beambten doen handelen. In het algemeen is het hun, wat de policie- of regterlijke-beambten van de plaats hunner residentie aangaat, niet geoorloofd zulke verrigtingen op zich te nemen en zijn zij aan de voorschriften van het Consulair Reglement (Consular-Ordnung) voor Pruissen van 1796 [1]) onderworpen. Bij avary of stranding kunnen zij, alhoewel behoorlijk door de belanghebbenden gevolmagtigd, geene daden verrigten, welke bij de Pruissische wetten uitsluitend aan regterlijke collegiën mogten opgedragen zijn,

---

[1]) Manuel pratique du Consulat, etc. par F. A. DE MENSCH (Leipzig 1846) p. 147.

b. v. het verkoopen van het wrak op eigen gezag; het afnemen van een eed aan Pruissische onderdanen. Maar de beëediging van landgenooten voor zaken, buiten Pruissen aanhangig, is hun toegestaan, ook het opmaken van zeeprotesten, welke tegen vreemden mogten dienen; voor het Pruissische geregt en tegen Pruissische onderdanen zijn die niet geldig.

De openlijke afkondigingen van vreemde Consuls zijn van de censuur niet vrijgesteld.

In de toekenning van vrijdommen moet de vraag worden overwogen, of de Consul onderdaan zij van de Pruissische regering dan wel van den Vorst, die hem benoemt.

Consuls, geene Pruissische onderdanen, zijn van directe en persoonlijke lasten aan den Staat en de gemeente vrijgesteld; ook van inkwartiering, voor zooverre zij geen handel drijven of onroerende goederen bezitten. Pruissische onderdanen hebben, als vreemde Consuls, alleen regt op remplacering of kunnen zich door eene geldelijke bijdrage van de krijgsdienst bevrijden en bij inkwartiering genieten zij vrijheid voor die ruimte, welke tot uitoefening van hun ambt of tot bewaring van hun archief noodig mogt zijn, overigens ondergaan hunne pligten als burgers van den Staat geene wijziging.

De *Consules missi* hebben eenige privilegiën bij criminele regtspleging in geval van inhechtenisneming; wat hun forum betreft, is, onverminderd speciale verordenin-

gen en met vertrouwen op reciprociteit, aangenomen als volgt:

In burgerlijke zaken en in die van vrijwillige regtspraak zijn de vreemde Consuls in het algemeen aan de Pruissische regtbanken [1]) onderworpen, hetzij Pruissische onderdanen, of niet; in welk laatst geval zij als vreemdeliugen, die een vaste woonplaats in de Pruissische Staten hebben gekozen, worden beschouwd. Het is onverschillig of eene vordering binnen of buiten Pruissen ontstaan, de schuldeischer inlander of wel vreemdeling zij. De Koninklijke regering erkent echter het burgerlijk regtsgebied der vreemde Consuls als nog bestaande, zooverre het met de bevoegdheid der Pruissische regtbanken niet strijdt, zoodat er een dubbel forum blijft ter keuze van den eischer. In strafzaken zijn de Consuls (geene Pruissische onderdanen) en zoo zij geen handel drijven of ander beroep uitoefenen, vrij van de Pruissische regtspraak en worden aan hunne eigene overheid uitgeleverd, in zooverre hunne daden niet onmiddellijk de Pruissische strafwetten mogten schenden, zoodat de regten van den Staat, de openbare orde en veiligheid eene dadelijke verantwoordelijkheid mogten vereischen. De Pruissische onderdanen erkend als Consuls en de *Consules missi*, die handel drijven of een beroep in Pruissen uitoefenen, zijn in den regel aan 's lands strafwetten onderworpen.

---

[1]) Allgemeine Gerichtsordnung, Theil. I, Tit. II, § 65.

Bij inhechtenisneming [1]) van eenen vreemden Consul, hetzij in burgerlijke of in strafzaken, moet eerst het advies van den Minister van Buitenlandsche Zaken ingewonnen worden, die, zoo hij dien maatregel meent te moeten toelaten, onmiddellijk aan de Buitenlandsche regering daarvan kennis geeft. De vreemde Consuls zijn bevoegd, doch alléén ingeval zij bij de plaatselijke of provinciale overheid hun doel niet kunnen bereiken en er geene gelegenheid tot diplomatische tusschenkomst bestaat, zich dadelijk tot het Ministerie van Buitenlandsche Zaken ter verkrijging van hun exequatur of andere zaken van welken aard ook, te wenden.

Dergelijke bepalingen in meer Duitsche Staten bestaande, zooals Beijeren, Saxe, Würtemberg, Groot Hertogdom Baden, Keurvorstendom Hessen, Groot Hertogdommen Hessen en Saxen-Weimar, vindt men volledig in het werk van DE MENSCH [2]).

§ 17.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN RUSLAND.

De Nederlandsche kooplieden van vroegeren tijd, hoe ondernemend ook, waren niet zeer gelukkig in hunne poging, om duurzame en uitgebreide betrekkingen met het groote Russische Rijk aan te knoopen en te onderhouden.

---

1) Allgemeine Gerichtsordnung, t. a. p.

2) Zie F. A. DE MENSCH, t. a. p. p. 171, 173, 181, 183, 188, 189 en 198.

Het Hanze-verbond was ook daar de magtige hefboom tot de eerste verbindtenissen van handel en scheepvaart; welke van het midden der 13de eeuw dagteekenen. Tot deze behooren vooreerst het hierboven vermeld verdrag met DAVIDOWITSCH, Vorst van Smolensk [1]). Omstreeks dien zelfden tijd bezat de Bond in Pskof een kantoor; een dergelijk werd in 1276 te Novgorod gevestigd, alwaar een alderman met eene jury, alle Duitschers, regtsprak [2]); terwijl aan de kooplieden en vreemdelingen de tweede rang na de Ministers van den Staat, was toegekend. Onder de regering van IVAN IV, werd door de hevige burgertwisten en omwentelingen de handel van Rusland met de Hanze ten volle vernietigd [3]).

De Staten-Generaal der Republiek van de Vereenigde Nederlanden, gaven den moed niet op, zoowel naar als door of langs die gewesten een' weg voor den handel te openen, zooals blijkt uit de Resolutiën van Holland a°. 1594, gelijk uit de beraadslagingen van 1595, omtrent de vaart naar China door het Noorden en de »*Instructie en artikelbrieven voor de schippers en stuurluyden, op de reis benoorden Rusland, Muscoviën, Tartaryen na China* [4])."

---

1) Zie bl. 9.

2) ALTMEYER, Hist. des Relations commerciales et diplomatiques des Pays-Bas, p. 24 et 25.

3) ALTMEYER, t. a. p. p. 38.

4) Zie KLUIT, t. a. p. p. 324 en de aldaar vermelde Resolutiën van Holland 1595, fol. 132, 140, 163 en 1595, fol. 211 vgg.

Eerst in 1631 verkregen de Nederlanders van den Groot Vorst van Moscou MICHAËL, de vrije vaart en handel op de haven van Archangel.

In deze eerste tijden kan het als vrij zeker worden aangenomen, dat het Consulaat door het hoofd van de factory der handelsvereeniging werd waargenomen. Edoch in 1645 vinden wij JOOST WILLEMSZOON NYKERCKE, als Agent der Hollandsche Natie te Moscou benoemd [1]); schoon de pogingen tot het heffen van een verdrag om de verkregene voordeelen te bevestigen, in 1648 mislukten. Ruim eene halve eeuw later werden de onderhandelingen met Czaar PETER met gunstiger gevolg bekroond. Deze groote Vorst, die den handel aanmoedigde, als een geschikt middel tot beschaving van zijne onderdanen, stelde ten gerieve der Commercie een raad van Koophandel aan en zond Consuls naar Londen, Cadix, Toulon, Lissabon en Amsterdam omstreeks 1718 [2]), waaruit het wel af te leiden is, dat ook zoodanige beambten der vreemde Mogendheden in de Russische handelplaatsen zijn toegelaten.

In onderscheidene tractaten op het laatst der 18de eeuw door Rusland aangegaan, wordt van de instelling der Consuls wederzijds gewag gemaakt. Met Nederland echter is uit dat tijdperk geene handelsovereenkomst met Rusland

---

1) SCHELTEMA, Rusland en de Nederlanden, D. I, p. 162.
2) SCHELTEMA, t. a. p. D. IV.

gesloten, bekend; in 1783 werd wel meermalen in de Staten-Generaal over die belangen beraadslaagd [1]). Maar men schijnt ook vele jaren daarna nog niet zeer verre gevorderd te zijn geweest; in 1793 toch schreef de Raadpensionaris VAN DEN SPIEGEL, aan den Nederlandschen Envoyé HOGGUER te Petersburg: »Wij hebben hier gezien de conventie tusschen het Russisch en Engelsch Hof, alsmede de vernieuwing van het tractaat van commercie: het laatste zal zekerlijk niet dienen om de pogingen van onze zijde tot zulk een tractaat aangewend, in Rusland te doen avanceeren. En inderdaad, wanneer ik zie de zonderlinge en altoos differente begrippen van onze commercanten op dat stuk, moet ik wanhoopen dat er ooit iets van komen zal [2]).”

Op den begrootingsstaat van het jaar 1802, worden onder summa II gelden voor Consuls in onderscheidene landen uitgetrokken, edoch van Rusland is daar geene sprake. Mogelijk echter waren inderdaad dezulke wel in dat rijk aanwezig, doch ten koste van de Nederlandsche kooplieden [3]).

Het gemis van eenige stellige overeenkomst op dat

---

[1]) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken 1783, p. 842, 1042. WAGENAAR, Beschrijving van Amsterdam, D. IX, bl. 419—422.

[2]) Brieven en Negotiatiën van Mr. L. P. VAN DE SPIEGEL, D. I, p. 247, N°. 23 (1803).

[3]) Besluit van 18 Nov. 1846, Staatsblad, N°. 62.

stuk is eerst door het tractaat van 1846 (1/13 Sept.) opgeheven.

Art. 13. »En cas de naufrage ou d'avarie, chacune des hautes parties contractantes procurera aux navires de l'autre, soit bâtiments de guerre, soit bâtiments marchands, les mêmes secours et assistance qui seraient donnés en pareils cas à ses propres navires.

Les navires échoués ou partie d'iceux, de même que tout ce qui appartient à l'armement et à l'avitaillement, comme tous les objets et marchandises, qui auront été sauvés, ou bien les sommes qui en seront provenues en cas de vente, seront fidèlement rendus à la disposition des propriétaires ou de leurs fondés de pouvoirs dûment autorisés.

Dans le cas où les propriétaires ou leurs fondés de pouvoirs ne se trouveraient pas sur les lieux, lesdits objets et marchandises, ou les sommes provenues de leur vente, comme aussi tous les papiers trouvés à bord des navires ou bâtiments naufragés, seront délivrés au Consul néerlandais ou russe, dans le ressort duquel le naufrage aura eu lieu. Lesdits Consuls, propriétaires ou fondés de pouvoirs ne payeront d'autres frais que ceux qui auront été faits pour sauver les effets, et en sus le droit de sauvetage, qui aurait dû être payé en cas de naufrage d'un bâtiment national. Les marchandises et autres objets ne seront soumis à aucun droit, à moins qu'ils ne soient admis à la consommation.

Art. 14. Les deux hautes parties contractantes s'accordent mutuellement le droit d'envoyer dans les ports et villes commerçantes de leurs États respectifs, des Consuls, vice-Consuls et Agents commerciaux nommés par elles, qui jouiront des mêmes priviléges, pouvoirs et exemptions dont jouissent ceux des nations les plus favorisées; mais dans le cas où quelques-uns de ces consuls voudraient exercer le commerce, ils seront tenus de se soumettre aux mêmes lois et usages auxquels sont soumis dans le même lieu, par rapport à leurs transactions commerciales, les particuliers de leur nation et les sujets des États les plus favorisés.

Il est spécialement entendu que lorsqu'une des parties contractantes choisira pour son agent consulaire, pour résider dans un port ou une ville commerçante de l'autre partie, un sujet de celle-ci, ce Consul ou Agent continuera à être considéré, malgré sa qualité de Consul étranger, comme sujet de la nation à laquelle il appartient, et qu'il sera par conséquent soumis aux lois et règlements qui régissent les nationaux dans le lieu de sa résidence, sans que cette obligation puisse cependant gêner en rien l'exercice de ses fonctions consulaires, ni porter atteinte à l'inviolabilité des archives du Consulat.

Art. 15. Lesdits Consuls, vice-Consuls et Agents commerciaux seront autorisés à requérir l'assistance des autorités locales pour la recherche, l'arrestation, la détention

et emprisonnement des déserteurs des bâtiments de guerre et marchands de leur pays. Ils s'adresseront à cet effet aux tribunaux, juges et officiers compétents, et réclameront par écrit les déserteurs susmentionnés, en prouvant, par la communication des registres des bâtiments ou rôles des équipages ou par d'autres documents officiels, que ces individus ont fait partie desdits équipages. Cette réclamation ainsi prouvée, l'extradition ne sera point refusée, à moins que l'individu ne soit sujet du pays où la désertion aura eu lieu. Ces déserteurs, lorsqu'ils auront été arrêtés, seront mis à la disposition desdits Consuls, vice-Consuls ou Agents commerciaux, et pourront être renfermés dans les prisons publiques à la réquisition et aux frais de ceux qui les réclament, pour être rétenus jusqu'au moment où ils pourront être rendus aux bâtiments auxquels ils appartiennent, ou pour être renvoyés dans leur pays sur des bâtiments nationaux ou autres. Mais s'ils ne sont pas renvoyés dans l'espace de trois mois, à dater du jour de leur arrestation, ils seront mis en liberté, et ne pourront plus être arrêtés pour la même cause. Toutefois, si le déserteur se trouvait avoir commis quelque crime ou délit dans le pays où il a été arrêté, il pourra être sursis à son extradition, jusqu'à ceque le tribunal saisi de l'affaire ait rendu sa sentence, et que celle-ci ait reçu son exécution.

§ 18.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN GRIEKENLAND.

Gelijk in België, zoo schijnt in het herboren Griekenland allengs de heerschende gewoonte Consuls gevestigd te hebben, eerst in lateren tijd zijn hunne bevoegdheid en regten door verschillende tractaten op vasten voet geregeld. Tot de zoodanige behoort de overeenkomst van handel en zeevaart, den 10/22 Februarij 1843 te Athene gesloten (Staatsblad N°. 34), waarbij aan den reeds benoemden Consul-Generaal, de Consul en vice-Consuls over en weder ook voor het vervolg zijn toegekend alle regten, privilegiën, bescherming en ondersteuning, zoo als gebruikelijk is tot de behoorlijke waarneming van hunne betrekking, en ter reclame van deserteurs, zoowel van oorlog- als van koopvaardijschepen ontvlugt, zullende zij voor het overige gelijk staan met de Consuls van de meest bevoorregte natie.

In geval van schipbreuk wordt al het geredde en geborgene bij afwezigheid van de eigenaren of gemagtigden in handen van den Consuls gesteld, welke niet anders behoeven te vergoeden dan de kosten van berging verhoogd met hetgeen een nationaal schip in dergelijk geval als premie moet betalen [1]).

---

[1]) MARTENS et DE CUSSY, a. Verg. p. 286, de kennis van dit tractaat

§ 19.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN BELGIË.

Na de erkenning der onafhankelijkheid van België door Koning WILLEM I, bij het bekend tractaat van 19 April 1839, zijn in verschillende plaatsen, over en weder Consulaire-Agenten benoemd en gevestigd. In geen der tractaten, met België, sedert door het Koningrijk der Nederlanden gesloten, is echter eenige regel omtrent de toelating van zoodanige beambten opgenomen; het algemeen gebruik schijnt hier dus nevens de behoefte van den handel, den grond tot die vergunning te hebben gelegd.

Het in art. 8 van de overeenkomst van 29 Julij 1846, wordt voor het geval van desertie door schepelingen bepaald [1]).

»Les Consuls respectifs pourront faire arrêter et renvoyer soit à bord, soit dans leur pays, les matelots qui auraient déserté des bâtiments de leur nation. A cet effet, ils s'adresseront, par écrit aux autorités compétentes et justifieront, par l'exhibition en original ou en copie dûment certifiée des registres du bâtiment ou du rôle

---

is van het uiterst belang geheel voor de stipte waarneming van het Consulaat in de Grieksche havens.

[1]) Zie deze overeenkomst in het Recueil des Traités et Conventions concernant le Royaume de Belgique par DÉSIRÉ DE GARCIA DE LA VÉGA: Bruxelles 1850, p. 471.

d'équipage, ou par d'autres documents officiels, que les individus qu'ils réclament, fassent partie dudit équipage. Sur cette demande ainsi justifiée, la remise ne pourra leur être refusée; il leur sera donné toute aide pour la recherche et l'arrestation desdits déserteurs, qui seront même détenus et gardés dans les maisons d'arrêt du pays à la réquisition et aux frais des Consuls, jusqu'à ceque ces agents aient trouvé une occasion de les faire partir. Si pourtant cette occasion ne se présentait pas dans un délai de trois mois, à compter du jour de l'arrestation, les déserteurs seraient mis en liberté et ne pourraient plus être arrêtés pour la même cause. Il est entendu que les marins, sujets du pays où la désertion a lieu, seront exceptés de la présente disposition."

§ 20.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN DE VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERICA.

De vestiging van een Consulaat in de Vereenigde Staten van Noord-America dagteekent van het met die Republiek nog vóór hare erkenning door Groot-Brittannië gesloten tractaat van 8 October 1782, bij hetwelk (art. 21) wederzijds de vergunning tot het aanstellen van Consuls [1]),

[1]) Recueil DE MARTENS et DE CUSSY, T. I, p. 240. THOMAS F. GORDON, Digest of American Law Chap. IV, Sect. 11, § 1223, p. 197.

werd verleend: »The two contracting parties grant to each other, mutually, the liberty of having each in ports of the other, Consuls, Agents and Commissaries of their own appointing, whose functions shall be regulated by particular agreement, whenever either party chooses to make such appointment." In hetzelfde tractaat werd aan Nederland de gelijkstelling met de meest bevoorregte natie verzekerd, zoodat de meer bijzondere bepalingen ten behoeve der Consuls van andere volkeren, ook op die Nederlandsche ambtenaren van toepassing zijn.

De eerste Consul, door de Staten aldaar benoemd, was J. A. C. HEINEKE met den titel van Agent der commercie [1]).

Onder die overeenkomsten, welke door de zoo even genoemde bepalingen ook voor de Consulaire Agenten van Nederland geldig werden, behoort voornamelijk als de meest uitvoerige: »la convention entre le Roi Très-Chretien et les États Unis de l'Amérique, à l'effet de déterminer et fixer les fonctions et prérogatives des Consuls et vice-Consuls respectifs, signée à Versailles 14 Novembre 1788 [2]).

Omtrent de voortdurende kracht van het Tractaat van 1782, trots alle verandering van regeringsvorm, door de Nederlandsche Republiek sedert ondergaan, schreef GORDON

---

[1]) Zie hiervoren p. 27, het besluit over »de creatie van den post van een Agent Commercieel in N. America, in de notulen m. a. d. 22 Nov. 1798."

[2]) A. MIRUSS, a. w. p. 330.

in 1827 » There has been, but one treaty with the Government of the Netherlands. That Government has assumed many shapes during the progress of the French revolutions but the treaty has survived them all and is now considered in force between the parties [1]."

In 1814 is de hier te lande uitgevaardigde verordening op het Consulaat, ook den Consuls in Noord-America als rigtsnoer toegezonden.

In het ten jare 1839, met de Vereenigde Staten aangegaan verdrag van handel en scheepvaart, werd onder anderen bepaald, als volgt:

» It is further agreed between the two contracting parties that the Consuls and vice-Consuls of the United States in the ports of the Netherlands in Europe and reciprocally the Consuls and vice-Consuls of the Netherlands in the ports of the said States *shall continue* to enjoy all privileges, protection and assistance, as may be usual and necessary for the duly exercising of their function, in respect also the deserters from the vessels wether public or private of the countries."

Dit tractaat werd voor den tijd van 10 jaren gesloten en zoude zonder opzegging 12/m. te voren, telkens als voor nog één jaar verlengd beschouwd worden [2].

---

1) Digest of American Law p. 753, notes 2 D. (pag. 195).

2) Zie dit Tractaat nu nog van kracht in het Recueil DE MARTENS et DE CUSSY (art. 3), D. V, p. 1.

Omtrent de beginselen, welke men met betrekking tot de vreemde Consuls in America aankleeft, zijn merkwaardig de art. 8, 9 en 10 van de overeenkomst tusschen Noord-America en Denemarken (26 April 1826 [1]).

Hoewel over en weder de bevoegdheid toegekend werd om Consuls en vice-Consuls aan te stellen, behield men zich echter voor, sommige plaatsen uit te zonderen.

Het exequatur wordt gratis afgegeven en bekend gemaakt; uit kracht van hetwelk zij door alle autoriteiten, overheden en bewoners in hun district moeten worden geëerbiedigd.

De Consuls en de personen aan hunne dienst verbonden, genieten, zoo zij namelijk geene inboorlingen zijn van het land der Consulaire residentie, vrijstelling van alle landsdienst, en vrijdom van alle »taxes, imports and contributions," met uitzondering van hetgeen zij wegens hunnen handel of grondbezit zouden moeten betalen; eene bepaling, waaraan alle inwoners, zoowel inboorlingen als vreemdelingen gelijkelijk zijn onderworpen; blijvende de Consuls in al het overige *in every thing besides subject to the laws of the respective States*.

---

[1]) Zie omtrent de algemeene beginselen betreffende de Consuls in de Ver. Staten van N.-America, voornamelijk aangaande het regtsgebied, Commentaries on the Constitution of the United States by JOSEPH STORY (Boston, Cambridge 1833), vol. 3, p. 522—525, § 1654, § 1657.

De archiven en papieren van het Consulaat zijn onschendbaar; geene overheid mag onder welk voorwendsel ook, deze in beslagnemen of doorzoeken [1]).

Nog is onder de jongst gesloten tractaten, dat met Hanover van 10 Junij 1846 en vooral art. 9 ook voor de Nederlandsche Consuls van belang, de inhoud, door MARTENS en DE CUSSY medegedeeld, komt hierop neder [2]).

»Les Consuls, vice-Consuls, Agents et vice-Agents commerciaux auront, en cette qualité, le droit d'être juges arbitres dans les différends qui pourront s'élever entre les patrons et les équipages des navires appartenant à la nation dont les intérêts leur sont confiés, et ce sans l'intervention des autorités locales, à moins que la conduite des équipages ou du capitaine n'ait été de nature à troubler l'ordre et la tranquillité du pays, ou que les Consuls, vice-Consuls, Agents ou vice-Agents commerciaux ne requièrent l'assistance desdites autorités pour mettre leurs décisions à exécution ou en maintenir l'autorité.

Il est toutefois entendu, que ce jugement ou arbitrage spécial ne privera pas les parties en litige du droit d'en appeler, à leur retour, aux autorités judiciaires de leur propre pays.

Les susdits Consuls, vice-Consuls, Agents et vice-Agents

---

1) Digest of American Laws. p. 815.

2) Recueil T. V, p. 659. Zie ook Gesetzsammlung für das Königreich Hannover 1847, N°. 14.

commerciaux sont autorisés à requérir l'assistance des autorités locales pour rechercher, arrêter et emprisonner les déserteurs des navires de guerre et marchands de leur pays.

Ils s'adresseront à cet effet aux tribunaux, juges et fonctionnaires compétents; ils réclameront lesdits déserteurs par écrit, en prouvant par les registres du navire, les rôles d'équipages ou par tout autre document authentique, que les individus réclamés faisaient partie des équipages. La réclamation étant appuyée de cette manière, l'extradition ne pourra être refusée.

Ces déserteurs arrêtés seront remis à la disposition des Consuls, vice-Consuls, Agents et vice-Agents commerciaux, et pourront être écroués dans les prisons publiques à la requête et aux frais de ceux qui les réclameront, afin d'être dirigés sur les navires auxquels ils appartiennent, ou sur d'autres navires du même pays. S'ils ne sont pas renvoyés dans les trois mois à partir du jour de leur arrestation, ils seront mis en liberté et ne seront plus arrêtés pour la même cause. Cependant, si le déserteur s'est rendu coupable d'un crime ou délit, son extradition sera différée, jusqu'à ce que le tribunal devant lequel sa cause sera pendante, aura prononcé sa sentence, et que celle-ci aura été mise à exécution [1]".

---

1) Zie, omtrent de certificaten vereischt bij den invoer van koopwaren en af te geven door den Consul van de Vereenigde Staten, de be-

In het tractaat van 18 September 1840 [1]) tusschen den Koning der Nederlanden en de toenmalige Republiek van Texas gesloten, thans bij de Vereenigde Staten van Noord-Amerika ingelijfd sedert 1845 (19 Junij), hield art. 14 eenige bepalingen wegens de over en weder aan te stellen Consuls en vice-Consuls in.

§ 21.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN MEXICO. — COLUMBIA.

Tijdens de vereeniging van België en Noord-Nederland, en met den wensch om aan de voortbrengselen der nijverheid, eenen nieuwen uitweg te verzekeren, zocht de regering de voorwaarden van een gunstig handelsverkeer met de opkomende Staten in Centraal- en Zuid-Amerika te treffen en bediende zich tot dat einde van de tusschenkomst van haren Ambassadeur bij het Hof van Groot-Brittannië, wijlen Mr. A. R. FALCK.

Het tractaat van 24 Dec. 1827 [2]) met Mexico (art. 13), alsmede dat van 1 Mei 1829 met Columbia, beide te Londen geteekend, bevatten omtrent de wederzijdsche aanstelling van Consuls in die landen de volgende overeenkomst [3]):

---

kendmaking in dato 12 Mei 1851, door den Consul C. GÖETHE BAYLOR, in het Handelsblad van 14 Mei daaraanvolgende geplaatst.

[1]) Zie Staatsblad N°. 21, a°. 1840, Recueil DE MARTENS et DE CUSSY, T. V, p. 55.

[2]) Staatsblad 5 Mei 1828, N°. 27.

[3]) Zie Nouveau Recueil DE MARTENS, T. IX, p. 576.

»Il sera libre à chacune des parties contractantes de nommer des Consuls pour la protection du commerce, qui pourront resider sur le territoire de l'autre; cependant aucun Consul ne pourra exercer ses fonctions comme tel, avant d'avoir été approuvé et admis dans la forme usitée par le gouvernement sur le territoire duquel il residera. Chacune des parties contractantes pourra excepter de la residence des Consuls, tels endroits particuliers ou elle ne jugera pas à propos de les admettre.

Art. 24. . . . . . les Consuls dans les possessions de S. M. le Roi des Pays-Bas, jouiront de toutes prérogatives, exemptions et immunités accordées ou à accorder ulterieurement, aux agents de même rang de la nation la plus favorisée.

. . . . les Consuls de sa dite Majesté, jouiront, de toutes les prerogatives exemptions et immunités dont. . . . les Consuls de . . . . jouissent dans le Royaume des Pays-Bas."

§ 22.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN BRAZILIË.

Zoolang Brazilië eene kolonie van Portugal was, moest de vestiging van Consuls in die overzeesche bezitting, naar de algemeen heerschende begrippen van staatshuishoudkunde geacht worden uitgesloten te zijn. Daarom ook werden in het boven aangehaald Tractaat van 12 Juni 1641 (Art. 34) zoodanige ambtenaren van Portugal enkel in de Europesche havens toegelaten (»in omnibus portibus sitis in Europa.")

Doch sedert de erkende onafhankelijkheid van Brazilië, tot keizerrijk verheven, is een tractaat van 20 December 1828 te Rio-Janeiro met den Koning der Nederlanden aangegaan [1]).

Artikel 12 bepaalt omtrent de Consuls het volgende:

Chacune des parties contractantes pourra nommer des Consuls, afin de résider sur le territoire de l'autre, pour la protection du commerce: mais avant que quelque Consul exerce ses fonctions comme tel, il devra être approuvé et admis dans la forme usitée par le gouvernement sur le territoire duquel il devra résider, tandisque chacune des deux parties se réserve le droit d'excepter de la résidence de Consuls tels points particuliers sur lesquels elle ne juge pas expédient de les admettre.

Les Agents diplomatiques et les Consuls du Brésil dans les possessions de S. M. le Roi des Pays-Bas, jouiront de toutes les prérogatives, exemptions et immunités qui sont ou seront accordées ultérieurement aux agents du même rang *de la nation la plus favorisée.* Et réciproquement les Agents diplomatiques et les Consuls du roi jouiront, sur le territoire de S. M. l'empereur du Brésil, de toutes les prérogatives, exemptions et immunités dont les Agents diplomatiques et Consuls du Brésil jouiront dans le royaume des Pays-Bas."

---

[1]) Recueil DE MARTENS et DE CUSSY, T. IV, p. 199.

§ 23.

NEDERLANDSCH CONSULAAT IN CHINA.

De pogingen tot het aanknoopen van handelsbetrekkingen met het Hemelsche Rijk klimmen reeds op tot 1594; later zijn zij in 1601 herhaald, en de gezantschappen derwaarts in dien tijd afgevaardigd, hebben den Nederlanders tot 1700 eenen vrijen handel op Tonquin en de vestiging van Factoryen verschaft. Ten tijde van KLUIT [1]) echter was alleen de haven van Canton nog toegankelijk.

Thans zijn door de bemoeijingen der Engelschen de plaatsen, voor de Europesche kooplieden en schepen geopend, tot op vijf vermeerderd en met opzigt tot het Consulaat belangrijke bepalingen vastgesteld.

Art. 8. van het additioneel verdrag van 8 Oct. 1843 te Hoo-Mun-Chai gesloten, houdt de volgende vrij algemeene gelijkstelling in:

»Toutes les puissances étrangères, dont les sujets ou citoyens ont, jusqu'à ce jour fait le commerce à Canton, sont admis dans les *cinq* ports désignés, aux mêmes termes et conditions que les sujets Anglais.

De tot ons onderwerp betrekkelijke bedingen in het vroeger Tractaat van 29 Aug. 1842 voorkomende luiden aldus:

---

[1]) KLUIT t. a. p. § 372, cap. V, pag. 341.
[2]) MARTENS et DE CUSSY, T. V, p. 215—218.

Art. II. His Majesty the Emperor of China agrees that British subjects, with their families and establishments, shall be allowed to reside, for the purpose of carrying on their mercantile pursuits without molestation or restraint, at the cities and towns of Canton, Amoy, Foochowfoo, Ningpo, and Shanghai; and Her Majesty the Queen of Great-Britain, etc., will appoint Superintendents, or Consular Officers, to reside at each of the above-named cities or towns, to be the medium of communication between the Chinese authorities and the said merchants, and to see that the just duties and other dues of the Chinese Government, as hereafter provided for, are duly discharged by Her Britannic Majesty's subjects.

Art. XI. It is agreed that Her Britannic Majesty's Chief High Officers, shall correspond with the Chinese High Officers, both at the capital and in the provinces, under the term »communication" the subordinate British Officers and Chinese High Officers in the provinces, under the terms »statement" on the part of the former, and on the part of the latter, »declaration;" and the subordinates of both countries on a footing of perfect equality; merchants and others not holding official situations, and therefore not included in the above, on both sides, to use the term »representation" in all papers adressed to, or intended for the notice of, the respective Governments.

Traité supplémentaire du 8 *Octobre* 1843, *conclu à Hoo-Mun-Chai* [1]).

Préambule. — Les articles du *traité supplémentaire* sont obligatoires, comme s'ils avaient été insérés au *traité* original de paix et d'amitié perpétuelle.

Art. I. Le nouveau *tarif* est en vigueur dans les cinq ports de Canton, Foo-Cho-Foo (Fu-Chow), Amoy, Ning-Po et Shang-Haï.

Art. II. Les *règlements généraux* pour le commerce sont en vigueur dans les *cinq* ports précités.

Art. III. L'application des peines et saisies, prononcées par l'article 3 des *règlements généraux* pour le commerce, appartient au gouvernement chinois.

Art. IV. Les négociants anglais ne peuvent faire le commerce que dans les *cinq* ports désignés à l'article 1er.

Les bâtiments de commerce anglais ne peuvent entrer dans aucun autre port ou sur aucun autre point en Chine. S'ils y entrent, en contravention au présent article, les auorités chinoises sont autorisées à saisir et confisquer à la fois bâtiment et cargaison.

Sera puni conformément à la loi chinoise tout sujet chinois convaincu d'opérations de commerce clandestines avec des négociants anglais dans un port ou sur point, en Chine, autre que ceux précédemment désignés.

---

1) MARTENS et DE CUSSY, T. V, p. 363—366.

Art. V. L'article 4 des *règlements généraux* pour le commerce est applicable aux deux parties contractantes.

Art. VI. Les négociants anglais et autres, résidant ou touchant aux *cinq* ports désignés, ne pourront pénétrer dans le pays environnant, au delà de certaines limites que fixeront les autorités locales et les Consuls, et sous aucun prétexte quelconque d'opération de commerce.

Tout individu, quels que soient son rang, sa position ou sa profession, qui, en contravention au présent article, pénétrera dans le pays, sera arrêté et livré au Consul anglais pour subir la peine prescrite (*suitable*).

Art. VII. Les sujets anglais et leurs familles peuvent, conformément au traité de paix et d'amitié perpétuelle, résider dans les differents ports désignés à l'article 1.

Il sont autorisés à acheter ou à louer des terrains et des maisons aux conditions justes et équitables qui règlent cette espèce de transactions entre Chinois, sans exaction de part ni d'autre.

Les terrains et les maisons qui seront ainsi vendus ou loués seront l'objet d'un régime spécial fixé par les autorités locales, de concert avec les Consuls.

Extrait des règlements généraux pour le commerce anglais dans les cinq ports chinois ouverts au commerce.

Agents Consulaires en sous-ordre. — Art. XII. Sur chaque point désigné pour le mouillage des bâtiments anglais,

il sera établi un agent consulaire en sous-ordre, dont la bonne conduite sera constatée, pour exercer la surveillance convenable sur les marins et autres individus.

Il fera tous ses efforts pour prévenir les querelles entre les marins anglais et les gens du pays. C'est un point de la plus grande importance.

Si malheureusement une querelle survient, il fera également son possible pour la terminer amiablement.

Quand des matelots descendront à la côte pour se promener, des officiers devront être chargés de les accompagner, et ces officiers seront responsables des désordres qui pourront survenir.

Les officiers chinois ne pourront empêcher les gens du pays de s'approcher des navires, pour vendre, aux matelots du bord, des effets d'habillement et toutes autres choses à leur usage.

Querelles et discussions entre les sujets anglais et chinois. Art. XIII. Toutes les fois qu'un sujet anglais aura quelque motif de plainte contre un Chinois, il devra d'abord se rendre au Consulat, et exposer son grief.

Le Consul procèdera à une enquête sur l'affaire, et ne négligera rien pour l'arranger amiablement.

De même, quand un Chinois aura un motif de plainte contre un sujet anglais, le Consul devra recevoir la plainte avec un égal intérêt, et chercher à terminer l'affaire par un arrangement amiable.

Si un négociant anglais a besoin de recourir aux autorités chinoises, son recours devra passer par le Consul, qui appréciera s'il est convenablement formulé, et qui, dans le cas contraire, en fera modifier la teneur ou refusera de le transmettre.

Si malheureusement il survient une querelle de telle nature que le Consul ne puisse l'arranger amiablement, cet agent requerra l'assistance d'un employé chinois avec lequel il examinera l'affaire et statuera selon l'équité.

En ce qui concerne la punition des crimes commis par des Anglais, le gouvernement anglais fera les lois nécessaires pour arriver à ce but, et le Consul recevra les pouvoirs convenables pour les faire appliquer.

Les crimes commis par des Chinois seront jugés et punis selon la loi chinoise, dans la forme arrêtée par les négociations ouvertes, à Nankin, après la conclusion de la paix.

Croisières du gouvernement anglais dans les ports. — Art. XIV. Un croiseur du gouvernement anglais mouillera dans chacun des cinq ports, pour que le Consul puisse avoir les moyens de contenir les matelots et autres individus et de prévenir les désordres.

Le Consul résidant informera régulièrement le chef de la douane de l'arrivée et du départ des croiseurs de son gouvernement, pour le mettre à même de prendre les mesures convenables.

Caution à fournir par les bâtiments de commerce anglais. — Art. XV. Il était d'usage, jusqu'à ce jour, quand un bâtiment de commerce anglais entrait dans le port de Canton, qu'un marchand *hong* chinois se portât caution pour lui, et tous les droits et charges étaient acquittés par ce marchand-caution.

Ces marchands-caution étant aujourd'hui supprimés, il est bien entendu que le Consul anglais sera la caution de tous les bâtiments de commerce anglais qui entreront dans l'un des cinq ports précédemment désignés.

Eindelijk zijn nog in het begin van October 1843 de voordeelen, door Engeland verworven, door de Chinesche regering gemeen verklaard, aan alle natiën zonder onderscheid.

TWEEDE AFDEELING.

OVERZIGT DER NOG VERBINDENDE REGLEMENTAIRE BEPALINGEN

VOOR DE

NEDERLANDSCHE CONSULS.

Wij hebben in de eerste afdeeling den oorsprong en de ontwikkeling van het Consulaat in 't algemeen, met name van het Nederlandsche, historisch nagegaan, de onderscheidene verdragen en overeenkomsten, op welke deze instelling rust, alsmede de daaromtrent gevestigde beginselen aangewezen. Wij zullen nu de meer bijzondere verordeningen, voor de Nederlandsche Consuls geldig, in verband met het doel en den aard van hunne commissie, en met het oog op de voorschriften der burgerlijke en handelswetgeving, zoo beknopt mogelijk ontvouwen en uiteenzetten.

Vooraf meenen wij te moeten stellen, dat ons onontbeerlijk voorkomt de kennis der verschillende tractaten,

14

met onze regering en die waar de Consuls gevestigd zijn, gesloten. Tot dat einde zijn zeer bruikbaar de beide verzamelingen, in de jongstverloopen jaren verschenen, getiteld:

»Recueil de traités de commerce et de navigation de la France avec les puissances étrangères, depuis la paix de Westphalie en 1648; suivi du recueil des principaux traités de même nature, conclus par les puissances étrangères entre elles, depuis la même époque, par M. le comte D'HAUTERIVE et M. le baron FERD. DE CUSSY, Paris chez REY et GRAVIER 1834 et années suivantes.

»Recueil manuel et pratique de traités, conventions et autres actes diplomatiques sur lesquels sont établis les relations et les rapports existant aujourd'hui entre les divers états souverains du globe, depuis l'année 1760 jusqu'a l'époque actuelle par MM. le B[n] CH. DE MARTENS et le B[n] FERD. DE CUSSY, cinq vol." [Leipzig BROCKHAUS 1846].

Voorts behooren de Consuls volstrekt de volgende Nederlandsche reglementen en verordeningen te kennen:

A. Reglement voor onze Consuls in de havens en koopsteden buiten 's lands, in dato 22 Januarij 1814, bevattende 32 artikelen. Verder: het Kon. Besluit 2 Junij 1816 tot ampliatie van het 14[de] artikel van gemeld reglement; het Kon. Besluit van 26 October 1814, ter ampliatie van art. 16, en het tarief, (Kon. Besl. 2 Junij 1816) waar-

naar de Consuls in de havens en koopsteden buiten 's lands (uitgezonderd de havens en koopsteden in de Levant en de Middellandsche Zee, Cadix hieronder begrepen) zullen mogen heffen consulaatregten. Welk tarief is geamplieerd en gewijzigd bij Kon. Besluiten van 30 Januarij en 31 Julij 1817 en 3 Maart 1821.

B. Kon. Besl. van 24 Januarij 1816, omtrent het Commissiegeld voor diensten ten behoeve van 's Rijks schepen.

C. Reglement voor de Nederlandsche Consuls in de havens en koopsteden van de Middellandsche Zee, Cadix, Seville, St. Lucar en de Mogadoorsche Kusten daaronder begrepen, in dato 3 April 1818 met bijgevoegd tarief voor de heffing der Consulaatregten.

D. Wet van 14 Maart 1819 over de algemeene bepalingen op het stuk der zeebrieven en Turksche paspoorten. Staatsblad nº. 12 (Art. 15, 16, 18, 31—36). Voorts: het Kon. Besl. van 26 Maart 1820 tot nakoming van art. 37 der evengenoemde wet tot regeling der boete en verbeurdverklaringen, bij art. 16, 18, 34 en 35 bepaald.

Wet van 8 Augustus 1850 ter wijziging van artikel 3 al. 2 en ter ampliatie van art. 8 van de wet van 14 Maart 1819.

E. Kon. Besl. van 28 December 1837, omtrent den doortogt van landverhuizers Staatsblad nº. 81; bij Kon. Besl. van 18 April 1839 geamplieerd.

F. Kon. Besl. van 17 April 1842, omtrent den uniform

der Consuls-Generaal, Consuls, Vice-Consuls der Nederlanden in vreemde gewesten.

G. De algemeene bepalingen voor de wetgeving van het Koningrijk der Nederlanden. De eerste en tweede titel, de tweede en vijfde afdeeling van den derden titel van het Burgerlijk wetboek. Het wetboek van Koophandel.

F. Het Kon. Besluit omtrent vrijdommen van belastingen, welke vreemde Consuls hier te lande genieten, in dato 5 Junij 1822, bij hetwelk het beginsel van reciprociteit is aangenomen; weshalve het tot verklaring dient der voorregten en vrijstellingen waarop onze Consuls buiten 's lands aanspraak hebben.

Tot handboeken voor de kennis der regten en pligten, aan het Consulaat verbonden zijn zeer aan te bevelen:

1°. Traité du Consulat par le Commandeur JOSE RIBEIRO DOS SANTOS Consul-General et le Docteur JOSE-FELICIANO DE CASTILHO BARRETO Vice-Consul. 2 vol. Hamburg 1839.

2°. Dictionnaire ou manuel lexique du Diplomate et du Consul par le Baron F. DE CUSSY 1846. Leipzig BROCKHAUS.

3°. Manuel pratique du Consulat par F. A. DE MENSCH 1846.

4°. DE MILTITZ, Manuel des Consuls.

§ 1.

AANWIJZING VAN DE VOORNAAMSTE PLIGTEN DER CONSULS.

De Consuls in de zee- en handelplaatsen zijn gehouden, zoo veel in hun vermogen is, de regten der Nederlandsche

kooplieden en zeevarenden te bevorderen en te handhaven; alsmede te waken voor de getrouwe vervulling der overeenkomsten van handel- en scheepvaart. Zij zijn verpligt, 1°. kennis te nemen van alle Nederlandsche schepen, die in de havens van hunne residentie binnenloopen of uitzeilen; 2°. het oog te houden over de Nederlandsche onderdanen, zonder zich evenwel aan deze, of aan de handelaren of schippers als zaakverzorgers te mogen opdringen; even eens is het hun ten strengste verboden, zich over die personen of hunne goederen eenigen magt aan te matigen, zoo zij niet uitdrukkelijk daartoe worden geroepen. De geschillen tusschen onderdanen van hunne natie mogen zij met toestemming der beide partijen door minnelijke schikking beslechten. Ter verdediging van de regten, personen, goederen en schepen van Nederlanders moeten zij omzigtig en met beleid, naar gelang der omstandigheden, de noodige middelen, hetzij in persoon of bij geschrifte aanwenden bij de overheden van hun ressort; verder attesten afgeven, verklaringen bevestigen en berigten geven, op den voet als bij de reglementen voorgeschreven is.

Ten opzigte der plaatselijke overheid en der verdere ambtenaren, moeten de Consuls zich steeds bescheiden gedragen; geene aanleiding geven door te hoog opgevoerde eischen, tot onaangenaamheden tusschen de wederzijdsche regeringen, ofschoon zij wel moeten toezien, dat de voorregten en rang door tractaten of het gebruik aan

hunne betrekking toegekend, ongeschonden blijven voortduren [1]).

Aanmerkingen.

A. Zoodra de Consuls hunne commissie hebben ontvangen, vragen zij door tusschenkomst van den Gezant, of, bij diens ontstentenis, regtstreeks [2]) aan de regering, bij welke zij aangesteld worden, hunne toelating. Deze wordt hun verleend bij acte, gemeenlijk *exequatur* en in de Levant *barat* [3]), genaamd.

Eerst na het verleenen van dit verlof, beginnen de functiën van den Consul, daar de regering, bij welke het wordt aangevraagd, het regt heeft te weigeren. Bij sommige tractaten is dit uitdrukkelijk als beginsel aangenomen [4]). De vormen van dit stuk verschillen naar de onderscheidene plaatsen, en eenigzins naar den rang der Consuls; de kosten zijn, met uitzondering van eenige weinige landen, met name in de Levant, gering [5]). Na hetzelve ontvangen te

---

1) Art. 4, 7, 8, Kk. Bb. 2 Junij 1816, 3 April 1818.

2) DE FLASSAN, Hist. de la diplomatie française: »Les Consuls, par suite de l'absence ou de l'éloignement du Ministre de leur nation, s'addressent au cabinet du Souverain."

3) *Exequatur*. *Barat*, »décision du gouvernement local par la quelle les Consuls sont reconnus en leur qualité et admis à l'exercice des fonctions de leur charge." DE CUSSY, Dict. du Consul in voce.

4) Tractaat tusschen Nederland en Mexico 1827, Columbia 1829, Nederland en Sicilië 1753, Nederland en Brazilië 1828.

5) RIBEIRO en BARRETO, t. a. p. p. 226—234, deelen deswege eenige officiele bescheiden mede.

hebben doen zij zich, door vertooning daarvan en van hunne acte van aanstelling, bij de geconstitueerde magt van hunne residentie [1]), d. i. de onmiddellijke overheid, als Consul erkennen.

B. De Consuls mogen zonder vergunning des Konings geen Consulaat van eene andere Mogendheid aannemen [2]).

C. De Consuls mogen zich niet van hunnen post verwijderen zonder verkregen toestemming van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken of van de Legatie, waartoe zij behooren, mits nogtans zorg dragende, dat de dienst er niet onder lijde [3]).

§ 2.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL BIJ AANKOMST, OF VERTREK VAN NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

De Consuls moeten alle goede diensten, welke in hunne magt zijn, aan de schippers en equipage van de Nederlandsche natie bewijzen; hun bij onkunde der landtaal, ten tolk verstrekken, alsmede, bij onbekendheid met de wetten, tot voorspraak bij de verschillende ambtenaren en collegiën [4]). Bij aankomst van schepen, onder Nederlandsche

---

1) Art. 2 en 3, Kk. Bb. v. 1816—1818.

2) Art. 23 der Kk. Bb. Zie HEFFTER, das Europ. Völkerrecht, erstes Buch, p. 106, § 59, Völkerrechtliche Natur des Unterthanen-Verhältnisses.

3) Art. 24 der Kk. Bb.

4) Art. 6 der Kk. Bb.

vlag varende, in de havens van hun ressort, moeten de Consuls zich door de schippers doen vertoonen, de zeebrieven en monsterrollen, en opgave vragen zoo van de plaats en tijd van hun vertrek als van hunne bestemming en van den aard der lading; van welk een en ander zij, in een daartoe bestemd register, naauwkeurige aanteekening houden [1].

De extracten uit het scheepsjournaal betreffende geboorte en overlijden, hun door de schippers overhandigd, bewaren zij in hunne archiven en zenden een door hen gelegaliseerd afschrift aan het Departement van Marine [2].

Aanmerkingen.

A. Bij het verschijnen van den schipper in het Consulaat, hetgeen uiterlijk binnen 3 maal 24 uren na zijne aankomst moet geschieden, legt hij, behalve het reeds genoemde, zijn journaal over, waarop de Consul het *exhibitum* plaatst ten bewijze, dat de gevorderde verklaring door den schipper is afgelegd, inhoudende:

1°. De plaats en den tijd van diens vertrek.

2°. Den gehouden koers.

3°. De gevaren, welke hij geloopen heeft, de ongeregeldheden welke aan boord hebben plaats gehad en andere merkwaardige omstandigheden [3].

---

1) Art. 5 der Kk. Bb.

2) Art. 36 en 60 B. W.

3) Zie art. 379, 380, 381 en 383, Wb. v. K. In sommige landen

De scheepsverklaring is reeds zeer oud, en werd in de Wisbysche zeeregten (art. 20, 23 en 38). ook in de Guidon de la mer chap. V, art. 1 gevonden [1]). Zij behoort tot de algemeene regten van de zee, en komt onder verschillende namen voor: in den Oceaan heet zij *rapport*, *attestation;* in de Noord- en Oostzee *zeeverklaring*, *scheepsverklaring*, *zeeprotest;* in Italië *prova di fortuna;* in Engeland *protest* of *protest against the sea*, men zoude in het *protest* meer de verklaring van den schipper, in het *rapport* of de *attestation* die van de equipage kunnen zien. De gebruikelijke onderscheiding is in *gewone* en *buitengewone* scheepsverklaringen ; de eerste moet altijd plaats vinden, en is eigenlijk een maatregel van politie en toezigt over de schippers.

B. De Consul heeft de bevoegdheid officieren en scheepsvolk van hunne verbindtenis te ontslaan, zoo de schipper hen mishandelt of spijs of drank mogt onthouden hebben [2]).

C. Aan de oorlogschepen moeten zij in hun ressort alle

---

is op het verzuim of de weigering van die verklaring, eene boete bepaald.

[1]) ÉMÉRIGON, Droit Commercial, T. II, p. 87.

[2]) Verg. art. 397 Wb. v. K. (monsterrol),
art. 403 » » (levensonderhoud),
art. 436/437 » » (loon bij ontslag om wettige redenen)
art. 440 » » (weigering tot dienst prestatie),
art. 444 al. 2.

mogelijke dienst bewijzen, en de bevelhebbers behulpsaam zijn in hetgeen hunne zending kan bevorderen [1]).

D. De autorisatie van den Consul wordt vereischt, indien de schipper gedurende de reis vertimmeren wil, zeilen, touwen, ander scheepstoebehooren of levensmiddelen aankoopen of in andere dringende behoeften moet voorzien; zij kan alleen verleend worden zoo de afstand of andere omstandigheden beletten, de *orders* van eigenaren van schip of lading te vragen en de noodzakelijkheid blijkt uit eene verklaring, door de voornaamsten van het scheepvolk onderteekend. Gelijke magtiging wordt gevorderd, indien de schipper tot goedmaking der kosten geld op bodemerij moet opnemen.

Men behoort vooral acht te geven, dat alleen in geval de noodige fondsen ontbreken, en geene wissels op den eigenaar of boekhouder van het schip te plaatsen zijn, verlof tot bodemerij op schip en toebehooren, des noods op de lading mag gegeven worden. Zoo echter deze opneming geheel of gedeeltelijk onmogelijk is, kan men eerst magtigen tot verkoop van koopmanschappen ten beloope van de benoodigde som.

In het algemeen mag bodemerij gesloten worden: 1°. op de casco of kiel van het schip, 2°. op de takelaadje en

---

[1]) Art. 19 der Kk. Bb.

[2]) Art. 372, 579, 574 Wetb. v. Kooph.

verdere scheepstuig, 3°. op het oorlogstuig en de victualie, 4°. op de lading, 5°. op alle deze gezamenlijk of ieder afzonderlijk, 6°. op een bepaald gedeelte van elk derzelve. 7°. op de vrachtpenningen en de verwachtwordende winst behalve de uitzondering, welke onder de verbods- bepalingen nu volgen.

Daarentegen is bodemerij ongeoorloofd, 1°. op de soldij of reisgelden van matrozen of zeelieden, 2°. op de te verdienen vracht alleen, 3°. op de verwachtwordende winst alleen of uitsluitend op beide te zamen.

E. Zeebrieven en Turksche paspoorten.

De zeebrief of zeepas, in het fransch congé, is eene, door de Regering afgegeven verklaring ten bewijze van de nationaliteit, behelzende de namen van de reeders, van den schipper en het schip; de beschrijving en bestemming van hetzelve. De wet van 14 Maart 1819 (Staatsblad n°. 12) regelt de uitgifte en de formaliteit daartoe betrekkelijk.

Naar luid van deze wet werden alleen aan schepen in Nederland gebouwd dusdanige brieven verleend. Dit regt is bij de wet van 8 Aug. 1850, Staatsblad n°. 49 ook tot buiten 's lands gebouwde schepen uitgestrekt.

Art. 18 van eerstgemelde wet bepaalt eene boete op het niet doen viseeren door den Nederlandschen Consul, ten bedrage van één gulden per last.

De Consuls zijn verpligt, krachtens art. 16 te waken, dat geene kwade trouw met de zeepassen gepleegd

worden; de daarop gestelde boete is, behalve de onteerende straf, *f* 3000.

De verdeeling dier boete is geregeld bij Kon. Besluit van 26 Maart 1820. Is de overtreding geconstateerd door den Consul in vreemde havens, zoo competeert hem vijftig honderdste.

Turksche paspoorten zijn de eenige welke in de Middelandsche zee en bij de Barbarijsche Mogendheden gelden, de deswege in acht te nemen verordeningen zijn bij dezelfde wet van 1819 vastgesteld. Blijkt het bij het visa, dat die paspoorten verjaard zijn, 3 jaren zijn dezelve van waarde, zoo wisselen de Consuls die tegen nieuwe in en zenden de oude aan de Directie van in- en uitgaande regten en accijnsen. Het is niet geoorloofd, een Turksch paspoort aan een ander Nederlandsch onderdaan te leenen, te verhuren, over te doen; of het te gebruiken aan of voor een ander schip, dan op welks naam het geligt is. Alles op eene boete van 10,000 gulden, waarvan zoo de bekeuring door den Consul is geschied, hem, volgens art. 2 van het reeds genoemd besluit van 1820, 50/100 competeert.

§ 3.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL BIJ VERKOOP VAN SCHEPEN DOOR NEDERLANDERS BUITEN 'S LANDS.

Wanneer een Nederlander zijn schip in eene buitenlandsche haven verkoopt, zal de aldaar residerende Consul zorg

dragen, dat de zeebrieven dadelijk geroijeerd, doorgesneden en hem in dien staat worden ter hand gesteld, ten einde die over te zenden aan het bestuur, dat dezelve verleend en uitgegeven heeft, alles tot dat op dit stuk eenige nadere voorziening zal gemaakt zijn [1]).

Aanmerkingen.

De verkoop kan alleen geschieden in geval de schipper eene bijzondere volmagt of van den eigenaar of van de medereeders heeft (art. 376 Wb. v. K.), en bij wettelijk bewezen onbevaarbaarheid; elke andere verkoop is nietig en van onwaarde; daar tegen te waken behoort tot de verpligtingen van den Consul uit den aard van zijne betrekking.

De onbevaarbaarheid kan geacht worden dáár te zijn, wanneer b. v. de kosten tot het vertimmeren van het schip te hoog zouden loopen; dit wordt in Frankrijk bewezen door deskundigen [2]), op wier verslag de Consul al of niet de afkeuring van het schip uitspreekt. Ofschoon geene stellige voorschriften daaromtrent in onze wetgeving gevonden worden, schijnt men op grond, dat de Consul als wettelijke overheid der schippers geldt, deze of soortgelijke handelingen tot zijne bevoegdheid te kunnen

---

1) Art. 21 Kk. Bb. 22 Jan. 1814 en 3 April 1818.
2) Co. de Com. 414, 416.

brengen, en te beweren, dat langs dien weg het in art. 376 bedoeld wettelijk bewijs der onbevaarbaarheid geleverd wordt.

Wanneer een schip buiten 's lands verkocht wordt moet de zeebrief of Turksche pas door den schipper geroijeerd en doorgesneden aan den Consul tegen recepis worden overgegeven, die dat stuk aan de bevoegde autoriteit d. i. den Directeur-Generaal van in- en uitgaande regten en accijnsen opzendt; de boete bij verzuim is 5,000 gulden, waarvan bij bekeuring of ontdekking door den Consul, dezen, als voren 50/100 toegekend is bij art. 5, van het Kon. Besl. van 26 Maart 1820.

§ 4.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL BIJ SCHIPBREUK EN ANDERE ZEERAMPEN.

De Consul [1]), in welks ressort eenig Nederlandsch vaartuig schipbreuk lijdt, moet niet verzuimen de overblijfselen van hetzelve en de goederen der lading te doen redden en in veiligheid te brengen, makende van alles behoorlijke inventarissen, die hij zal doen toekomen aan de eigenaars of cargadoors; zullende hij voor zijne moeite de gewone koopmans-commissie erlangen. Maar indien de eigenaar [2]) zelf of een van zijne correspondenten en gevolmag-

---

1) Art. 131 der aa. Kk. Bb.

2) Ampliatie van art. 14 van het Regl. 22 Jan. 1814, K. B. van 2

tigden zich in de nabijheid bevindt, die de zorg voor de verongelukte lading en schip op zich neemt, zal de Consul zich daarmede niet verder bemoeijen dan de belanghebbenden van hem verzoeken zullen; noch kan hij in dat geval op de gemelde koopmans-commissie aanspraak maken.

Aanmerkingen.

A. Hier behoort nu het eigenlijk zeeprotest, d. i. de verklaring voor den Consul, dat zee, wind en weêr oorzaak van het ongeluk zijn, geenszins kwade trouw, schuld of nalatigheid van den schipper. Niet alleen bij schipbreuk, maar ook bij werping, schade of het binnenloopen in eene noodhaven is zulk eene verklaring noodig en moet binnen 24 uren na aankomst door den schipper met alle tegenwoordig zijnde officieren en scheepsgezellen worden afgelegd en met eede bevestigd. Een zoodanig protest dient als bewijs:

1°. ten behoeve van schipper en scheepsvolk;

2°. tusschen de reederij en de bevrachters;

3°. tusschen de geassureerden en assuradeurs;

4°. zoo het schip door onderscheide inladers bevracht is, tusschen hen onderling bij regeling der avarij.

B. Wanneer een schip met avarij binnenloopt in eene

Junij 1816 en art. 14 van het Regl. 3 April 1816, dat bovendien den schipper onder de personen opnoemt die door hunne zorg de bemoeijingen van den Consul uitsluiten.

buitenlandsche haven moet de avarij-grosse volgens art. 724 al. 5 door de aldáár bevoegde magt worden opgemaakt. Tot deze behooren de Consuls ingevolge art. 10 van de aa. Kk. Bb.; de Consul kan hiertoe echter deskundigen benoemen en beëedigen [1]).

C. Bij opbrenging, aanhouding of ophouding van een schip, moet de Consul den schipper behulpzaam zijn tot de reclame van schip en lading. In geval een schip wegens onvrijheid van vlag in eene haven, waar de Consul resideert, binnenloopt, zorgt deze voor eene veilige wijze van vertrek, hetzij onder convooi of anderzins.

D. Wanneer een oorlog mogt uitbarsten, moet de Consul acht geven of de Nederlandsche Staat neutraal zij of niet [2]).

In het eerste geval [3]) moet hij de bedingen raadplegen der tractaten, tusschen de in oorlog zijnde landen en Nederland gesloten. Als heerschende beginselen komen in aanmerking: dat onzijdige schepen naar de havens der strij-

---

1) Mr. J. C. VOORDUIN, Geschiedenis en beginselen der Nederl. Wetboeken. Wetb. van Koophandel, D. III, p. 508—513.

2) Zie HEFFTER, t. a. p. § 129, p. 217. JACOBSEN, Practisches Seerecht, T. I, p. 423.

3) Zie HEFFTER, t. a. p. dritter Abschnitt, p. 243, § 144. Die Neutralen u. ihre Rechte, § 151, Rechte der Neutralen in Ansehung des Handels. Zie ook hierover WHEATON, histoire des progrès du droit des gens. Verhandeling over het recht van Commercie enz. door Mr. A. PLOOS VAN AMSTEL J. G. (Amsteldam 1760, p. 182). BYNKERSHOEK, Quaest. Jur. Publ. Cap. IX de Statu belli inter non hostes.

dende Mogendheden mogen varen, met uitzondering van de geblokkeerde, en alle koopwaren aanvoeren, behalve hetgeen onder den naam van *contrebande* [1]) is verboden.

De regel *vrij schip, vrij goed* [2]), geldt ook dan, wanneer het geladene in een neutraal schip aan eenen onderdaan der krijgvoerenden vorsten behoort.

Onzijdige vaartuigen, zoo deze mogten aangehouden zijn, behooren spoedig te worden ontslagen. Bij neming van zoodanige schepen door kapers of bij ophouding door embargo en blokkade [3]), moet van die gebeurtenis terstond worden kennis gegeven aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken en aan den Gezant, aan wien de Consul ondergeschikt is, blijvende hij inmiddels bevoegd, zijne beste pogingen tot opheffing van het embargo aan te wenden. Dit een en ander, zooverre de Staat onzijdig blijft. Mogt daarentegen Nederland in den gevoerden krijg gewikkeld worden, zoo behoort de Consul zorg te dragen, dat niet

---

1) HEFFTER, t. a. p., p. 264, § 158, § 162. JACOBSEN, l. l. T. II, Abschn. 2, Cap. I.

2) PARDESSUS, Collect. des lois maritimes T. II, p. 273. DE GROOT, de Jure B. ac. P. III, c. 1, 5, 4, bevat een Nederlandsch gewijsde van 1438 omtrent de vrijheid van neutralen waren in vijandelijke schepen. Zie ook tractaat tusschen Engeland en de Vereenigde Nederlanden, 1 Dec. 1674, art. 8 en in dat van Noord-America en Nederland 1782, art. 12.

3) Zie JACOBSEN, Practisches Seerecht, T. I, p. 356 vgg. HEFFTER, t. a. p. § 154—158. WHEATON, Histoire des progrès etc. p. 84. Zie hierbij KARSEBOOM (Mr. F. F.), de navium detentione quae vulgo dicitur embargo 1840.

vóór of onmiddellijk na eene oorlogsverklaring, de Nederlandsche schepen en goederen worden genomen. Hij moet trachten hun een vrijen aftogt te verzekeren, onverminderd de nadere instructiën van zijne regering.

§ 5.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL TEN AANZIEN VAN SCHIPBREUKELINGEN, VAN ARME OF GEDESERTEERDE ZEELIEDEN.

De Consuls zijn verpligt, den schipbreukelingen of andere Nederlandsche zeelieden een behoorlijk paspoort tot terugkeer naar het vaderland uit te reiken; voorts te zorgen, dat zij door nationale schippers worden overgevoerd, hebbende zij de bevoegdheid deze daartoe te dwingen, en bij onwilligheid en weigering bij het Gouvernement aan te klagen. Indien echter wegens oorlog of eenige andere oorzaak, het transport ter zee ondoenlijk is, kunnen de Consuls hen over land zenden en hun voor 's Rijks rekening tien stuivers Hollandsch geld uitbetalen voor elken dag, dien zij zich onvermijdelijk moeten ophouden in eene stad of haven gedurende de reis en twee stuivers voor elk uur gaans van hunne residentie tot die van één hunner naastbij gevestigde ambtgenooten op den weg naar Nederland. In Engeland is dit onderhoud voor onze zeelieden en militairen geregeld op een shilling (*ƒ* 0,60). Ook op hen, die over zee gevoerd worden is deze tegemoetkoming van toepassing. Aan ieder aldus vertrekkend per-

soon moet op het hem verstrekt paspoort, aanteekening gelaten worden van de hem uitbetaalde gelden.

Bij weigering van matrozen weder aan boord te komen, nadat zij het zonder verlof verlaten hebben, roept de schipper de bevoegde magt in d. i. den Consul. In zoodanige gevallen moet de Consul de tractaten raadplegen tusschen de Nederlandsche regering en die van den Staat, waar hij resideert, gesloten omtrent de wijze, waarop de opvraging dier lieden behoort te geschieden. Tot voorbeeld kan strekken de overeenkomst tusschen Nederland en Zweden van 29 Mei 1827 [1]).

Art. 1. »Tout matelot ou individu quelconque, appartenant à l'équipage d'un vaisseau de guerre ou d'un bâtiment marchand de l'un des deux états qui déserterait dans un port situé dans les domaines de l'autre, pourra être reclamé, quels que soient les engagements qu'il aura contractés ailleurs, et il sera restitué, sans qu'il soit fait de distinction sous ce rapport entre des matelots natifs du pays auquel appartient le bâtiment, et ceux qui seraient nés dans un troisiéme pays quelconque, pourvu qu'il soit prouvé par les rôles qu'ils auraient fait partie de l'équipage au moment de l'arrivée du navire dans le port ou la désertion aurait eu lieu.

Art. 2. Sont exceptés de cette stipulation, les matelots qui seraient sujets de l'état dans le port du quel ils auraient

1) MARTENS et DE CUSSY, Recueil etc. p. 82 T. IV.

déserté, après avoir pris service à bord d'un bâtiment de l'autre nation. Des matelots de cette catégorie seront tenus à indemniser le capitaine ou l'armateur du bâtiment de toute perte constatée que ceux-ci auraient éprouvée par la suite de la désertion.

Art. 3. Pour éviter la perte de temps qu'entrainerait une correspondance diplomatique, il est convenu que les réclamations de la nature en question pourront être adressées directement par les capitaines ou maîtres de navire à l'autorité supérieure du lieu où la désertion aurait eu lieu. Cette réclamation devra être accompagnée du signalement de l'individu qui en serait l'objet, ainsi que de preuves suffisantes qu'il se trouvait inscrit sur les rôles de l'équipage.

Art. 4. L'autorité locale, à laquelle une pareille réclamation viendrait à être adressée, sera obligée de prendre toutes les mesures conformes aux lois existantes du pays, pour découvrir et arrêter les déserteurs et leur extradition s'effectuera moyennant le remboursement, à la charge du requérant, des frais qu'elle aura occasionnés. Si le déserteur se trouvait avoir commis quelque crime ou delit postérieurs à la désertion, il pourra être sursis à son extradition jusqu'à ce que le tribunal nanti de l'affaire ait rendu sa sentence et que celle-ci ait reçu son exécution."

Aanmerkingen.

A. In geval de in deze § bedoelde personen door een' anderen schipper worden overgevoerd en deze hen in geene dienstbetrekking kan bezigen, zal hem de tegemoetkoming als passage-geld worden uitgekeerd.

B. Indien de reis geschorst wordt buiten 's lands, moet de schipper aan de equipage *reisgeld* betalen boven het reeds verdiende loon en de schadeloosstelling in art. 411 Wb. v. K. bepaald; bij verschil over de begrooting van dat reisgeld, besluit de Consul; hij moet echter daarbij in aanmerking nemen:

1°. het bedongen loon;

2°. dat het reisgeld met het verdiende loon en de schadeloosstelling niet te boven ga de som, welk zoude uitbetaald zijn geworden bij het geheel volvoeren van de reis [1].

§ 6.

REGTSPRAAK DER CONSULS [2].

De Consuls in wier ressort verschil mogt ontstaan tusschen Nederlandsche schippers en equipage, onderzoeken spoedig, zonder opspraak, en beslissen; hebbende zij de bevoegdheid des noods den bijstand der plaatselijke over-

---

[1]) Vergel. 411, 412, 413, 414 Wetb. van K.

[2]) Art. 8 en 9 aa. Kk. Bb.

heid in te roepen om hunne uitspraak te handhaven en uit te voeren. Rijzen er twisten tusschen kooplieden, zoo moeten zij trachten die door hunnen invloed en de uiterste pogingen op eene minnelijke wijze bij te leggen en te vereffenen.

Aanmerkingen.

Bij geen gedeelte der Consulaire regten werd het onderscheid van plaats scherper opgevat dan bij de regtspraak. In de landen der Christenheid, arbitrale bevoegdheid (jurisdiction volontaire); in de Middellandsche zee algeheele magt tot regtspreken (jurisdiction contentieuse) in foro civili et criminali [1]).

Zeer duidelijk is in het reglement van 1814 art. 8 en 9 uitgedrukt, waartoe zich de Consul heeft te bepalen; de art. 8 en 9 van reglement in dato 1818 van denzelfden inhoud moeten vooral in verband met de tractaten gesloten met de daarbij genoemde Staten worden opgevat en vinden hunne wijziging in de beginselen in dezelve uitgesproken.

Het regt om vonnissen door de openbare magt te doen

---

[1]) Henrion de Pansey geeft de volgende definitie in het XIV hoofdstuk van zijne »Hist. de l'autorité judiciaire en France." Le juge exerce la jurisdiction contentieuse toutes les fois qu'il prononce sur des intérêts opposés après des débats contradictoires entre deux parties, dont l'une a cité l'autre à son tribunal. Tout ce qu'il fait sur la demande d'une seule personne ou sur celle de plusieurs d'accord entre elles et sans contradicteur, appartient à la jurisdiction volontaire."

ten uitvoerleggen behoort tot de regten der hooge Overheid. Men bezit de bevoegdheid slechts bij opdragt; de openbare acten behooren steeds den naam van hem, die de ten uitvoerlegging alleen kan bevelen, aan het hoofd te voeren; reden waarom, volgens PARDESSUS [1]), de regeringen de executoriale kracht aan vreemde acten of vonnissen ontzeggen. De volkenregterlijke betrekkingen, door de beginselen van welwillendheid en wederkeerigheid, ook door tractaten, of zelfs door de wetten van sommige Staten, eindelijk door het gebruik meer en meer ontwikkeld en getemperd, hebben uitzonderingen op den regel toegelaten, die zich evenwel niet verder uitstrekken dan tot de ten uitvoerlegging te doen gelasten door de regterlijk autoriteiten in het land, waar de vreemde acten of vonnissen moeten geëxecuteerd worden [2]). In Nederland is blijkens art. 431, W. v. B. R. het beginsel van reciprociteit niet gehuldigd. Maar de woorden der hiervoren medegedeelde art. »des noods den bijstand inroepen der plaatselijke overheid om het door hen besliste ten doen uitvoeren," leggen den Consuls de verpligting

---

1) PARDESSUS, Cours de droit Commercial, T. III, p. 63. FOELIX, Traité du droit International privé. Paris. 1843, p. 364. Mr. H. J. DYCKMEESTER, Handhaving van de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der Regterlijke Magt, tegen daarmede strijdende uitleggingen van art. 160 der Grondwet. (Jaarboeken van DEN TEX en VAN HALL, D. VIII, a°. 1846, pag. 286).

2) J. D. MEYER, Esprit, origine et progrès des institutions judiciaires, T. VI, p. 520.

op, om, naarmate de wetten, tractaten, of het gebruik in de plaats van hunne residentie dit voorschrijven, het gezag en de executie van hunne uitspraken, in welken vorm dan ook, te verzekeren. In Nederland zijn die vonnissen van kracht en kunnen daar worden ten uitvoergelegd, ingevolge de bevoegdheid, aan de Consuls bij het reglement opgedragen. In alle landen echter heeft, onafhankelijk van eenige overeenkomst of wet, het gebruik de geschillen tusschen schippers onderling, of tusschen deze en hunne equipage uitsluitend door de Consuls doen beregten; zelfs, waar de plaatselijke autoriteit wordt ingeroepen, verwijst deze gemeenlijk tot den Consul, terwijl de sterke arm zonder onderscheid van nationaliteit der wederspannigen verleend wordt, vermits de personen, in de monsterrol genoemd, vermoed worden te behooren tot de jurisdictie van het land, onder welks vlag zij varen.

Prijs en buit [1]). In verschillende landen zijn bijzondere regtbanken ter vereffening dier veelal netelige, en veelzijdige geschillen ingesteld en eenige werkzaamheden zijn de Consuls daarbij opgedragen. De uiteenloopende beginselen bij de voornaamste Natiën in dit stuk verkondigd, maken een beknopt zamenstel dier regelen zeer moeijelijk.

Soms is het den Consul vergund voor te zitten in eene vergadering van een gelijk aantal scheidsmannen benoemd

---

1) Zie JACOBSEN, Practisches Seerecht, 1803, Tit. II.

door den kaper en den genomene, om te oordeelen over de deugdelijkheid der opbrenging, behoudens hooger beroep tot den bevoegden regter. Soms wordt aan dat arbitraal vonnis de kracht van een' executorialen titel toegekend, onder borgtogt.

De voorloopige handelingen van den Consul bij het opbrengen van eenig schip door eenen kaper van zijne natie, kunnen tot de volgende worden gebragt.

De Consul begeeft zich terstond aan boord van de prijs verzegeld de luiken en inventariseert, hetgeen daarbuiten is. Hij verhoort den kapitein en het scheepsvolk en zendt alle stukken aan den bevoegden regter; wiens vonnis, hij aan de reeders doet beteekenen, terwijl hij verder voor de de executie waakt.

In Nederland is het bevoegd regterlijk collegie bij geschillen van prijs en buit de Hooge Raad [1]), die ter eerster instantie kennis neemt over prijzen opgebragt of achterhaald door schepen van den Staat of door particulieren uitgerust en voorzien van lettres de marque; ook bij gedingen, welke tusschen de nemers mogten rijzen.

§ 7.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL BIJ OVERLIJDEN.

De Consul, in wiens ressort een Nederlander, ab intes-

---

1) Art. 89, 90, Wet op de R. O. afd. 5.

tato zonder bekende erfgenamen overlijdt, moet terstond een' inventaris opmaken van de nagelatene goederen, deze onder zijne bewaring nemen, tot dat hij eene gelegenheid gevonden hebbe alles aan de regthebbenden ter hand te stellen. In de Levant moet die inventaris in tegenwoordigheid van den Consul door een notaris en getuigen gemaakt worden.

Aanmerkingen.

A. De Consul is verpligt voor de bewaring en toezending van een behoorlijk uittreksel der acten van overlijden te zorgen, ingevolge de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek; (Art. 60).

B. Indien het niet doenlijk is terstond te inventariseren, moet de Consul verzegelen. In de meeste landen wordt deze formaliteit onverwijld door de plaatselijke overheid volbragt, om de regten te verzekeren zoo van de schuldeischers, als van andere belanghebbenden. Overigens laat men den Consul de vrijheid zijne zegels mede op de goederen te leggen. Somtijds wordt aan den Consul alleen de verzegeling overgelaten, indien hij de voldoening der schulden aan inboorlingen van het land op zich neemt. De wijze van ontzegeling moet beantwoorden aan die der verzegeling.

C. De vorm van den inventaris hangt geheel af van de gewoonte gevolgd in de plaats van het verblijf van den Consul.

In de onder het bewind van den bekwamen Minister van Buitenlandsche Zaken, den Hertog DE BROGLIE uitgevaardigde *Instruction Consulaire* van 29 Nov. 1833 worden de ten deze in acht te nemen formaliteiten aldus even beknopt als naauwkeurig uitgedrukt.

Les Consuls prendront également, en cas de décès d'un compatriote dans leur arrondissement, tous les moyens que les lois du pays, les traités ou les conventions consulaires, l'usage ou la réciprocité leur permettront d'employer pour conserver l'intégralité de la succession, dans l'intérêt des héritiers absents ou mineurs soit en apposant les scellés seuls ou en concurrence avec les officiers des lieux, soit en faisant l'inventaire ou y assistant [1]." Op eene opmerkelijke wijze is voorts dit onderwerp geregeld bij eene verordenering van het bewind der Republiek Uruguay [2]), 20 November 1833, aldus luidende:

De regering, de nadeelen willende voorkomen, welke hare onderdanen, schuldeischers van eenen vreemdeling,

---

[1]) Zie ook RIBEIRO en BARRETO, t. a. pl., p. 333—342, note 52 (Russische Instructie van a°. 1820).

[2]) *Uruguay.* De provincie Montevideo verklaarde in 1825 zich onafhankelijk van Brazilië, tot welk rijk zij, aan het gebied van Buenos-Ayres sedert 1821 ontrukt, was onderworpen geweest. Het tractaat van 27 Augustus 1828, tusschen Brazilië en de Argentynsche republiek of Buenos-Ayres erkende dit land met het oude Banda (oostelijk gedeelte) vereenigd, als een' onafhankelijken staat, onder den naam van Uruguay, naar de rivier, die dit gewest van Rio de la Plata scheidt.

overleden op het grondgebied van Uruguay, bij ontstentenis van eenige uitstersten wilsbeschikking zouden kunnen lijden; en tevens in achtnemende de regten der Consuls van bevriende Mogendheden bij haar erkend, bepaalt als volgt:

1°. Bij overlijden van eenen vreemdeling ab intestato, zal de regterlijke ambtenaar, belast met de vereffening van onbeheerde boedels, na voorafgaande kennisgeving aan den Consul van de natie, waartoe de overledene behoorde, in tegenwoordigheid van eenen door den Consul benoemden gemagtigde overgaan, tot de inventarisatie, en de goederen in bewaring stellen van een vertrouwd persoon, goed te keuren door den Consul.

2°. Hij zal de goederen, aan bederf onderhevig publiek verkoopen; ook andere, welke de Consul mogt noodig achten.

3°. Hij zal oproepingen doen van alle diegenen, welke regt op het nagelatene vermeenen te hebben, om binnen een te bepalen tijd die regten te doen gelden.

4°. Hij zal de voorkomende geschillen beslechten en zijne uitspraak ten uitvoer doen leggen.

5°. De erfgenamen of hunne gevolmagtigden zullen zich door dien regter doen erkennen, ten einde naar de wet, in het bezit der erfenis te worden gesteld.

6°. Indien, binnen een jaar, niemand als erfgenaam tot den tienden graad ingesloten opkomt, geeft de regter daarvan kennis aan de Regering.

7°. Alle kosten worden gevonden uit de opbrengst van den boedel.

Wijders behoort in 't algemeen de Consul de bepalingen der verschillende tractaten te raadplegen, lettende op de formule, »la nation la plus favorisée," voornamelijk die overeenkomsten betreffende de afschaffing van het *jus albinagii* (*droit d'aubaine*) en van het *jus detractus*, *droit de detraction* of *aftogtsregt*, *census emigrationis*, *gabella hereditaria* [1]).

§ 8.

HANDELINGEN VAN DEN CONSUL, BIJ LEGALISATIEN. AFGIFTE VAN PASPOORTEN EN VAN DERGELIJKE STUKKEN.

De Consuls zijn bevoegd tot het legaliseren van alle commerciële documenten en certificaten, die in de plaatsen van hun ressort zijn uitgevaardigd, en in Nederland geregtelijke kracht moeten hebben, als protesten van avarijën, polissen van assurantie, processen-verbaal van prijsering en andere dergelijke acten. Zij moeten zich ter bezegeling van alle stukken bedienen van 's Rijks wapen.

Aanmerkingen.

Ofschoon de Ned. verordeningen, betrekkelijk buitenge-

---

1) Zie onder anderen (DE GEER) *Antecedenten* der Staten-Generaal (1815—1837) bl. 81 volg., 226.

regtelijke handelingen van den Consul, zich uitsluitend schijnen te bepalen tot hetgeen handelszaken, of kooplieden aangaat, zoo brengt echter de aard van de zaak als ook de gewoonte mede, dat in vele andere omstandigheden ook ten behoeve van niet-handeldrijvenden hunne tusschenkomst vereischt wordt.

Paspoorten. 1°. De Nederlandsche Consuls mogen even als de Fransche, slechts bij afwezigheid of ontstentenis van den Gezant een paspoort uitgeven.

2°. Het kan slechts aan Nederlanders gegeven worden of aan vreemdelingen, voorzien van een Nederlandsch verjaard paspoort; moetende het ingetrokkene in de archiven van het Consulaat worden bewaard.

3°. Het visa moet bevatten: den naam van den houder, zijne reis te land of ter zee, de plaats der bestemming en den dag der afgifte.

Huwelijk. Aan sommige Consuls, b. v. de Engelsche, is het vergund een huwelijk tusschen landgenooten naar de formaliteiten van hunne wet te sluiten. Deze bepaling wordt bij ons niet gevonden, omdat de regel *locus regit actum* hier toepassing vindt. Onverminderd de vereischte huwelijksafkondigingen en de inschrijving der huwelijks-acte, binnen het jaar na de terugkomst in Nederland, in de registers van den Burg. Stand [1]).

---

1) Zie Burg. Wetb. B. I, afdeeling 1, art. 138 en 139.

§ 9.

BRIEFWISSELING VAN DEN CONSUL.

De correspondentie is tweeledig: 1°. met het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, 2°. met de Legatie.

A. De Consuls moeten ieder jaar vóór den eersten Maart aan den Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken een algemeen en beknopt verslag zenden, inhoudende:

A. Den staat van den koophandel in hun ressort.

B. De opgave der middelen om de Nederlandsche handelsbetrekkingen te bevorderen en uit te breiden.

C. Mededeeling omtrent besmettelijke ziekten in of in de nabijheid van hunne residentie.

D. Mededeeling of in de havens van hun ressort maatregelen genomen worden, welke eenen oorlog zouden doen vreezen.

B. De Consuls moeten van tijd tot tijd aan de Legatie toezenden; een berigt inhoudende de merkwaardige voorvallen in de plaats van hun verblijf, speciaal met betrekking tot den handel; en elke zes maanden eene uitvoerige lijst der Nederlandsche schepen, welke de havens van hun district hebben bezocht.

---

1) Art. 26, 27, 28 der Kk. Bb.

Aanmerkingen.

A. In hunne briefwisseling met het Ministerie van Buitenlandsche Zaken moeten de onderwerpen naauwkeurig gescheiden worden, zoodat die, op welke eenige beraadslaging of besluit dient te vallen, in afzonderlijke brieven vervat zijn.

B. De mededeelingen onder litt. c. en d. moeten terstond worden gedaan [1]).

C. De Consuls zijn verpligt aan den Secretaris van Staat voor de Buitenlandsche Zaken te doen toekomen een afschrift van het *exequatur*, hun op hunne commissie of diploma verleend; mitsgaders schriftelijk den navolgenden door hen onderteekenden eed.

»Ik belove en zwere, dat ik de mij opgedragene commissie in allen deele wel en getrouwelijk, overeenkomstig de instructie en orders mij gegeven of nog te geven zal waarnemen, en dat ik alles, naar mijn beste en uiterste vermogen, zal bijbrengen wat tot bevordering van de Nederlandsche Commercie en Navigatie zal kunnen strekken.

Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!"

D. In een district, waar een Consul-Generaal gevestigd is, correspondeert deze alleen met het Ministerie van Buiten-

---

[1]) Art. 29 der Kk. Bb.

landsche Zaken; de Consuls en vice-Consuls zenden de hun voorgeschreven berigten aan hen in.

E. In het reglement van 3 April 1818, waren dergelijke mededeelingen ook voorgeschreven aan het Departement van publiek Onderwijs, Nationale Nijverheid en Koloniën, alsmede aan de Directie van den Levantschen handel en Navigatie in de Middellandsche Zee te Amsterdam [1]).

F. *Declaratiën.* Jaarlijks zenden de Consuls eene specifieke declaratie in aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, ingevolge welke hen de uitgeschoten penningen bedoeld bij § 5, worden terugbetaald, gelijk mede het port der brieven, welke zij directelijk van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken of van eene der Legatiën, hetzij ten fine van eigen narigt, hetzij tot verdere expeditie mogten ontvangen hebben.

Zij mogen geene bureau-kosten, presenten of andere uitgaven, van welken aard ook, den Staat in rekening brengen [2]).

G. Het is den Consuls geoorloofd, tot schadeloosstelling hunner uitschotten $\frac{1}{2}$ °/₀ 's maands in rekening te brengen, mits hunne declaratiën niet langer dan over drie maanden loopen, en de interest berekend worden tot de

---

[1]) Vervallen door het Kon. Besluit van 1 Maart 1826.

[2]) Art. 31 der Kk. Bb.

dagteekening der declaratie. Alle uitschotten, bij L. st. berekend, worden tegen den koers van *f* 11 Holl. geliquideerd p. L. en zijn de declaranten gehouden, bij elke eerstvolgende declaratie, in *debet* of *credit* te brengen het bedrag, als door hen bij het overmaken der uitgeschotene gelden van de voorgaande rekening cour. op den wissel mogt gewonnen of verloren zijn [1]).

H. Zoo de Consuls aan de oorlogschepen van den Staat diensten bewijzen, mogen zij voor commissie $\frac{1}{2}\,^0/_0$ als minimum en 2 $^0/_0$ maximum in rekening brengen. In *bijzondere* gevallen regelt de Minister het bedrag; in *buitengewone* gevallen, zoo den Consul meer dan 2 $^0/_0$ competeert of zoo de uitgaven *f* 20,000 overtreffen, bepaalt de Koning zulks. Deze som mag niet op de algemeene declaratie worden gebragt, noch mogen daarvoor wissels worden getrokken; eerst na het rapport van den commanderenden officier wordt dit voorschot terugbetaald [2]).

§ 10.

ARCHIVEN.

Ieder Consul is verpligt [3]), behoorlijke registers te houden van hetgeen door hem in officio zal worden verrigt, alsmede copijën van zijne brieven en rapporten. Deze re-

---

1) Kon. Besl. van 26 Oct. 1814, art. 4 en 5.
2) Kon. Besl. van 24 Januarij 1816.
3) Art. 31 der Kk. Bb.

gisters, brieven, rapporten gelijk tevens alle instructiën, moeten bij overlijden van den Consul of bij verlating van zijnen post, in handen van een vertrouwd persoon en eindelijk in die van zijnen opvolger worden overgebragt.

Aanmerkingen.

Het archief van het Consulaat moet zich bevinden op de kanselarij. De onmisbare registers zouden gevoegelijk tot de volgende kunnen worden gebragt [1]).

A. Eene verzameling der tractaten gesloten met de Nederlandsche regering en die van des Consuls residentie; voorts der tarieven van de belastingen der in- en uitgaande, alsmede havenregten in hun ressort; wijders der policie-reglementen en andere plaatselijke verordeningen, waaraan zich de Nederlandsche onderdanen moeten onderwerpen; eindelijk van stukken, betrekkelijk de vrijdommen van den Consul.

B. Een register in chronologische volgorde inhoudende: alle wetten, besluiten, reglementen, instructiën of andere stukken den Consul door den Minister toegezonden.

C. Een register inhoudende: alle stukken gewisseld met regterlijke ambtenaren, Legatiën, Consuls, of hoofden der administratie van belastingen van hun land alsmede de bepalingen omtrent quarantaine.

D. Alle stukken, gewisseld met de Overheid van de

---

1) Zie RIBEIRO et BARRETO, t. a. p., T. I, p. 106 sq.

plaats van hun verblijf of met die van andere vreemde magten.

F. Een register van paspoorten; acten van geboorte of overlijden; processen-verbaal van prijsering; protesten van avarij; van aankomende en vertrekkende schepen met aanteekening van het vermelde in § 2.

E. Een register van al hetgeen de Consul in hoedanigheid van notaris of ander burgerlijk ambtenaar mogt verrigten.

D. Een register van ontvangsten en uitgaven.

§ 11.

VICE-CONSULS. KANSELIER.

Het is den Consuls niet geoorloofd, in zeeplaatsen onder hun ressort de benoeming of aanstelling van vice-Consuls te doen, voor dat de noodzakelijkheid ten genoegen van het Gouvernement bewezen zij [1]). De vice-Consuls blijven hunne functie waarnemen buiten bezwaar van den lande, voor rekening en ten pericule van de Consuls, die hen hebben benoemd [2]).

Ofschoon in de Koninklijke Besluiten van geen kanselier wordt gesproken, bestaan er onderscheidene zoodanige ambtenaren. Hij is aangesteld of door de Regering of

1) Art. 22, der Kk. Bb.

2) Eene uitzondering vindt plaats ten opzigte van den bezoldigden vice-Consul te Milo.

wel door den Consul onder wiens onmiddellijke verantwoordelijkheid hij werkzaam is. Gewoonlijk moet in het laatste geval de benoeming toch door de Regering worden bekrachtigd.

In die landen, waar een Kanselier naar aanleiding van het exequatur toegelaten is, mag hij den Consul vervangen, gemeenlijk maakt hij voor zijne landgenooten alle acten op, welke de Consul moet legaliseren.

Oefent de Consul regtspraak uit, zooals in de Levant, dan vervult de Kanselier de dubbele betrekking van deurwaarder en griffier.

Aanmerkingen.

Kanselier. Volgens RIBEIRO en BARRETO is deze ambtenaar, »un officier public nommé par le roi, avec des fonctions, des appointemens et des émoluments. Les fonctions de chancelier sont le plus souvent semblables à celles de notaire et de greffier [1]."

§ 12.

UNIFORM. WAPENBORD. ZEGEL.

Uniform [2]. Consul-Generaal, groot costuum. Een donkerblaauw lakensche rok met witte zijde gevoerd en met

---

1) t. a. p. Note 142, p. 632.
2) Kon. Besluit van 17 April 1842, N°. 13.

staanden kraag; de rok toegeknoopt met negen zilveren knoopen met eene gekroonde W en met zilver geborduurd overeenkomstig model, ter breedte van 8 Nederlandsche duimen, op den kraag, de opslagen, de tasschen der zakken en tusschen dezelve, mitsgaders rondom den rok en op de borst, naar boven breed uitloopende; pantalon van wit casimir met een zilveren galon op den naad, ter breedte van vier Nederlandsche duimen en laarzen; driekantigen hoed met witte liggende pluimen en zilveren lus en knoop met eene gekroonde W, oranje kokarde, degen met zilver en parel d'amour gevest en zwarte schede.

Klein costum. De rok van dezelfde kleur als boven met zwarte zijde gevoerd en staanden kraag, toegeknoopt met negen zilveren knoopen, met een gekroonde W en geborduurd, volgens model op den kraag, de opslagen, de tasschen der zakken en tusschen dezelve; donkerblaauw lakensche pantalon, laarzen, zwart liggende pluimen en den hoed, lus, kokarde en degen als voren.

Consuls. Het klein kostuum, in gala de pantalon van wit casimir met zilver galon.

Vice-Consuls en Kanseliers. Hetzelfde als de Consuls, wordende het borduursel tusschen de zakken weggelaten en hebbende overigens slechts eene breedte van zes Nederl. duimen.

Wapenbord. De Consuls zullen het Koninklijk wapen, op een bord van middelmatige grootte geschilderd, boven de deur van hunne woning mogen plaatsen, doch zij moe-

ten steeds in het oog houden, dat deze vergunning alleen ten doel heeft het gemak der Nederlandsche schippers en andere zeevarenden en geenszins strekt om de Consulaire huizen tot vrijplaatsen te verheffen, ongenaakbaar voor de plaatselijke overheid [1]).

Zegel. Ter bezegeling der acten, door de Consuls afgegeven en bij het *visa* der paspoorten, bedienen zij zich van het hun toegezonden wapen, met het omschrift: »Consulaat der Nederlanden [2]).”

Aanmerkingen.

A. De vervaardiging van wapenbord en zegel is voor rekening van de respective Consuls.

B. In sommige landen is men nog zeer kleingeestig in het al of niet toelaten van wapenborden of van het hijschen der vlag; b. v. de Barbarijsche Staten. Eenige regeringen hebben, ter voorkoming van moeijelijkheden, dit regt bij tractaten bedongen. De Ordonnantie van 1831 in Denemarken hernieuwd, verbiedt den vreemde Consuls eenige vlag te hijschen of uit te steken, hetzij op het land of in de stad. Het reglement van Oldenburg, omtrent de vreemde Consuls bepaalt op dit stuk het volgende: »ce sont les lois et l'observance des pays où résident les Consuls, qui

1) Art. 12 der Kk. Bb.
2) Art. 11 der Kk. Bb.

déterminent seulement s'ils peuvent placer au devant de la maison qu'ils habitent un tableau aux armes etc.

§ 13.

TARIEVEN.

Tarief van 2 Junij 1816.

A. Voor het vertoonen der zeebrieven en het viseren derzelve en van de verdere scheepspapieren, bij aankomst of vertrek p. last à twee tonnen. *f* 0,25.

B. Van schepen, welke hetzij om te vertollen, hetzij om verdere redenen, de eene of andere haven aandoen, zonder in dezelve te laden, lossen, lading te breken of te suppleren, zal door den Consul voor het viseren der zeebrieven en verdere scheepspapieren in plaats van het bepaalde regt van *f* 0,25 p. last niet meer worden genoten dan p. schip [1]. *f* 1,00.

De helft van dit regt ten bedrage van 25 cents p. last is verschuldigd door die schepen, welke in de eene haven lossen en in de andere laden en dat zelfde zal plaats grijpen ten aanzien van de vaartuigen, welke verpligt zijn, tot het lossen of suppleren der lading onderscheidene havens aan te doen [2]. . . . . *f* —

---

[1]) Kon. Besl. van 30 Jan. 1817.

[2]) Kon. Besl. van 31 Julij 1817.

Een vaartuig, dat meer dan eenmaal 's jaars ééne en dezelfde haven aandoet, behoeft slechts eenmaal het Consulaatregt te betalen; zullende ten aanzien van Noorwegen, de jaarlijksche voldoening niet aan ééne en dezelfde haven verbonden zijn, maar de betaling der Consulaatgelden in de eene of andere haven van dat Rijk, ook den schipper in andere havens van hetzelve bevrijden.

Wanneer schepen in ballast of slechts gedeeltelijk beladen, in eene of andere haven binnenkomen of van daar in ballast of met gedeeltelijke lading vertrekken om het even vanwaar zij komen of werwaarts zij bestemd zijn, is de betaling van de helft der Consulaatregten slechts verschuldigd.

C. Paspoorten aan Nederlandsche zeelieden, behalve aan behoeftigen. . . . . *f* 2,00.

D. Legalisatie. Doorsnijden en opzenden van paspoorten p. stuk. . . . . *f* 2,50.

E. Voor een scheepsmonsterrol, de lasten à twee tonnen volgens den meetbrief.

25	tot	50.	*f* 2,00.
50	»	100.	» 3,00.
100	»	150.	» 6,00.
150	»	200.	» 9,00.
200	»	meerder.	» 12,00.

[1]) Kon. Besl. van 3 Maart 1821.

F. Certificaten van origine of soortgelijke verklaringen, voor zooverre de belanghebbenden dit vorderen. . . . . *f* 6,00.

G. Beëedigde acten, procesverbalen, enz.

Vóor de eerste bladzijde à 20 regels. . . . . . *f* 1,00.

Voor de verdere bladzijden à 20 regels, ieder. . *f* 0,50.

NB. Het geheel mag niet de som van vijftien gulden te boven gaan.

Tarief van 3 *April* 1818 N°. 121.

A. Gelijkluidend als boven.

B. Vervalt.

C. Gelijkluidend.

D. »

E. »

F. Certificaten d'origine en soortgelijke verklaringen, voor zooverre zulks door de belanghebbenden verlangd wordt; voor eene waarde onder de *f* 600. *f* 3,00.

Eene waarde van *f* 600 en daarboven zonder meer. . . . . *f* 6,00.

G. Gelijkluidend.

H. Van schepen, welke, hetzij om te vertollen, hetzij om andere redenen, de eene of andere haven aandoen zonder in dezelve te laden, te lossen, lading te breken, of te suppleren, zal door den Consul voor het viseren der zeebrieven en ver-

dere scheepspapieren niet meer mogen genoten worden, dan. *f* 2,50.

Aanmerkingen.

De Nederlandsche, van staatswege besoldigde, Consuls zijn de volgende:

Consul-Generaal,	te Londen.
» »	in de Havanah.
» »	in Brazilië.
» »	te Caraccas.
» »	te Alexandrië in (Egypte).
» »	te Tanger.
» »	te Mannheim.
» »	te Odessa.
» »	te Smirna.
» »	in Zwitserland.
Consul,	op de Kanarische Eilanden.
»	te Tripoli.
»	te Tunis.
Vice-Consul,	te Milo.

§ 14.

VRIJSTELLINGEN EN VRIJDOMMEN, AAN CONSULS TOEGEKEND.

De verordeningen op dit stuk [1]), hier te lande op het

[1]) Kon. Besl. van 5 Junij 1822.

beginsel van volkomene wederkeerigheid gegrond, onderscheiden twee klassen van Consuls:

1°. Nederlandsche onderdanen, aan welke het vergund is of zal worden, Consulaire functiën voor vreemde Mogendheden of Staten uit te oefenen.

2°. Vreemdelingen, die, tijdens hunne benoeming, niet als ingezetenen in Nederland zijn gevestigd.

I. De eerste zijn en blijven, in het algemeen, onderworpen aan de in het Rijk geheven belastingen en contributiën, hoe ook genaamd; maar kunnen voor het overige zich, des verkiezende, verschoonen van stedelijke lasten, die persoonlijk moeten gedragen worden. Bij hunne oproeping tot de schutterij b. v. zijn zij bevoegd zich door een geschikt persoon te doen vervangen; mits aantoonende dat de Mogendheden, van welke zij hunne aanstelling hebben bekomen, dergelijk regt aan hunne onderdanen verleenen, die als Nederlandsche Consuls aldaar werkzaam zijn.

II. A. De tweede zijn, voor zoo verre zij, buiten hunne Consulaire functiën, geen bedrijf of beroep uitoefenen, vrij van inkwartiering, van schutterlijke dienst of van daarvoor geheven contributiën; van de belasting op het personeel, eindelijk van alle lands of stads impositiën, die zouden kunnen worden aangemerkt van directen of personelen aard te zijn. Deze vrijdom kan zich in geen geval uitstrekken tot eenig indirect of reëel middel, onverlet het bewijs, dat de Regeringen, van welke zij hunne commissie heb-

ben verkregen, gelijke vrijstelling en vrijdom toekennen aan de Consuls, inboorlingen of onderdanen der Nederlanden.

B. Buiten en behalve hunne Consulaire functiën, eenigen handel of beroep uitoefenende, zijn zij van dat oogenblik af, tot zoolang zulks duurt, te beschouwen als ingezetenen, en gehouden, even als alle overige onderdanen, op gelijken voet te dragen en te betalen alle opgemelde lasten, impositiën of contributiën, ten ware voldoende aangetoond wierd, dat Consuls, Nederlanders of erkende onderdanen zijnde en in gelijke omstandigheden verkeerende, met opzigt tot het inlegeren van krijgsvolk, stedelijke (daaronder schutterlijke) dienst, contributiën voor dezelve, mitsgaders tot de personeele belastingen eenige vrijstellingen genieten; zullende zij in dat geval soortgelijke vrijdommen kunnen inroepen.

In geen geval echter zijn zij vrijgesteld van het personeel, indien zij door eenig beroep of door koophandel patentpligtig mogten wezen [1]).

Aanmerkingen.

A. Vreemde Consuls kunnen geen deel uitmaken der Kamers van Koophandel; leden van deze instelling worden niet toegelaten als Consuls van vreemde Mogendheden [2]).

---

1) Wet van 29 Maart 1833, art. 24, § 7 in verband met art. 13 der wet van 24 April 1843.

2) Kon. Besl. van 18 Februarij 1845.

B. Niet ondoelmatig is het eenige oogenblikken stil te staan bij de vraag: of de Consuls naar stellig regt, of naar algemeene beginselen kunnen geacht worden te behooren tot de zoogenaamde *Ministres publics* en aanspraak mogen maken op het regt van exterritorialiteit [1]).

Uit de verschillende betrekkingen, den Consul ten behoeve van zijne landgenooten, die zich zonder afstand te doen van hunne hoedanigheid van onderdanen van den Staat, wegens handelszaken buiten 's lands bevinden, opgedragen, zagen wij hoe zijn werkkring bijna uitsluitend van commerciëlen aard is. Meermalen echter heeft men de vraag geopperd, of niet de Consuls tot handhaving der Souvereiniteitsregten op vreemd grondgebied aangesteld en toegelaten, tot de klasse van staatsbeambten behoorden (ministri publici) aan welke de regelen van het volkenregt onderscheidene privilegiën verzekeren? Het antwoord was meest ontkennend, ofschoon het tegendeel niet te verachten verdedigers heeft gevonden [2]).

Dat in Nederland dit karakter van Staatsvertegenwoordiger reeds vroeg aan de Consuls is geweigerd, blijkt duidelijk uit eene Resolutie ten tijde van den Raadpensionaris DE WIT uitgevaardigd:

---

1) FAUSTIN HÉLIE, Traité de l'Instruction Criminelle, 2e Vol. (Paris, 1846) p. 559 suiv. § 127.

2) Verg. de verschillende gevoelens aangehaald bij MARTENS, Guide Diplom. p. 169. Mr. J. KANNES, Diss. Inaug. de munere Coss. 1826, Traj. p. 27—30, § 3.

»Aangemerckt de Consuls niet anders zyn dan Factoors ende voorspraecken van de koopluyden, schippers ende trafycquanten deser landen betaeldt ende onderhouden werdende ten laste van deselve sonder dat de Staet daarinne directelyck iets heeft te draegen" sqq. [1]).

Nu en dan echter is men aan dit beginsel niet geheel getrouw gebleven. Volgens WICQUEFORT vroegen de Staten-Generaal, wegens zekere beleediging van hunnen Consul te Cadix, voldoening aan de Spaansche regering op grond, dat het volkenregt daardoor geschonden was, zonder zich te beroepen op de tractaten, waarin zij *seureté pour leur prétendu Ministre* hadden moeten zoeken [2]). Bij denzelfden schrijver, geboren Nederlander, wordt hun standpunt of rang in de volgende woorden naauwkeurig geschetst:

»Ils sont des marchands qui avec leur charge de juges des differends qui peuvent naitre entre ceux de leur nation ne laissent pas de faire leur trafic et d'étre sujets à la justice de leur résidence tant pour le civil que pour le criminel, ce qui est incompatiable avec la qualité de ministre public [3]). Tegen deze uitspraak, gehuldigd bij nagenoeg

---

[1]) Zie Resolutiën van Consideratie ten tijde van JOH. DE WITT, a°. 1657, p. 307.

[2]) WICQUEFORT, L'ambassadeur et ses fonctions, T. I, p. 132.

[3]) WICQUEFORT, t. a. p. p. 133 en p. 150. Le Roy d'Angleterre a un Ministre a Hambourg auquel il donne la qualité de Résident quoique ce ne soit en effet qu'un Commissaire ou Consul, veu qu'il n'y

alle Natiën, verzet zich DE CUSSY in zijn *Manuel Diplomatique* [1]). Hij erkent, dat in de zeventiende eeuw deze meening volkomen juist was, maar dat zij tegenwoordig geene toepassing kan vinden, daar men thans twee klassen van Consuls heeft:

1°. Consuls, gezonden en bezoldigd (salariés) door de regering wier onderdanen zij zijn, om de staats- en handelsbelangen van hunne landgenooten voor te staan (surveiller les intérêts politiques et commerciaux de leurs compatriotes) zonder zelve te mogen handeldrijven, op straffe van intrekking van hunne commissie.

2°. Consuls, aangesteld uit onderdanen van het land, waar de benoeming geschiedt of uit vreemdelingen, aldaar als kooplieden gevestigd.

De eerste klasse heeft krachtens verschillende verordeningen en overeenkomsten een *rang* en *regten* verworven, die vroeger onbekend waren en hun als *Consuls envoyés non-commerçants* eene plaats verleenen onder de diplomatieke Agenten [1]).

Ten onregte echter meenen wij; de wijzigingen in de uitoefening van hunne betrekking naar wisselvallige omstandigheden en den voortuitgang des handels gebragt;

---

est estably qu'à cause des marchands aventuriers anglais qui y font leur trafficq sous le nom de Court d'Angleterre.

[1]) Dictionnaire ou manuel lexique du Diplomate et du Consul par FERD. DE CUSSY, Leipzig 1846, in voce *Consul.*

de voorregten hun, als vergoeding der verbodsbepaling van handel te drijven, geschonken, of als waarborgen voor hen, die hunnen spoedigen en zekeren bijstand behoeven, kunnen het eigendommelijk karakter dier betrekking niet veranderen. De geheele geschiedenis van het Consulaat levert de onmiskenbare blijken van het ontstaan der instelling tot op den huidigen dag, ook in die zelfde stukken, welke DE CUSSY voor zijn gevoelen gebruikt, dat de meening van WICQUEFORT steeds de heerschende is geweest. De dwaling van den Franschen schrijver ligt in de terminologie van zijne onderscheiding en wel in het *envoyés pour surveiller les interêts politiques et commerciaux*. Het is zeer te betwijfelen of dit *envoyés etc.* in dien zin opgevat mag worden, waarin gewoonlijk de betrekking van Gezant in hoogeren of minderen rang wordt verstaan. Het verschil is al dadelijk zigtbaar in de wijze van benoeming. Hoewel de zorg voor de Staatsbelangen aan beide ambtenaren kan aanbevolen zijn, wordt echter de Ambassadeur bepaaldelijk ter vertegenwoordiging van den Staat tot het vreemde Hof afgevaardigd, terwijl de Consul juist die eigen-

---

1) PÖLITZ, Die Staatswissenschaften im Lichte unsern Zeit, T. V, p. 310. »Die Consuln haben keinen repräsentativen Charakter, genieszen nicht die Vorrechte u. Exemptionen der Gesandten u. können auf diplomatisches Ceremoniel keinen Anspruch machen, p. 311. So wenig wie die Agenten, Consuln etc. den eigentlichen diplomatischen Charakter führen."

schap mist, op welke het karakter van *ministre public* gegrond is.

Waartoe, indien zij tot deze rij van regtswege behooren, zouden de verschillende overeenkomsten en bepalingen aangaande hunnen rang en regten moeten dienen, welke naar de algemeene beginselen van het volkenregt reeds lang vaststaan? Men kan een' Consul de pligten van een Gezant doen vervullen; de regten van Gezant zijn hem daarom nog niet verzekerd; alles hangt af van zijne aanstelling, wordt hem het vertegenwoordigend of diplomatisch karakter daarin toegekend en door het exequatur bevestigd, men moge hem in zulk geval den naam van Consul geven; hij is zulks echter niet meer: zijne handelingen zullen den onjuisten titel terstond logenstraffen [1]).

De Consuls in de Levant maken eene uitzondering op den regel. Bij hunne vestiging vóór de 16de eeuw waren zij onder dien naam de eenige Gezanten der Europesche Staten. In weerwil van het gebruik, sedert dien tijd opgekomen, om eigenlijk gezegde Ambassadeurs tot de Porte te zenden, hebben zij de vorige diplomatische privilegiën behouden. Is hun het kenmerk van vertegenwoordiging

---

[1]) PÖLITZ, t. a. p. p. 309. »Consuln erhalten keine eigentlichen Creditive sondern nur Bestallungen und Empfehlungsschreiben...... erhalten aber wegen ihrer Verhältnisse zu auswärtigen Fürsten mehr persönliche Aufmerksamkeit und Schutz als andere Fremde oder einheimische Staatsbürger. Die höheren Titel die sie führen sind blos zufällig."

ontnomen, zij zouden van de lijst der ministres publics moeten worden geschrapt, indien niet het *exequatur* hen uitdrukkelijk in dien rang bleef erkennen; zoo geeft een barat van den Grooten Heer hun den titel van Balios-bey gelijk aan dien van Gezant en daardoor ook alle de daaraan verbonden privilegiën [1]).

Onder deze is een van de meest begeerden het regt van exterritorialiteit, op hetwelk de Consuls geene aanspraak kunnen maken, zijnde dit een Souvereiniteitsregt, door de Regeringen aan de Gezanten als hare vertegenwoordigers onderling en wederkeerig toegekend.

Volgens WICQUEFORT, BYNKERSHOEK, BOREL, PÖLITZ en FOELIX en naar de gevestigde regtspraak van verschillende binnen- en buitenlandsche collegiën, kunnen de Consuls gedagvaard worden voor den regter van hunne residentie ter beslissing van geschillen uit verbindtenissen door hen aangegaan; de gewone wijze van executie, tegen vreemdelingen gebezigd, is ook op hen van toepassing [2]). Eene

---

1) BOREL, de l'origine et des fonctions des Consuls, p. 26.

2) Eene schuldeischeres van den Consul HENNEQUIN te Cadix, vroeger te Rotterdam woonachtig, wendde zich tot de Staten met de vraag, waar een Consul moest gedagvaard worden? de beslissing was: »dat sy hem soude convenieeren voor soodaenigen regter hier te lande voor den welken hy soude hebben kunnen geconvenieert werden soo hy nog tot Rotterdam woonachtig was." BYNKERSHOEK meent, dat hier naar analogie van L. 11 D. de Senat: eene dagvaarding even geldig is ter plaatse van 's Consuls residentie. De foro Legatorum, Tom. II, p. 160, Ed. 1767. Zie een vonnis van het Hof te Aix, 14 Aug.

formule, in het *exequatur* van de Fransche regering voorkomende, neemt dáár elken twijfel weg:

»Qu'au cas qu'il fasse quelque commerce pour lequel il entre dans des engagements il pourra être poursuivi ainsi qu'il est d'usage sans pouvoir y opposer aucun privilége."

De lijfsdwang kan tegen hen worden ingeroepen en ten uitvoergelegd, vele vonnissen der Fransche regtbanken en arresten der hoven zijn op dit punt eenstemmig [1]); volgens het Pruissische wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, kan de lijfsdwang tegen eenen vreemden Consul niet worden ten uitvoergelegd, zoo hij geen koopman is, en eerst nadat de Minister van Buitenlandsche Zaken is gehoord en zijne toestemming heeft gegeven [2]).

1829; een vonnis van het Hof te Montpellier 23 Jan. 1841; en een vonnis van de arrond. regtb. te Amsterdam, Regtsg. Bijbl. dato 26 Junij 1850, en aldaar het considerans: »dat Consuls in den regel, niet zijn diplomatieke, maar alleen handelsagenten, zonder eenige vertegenwoordiging gezonden, om de handelsbelangen hunner landgenooten in den vreemde te beschermen, die hunne betrekking niet aanvaarden, vóór dat zij erkend en op verzoek van hunnen Souverein toegelaten zijn, door de regering onder wier gebied zij wenschen te resideeren, terwijl de Gezant volstaat met zijne geloofsbrieven te overhandigen.

1) Zie onder anderen een vonnis van de regtbank van de Seine 4 Augustus 1842. Twee arresten van het Hof te Parijs, 28 April 1841 en 25 Augustus 1842. Gazette des Tribunaux, 9 Mei 1841, 6 Augustus en 6 September 1842.

2) Allgem. Preus. Landrecht, Theil I, Tit. 2, § 65. Vergel. bij dit onderwerp Mr. EVERTSEN DE JONGE over de grenzen van de reg-

Naar het algemeen gevoelen dus zijn de Consuls niet tegen regtsvervolging gevrijwaard; in criminele gevallen worden zij op aanvrage uitgeleverd, uitgezonderd wanneer de Consul door geboorte onderdaan is van den Staat, waar hij resideert; hier en daar echter zijn zij bij uitdrukkelijk beding vrijgesteld van onderhoorigheid aan den burgerlijken regter van hun ressort, hetgeen alleen door het *exequatur* kan bewezen worden.

In Frankrijk en Spanje is bovendien bij vervolging van vreemde Consuls eene onderscheiding aangenomen, tusschen »obligations en affaires de commerce et obligations civiles." Bij de eerste wordt lijfsdwang, bij laatstgemelde niet toegelaten, terwijl in beide gevallen de regter van de plaats der residentie, 's Consuls bevoegde overheid is. Dit steunt op art. 2 van het tractaat 13 Maart 1769 tusschen Spanje en Frankrijk:

Art. 2. »Les Consuls étant sujets du prince qui les nomme jouiront de l'immunité personnelle sans qu'ils puissent être arrêtés ni traduits en prison, excepté le cas de crime atroce et celui ou les Consuls seraient des négociants, puisque pour lors cette immunité personnelle doit seulement s'entendre pour dettes ou autres causes civiles qui n'impliquent pas crime ou presque crime ou qui ne pro-

---

ten van Gezanten en van Secretarissen van Legatie van vreemde Mogendheden (Utrecht 1850), bl. 50, 158 en vgg.

[1]) PÖLITZ, t. a. p. § 24, T. V, p. 309.

viennent pas du commerce qu'ils exerceront par eux-mêmes ou par leurs commis...... dit beginsel behoort ook te gelden ten aanzien van Consuls van die natiën, welke Frankrijk en Spanje gelijkstellen avec la nation la plus favorisée ou la plus amie; hetgeen ten opzigte van Nederland geschied is bij het 9 en 11 art. van het tractaat tusschen Frankrijk en Nederland 25 Julij 1840 gesloten.

§ 15.

BESLUIT.

Wanneer wij de hiervoren vermelde verordeningen vergelijken met de bepalingen, welke vroeger in Nederland golden en tegenwoordig in andere Staten, met name in Frankrijk [1]) bestaan, dan zien wij ons gedrongen twee hoofdaanmerkingen te maken, 1°. wat de vereischten betreft, in de personen die tot Consuls worden benoemd; 2°. aangaande de regtspraak, hun toegekend.

A. *Personen. Nationaliteit.* Bij de keuze van Consuls, behoorde meer op nationaliteit te worden gelet, en wij

---

1) »Toutes Nations commerçantes n'ont pas organisé cette belle institution. La France l'a fait, et son organisation Consulaire est incontestablement la plus complète de toutes, depuis la réforme que le Gouvernement à entreprise en 1833 et qu'il a successivement poursuivie." Rapport fait au nom de la commission sur le projet de loi sur la juridiction Consulaire à la Chambre des Representans en Belgique, par Mr. VEYDT (6 Mai 1851), p. 2.

stemmen volkomen in met het gevoel van BOREL, die geboorte of naturalisatie, als *conditio sine qua non* der aanstelling vordert. En bij eenige aandachtige beschouwing, springt zulks in het oog, kan de onderdaan van den Staat, waar hem het Consulaat door eene vreemde Mogendheid wordt opgedragen, wel met die onwankelbare onafhankelijkheid de pligten aan zijne betrekking verbonden, naar eisch vervullen?

»Non, is de uitspraak van VATTEL, ses fontions exigent qu'il ne soit point sujet de l'État où il reside, car il serait obligé d'en suivre les ordres en toutes choses, et n'aurait pas la liberté de faire les fonctions de sa charge."

Hierbij komt dat zeer dikwijls door soortgelijke benoeming, waar men de nationaliteit voorbij ziet, in de onbekendheid der taal een groot struikelblok ligt voor de rigtige en onbelemmerde behartiging der belangen van kooplieden en zeevarenden. Een tweede en nog gewigtiger bezwaar is het volgende. Zal de Consul die den voorgeschreven eed van getrouwheid gedaan heeft, zoo het welzijn of de belangen der vreemde Mogendheid, van welke hij zijne commissie heeft ontvangen, mogten strijden met die van zijn Vaderland, in dien twijfel onwrikbaar daaraan getrouw kunnen blijven, en loopt het hem aanvertrouwde niet groot gevaar aan nationalen trots, naijver of andere inzigten te worden opgeofferd?

De opdragt van zoodanigen post, immers zooverre Con-

suls-Generaal en Consuls betreft, moest ter afsnijding van zulke bezwaren, alleen aan Nederlanders geschieden.

Eene andere vraag is, mag de Consul-Generaal of Consul handel drijven?

In Frankrijk, waar deze ambtenaren alle bezoldigd worden, is zulks bij art. 34 der Ordonnantie van 1833 uitdrukkelijk verboden [1]).

In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, is in de reglementen voor de Consuls als beginsel aangenomen, liefst geene handelaren tot deze betrekking te roepen. De Secretaris van Staat der Republiek zeide op het congres van 1833, naar luid van eene daarvan medegedeelde vertaling [2]), »Je ne puis m'empêcher d'exprimer l'opinion que les Consuls, comme tout autre officier de l'État, devraient être rétribués par des salaires suffisants, mais qu'on devrait leur prohiber le commerce. Ils sont aujourd'hui des marchands-commissionaires désireux comme les autres marchands, d'accroître leurs affaires et d'obtenir des consignations; le plus souvent la place n'est ambitionnée que pour l'influence qu'elle procure, afin d'étendre les affaires commerciales du

---

[1]) Ordonnance du roi 20 Août et 11 Sept. 1833 sur le personnel des Consulats, T. V. Zie Collection des Lois de Duvergier, T. XXXIII, p. 332 *sq.* Zie ook art. 20, Tit. 1, der hierboven aangehaalde Belg. wet: »Les Consuls, qui reçoivent un traitement de l'État ne peuvent faire aucun commerce ou être directement où indirectement intéressés dans aucune entreprise commerciale," p. 31.

[2]) RIBEIRO et BARRETO, t. a. p. p. 174, D. I, p. 187—193.

Consul. Sinon les vice-Consuls, les Consuls au moins doivent être salariés; le paiement des salaires devrait donc être accompagné de la défense d'avoir un intérêt quelconque dans le commerce.

Ten einde de voorgestelde vraag met grondige kennis van zaken te kunnen beantwoorden, benoemde men den 26 Junij 1835 in het Engelsche Parlement eene Commissie, tot welke Lord PALMERSTON, HESKETH FLEETWOOD, JOHN PONSONBY, enz., in het geheel 25 leden, behoorden; den 10 Augustus daaraan volgende, na ingewonnen advies der voornaamste Consuls, welke zich eenparig tegen de benoeming van handeldrijvenden verklaarden, werd het vroeger stelsel van 1825 verlaten en eene verbodsbepaling, uitvloeisel van eene rijpe ervaring, in Groot-Brittannië ingevoerd. Dien ten gevolge is echter ook daar, maar vooral in Frankrijk, een maatregel genomen, welke tot de verbetering en ontwikkeling der instelling zelve aanmerkelijk moet bijdragen, namelijk, de opleiding van zoogenaamde élèves-Consuls [1]), gekozen uit zoons en kleinzonen van Consuls, den leeftijd van 20 tot 25 jaren bereikt hebbende en licentiaten in de regten: »Toutes ces dispositions sont très-sages *en tout* pays, zeggen RIBEIRO en BARRETO,..... mais malheureusement le manque des moyens a trop reduit les employés qui servent même gratuitement ou bien, sont peu et mal

---

[1]) Zie Ordonnance hierboven vermeld, T. II.

payés. Voilà pourquoi l'on *improvise* des Consuls; comme si le ministre qui délivre la patente, pouvait également donner la science, l'aptitude, les connaissances qui manquent!!"

B. *Regtspraak.* Gelijk wij reeds vroeger zeiden, is in het Consulaat niets zorgvuldiger en scherper afgebakend, dan de regterlijke bevoegdheid, met name in de Levant. Die vergunning van de Porte is in alle tractaten tot in onze dagen bewaard gebleven. Sommige regeringen hebben door wetten op de consulaire regtspraak het ondubbelzinnig bewijs geleverd, hoe juist zij dit voorregt waardeerden.

Vreemd genoeg het Koninklijk Besluit van 1818 schijnt in Nederland het gewigt dier zaak uit het oog te hebben verloren. Het zoude overbodig zijn, hier de gronden aan te voeren, welke de regeling der regterlijke bevoegdheid aanbevelen. Getuigen zijn, de verordeningen in 1833 in Frankrijk bekrachtigd op het schoon en uitgewerkt verslag van den Hertog DE BROGLIE en de zeer onlangs gedeeltelijk tot stand gebragte codificatie op dat stuk in België.

De navolging dier loffelijke voorbeelden zoude eene niet geringe verbetering in het Consulaat te weeg brengen, terwijl de handelsverbindtenissen een' nieuwen waarborg zouden erlangen in de onbetwiste erkenning van een regt, sints eeuwen in meerderen of minderen omvang aan deze instelling eigen.

---

1) Zie de Ordonnances Consulaires voor Frankrijk bij DUVERGIER,

§ 16.

LIJST VAN DE CONSULS EN AGENTEN VAN NEDERLAND BUITEN 'S LANDS 1).

EUROPA.

BADEN.

Manheim, C. G., tevens voor Ludwigshaven, V.

BEIJEREN.

Ludwigshaven, V. | Neurenberg, C.

---

t. a. p. T. XXXIII, p. 332 *sq.* *Ordonnance du Roi sur le personnel des Consulats.* Tit. I, *Des Consuls de tout grade.* Tit. II, *Des Élèves-Consuls.* Tit. III, *Des Chanceliers.* Tit. IV, *Des Secretaires interprètes du roi pour les langues orientales et des drogmans.* T. VI, *Des Agents Consulaires et vice-Consuls.*

P. 399, Ordonnance sur l'intervention des Consuls relativement aux actes de l'État civil des Français en pays étranger.

P. 402, Ordonnance sur les dépôts faits dans les chancelleries Consulaires.

P. 431, Ordonnance relative à l'immatriculation dans les chancelleries Consulaires des Français résidant à l'étranger.

T. XXXVI, p. 159, Loi relative à la poursuite et au jugement des contraventions, délits et crimes commis par des Français dans les Echelles du Levant et de Barbarie. Tit. I, *de l'Instruction.* Tit. II, *du jugement des contraventions et délits.* Tit. III, *de la mise en accusation.* Tit. IV, *Du jugement des crimes.* Tit. V, *Des peines.* Tit. VI, *Dispositions générales.*

T. XLII, p. 250, Ordonnance qui modifie l'organisation du tribunal Consulaire de Constantinople. Zie ook de rapporten in Les Archives du Commerce 1833, T. III; alsmede l'Ordonnance (5 Oct. 1847) sur les examens des aspirans au grade d'élève-Consul.

1) Aldus opgegeven in den Residentie en Stads-Almanak voor 1851, p. 192—191.

België.

Antwerpen, C. G.
Gent, C. en V.
Luik, C.
Ostende en de kust v. West-Vlaanderen, C. en V.

Brittannië (Groot-).

Aberdeen, V.
Belfast, V.
Birmingham, V.
Bristol, V.
Cardiff, V.
Cork, Cove en Kindale, V.
Darmouth en Terbey, V.
Deal, V.
Dover, V.
Dublin, C.
Dundee (Schotland), V.
Falmouth, V. en adjunct V.
Glasgow (Schotland), V.
Gibraltar, C. en V.
Glasgow, V.
Grangemouth, V.
Geurnsey, C.
Harwich, V.
Helena (St.) agent.
Hartlepool, Stockton en andere plaatsen op de Tees, V.
Hull en alle de havens aan den Humber, C. en V.
Ilfracombe, C.
Ives (St.) en Penzance, V.
Jersey (eiland), C.
Leith en de verdere havens van Fyrth of Forth, C.
Lerwick, V.
Liverpool, C. en V.
Londen (voor Groot-Brittannië en Ierland, C. G. en V.
Londondery, C.
Lynn, V.
Maltha, C. en V.
Manchester, V.
Margate, V.
Milford, V.
New-Castle, Northshields en andere plaatsen aan de Tyne, V.
Newry, V.
Newport, V.
Penzance en St. Ives, V.
Plymouth (met Darmouth en Falcombe in Devonshire, alsmede Love en Fowey in Cornwall), C. en V.
Portsmouth en de prov. Southampton (met uitzondering van het eiland Wight, C.
Ramsgate en Margate, V.
Rye, V.
Sheernes en Chattam, C.
Scilly (eilanden), V. en adj. V.
Stockton en verdere op de rivier Tees gelegene plaatsen, met het naburige vice-consulaat te Hartlepool, V.
Sunderland, V.

Swansea V.
Weymouth, V.
Wight (eiland), C. (te Cowes).
Yarmouth, V.

DENEMARKEN.

Altona, C.
Elzeneur, C. en V.
Itzehoe, C.
Kiel, C.
Koppenhagen, C.
Rensburg, C.

FRANKRIJK.

Abbeville, V.
Bayonne, V.
Bordeaux, C. en V.
Boulogne, C. en V.
Brest, C.
Caen, C.
Calais, C.
Cette, C.
Cherbourg, V.
Croisie, V.
Dieppe, V.
Duinkerken, C. en V.
Etaples, V.
Fecamp, V.
Granville, V.
Hâvre (voor het Departem. der Seine Inférieure), C en V.
Honfleur, V.
La Flotte (eiland Ré), V.
La Rochelle (voor de Vendée en Charente Inf.), C.
Malo (St.) C.
Marans, V.
Marennes, V.
Marseille, C.
Martin (St.) (eil. Ré). Zie La Flotte.
Morlaix, agent.
Nantes, C.
Noirmoutiers, V.
Oleron, (St.) (eiland), V.
Quimper, agent.
Rochefort, V.
Rouaan, V.
Royan, V.
Straatsburg, C. en V.
Sables d'Olonne, V.
Toulon, C.
La Tremblade, V.
Valery (St.) (sur Sonne), V.

GRIEKENLAND.

Athene, C. G.
Milo, V.
Myconi, V.
Nauplia, V.
Naxos. V.
Patras, C.
Pyraeus, V.
Pyrgos en de havens bezuiden Clarinza tot Calamate en Armirotoe, V.
Santorin, V.
Syra (eiland) en Tenos, C. en V.

HANOVER.

Embden (voor Oost-Friesland), C.

HANZE-STEDEN en FRANKFORT.

Bremen, C.
Cuxhaven, V.
Frankfort a/M., C.
Hamburg, tevens voor Altona, C. G.
Lubeck, C.

IONISCHE EILANDEN.

Zante, C.
Lephalonia, cons. ag.

KERKELIJKE STAAT.

Ancona, C.
Civita Vecchia, C.

MECKLENBURG-SCHWERIN.

Rostok, V.
Wismar (voor het Groot-Hertogdom), C.

OLDENBURG (Groot-Hertogdom).

Varel, C.
Hoeksiehl */ₐ Jahde, agent.

OOSTENRIJK.

Fiume. V.
Triest en verdere havens aan de Adriatische Zee, C. G. en V.
Venetië, V.
Weenen, C. G.

PORTUGAL.

Aveiro, V.
Belem, agent.
Faro, V.
Fayal en Pico (Azorische eilanden), V.
Figueira, V.
Graciosa St. George en Terceira, V.
Lissabon, C. G., V. en agent.
Madeira, V.
Michel (eiland St.) V.
Peniche, V.
Porto en de provincie Douro en Minho, V.
Setubal, V.
Vianna, V.
Villa de Conde, V.
Ville Nova de Partimao (residentie Silves in Algarve), V.

Pruissen

Braunsberg. Zie Pillau.
Dantzig, C.
Elbing, V.
Keulen, C.
Koningsbergen, C. en V.
Memel, C.
Pillau, V.
Stettin, C. en consulair agent.
Straalsund, C.
Swinemunde, cons. agent.

Rusland.

Archangel, B.
Berdiansk, V.
Cronstad. Zie Petersburg.
Finland, C.
Helsingfort, V.
Kertsch, V.
Libau, C.
Moscou, C.
Narva, V.
Odessa, V.
Oesel (eiland) te Arensberg, V.
Pernau, C.
Petersburg (St.) en Cronstad, C. G. en V. te Cronstad.
Reval, C.
Riga, C. en V.
Taganrog, V.
Wiburg, V.
Windau, C.
Zwarte en Azofsche zeeën (Russische havens aan de) C. G. te Odessa.

Saksen.

Dresden, C.

Sardinië.

Alghero, agent.
Sant Antiocco, agent.
Cervo, V.
Cagliari, C.
Genua, C. G.
Nizza, V.
Oneglia, V.
S. Remo, V.
Porto Maurizio. V.
San Pietro (eil.), agent.
Sassari. V.
Spezia, V.

Siciliën (Beide).

Barletta, V.
Brindisi en Lecce, V.
Castellamare de Stabia, V.
Catania, V.
Girgenti, V.
Licata, V.
Messina, C.
Monopoli, V.

Napels, C. G., kansel. van 't C. G.
Palermo, C.
Sorrento, V.
Syracuse, V.
Taranto, V.
Trapani, V.

SPANJE.

Adra, V.
Algeciras en Tarifa, V.
Alicante (prov. Valentia en Murcia), C.
Almeria, V.
Balearische eilanden, Mahon (Port Mahon), C.
Barcelona, C.
Benicarlo.
Bilbao, C.
Bermeo, V.
Cadix, C.
Canaria (eiland Groot-), V.
Cartagena, V.
Castro Urdiales, V.
Goril en Vejar, V.
Corunna, C.
Denia, V.
Gyon, V.
Grenada, V.
Havanah (eiland Cuba), C. G. en V.
Ivica, V.
Lepe, Huelva en Ayamonte, V.
St. Lucar de Barrameda, V.
Malaga, C.
Murcia (de prov.) Zie Alicante.
Orotava, V.
Palma (eiland de la), V.
Portugalete, V.
San Sebastian, V.
Santander, C.
Sevilie, C.
Tarragona, V.
Teneriffe (Canarische eil.), C.
Torrevieja, V.
Valencia, V.
Vejar Zie Coril.
Vinaroz, V.

TOSKANEN.

Livorno, C. en V.

TURKIJE.

Adrianopel, consul. agent.
Aleppo, C.
Alexandrette, cons. agent.
Alexandrië in Afrika, C. G. en V.
Aivaly, V.
Beyruth, cons. agent.
Bucharest.
Caiffa, consul. agent.
Canea, V.
Cyprus, C.
Damiate in Afrika, agent van het consulaat te Alexandrië.
Dardanellen, consul. agent.
Galats (prov. Moldavië), V.

Kaïro.
Lattaquia, consul. agent.
Limassol, cons. agent.
Mytilene, V.
Naxia.
Rhodes, V.
Salonica (de schral van) C.
Samos-eiland, V.
Scio en Tzesmê, V.
Scyda, cons. agent.
Serres, gérant consul.
Smyrna, C. G., V., kans., pred., 1ste tolk en leerling-tolken.
Stancho (eiland), V.
Tarsus, consul. agent.
Tripoly (in Syrië). C. en cons. agent.

WURTEMBURG.

Stuttgart, C.

ZWEDEN EN NOORWEGEN.

Arendal, V.
Bergen, C. G. en adj. C. G.
Brewig, V.
Christiania, V.
Christiaansand, V.
Christiaansund, V.
Drammen, V.
Droback, V.
Drontheim, V.
Egersund, V.
Fahrsund, mandataris.
Flekkefiord, V.
Frederikshald, V.
Frederikstad en Sarpsborg, V.
Gothemberg in Zweden), C.
Hammerfest (in Finmarken), V.
Holmestrand, mandat.
Krageroe, V.
Laurwig, V.
Mandal, A.
Mos en Soon, V.
Ooster-Rusöer, V.
Sarpsborg. Zie Fredrikstad.
Stavanger, V.
Stokholm, C.
Tromsöe (in Finmarken), V.
Wisby (in Zweden), V.
Ystad (in Zweden), V.

ZWITSERLAND.

Bern, C. G. en V.
Bazel, C.
Geneve, C.
Zurich, C.

AFRIKA.

Alexandrië (zie Turkije).

Gerba (eiland Zerba of), cons. agent.
Magador, C. en V.
Tanger, C. G.
Tripoli, C.
Tunis, C. en V.
Zerba. Zie Gerba.

AMERIKA.

Brazilië.

Bahia, C.
Campos, V.
Ceara (de prov.) V.
Fernambuck (stad en prov.) C.
Marahao (stad en prov.).
Para, V.
Rio Grande.
Do Sul.
Santos.
Rio Janeiro, C. G. en kans. ad int.
Porte Allegre, V.

Chili.

Valparaïso, V.

Columbia (Voormalig).

Caracas, gemeenebest van Ecuador, Nieuw-Grenada en Venezuela, C. G., V., C. en V.
Maracaibo, V.
Puerto Cabello, V.

Hayti.

Port-Republicain, C. G.

Mexico.

Mexico (voor het geheele gemeenebest), C.
Tampico, V.
Veracruz-Alvarado, V.

Rio de la Plata.

Buenos-Ayres, C.

Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Baltimore, de staat Maryland en het district Columbia, C.
Boston, de staten Massachusetts, Rode-Island, Maine en New-Hampshire, C.
Charleston, de staten van Zuid-

en Noord-Carol. en Georgie, C.

Galveston (Texas), C.

Kaywest in Florida, V.

Mobile, voor de staten Alabama en Florida, C.

New-Orleans, voor de staten Louisiana en Missisipi, C.

New-York, over de staten van New-York, New-Yersey en Connecticut, C.

Norfolk, over den staat Virginie, C.

Philadelphia, over de staten Pensylvanie en Delaware, C.

San Francisco, in Opper- of Nieuw-Californie, C.

AZIE [1]).

CHINA.

Canton, C.

---

[1]) Dezer dagen is de vestiging van een Nederl. Consulaat te Trebisonde in ernstige overweging genomen, doch daar uit de ingewonnen berigten is gebleken, dat, hoe belangrijk genoemde plaats ook zoude mogen wezen, echter hier te Lande geene regtstreeksche betrekkingen met dezelve worden onderhouden, terwijl men niet heeft kunnen ontwaren, dat immers voor het tegenwoordige het oogmerk zoude bestaan, om aldaar een Nederl. handelhuis of afdeeling te vestigen, zoo is begrepen geworden, dat aan de oprigting van het bedoelde Consulaat vooreerst geen gevolg zal behooren gegeven te worden en zulks te minder daar voor zooveel men heeft kunnen nagaan, geene Nederlanders te Trebisonde waren gevestigd, en de vreemdelingen aldaar die ten deze opzigte in aanmerking zouden kunnen komen, welligt niet genegen zullen zijn die betrekking zonder eenige vaste belooning te vervullen.

Zie Handelsblad N°. 6035, 7 April 1851.

